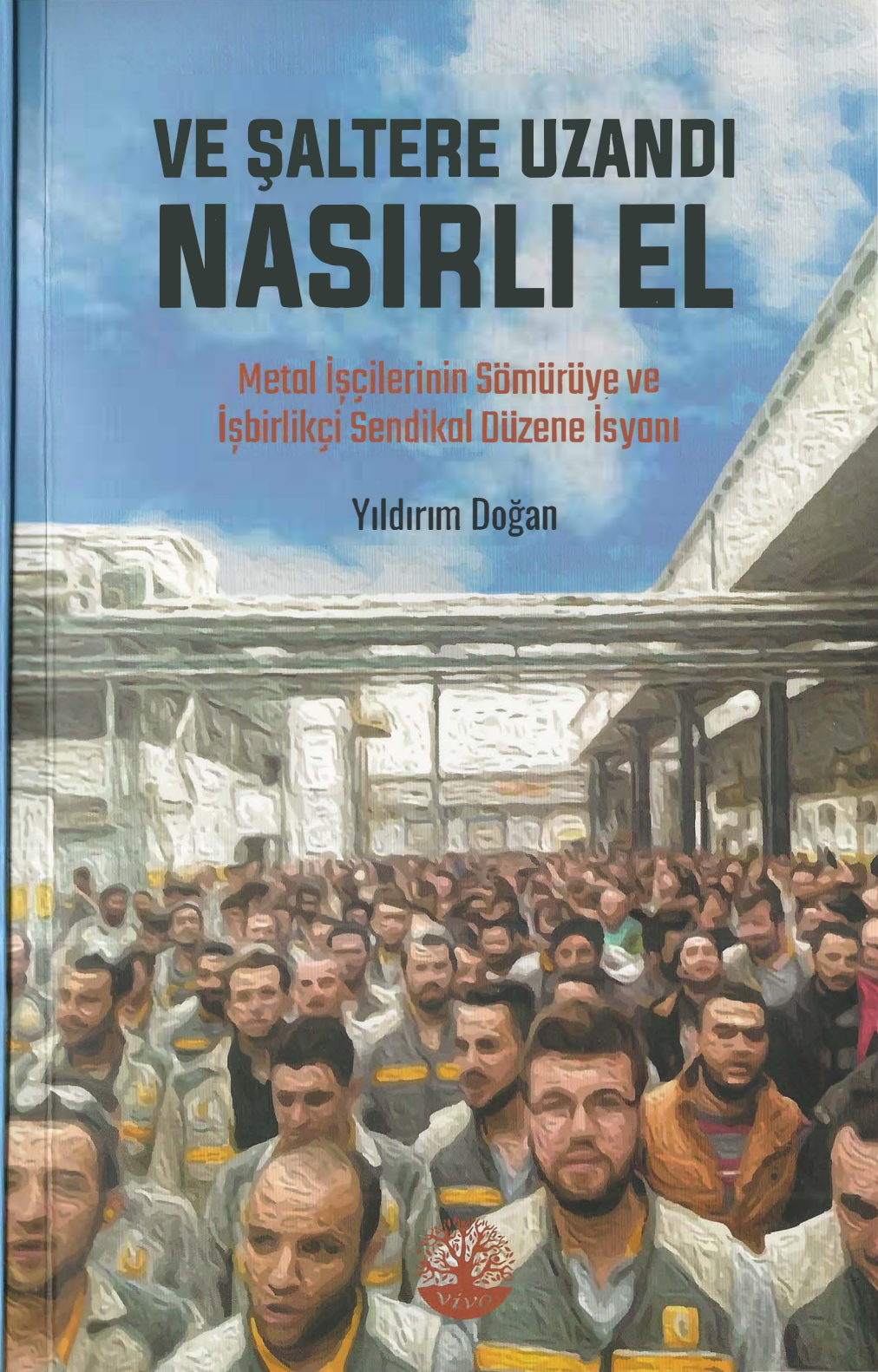
VE ŞALTERE UZANDI NASIRLI EL

Metal İşçilerinin Sömürüye ve İşbirlikçi Sendikal Düzene İsyanı

Yıldırım Doğan

Ve Şaltere Uzandı Nasırlı El Yıldırım Doğan

VE ŞALTERE UZANDI NASIRLI EL

Metal işçisinin sömürüye ve sendikal işbirlikçiliğe isyanı
(2015)

YILDIRIM DOĞAN

VE ŞALTERE UZANDI NASIRLI EL

Metal işçisinin sömürüye ve sendikal işbirlikçiliğe isyanı (2015)

YILDIRIM DOĞAN

1. Baskı 2019
Kapak Tasarımı : Dilek GÜLTEKİN
Mizanpaj : VİVO Yayınevi
ISBN : 978-605-81906-6-5

© VİVO Yayınevi
Yayıncı Sertifika No : 41454
Genel Yayın Yönetmeni : Ali Rıza ŞİMŞEK
Vivo Yayınevi Merkez Mah. Hasat Sok.
No: 10/3 ŞİŞLİ/İSTANBUL
Tel : 0212 234 25 42
Web adresi : http://vivoyayinevi.com
e-mail : info@vivoyayinevi.com

Baskı : Yön Basım Yayın Matbaacılık San. Tic. Ltd.Şti.
Adres : Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. B Blok 1. Kat No:366
Topkapı/İstanbul
Tel : (0212) 544 66 34
Matbaa Sertifika No : 12573

© Bu kitabın Türkiye'deki basım, yayın, satış hakları Vivo Yayınevi'ne aitir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Yıldırım Doğan; 1976 yılında Sivas'ta doğdu. Çocukluğu ve gençliği Gebze'de geçti. Burada o sırada büyüyen sınıf mücadelesini yakından izledi, etkilendi. İşçi sınıfı ve sosyalizm mücadelesiyle tanıştı. 1995 yılından itibaren üniversite eğitimimi yarım bırakarak işçi sınıfı mücadelesine aktif şekilde atıldı. 4 yıl boyunca Zonguldak'ta maden işçilerinin mücadelesi içerisinde yer aldı. İşçi sınıfı ve sosyalist mücadeleye kesintisiz biçimde katkı vermeye çalıştı. Bu mücadelesi sırasında pek çok kez baskı, gözaltı ve tutuklamaya maruz kaldı. Daha sonra Ankara'da, İstanbul'da ve son olarak da 2012 yılından itibaren kesintisiz olarak Bursa'da sınıf mücadelesinin içinde yer aldı. Son yıllarda işçi sınıfı mücadelesinde yaşanan Greif direnişine aktif olarak katıldı. 2015 yılında yaşanan ve metal fırtına olarak adlandırılan metal işçilerinin büyük direnişinde önemli roller oynadı. Halen işçi sınıfı mücadelesinde yer almaya devam ediyor.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ 13

Mayıs Ayında Kopan Büyük Metal Fırtına 13

İKİNCİ BÖLÜM

DİRENİŞ GÜNCESİ 55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİRENEN İŞÇİLER ANLATIYOR 105

RENAULT 105

Renault İşçisi Oktay Anlatıyor: Birliğimizi Kurduk, İmkânsız Denileni Başardık 105

Renault İşçisi İsmet Anlatıyor: İşçinin Neler Yapabileceğini Gösterdik 117

Renault İşçisi Melih'le Soru-Cevap: Hep Beraber Tarih Yazdık 131

TOFAŞ 134

Tofaş'ın Öncü İşçileri Anlatıyor: Bosch Kıvılcım Oldu, Umutlanınca İş Büyüdü 134

Tofaş İşçisi Bora Coşkun Anlatıyor: Artık İşçi Köle Olmayacak 160

Bir Tofaş İşçisi Anlatıyor: Şu An Türkiye'de İşçinin Sigortası, Birlikten Doğurabildiği Güçmüş. Ben Bunu Anladım 163

COŞKUNÖZ 182

Coşkunöz İşisi Özkan Anlatıyor: Direnişin Kırılması Ölmek Gibi Bir Şeydi .. 182

VALEO 194

Valeo İşçisi Nazmi Anlatıyor: İşçi Sakat Kalıp Fabrikadan Çıkacağına Hakkını Arayıp Çıkarım Dedi 194

DELPHİ 197

Delphi İşçisi Erhan Bayrak: Hayatımızın En Güzel Günleriydi 197

Delphi İşçisi Emrah Anlatıyor: Devrim Gibi Bir Şeydi 223

MAKO.....231
Mako İşçisi Erdem'le Soru-Cevap: Binlerce İşçi Tek Yürektik.....231

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİRENİŞTEN DERSLER.....233
Direnişin Öğrettikleri.....233
SONUÇ.....238
EKLER.....253
EK-1.....253
Fabrikalar Arası Kurulun kuruluş duyurusu:.....253
EK-2.....254
Kent Meydanı Buluşması'nda Yapılan Ana Konuşma:.....254
EK-3.....256
Fabrikalar Arası Kurul Toplandı.....256

ÖNSÖZ

Bu kitap 2015 yılında Bursa'da patlak veren metal işçilerinin büyük isyanını konu alıyor. Onun canlı ve anlaşılır bir tablosunu sunmayı, işçi sınıfının tarihsel belleğine aktarmayı hedefliyor.

Bu isyanın "Metal Fırtına" olarak adlandırılması boşuna değil. Çünkü tanık olduğumuz hareket Türkiye işçi sınıfı tarihinde eşi az bulunur çapta bir olaydı.

Bursa'da Renault fabrikasında 14 Nisan günü tabak dövme olarak ortaya çıkan ilk hareket günler içerisinde pek çok fabrikayı içerisine alan büyük bir isyan dalgasına dönüştü. İlk anda bir öfke patlaması biçimindeyken kısa süre içerisinde dört maddelik talebi olan, kurullarını oluşturmuş örgütlü-organize bir hareket görünümü kazandı. Yine ilk günlerde Türk Metal'in işbirlikçi yöneticilerine karşı bir öfke gösterisiyken kısa zamanda bu yükten kurtulup doğrudan sermayeyi hedefleyen bir hareket haline geldi. Mücadele deneyimi bakımından oldukça yetersiz, var olduğu kadarıyla da barışçıl ve pasif bir eylem görmüşlüğü olan işçiler, günler içerisinde yasakları aşan, gücünü haklılığından alan bir meşrulukla üretimi durdurmaya yönelen kararlı bir eylem hattına yöneldiler. Öyle ki daha iki hafta geçmeden Bursa Kent Meydanı'nda binlerce işçinin katıldığı organize bir miting gerçekleştirip 5 Mayıs'ta organize bir çete gibi çalışan Türk Metal'i sırtından attıktan sonra bir ay geçmeden üretimi durdurup sermayeye meydan okuyorlardı.

Söz konusu 12 Eylül darbecilerinin yarattığı bir işbirlikçi sendikal düzen, bu tür bir sendikacılığın gardiyanlığını yaptığı ağır sömürü rejimiydi. Bu sendikal düzenin merkezinde oturan mafyacı sendikacılığın temsilcisi Türk Metal hedefti. Fakat sarsılan sadece o değildi. Hareket, sarısıyla kırmızısıyla, mafyatiğiyle tüm sendikaların bir biçimde oyuncusu olduğu köhnemiş işbirlikçi sendikal düzeni hedef alıyordu. Bu düzen, mücadele anlayışı, yöntemi ve kurumlarıyla yıkılıyordu. Bu düzenin sendikacılığı, işçi sınıfının mücadelesinin önüne konulmuş yasaklara dokunmadan, ancak bu sınırlarda sermaye ve iktidarının verebileceklerine boyun eğmekten başka bir sonuç vermeyen bir sözde sendikacılıktan ibaretti. 12 Eylül darbesiyle kurumları oluşturulan bu sendikal

düzende, eli kolu bağlanan işçi sınıfı hep kaybetti. İşçi sınıfı kendisine giydirilmiş bu deli gömleğinden kurtulmak için defalarca hamle yaptı ancak başaramadı. Metal işçisi en sonuncusu 1998 yılında patlayan isyanıyla bu düzeni yıkmak için ileriye atıldı ama yine başarılı olamadı. Fakat zemberek dolmaya devam etti, işçi sınıfının ve onun öncü lokomotifi metal işçisinin sabrı kalmadı ve bardak bir tek damlayla taştı.

İşte metal fırtına bu köhnemiş sendikal düzeni sarsan bir patlama oldu. 5 Mayıs'tan sonra kısa sürede Türk Metal'i sırtından atan metal işçileri bunun için bu noktada durmadılar. Haklarını almak için "yasadışı" denilmesine rağmen ileriye atıldılar, ellerini şaltere uzattılar. Sendikacılık adına işçi sınıfına ezberletilmiş tüm kalıpları yıkıp attılar. Mücadele anlayışıyla, örgütlenme biçimiyle, iç demokrasisiyle farklı yeni bir sendika için de harekete geçtiler.

Metal işçileri sadece bu köhnemiş sendikal düzeni yıkmakla kalmıyor ondan çok farklı yeni türden kurumlar oluşturuyordu. Tabandan oluşmuş, doğrudan demokrasinin örneği olan fabrika kurulları bunun ifadesiydi. Fabrikalarda işçilerin doğrudan seçimle oluşturduğu kurullar bir temsil organı olarak atölyelerden başlayarak fabrika ölçeğinde merkezileşiyordu. Öte yandan ise fabrikalar arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere her bir fabrikadan seçilmiş oluşan bu kurullar, Fabrikalar Arası Kurul'da merkezileşiyordu. Talepleri için ayağa kalkan işçiler amaçlarına ulaşmak üzere yeni araçlar üretiyor, yıkıp geçtikleri kurumların yerine yenisini oluşturuyordu. Bu işçi sınıfının yıkıcı gücü kadar yeniyi yaratma güç ve kapasitesinin de yeni bir doğrulamasıydı.

Böylelikle metal işçileri, bir öfke patlamasının ötesine geçip bilinçli ve organize bir hareket olma yolunda ilerliyordu. Köhnemiş kurumlarıyla işçi sınıfına hep kaybettiren işbirlikçi sendikal düzen yıkılıyor değerleri, ahlakı ve kurumlarıyla yeni bir mücadele zemini ortaya çıkıyordu.

Elininizde bulundurduğunuz kitap, tüm bu süreci farklı yönleriyle ele alıp canlı bir aktarımını yapmaya çalışıyor. Bunu yaparken ilk olarak yazarın bu mücadelenin en başından sonuna kadar içerisinde olmasının olanaklarına, ikinci olaraksa bizzat mücadelede öncü ve önemli roller oynayan işçilerin doğrudan anlatımlarına dayanıyor.

"Direniş Güncesi" bölümü en başından itibaren yaşananları doğrudan gözlemlere dayanarak aktarıyor. Bu bölüm yakın zamanda kaleme alındı. Dolayısıyla yaşanmış pek çok ayrıntıyı ve durumu gözden kaçırmak gibi bir sorun taşıyor olabilir. Elimden geldiğince bu süreci birlikte yaşadığım mücadele yoldaşlarıma da başvurarak eksik bırakmamaya çalışsam da ortaya çıkan sonucun yine de, o büyük mücadele günlerini tüm canlılığıyla aktarmakta yetersiz kaldığını düşünüyorum. Okur, bu bölümde direnişi örgütlemek ve öncülük etmek planında önemli roller üstlenmiş bir ekibin yaptıklarına ilişkin yaklaşık bir fikir edinebilir.

"İşçiler Anlatıyor" bölümü Renault ve Tofaş başta olmak üzere bir dizi fabrikadan işçiyle yapılmış sohbetlerden ve röportaj biçiminde alınmış yanıtlardan oluşuyor. Her bir anlatım çok değerli ve anlamlı ayrıntılar sunuyor. Bu anlatımlardan tek tek fabrikalarda yaşananların canlı bir tablosunu görüyoruz. Bölüm bu büyük tarihsel olaya yol açan nedenler ile işçilerin mücadeleye başladıktan sonra yaşadıkları değişimi de canlı ve duygulu biçimde ortaya koyuyor. Bu anlatımlar, kitabın giriş ve sonuç bölümlerindeki değerlendirmeleri tamamlıyor ve anlaşılmasını kolaylaştırıyor. Okurun bu bölümden çok şey öğreneceğini ve direnişçilerin manevi dünyasını içten hissedeceğini düşünüyorum.

"Güzel günler göreceğiz, güneşli günler" dizesi on binlerce işçinin yüreğinde hissettiği bir slogandı. Bu sermaye ve işbirlikçi sendikacılığın inim inim inlettiği işçi sınıfının umudunu ve inancını anlatıyordu. Bu umut ve inancı işçilerin anlatımlarından tüm yoğunluğuyla hissetmek mümkün.

Fırtına bir buçuk ay boyunca dalga dalga büyüdü, sonra da yavaş yavaş dindi. Bu günlerde işçiler arasında artık yere çalınmış olan köhnemiş sendikal düzenin bir daha geri gelmemek üzere toprağa gömüldüğü inancı güçlüydü. Fakat mücadele bitmek yerine daha yeni başlıyordu. Fırtına dindikten sonra sarsılan ancak yıkılmayan işbirlikçi sendikal düzen ve bu düzenin arkasındaki sermaye ve iktidarı, egemen olmanın tüm güç ve imkanlarını kullanarak saldırıya geçecek, kaybettiği mevzileri geri almaya çalışacaktı. Fakat bu bir kerede ve kolay olmayacaktı. Zamana yayılacak, zaman içerisinde düzen makyajlanarak ve kısmen revize edilerek yeniden kurulacaktı.

Metal işçisi büyük metal fırtınayla elde ettiği güç ve mevzileri korumak için dahi ileriye gitmek, bilinç ve örgütlenme düzeyini yükseltmek, karşı saldırılara yanıt verebilecek bir mücadele güç ve kapasitesi oluşturmak zorundaydı. Aksi halde sermaye ve iktidarına karşı direnmek mümkün olamayacaktı. Maalesef metal fırtınanın açtığı yoldan daha ileriye gitmek, bilinçli-örgütlü-birleşik ve sert mücadelelere hazırlıklı bir sınıf hareketi haline gelemeyince mümkün olmadı. Belki artık hiçbir şey eskisi gibi değildi ama toplumsal-sınıfsal mücadele dengelerini bozarak işçi sınıfının sermaye karşısında ileri bir mücadele odağı haline geleceği her bakımdan bir yeni mücadele düzeyinin yaratılması için zamana ihtiyaç var.

Kuşkusuz bunun böyle olmasından dolayı işçi sınıfını suçlamakla yetinmek kimseyi bir adım ileriye götüremeyeceği gibi, işçi sınıfını metal fırtınayla da kendisini ortaya koyan o büyük devrimci gücünü açığa çıkarma yolundaki görevleri anlamamaya götürüyor.

Metal fırtına işçi sınıfının yaşadığı sorunlar ve yetersizliklerden daha çok önderlik planındaki yetersizlik ve sorunlara ayna tutmuştur. 15-16 Haziran 1970 Büyük İşçi Direnişini yaratan dönemin işçi sınıfının da en büyük sorunu kendisine daha ileri ve sert mücadelelerde önderlik edebilecek bir önderliğe, bir devrimci sınıf partisine sahip olamamaktı. Büyük metal fırtınanın yaratılmasında bu tarihsel geçmişten gelen derslerin ışığında, böyle bir devrimci parti yokluğunu aşmak için ortaya konulmuş tarihsel iddia ve emeğin önemli bir rolü olmuştur. Metal fırtınanın oluşumunda tam da 12 Eylül'ün ardından sınıf mücadelesi planında çöle dönüştürülmüş ortamında, işçi sınıfının önderlik boşluğunu doldurmak üzere atılmış bilinçli adımların büyük rolü vardır. Bu gerçeğin altını çizmek metal fırtınayı anlamak için özellikle önemlidir.

Fakat öte yandan yine metal fırtına bu konuda kazanılmış mesafe ve mevzilere rağmen, bu alandaki sorunları ve yetersizlikleri de olduğu gibi ortaya sermiştir. Kuşkusuz ulaşılmış düzey, bugünün ortaya çıkardığı bir objektif durumdu. Önemli olan bu noktadan sonra direnişin ortaya çıkardığı sorun ve eksiklik alanlarına yönelmek, bu büyük direnişin kazandırdığı maddi ve moral imkanlara dayanarak söz konusu tarihsel boşluğu dolduracak bir yenilenme ve yeni bir çıkışı gerçekleştirmektir. Metal fırtına böyle

bir çıkış ve sıçramanın da dayanaklarını sunmuştur çünkü. Ne yazık ki bu alanda sergilenen bazı yaklaşım ve pratikler umut kırıcı olmuştur. Umarız ki bu alandaki sorunlar doğru bir yaklaşım tarzı ve pratik ile çözümlenir. Metal fırtınanın açtığı yolda gerçek bir çıkış ve sıçrama gerçekleştirilebilir.

Kitabın son bölümünü bunları da kapsayacak biçimde metal fırtınanın ortaya çıkardığı sonuçlar, önümüze koyduğu sorunlar, yetersizlikler ve görevler kapsamındaki değerlendirmelere ayırdık.

Elbette bu kadarı yakın dönemin bu büyük işçi hareketini anlamak, öğrenmek ve dersleriyle donanmak konusunda sadece küçük bir katkı sayılmalı, daha kapsamlı ve yol gösterici tartışmaların önünü açmaya hizmet etmelidir.

Bu kitabın yazılma amacı her şeyden önce son dönemin sınıf mücadelesine damga vuran bu büyük işçi hareketini, başta işçi sınıfına sonra da onun davası uğruna emek verenler için canlı tutmak, yol gösteren bir deneyim olarak belgelemektir. Çünkü tarihsel bilinci olmayanın geleceği kazanma şansı da yoktur.

Umuyoruz ki metal fırtına ile tarih yazan metal işçilerinin bu büyük direnişi işçi sınıfının zihninde ve eyleminde yaşamaya devam edecek. Bu çalışma, bu amaç uğruna yapılmış küçük bir katkıdır. Büyük emek, bedeller ve fedakarlıklarla yaratılan bu destansı mücadelenin, işçi sınıfının mücadelesinin ileriye taşınmasında bir tarihsel dayanak olacağına gönülden inanıyorum.

Geleceği kuracak işçi sınıfı metal fırtınayla devrimci gücünü ve daha fazlasını yapabileceğini göstermiştir. Bu daha başlangıçtır, gelecek bu yoldan ilerleyecek işçi sınıfının olacaktır.

Son olarak belirtmeliyim ki bu kitap kolektif bir emeğin ürünüdür. Bunun için başta metal fırtınayı birlikte yarattığımız yoldaşlarıma, bu direnişin gerçek kahramanı olan sayısız işçi kardeşime, özellikle de bu mücadelede büyük bedeller ödeyen ama yine de boyun eğmeyen yürekli işçi yoldaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Onlar olmasalardı bu kitap yazılmayacaktı.

Güneşli güzel günler için birlikte mücadeleye devam edecek, başaracağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Mayıs Ayında Kopan Büyük Metal Fırtına

Metal işçisinin 2015 yılının Nisan ayında Bursa'da küçük esintilerle başlayan hareketi Mayıs ayında büyük bir fırtınaya dönüştü. Fırtına Haziran ayında dalga dalga yayıldı. Onu engellemek için ne yaptılarsa boşa çıktı. Fırtına önüne konulan engelleri yıkarak geçti. Onlarca yıl boyunca metal işçisine kan kusturan bir sendikal sömürü sisteminin çatırtıları duyuldu. Bir dönemin sonuna gelinmişti. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

Bu kitapta işçi sınıfının son yıllarına damga vuran bu büyük tarihsel eylemi, onu doğuran sebepleri, tarihsel eylemi ve gelişme seyrini ele almaya çalışacağız. Böylelikle amacımız işçi sınıfının geleceği için bu büyük direnişten öğrenmesine, dersler çıkarmasına ve kendisini sermaye karşısında daha büyük mücadelelere hazırlamasına katkı sunmaktır.

Tarihsel arka plan

Metal işçilerini 2015 yılının Mayıs ayında harekete geçiren ağır sömürü rejimi ve bu rejimin en önemli dayanağı olan işbirlikçi sendikal sistemdi. Bu sistem 35 yıl önce 12 Eylül darbesiyle kurulmuştu. Darbenin mimarları arasında metal işçisinin kanını emen MESS patronları da vardı, hatta başı çekiyorlardı. Çünkü

metal işçisi 12 Eylül askeri darbesi öncesinde, hakları için dişe diş mücadele veriyor, metal patronlarına kök söktürüyordu.

Metal işçileri o dönem ana gövdesiyle DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası'nda örgütlüydü. Ama o dönem bir sendikada örgütlü olmanın anlamı bugünkünden farklılıklar taşıyordu. Sendika üyeliği pasif ve biçimsel bir bağlılık değildi. Sendikaların hiyerarşik örgütlenmelerinin dışında güçlü işyeri örgütlülükleri mevcuttu. İşçi sınıfının hakların mücadeleyle kazanılacağına olan güçlü bir inancı ve özgüveni vardı. Karşısında örgütlü bir sınıf olduğunun, bu sınıfa karşı sınıf bilinci ve birliğiyle dişe diş mücadele ederek kazanacağının bilincindeydi. Bu onu güçlü yapıyor, fabrikada, sendikada ve ülkede işçi sınıfının başını dik tutuyordu. 1960'lı yıllardan itibaren gelişen işçi hareketi içerisinde metal işçisinin özel bir rolü vardı, hareketin dinamosu ve lokomotifiydi metal işçileri. İşçi sınıfının yol açan, sürükleyen öncü koluydu.

İşte ana omurgasıyla uluslararası otomotiv ve metal tekellerinin uzantısı durumundaki metal patronları, bir bütün olarak sermaye ve devlet metal işçisinin bu gücünü ve örgütlülüğünü ezmekten başka bir çare göremiyorlardı. 1970'li yılların ortalarından itibaren derinleşen büyük kapitalist ekonomik krizin faturasını işçi sınıfına ödetmek istiyorlardı. Bunun için 24 Ocak kararları adıyla bilinen büyük bir sosyal yıkım faturası çıkardılar. Fakat bu faturayı o bilinç ve örgütlenme düzeyine sahip olan işçi sınıfına ve emekçilere ödetmek kolay olmayacaktı. Çünkü karşılarında örgütlü ve mücadeleci bir işçi sınıfı, mücadele içerisinde olan emekçiler vardı. Bunun için askeri bir darbeye ihtiyaç vardı. Emperyalistler ve yerli uzantıları elbirliği ettiler, generaller eliyle 12 Eylül darbesini gerçekleştirdiler.

Darbenin ardından daha önce Dünya Bankası'ndan gelme MESS'in başındaki Turgut Özal darbe hükümetine bakan oldu. Özal aynı zamanda 24 Ocak Kararları'nın hazırlayıcıları arasındaydı. Darbecilerin ilk işlerinden birisi de onlarca fabrikaya yayılmış bulunan metal işçilerinin grevlerini yasaklamak, metal işçisinin ana gövdesiyle örgütlü olduğu Türkiye Maden-İş Sendikası'nın kapısına kilit vurmak oldu. İşçiler birkaç gün içerisinde o güne kadar oldukça az sayıda üyesi olan Türk Metal Sendikası'na (TM olarak kısaltacağız) zorla geçirildiler. TM darbecilerin eliyle fabrikalara sokuluyordu.

Türk Metal o zamana kadar iş kolunda az sayıda üyesi olan, zaten bir sendika olmaktan ziyade, 1970'li yılların başından itibaren gelişen büyük siyasal toplumsal harekete karşı sistemli olarak tırmandırılan kontrgerilla saldırganlığının bir parçası, derin devlet aygıtının bir eklentisi olarak örgütleniyordu. Kıbrıs'taki komando kamplarıyla ilişkileri, sağcı-faşist cinayetlerdeki rolleri dikkat çekiyordu. Özellikle büyüyen metal işçilerinin mücadelesini kırmak yönlü, onun sendikal örgütlenmesi olan Türkiye Maden-İş'e yönelik kirli ve kanlı faaliyetleriyle dikkat çekiyordu. İşte 12 Eylül darbesiyle birlikte açılan yolda bu kontrgerilla uzantısı örgütlenme işçi sınıfının öncü kolu olan metal işçilerinin elini kolunu bağlamak üzere öne çıkarılıyordu.

Darbe olduğunda TİSK'in başkanı olan Halit Narin, "Bu güne kadar işçiler güldü, bundan sonra biz güleceğiz" diyerek başlayan yeni dönemi özetliyordu. İşte böylelikle metal işçisi başta olmak üzere işçi sınıfı için karanlık günler başlamış oluyordu. İşçi sınıfı o günden bu yana hep kaybetti, hep ağladı. Çünkü eli kolu bağlanmıştı. O güne kadar işçi sınıfının lokomotifi olan metal işçisinin elinin kolunun bağlanması ile yeni bir sendikal düzen oluşturulmuştu. İşçi sınıfının hep kaybettiği bu düzende, sermaye ve işbirlikçileri ise hep kazanan olacaktı.

Kurulan işbirlikçi sendikal düzen 1980'den sonra uygulamaya sokulan neo-liberal politikalarla oluşturulan ucuz ve esnek işgücüne dayalı bir ağır sömürü rejiminin en önemli yapı taşıydı. Krizlerle sarsılan emperyalist-kapitalist düzen çözümü burada bulmuştu. Özallı yıllar bu düzenin acımasızca oturtulduğu, emperyalist ve işbirlikçi sermayenin yüksek büyüme ve kar oranlarına ulaştığı yıllardı.

Krizlerin faturası hep işçiye kesilir, işçi uysal biçimde "fedakarlık" masalları ve TM'nin "Kazandıracağız, kazanacağız" şeklindeki uyutmasıyla bazı şeyler zamanla değişir umuduyla boyun eğer. Böylelikle de yıllar geçse de hep daha ucuz ve daha ağır biçimde çalışmaya mahkum edilir. Ancak kapitalist kriz yapısaldır, hafiflemek bir yana periyodik olarak yeniden şiddetlenir ve her defasında fatura işçi sınıfına kesilir. Bundan dolayı daha ucuz ve daha ağır çalışmanın sonu yoktur.

Elbette metal işçisi ve işçi sınıfı zaman zaman bu düzeni yık-

mak üzere harekete de geçti. Her ne kadar 12 Eylül darbesi bir silindir gibi toplumsal muhalefetin ve işçi sınıfının üzerinden geçse de, örgütlülükleri dağıtılmış olsa da, 70'li yılların mücadele deneyiminden geçmiş işçi sınıfı ana gövdesiyle fabrikalarda duruyordu.

Bu işbirlikçi sendikal düzenin ağaları tarafından kontrolü zor bir büyük dinamik demekti. Nitekim 1986 Netaş grevi ile açılan yoldan eylemler çoğaldı ve '89 Bahar eylemleriyle işçi sınıfı 1980'den itibaren yaşadığı hak kayıpları ve azgın sömürü düzenine karşı başını kaldırmaya başladı.

1990'lı yılların başında büyük madenci greviyle zirvesine ulaşan hareket içerisinde metal işçileri de büyük grevlerle sahne aldılar. İşbirlikçi sendikal yapıları sarsan, onları hareketin önünde gitmek zorunda bırakan bu dalga Mengen barikatıyla kesildi, akabinde Körfez Savaşı bahane edilerek büyük büyük işçi kıyımlarıyla boğuldu. Bu dönemin işçi hareketi üzerinde yarattığı tahribat 12 Eylül darbesinin hemen akabinde yaşanan kıyımlardan da beter oldu. Yüzbinlerce işçi fabrikalardan atıldı. İşçi hareketi mevcut işbirlikçi sendikal düzeni yıkamadığı, kendi içerisinde bağımsız ve devrimci bir önderlik geliştiremediği ölçüde büyük bir tasfiyeyle yüz yüze kalıyordu.

Fakat sermaye ve işbirlikçileri ne yaparlarsa yapsınlar fabrikaları kendileri için dikensiz bir gül bahçesine çeviremediler. Ucuz işgücüne dayalı ağır sömürü şartları işçi sınıfı saflarındaki hoşnutsuzluğu büyütmeye, öfkeyi mayalamaya, yeni çıkışların yolunu hazırlamaya devam edecekti. İşte bu şartlarda '90'lı yıllarda pek çok fabrikada hak mücadeleleri yanında zaman zaman sendika ağaları tarafından gündeme getirilmek zorunda kalınan merkezi Ankara eylemleri yapıldı. Bu eylemlere yüzbinlerce işçi katıldı.

İşçi sınıfının yapısal olarak en dinamik bölüğünü oluşturan metal işçileri de en sonunda "artık yeter" dediler. 1998'de TM yönetiminin geleneksel hale getirdiği satış sözleşmelerinden birini yapması üzerine ayağa kalktılar. Merkezi Bursa'daki otomotiv fabrikaları olan bu hareket birkaç gün içinde ülkenin önemli sanayi merkezlerinde yankılandı. İş durduran işçiler kapı önlerine çıkarak tepkilerini gösterdiler, TM'den kitlesel biçimde istifa yoluna girdiler. O zaman istifa etmek için noter şartı vardı.

TM'den istifa eden işçiler DİSK Birleşik Metal-İş'e (BM olarak kısaltacağız) üye olmayı düşünüyorlardı. Ancak metal patronları, MESS hızla toparlandı. Devlet gücünü de arkalarına alarak bu birbirinden kopuk ama büyüyen öfke selinin önüne geçtiler. Birleşik Metal-İş yönetimi de hareketi kucaklayacak bir irade ve güç ortaya koyamayınca birkaç gün içinde metal işçisinin bu metal fırtına olarak adlandırılan hareketinin önü alındı.

TM yönetimi hareketi bastırmak için "Temsilcilerinizi kendiniz seçeceksiniz", "Bundan sonra her şey farklı olacak, sizden habersiz bir şey yapmayacağız" gibi vaatlerde bulundu. Ancak kısa süre sonra bu vaatler unutulurken, bir yandan mücadeleci işçiler fabrikalardan ayıklandı diğer yandan ise içlerinden bazılarına koltuk verilerek sisteme entegre edildiler. Böylelikle işbirlikçi sendikal düzen sarsılmasına rağmen ayakta tutulmuş, hatta sağlamlaştırılmıştı.

Ancak o gün metal işçisini isyana sürükleyen tüm nedenler ve dinamikler orta yerde duruyordu. Sadece isyan bastırılmıştı, isyana yol açan koşullar yeni bir isyanı hazırlayacaktı. Ancak bunun için bir 17 yıl beklemek gerekecekti. Uzun yıllar boyunca 1998 yenilgisinin acı tecrübesi Bursa'da işçiden işçiye, evden eve, kahvehaneden kahvehaneye konuşulup durulacaktı. Ancak işbirlikçi sendikaya ve onun aracılığıyla kurulmuş sömürü sistemine yönelik nefret ve öfke de büyüyecekti.

Metal işçisi 2010 yılından itibaren artık işlerin böyle gitmeyeceğini göstermeye başladı. Sonrasında Renault ve Bosch gibi ilk mevzi çıkışlar geldi ve en sonunda 2015 Mayıs'ındaki büyük patlama oldu.

Böylelikle 35 yıl boyunca metal işçisinin köleliği üzerine kurulan ağır sömürü rejimi sarsıldı ve bir dönemin sonuna gelinmiş oldu. İşçi sınıfı ve onun öncü kolu metal işçileri artık böyle çalışmak, böyle yaşamak istemiyordu. Bunun için ilk olarak düzenin yaratılmasında en büyük sorumlusu olarak gördükleri Türk Metal'den kurtulmak için harekete geçtiler.

Gökyüzü fırtına için hazırdı

Fırtınanın kopması için şartlar oluşmuş, fırtına bulutları birik-

mişti. Kendisini zaman zaman gök gürültüleri biçiminde gösteriyor, işlerin artık eskisi gibi gitmeyeceği görülüyordu.

Peki neden?

Birincisi 1980'li yıllarda temelleri atılan ucuz işgücüne dayalı sömürü ve birikim rejimi kapitalist krizin yeni dalgalarıyla birlikte daha da ağırlaşıyor ama bu da metal işçisinin sabrının sınırlarını zorluyordu, bardak doluyordu. Tek bir damla artık bir noktadan sonra onu taşırmaya yetecekti.

Bu rejimde işçiler ucuza, daha ucuza çalıştırılıyor, ama öte yandan da işçilerin üzerindeki iş yükü artıyordu. Daha az işçiyle daha ucuz, daha yoğun çalışma üzerine kuruluydu düzen. Çünkü kapitalist kriz zemini üzerinde tekeller arasındaki rekabet arttıkça, düşen kar oranlarını arttırmanın yolu daha fazla sömürüden, zaten ucuza çalıştırılan işçinin daha da ucuza çalıştırılmasından başka bir şey olmuyordu. Bu işçiler açısından dipsiz bir kuyudan başka bir şey değildi. TM'nin yıllar boyunca "Kazandıracağız, kazanacağız!" şeklindeki sloganında ifade bulan vaat bir türlü gerçekleşmediği gibi her geçen gün boş bir ninni olduğu daha iyi anlaşılıyordu.

Bilindiği üzere özellikle 1980'li yıllardan sonra uygulamaya sokulan bu stratejiyle, otomotiv ve yan sanayilerini ellerinde bulunduran tekeller üretimi bulundukları metropol ülkelerden diğer ülkelere doğru kaydırmaya başladılar. Amaç bu ülkelerde baskı rejimleri eliyle de yaratılan ucuz işgücü cennetlerinde tepe tepe sömürmek, rakipleri karşısında avantajlı konuma geçebilmekti. Zaten bu ülkelerdeki baskıcı rejimlerin ve iktidarların temel politikası da, bu tekelleri ülkelerine çekecek bir ucuz işgücü rezervini hazırda tutmak, bunun için ellerindeki imkanları kullanmak, işçi sınıfını bu koşullara boyun eğdirebilmek üzerine kuruluydu.

İşte bunun için Türkiye'de olanlar başka ülkelerde de aynı biçimlerde yaşandı. Asya, Afrika, Latin Amerika ve en sonunda Balkanlar bu tekeller için sömürü cennetleri yaratıldı. Ucuz, kaliteli ve boyun eğdirilmiş işçi sınıfları, ülke kaynaklarının sınırsızca bir kullanımıyla oluşturulmuş cazibe merkezlerini bu tekellere beğendirmek için ülke yönetimleri birbirleriyle yarışıyor, rekabet ediyorlardı. Ama bu deniz bir yerden sonra bitecekti. Her

şeyden önce işçilerin bir dayanma sınırı vardı, sabır taşı bir yerden sonra çatlayacaktı.

Bundan dolayı özellikle 2000'le yıllardan başlayarak bu ülkelerde otomotiv ve yan sanayilerinde büyük ayağa kalkışlar yaşanmaya başladı. Bazı ülkelerde bu daha sert biçimlerde oldu, bazı ülkelerde ise zamana yayılarak ama hep hoşnutsuz ve mücadeleci bir işçi sınıfı doğdu.

Türkiye'de de süreç böyle yaşandı. Ücretler ve sosyal haklar bakımından asgari ücretlilere yakınlaşan otomotiv ve metal iş kolunda çalışan işçiler, bu dipsiz kuyudan çıkmak için özellikle 2010 yılından başlayarak hareketlenmeye başladılar. Öyle ki bu mücadeleler içerisinde küçük kazanımlar ve yenilgiler içerisinde giderek büyük bir isyan mayalanmaya başladı.

TM ile birlikte işbirlikçi sendikacılığın çöküşü!

İkincisi bu sürece paralel olarak 12 Eylül darbesi aracılığıyla yaratılan sendikal rejim çökmüştür. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu rejimin Türkiye'de otomotiv işkolundaki temel aygıtı TM'dir. Kirli bir rant şebekesi olan ve işçileri baskı ve zorbalıkla sindirerek, korkutarak rolünü icra eden TM, uzun yıllar boyunca MESS'in hizmetinde fabrikalarda tam anlamıyla gardiyanlık yapmıştır. Fişleme, işçi kıyımı, başını kaldıran işçinin ezilmesi, toplu sözleşme masalarında satış sözleşmeleriyle yürüyen TM tipi sendikacılık eliyle büyük bir korku imparatorluğu yaratılmıştır. Bu imparatorluğun başında oturan yöneticiler ise karun gibi zenginleşmişlerdir. TM bir sendikadan ziyade metal işçisinin elini kolunu bağlayıp patronlara hizmet ederken işçi aidatlarıyla kasalarını dolduran büyük bir şirket haline gelmiştir. Ancak böylesine pervasız ve arsızca metal işçisinin emeğini çalan, MESS'e satan bu şebeke metal işçisi içerisinde büyük bir öfke doğurmuştur. Metal işçisi zaman zaman bu şebekeden kurtulmak için ayağa kalkmışsa da, sonuna kadar gidememiştir. MESS-patronlar, devletin de aktif biçimde desteğiyle bu şebekeye kol kanat germişlerdir. Ancak hem metal işçisinin sömürü rejimine karşı dayanma sınırlarına varması, öte yandan da artık genç ve boyun eğmeyen bir işçi kuşağının doğması öte yandan ise geçmiş süreçlerden farklı olarak sosyal medyayı

iyi kullanan MİB gibi bir örgütlü yapılanmanın olması bu kez durumu esaslı biçimde değiştirecektir.

TM de artık işleri eskisi gibi yönetemeyecek bir duruma düşmüştür. Böylelikle 2010'lu yılların başından itibaren ayağa kalkmaya başlayan metal işçisi geçmişi aşan bir büyük hareketi doğurmuştur.

Üçüncüsü sadece TM miadını doldurmamıştır, aynı zamanda MESS ve TM'nin baş köşesine oturduğu bu düzenin içerisinde kendilerine biçilen rolü oynayan, bu ana aktörlerce kurulan oyunun gönüllü ya da gönülsüzce bir parçası olan işbirlikçi-icazetçi sendikacılık sistemi çökmüştür. Çelik-İş ve Birleşik Metal-İş'e egemen olan bu tip sendikacılık da, TM gibi ağır bir ihanet çizgisinde olmasa da, bu düzene payandalık yapmışlardır.

Öyle ki MESS-devlet ve TM tarafından belirlenen sendikacılığı aşan bir sendikacılık pratiklerinden uzaktırlar. BM cephesinde mücadele gelenekleri ile tabanındaki bilinçli ve örgütlü işçilerin inisiyatifiyle zaman zaman sistem zorlansa dahi, bürokratik yapıları, yasaların ve yasakların cenderesini aşacak bir çizgide olmamaları nedeniyle zaman içerisinde bir umut olmaktan çıkmışlardır.

Çelik-İş, TM'nin gölgesinde sendikacılık yapmayı sorumluluktan kurtulmanın bir olanağı olarak değerlendirirken BM cephesinden aşağıdan gelen inisiyatifle bu sistem 2010'da yapılan grev girişimiyle bir parça zorlanmış, ancak yine yöneticilerin sonuna kadar gitmek yerine ara yollara sapmalarıyla sisteme teslim olunmuştur.

Dördüncüsü metal işçisinin değişen profilidir. Öyle ki zaman içerisinde ücretler, sosyal haklar ve iş yükünde yaşanan kötüleşmenin yanı sıra yeni ve genç bir işçi profili fabrikalarda ağırlık kazanmaya başlamıştır. Asgari ücret seviyesine yakın ücretler alan bu işçiler, hem bilgiye ulaşmak bakımından donanımlıdırlar hem de kültürel ve sosyal bakımdan daha ileri bir durumdadırlar. Bununla birlikte itaat, azla yetinmecilik, şükürcülük gibi feodal kültürel özelliklerden nispeten uzaktırlar. Eğitimli ve aynı zamanda farklı seçenekleri olduğunu düşünen, kaybedecek şeyleri olmayan, arayışta bir kuşaktır bu.

İşte mücadelenin ana dinamiğini de bu işçiler oluşturacaktır.

Hareketin ön süreci

Nisan 2015'teki başlayan hareketlilik içerisindeki işçilerin ana gövdesi genç işçilerden oluşmakla birlikte, bu işçilerin bilinç dünyasında 1998 yılındaki yenilgiyle sonuçlanan olay önemli bir yer tutuyordu. "'98'dekiler gibi yapmayacağız", "Geri adım atarsak canımıza okurlar" düşüncesi ve '98'deki gibi olma korkusu çoğu tarafından taşınmaktadır. '98'deki yaşananların bilgisi ve deneyimini o dönemi yaşayan az sayıdaki eski işçiler tarafından onlara taşınmaktadır. Bununla birlikte hemen tüm işçiler 2010'dan bu yana işkolunda yaşananların deneyiminin bilincindedirler. Kötüye giden koşullar, satış sözleşmeleri, grev denemeleri, oyunlar, Mart 2012 Bosch işçilerinin toplu olarak TM'den istifasıyla başlayan süreç, 12 Kasım 2012'de Renault'un başarısız iş bırakma deneyimi ve en son da 29 Ocak 2015'teki BM'nin AKP iktidarı tarafından yasaklanan bir günlük grevi.

İşte bunlar aynı zamanda hareketi şekillendiren süreçlerdeki temel mihenk taşlarıdır. 2010 yılını bir başlangıç olarak alırsak, bu dönemde 2008 krizinden sonra krizin faturasının kendilerine kesilmiş olmasının yıkımını yaşayan metal işçisi, durumunun 2010 yılı sözleşmelerinde düzeltilmesini, ücret ve sosyal haklarda kendisine soluk aldıracak iyileştirmeler yapılmasını beklerken bir kez daha TM tarafından satılmıştır. Aynı dönem içerisinde tabanın iradesi ve isteğiyle de BM cephesinden alınan grev kararları söz konusudur. Bu grev kararları tam olarak uygulanmamış, sonuçta BM yönetimi de bir süre sonra bazı fabrikalarda yapılan ek protokoller karşılığında aynı sözleşmeye imza atmıştır. Fakat başka türlü bir yolun olduğunun görülmüş olması, böylelikle MESS'in zorlanması nedeniyle metal işçisi özgüvenini arttırırken öte yandan ise TM'nin yaptığı satış sözleşmesine olan tepki büyümüş ve nihayet Bosch işçilerinin 2012 yılının başlarında yaptığı istifa dalgasıyla yeni bir evreye girmiştir.

Bosch işçilerinin çıkışı 12 Eylül'de kurulmuş düzene büyük bir darbe olurken, bu düzenin böyle devam edemeyeceğinin ilanıdır aynı zamandı. MESS-devlet ve TM de bunu bildiği için yasa, hukuk ve ahlak tanımayan şiddetli bir karşı saldırıyla Bosch işçilerinin çıkışı önlenmeye çalışılmıştır.

Bu aynı dönemde ise Bosch'un yaktığı kıvılcımın yangına dö-

nüşme işaretleri çoğalmıştır. 2012 yılının sonlarına doğru TM'nin satış geleneğine uygun olarak yeni bir satış taslağını açıklaması üzerine Eskişehir Arçelik'te işçiler işyerinde protesto yapmış ve en sonunda sokağa taşınan, şehir merkezine yapılan 7 kilometrelik yürüyüş ile tepkilerini göstermişlerdir. Hemen akabinde ise Renault işçilerinin büyüyen öfkesinin kendiliğinden bir öfke patlaması biçimine dönüşen 12 Kasım iş durdurması gelmiştir. Dört saat süren eylem bastırılmış hemen arkasından da büyük bir işçi kıyımı yaşanmıştır. Böylelikle kabından taşan bu öfkenin bir büyük patlamaya dönüşmesi engellenmiştir. Fakat bunun geçici bir önlem olduğu, bu tür bir bastırmanın daha güçlü bir geri dönüşün çok önemli bir kırılma noktası olduğu anlaşılacaktır.

Bu karşı hamlelerin yarattığı ortamda 2013'te yeni bir satış sözleşmesi imzalanabilmiştir. Bosch işçilerinin çıkışının bastırılmasıyla birlikte 2014 yılı sözleşmesinin nispeten ağrısız geçmesi sağlanmıştır. Öyle ki üç yıllık sözleşme kazığının atıldığı bu sözleşme dönemi, bir dizi fabrikada homurtularla karşılanmış olsa dahi bu eylemli bir tepkiye dönüşememiştir.

Fakat bu arada BM üyesi işçiler de yönetimin teslimiyetçi tutumuna rağmen grevi zorlamış, grev ancak hükümetin yasağıyla engellenirken, işçiler buna rağmen grevi sürdürme isteği göstermiş, böylelikle bazı fabrikalarda BM yönetimiyle tabanın karşı karşıya geldiği günler yaşanmıştır. İşte bunlar metal fırtınanın arifesinde yaşanmıştır. TM tipi sendikacılığın iflası ile birlikte BM'de sembolleşen "mücadeleci" olmak iddiasındaki sendikacılığın da sınırları ortaya çıkmıştır. İşte bu koşullarda metal işçisinin ileri kesimlerinde tabandan, fiili ve meşru bir hareketinin zorunluluğu da daha net görülmüştür.

Öte yandan 2009'da kurulan Metal İşçileri Birliği işte tam da bu çizginin temsilcisi olarak tüm bu süreç içerisinde aktif bir taraf olarak boy göstermiştir. Böylelikle de metal işçisinin çok yönlü ablukadan çıkışının dayanağı olduğunu yaşanan acı deneyimlerle metal işçisine göstermiş, öte yandan da bu süreç hareketin öncü kesimleriyle MİB arasındaki güven ilişkilerini pekiştirmiştir. Bir kez daha belirtelim ki sosyal medya burada MİB'in sözünün ve etkisinin geniş kesimlere yayılmasına vesile olmuştur.

2015'in başında TM'ye zor ve oyunlarla döndürülen Bosch

işçileri de toplu sözleşme masasına oturmuşlardır. TM'ye dönülmüştür, fakat Bosch işçisi iplerini TM'ye bırakmamıştır, bu mücadeleden ezilerek çıkmamıştır. Bunun için de Bosch'ta eski düzen kurulamadığı gibi, Bosch işçisi TM'de dahi olsa onu iyi bir sözleşme için zorlamış, net bir kararlılık göstermiş ve böylelikle de sonrasında diğer fabrikaları tetikleyecek sözleşmenin gerçekleşmesini sağlamıştır.

Bosch'ta bu sözleşmenin yapılmış olması hem Bosch işçisinin deneyimini izleyen işçilerin özgüvenini arttırmış, hem de bu güne kadar kendisine yutturulan satış sözleşmelerinden başka türlü bir sözleşmenin olanaklı olduğunu görmüştür. Böylelikle de Renault'tan başlayarak gök gürüldemeye başlamıştır.

Bu büyük fırtına MESS, TM ve devleti çaresiz bırakmış, önüne konulan engelleri yıka yıka büyümüş, böylelikle işçi sınıfının büyük ayağa kalkışı başlamıştır. Mayıs ve Haziran ayları metal işçisinin baharına dönüşmüştür.

Atomlarına kadar ayrışanlar nasıl birleşti?

Gökyüzü fırtına için uygun olmakla birlikte fırtınanın gelişimi kendiliğinden yaşanmamıştır. Yılların biriktirdikleri Bosch sözleşmesinin tetiklemesiyle birlikte açığa çıkmıştır, metal işçisi öfkesini ilk olarak Renault'ta başlayarak dışa vurmuştur. Ancak bu ilk eylemin giderek kararlılık kazanması, yayılması ve giderek talepleri, örgütlenmeleri, kararlı yolda ilerlemesi özelde MİB'in müdahaleleri sayesinde gerçekleşmiştir. Aksi halde olayları içeriden izleyen ve sınıf hareketinin tarihsel deneyimlerinin bilincinde olan pek çok kişinin de gördüğü üzere, bu ilk patlamalar geçici olur, saman alevi gibi söner giderdi. Zaten yıllar boyu da böyle olmuştu. MESS ve TM cephesi Renault işçilerinin ilk eylemlerinin de bir süre sonra söneceğini, düzenin olduğu gibi devam edeceği beklentisi içerisindeydi. Bunun için önemsemediler, daha önce hep sonuç aldıkları yöntemlerle her şeyin eski haline dönmesini ummuşlardı. Fakat Bosch sürecinden itibaren giderek metal işçisinin izlediği, takip ettiği ve sözüne güvendiği MİB'in facebook sayfası, işçiler arasında ortak buluşma noktası oldu. İşçiler MİB'de birleşti, MİB ile kaynaştı. MİB bu hareketin kalbi ve ruhuydu.

Bununla birlikte ise MİB, hareketin ilerlemesi, örgütlü ve ka-

rarlı bir hale kavuşması için doğru ve yerinde taktik politikalar oluşturdu. Günler içerisinde de hareketin merkezi olan fabrikalardaki işçiler MİB'in sözünü, öncülüğünü benimsediler ve onun gösterdiği yolda ilerlediler.

On yıllar boyunca MESS-TM ve devlet eliyle atomlarına ayrıştırılan bir işçi sınıfının bir tepki hareketinden giderek talepleri, örgütlenme biçimi ve eylemleriyle ne yaptığını bilen ve örgütlü düşmanının tüm oyunlarını bozarak ilerleyebilmesi ancak böylelikle mümkün oldu. Birbirini tanımayan, güvenmeyen işçiler MİB'in birleştiriciliğiyle yan yana geldiler, MİB'e inandılar, güvendiler, kaynaştılar. MİB'de birleştiler. Bu süreç içerisinde aralarında öncüler çıkardılar, örgütlenmeler kurdular, engelleri aşmayı bildiler. Yeni bir kültür, yeni öncüler, yeni bir değerler sistemi, ortak bir dil ve hareket tarzı da böylelikle ortaya çıktı. Böylelikle onlarca yıla bedel günler yaşandı.

İlk kıvılcım Bosch sözleşmesi

Metal fırtınanın kıvılcımını çakan Bosch'ta yapılan sözleşmeydi. Bosch işçileri 2012'de MESS-TM'nin kölelik ve satış düzenine karşı ilk büyük çıkışı yapmışlardı. 2010'da o güne kadar ağrısız sancısız satış sözleşmesine imza atan TM'ye karşı mayalanan öfke 2012'de TM'den kitlesel olarak istifa ederek BM'de örgütlenmeye dönüşmüştü. Böylelikle Bosch işçileri 12 Eylül'de yaratılan düzene, '98 çıkışından sonra en büyük darbeyi vurdular. Aylar boyunca yürütülen örgütlenme çalışmalarının sonucunda 2012-14 sözleşme sürecinin başlamasına birkaç ay kala harekete geçip birkaç gün içerisinde yüzde '90'lara yaklaşan sayılarla BM'ye üye oldular. Bu çıkış bütün metal işçileri için de umut oluyordu.

Bosch işçilerini diğer fabrikalar izleyemedi, ancak büyük bir umut ve örnek olarak diğer fabrikalardaki işçiler için ilham kaynağı oldular. Öyle ki Bosch işçisinin yaktığı ateş, aylar sonra 2012'de Renault ve Arçelik'te işçi kıyımlarıyla bastırılan hareketleri tetikledi.

Hareketin genelleşememesi, Bosch işçilerinin yalnız kalması üzerine ilk sarsıntıyı atlatan MESS-TM ve devlet, bu çıkışın yaratacağı sonuçların bilinciyle bir ezme ve bastırma operasyonu-

nu birlikte yürüttüler. Sözkonusu olan 30 yıllık düzendi ve Bosch işçilerinin başarması demek onu diğerlerinin izlemesi sonucunu verecekti. Nitekim baskı, tehdit, oyun, dalavere ile Bosch işçisinin birliğini ve direncini kırdılar.

Bunun böyle olmasında BM yönetiminin beklentilere yanıt verememesi, bu çıkışı yasalar içerisinde kalarak pasifist bir anlayışla yürütme tutumunun özel bir rolü oldu. Dahası en büyük kırılma BM yönetiminin 2013 yılında TM'nin imzaladığı sözleşmenin aynısına imza atması üzerine yaşandı. Böylelikle Bosch işçisinin direnci tümüyle kırıldı ve bir süre sonra TM yeniden yetkili sendika olarak Bosch'a girmiş oldu. Ancak uzayan yetki süreci nedeniyle 2012-14 ve 2014-16 dönemi grup sözleşmeleri sürecinde Bosch fabrikası, MESS grubuna dahil olmasına rağmen katılamadı. Böylelikle grup sözleşmelerinde işler eskisi gibi yürürken Bosch işçileri, 2104-17 (sözleşme üç yıllık imzalanmıştı) MESS ile tek başlarına masaya oturma olanağını elde etmiş oldular.

Fakat tek başına bu kadarı farklı bir sözleşme için yeterli değildi. Asıl önemlisi TM'ye geçmiş olmalarına rağmen Bosch işçileri bu dönem içerisinde pek çok şey öğrenmiş, kararlı ve nispeten bilinçli bir öncü işçi bölüğünü şekillendirmiş ve yılları bulan zamsız çalışmanın yarattığı öfke nedeniyle beklentileri yükselmişti. TM de yeniden Bosch'a girmiş olmaktan dolayı bu beklentileri yükselten söylemlerde bulunuyordu. İşte böylelikle 2015 yılının ilk aylarından itibaren başlayan Bosch sözleşmesi farklı bir seyir izledi. Bosch işçileri kesin bir kararlılık ortaya koydular, greve çıkma iradesi gösterdiler. TM üzerinde de net bir baskı uyguladılar. Bu süreçte pek çok şey yanında Bosch'un Hindistan başta olmak üzere Türkiye dışındaki diğer fabrikalarında da mücadelelerin olması, bunların da yönetimi sıkıştırması ile birlikte her bakımdan MESS grup sözleşmesinden farklı, bu sözleşmeyi delen işçileri ücret bakımından tatmin eden, diğer fabrikalardaki ücret gruplarının üzerinde bir sözleşmeye imza atılmış oldu.

Böyle bir sözleşmenin imzalanması, hem MESS-TM'yle kavga eden Bosch işçisinin mücadelesinin haklılığını ortaya koydu, hem de otomotiv sanayinin ana fabrikalarında zaten birikmiş olan öfkeyi tetikledi. Pek çok fabrikada işçiler farklı bir sözleşmenin olabileceğini gördüler, Bosch işçisinden daha ağır bir iş yapmala-

rına rağmen kendilerine reva görülen sefalet ücretinin daha fazla ayırdına vardılar ve içlerine attıkları öfkeyi dışa vurmaya başladılar. MESS'e ve en başta da kendilerini kandıran ve satan TM'ye karşı "Artık yeter!" diyerek patladılar.

Belirtmek gerekir ki Bosch işçilerinin bu 3 yıllık mücadelelerinde MİB hep yanlarındaydı ve gerek MESS-TM ve devletin oyunlarına karşı net bir mücadele çizgisinin temsilcisi oldu, gerekse BM yönetiminin yasalcı ve icazetçi anlayışına karşı kesintisiz kavga veren bir odak haline geldi. Dahası TM'nin Bosch'a yetkili sendika olarak girmesinden sonra da MİB'in Bosch'taki etkinliği devam etti. MİB, Bosch işçisinin daha iyi bir sözleşme için mücadelesine hiçbir çekince göstermeden destek verdi, özellikle de sözleşme görüşmeleri sırasında işçinin görüşmelerden haber almasını, oyunlara karşı uyarılmasını, MESS-Bosch yönetimi ve TM'ye karşı baskının örgütlenmesini sağlamak yönünde önemli katkılar sağladı. MİB'in işçinin çıkarını her şeyin üstünde tutan bağımsız ve kararlı duruşu Bosch işçisinin güvenini sağladı. Öyle ki metal fırtına kopmadan önce MİB, Bosch'ta metal fırtınadakine benzer bir rol oynamaktaydı. İşte Bosch sözleşmesi imzalandıktan sonra diğer fabrikalardaki işçilerin ilgisinin doğal ve kesintisiz biçimde MİB üzerinde toplanması bu emeğin sayesinde oldu.

Renault işçileri hareketin öncü bölüğü

Bosch sözleşmesinin imzalanmasının ardından ilk hareket Renault işçisinden geldi. Bunun böyle olması tesadüf değildi. Çünkü Bursa'da otomotiv işkolunda geçmişten bu güne, Bosch işçisi ile birlikte ve çoğu zaman ondan da çok Renault işçisinin mücadeleci bir tarihi vardır. Renault işçisi '80 öncesinde olduğu gibi '98'deki hareket sırasında da en dinamik olan işçi bölüğüydü. Öte yandan Bursa söz konusu olduğunda TM ve sermayenin işçiler üzerinde ciddi bir baskı uyguladığı, sık sık kitlesel kıyımların yapıldığı Tofaş'ın aksine Renault'ta böyle bir durum söz konusu değildi. Yakın dönem mücadeleleri içerisinde de hep Renault'ta tabandan bir örgütlenme ve muhalefet söz konusu olmuş, ayrıca son yıllardaki çıkışlarla birlikte TM'nin otoritesi büyük yaralar almıştı. İşte böyle bir arka plana sahip olan Renault işçileri ağır çalışma baskısı ve düşük ücretler nedeniyle Bosch sözleşmesinin ardından harekete

geçti. 13 Nisan'da Bosch sözleşmesi imzalandıktan sonra 14 Nisan'da Renault'ta ilk eylemler başladı.

İlk eylem biçimi üretim sırasında yuhalamalar ve yemekhanede tabak dövme biçimindeydi, hemen ardından ise vardiya çıkışında toplu bir eylem gerçekleştirildi. İdari bina önünde toplanan işçiler TM'ye olan tepkilerini gösterdiler, "İstifa!" sloganları yükseldi. Eylemler ikinci gün de aynı biçimde devam ederken idari bina önündeki protesto sırasında bir ilk yaşandı ve işçiler arasından çıkan beş kişilik bir heyet yönetimle görüştü. Bu TM'nin otoritesine vurulan bir darbe olduğu gibi işçiler ilk kez aralarında kendilerini temsil eden ve muhatap alınan bir ekip çıkarmışlardı. Bu ekipte yer alanlar, işçiler arasından seçilen kişiler değildi, daha çok çıkışı düşünen ayrıca daha sonra yönetime yakın olduğu söylenen işçilerdi. Ancak onların kim olduğundan ziyade böyle bir ekibin ortaya çıkması ve yönetim tarafından muhatap alınması ileri bir adımdı. Nitekim bu beş kişiden kimse daha sonra ortaya çıkan sözcü grubu içerisinde yer almıyordu, fakat bu kritik bir adımdı, sonraki adımları kolaylaştıracaktı.

Bu ilk görüşmede yönetim, TM'ye yönelik protestolara karışmayacaklarını ancak üretimde herhangi bir aksamaya izin vermeyeceklerini bildirdi. Böylelikle Renault işçisi eylemlerini sürdürmek üzere bir dayanak da elde ettiler ve yönetimi doğrudan karşılarına almadan TM karşıtı gösterilerine devam ettiler.

Renault'ta eylemlerin sürmesi, aynı duyguları paylaşan ve öfkesi kabarık diğer fabrikalarda da yankılandı. En başta Tofaş olmak üzere Mako ve Coşkunöz'de aynı biçimde harekete geçti. İlk yemekhane eylemlerini toplu yürüyüşler izledi. Daha sonra ise tepkilerini TM'ye göstermek ve onlardan Bosch sözleşmesine göre sözleşmenin tadil edilmesini talep etmek üzere kent merkezinde TM sendika binalarına toplu yürüyüşler geldi.

Talepler netleşiyor, fabrika kurulları oluşuyor

Renault işçileri ilk eylemlere başladığında hareket bir öfke patlaması biçimindeydi. İşçiler Bosch sözleşmesinden dolayı TM'ye tepkilerini gösteriyorlar, TM'den kurtulmak isteklerini dile getiriyorlardı. Birkaç gün geçmeden net talepler ortaya çıktı. Taleplerin belirlenmesi ve netleştirilmesi MİB'in harekete yaptığı

en önemli öncü müdahalelerden biriydi. Böylelikle ilk anın öfke patlaması binlerce işçiyi birleştiren ve mücadeleyi uzun soluklu kılan bir ortak hedef kazanıyordu.

Hareketin durumundan ve işçilerin isteklerinden yola çıkılarak ortaya konulan üç talep şunlardı:

1. Bosch sözleşmesi baz alınarak tüm ücret gruplarına ücret iyileştirmesi.

2. TM'yi istemiyoruz, kendi aramızdan seçtiğimiz temsilciler tanınsın.

3. Bu süreçten dolayı hiçbir işçinin işten atılmaması garantisi verilsin.

Hareketi yüzeysel ve kesikli olarak izleyenler metal fırtınanın ilk dönemde sadece TM'yi hedeflediği ve sermayeyi gözardı ettiğini iddia etseler de, bu üç talepten en başta geleni zaten hedefte kimin olduğunu gösteriyordu. Pek çok işçi bu ilk günlerde TM'den kurtulalım, kurtulduktan sonra da önümüz açılır, bu dönemde olmasa da ilerleyen zamanlarda nasıl olsa Bosch sözleşmesinin şartlarına ulaşırız düşüncesindeydiler. Henüz bir iş durdurma, fiili grev yoluyla hakları alma düşüncesi netleşmemişti. Çünkü henüz hareketin ilk oluşma, kendini bulma, örgütlenme, özgüven kazanma dönemiydi.

Öte yandan metal işçisinin ana gövdesi için henüz TM'den istifa düşüncesi olgunlaşmış değildi. TM'yi uyarma, baskı altına alma ve Bosch sözleşmesi için toplu sözleşmenin tadili yönünde harekete geçirme düşüncesi yaygındı.

MİB ise bir yandan TM'nin bir şebeke olduğunu, bu adımı atmayacağını işçilere anlatırken, öte yandan da TM yönetimini harekete zorlamak, beraberinde ise giderek fabrikalardan işçilerin kendi birliklerini ve öncü kurullarını sağlayarak bağımsız bir temelde davranabilme güç ve kapasitesini arttırmak çabasındaydı. Fakat şu da yeterince açıktı: MESS'e uşaklık yapan TM işçinin bu yükselen hareketine karşı duracak, bu nedenle de mutlaka aşılacaktı. Ancak bu aşamada hareketin olgunlaşması için kendi doğal seyri içerisinde tüm bu doğruları kavraması, nispeten bilinçli kesimler dışında ana gövdenin de bu düşüncelere ikna edilmesi ve giderek engelleri aşabilecek bir kapasiteye ulaşması gerekiyordu.

Renault'ta başlayan hareket diğer fabrikalara sıçramıştı, fakat bu fabrikalardaki hareket henüz toparlanma aşamasındaydı ve karşı saldırılarla Tofaş'ta olduğu gibi yer yer işçiler durduruluyor, sindiriliyordu. Bununla birlikte MİB facebook sayfası korkutulan, kendisini gösteremeyen on binlerin kürsüsü oluyor, hareketin açığa çıkan öncüleri dışında kalan tüm bir gövdesi öfkesini ve mücadele isteğini MİB sayfası yoluyla gösteriyordu. Bunu yaparken de olası baskılar ve kafa kopartmalara karşı, sahte hesaplarla sesini duyurma olanağını kullanıyor, işçiler bunu da giderek daha ustalıkla yapıyordu. Bu daha önceki öfke patlamaları sırasında olmayan bir büyük güçtü, sindirilen işçi, kendisini belli bakımlardan riske atmadan, göstermeden mücadeleye atılıyordu. Bu durumda da MESS ve TM karşılarında görünmez bir güç buluyor, onunla nasıl başa çıkacağını bilemiyordu.

Tüm bunlar olurken daha önceki çıkışlar sırasında aktif biçimde devrede olan devlet de, sürecin kritik genel seçimler öncesine denk gelmesi nedeniyle müdahale edemiyordu. Bu durum işçiler tarafından da görülüyor ve bundan dolayı cesaretleri artıyordu. Böylelikle on yılların kiri, pası, korkusu, sindirilmişliği içerisinde adım adım ilerleyen metal işçisi cesaret, güç, özgüven kazanıyor, adım attıkça daha bir kendini buluyordu.

MİB'in bu dönemdeki ikinci önemli ve kritik müdahalesi fabrikalarda TM şebekesini aşacak, giderek hareketin yükünü taşıyacak, ona örgütlü bir karakter kazandıracak fabrika kurullarının oluşumunu sağlamaktı. Öyle ki bu günler içerisinde MİB sayfasından yapılan çağrılar içerisinde talepler ile birlikte fabrika kurullarının oluşturulması konusu sık sık gündeme getiriliyordu. Bu kurulların nasıl oluşacağı, nasıl işleyeceği ve neler yapacağı anlatılıyordu.

Öte yandan hareket tek bir fabrikayı aştığı ölçüde tek tek fabrikalarda oluşturulacak bu kurulların tek bir fabrikalar arası kurulda merkezileştirilmesi ihtiyacı da görülüyor, daha bu ilk aşamada bu düşünceyi dile getirilirken, bu yönde de adımlar atılması yönünde çaba gösteriliyordu. 20 Nisan gününden itibaren bu düşünceyi hareket içerisinde öne çıkan işçilerle yapılan doğrudan görüşmelerle de paylaşılıyordu.

MİB'in harekete müdahalesi kuşkusuz Facebook sayfasından bir düşüncenin aktarılması ve bu düşünceyi uygulamak üzere işçi-

lere yapılmış çağrılardan ibaret kalmadı. Öyle ki MİB bizzat fabrika kurullarının oluşmasına doğrudan müdahalelerde bulundu. Örneğin kurulların ilk örneğinin verildiği Renault'ta ilk kurulun oluşması sırasında bu öncü işçilerin fabrika içinde buluşmasına aracılık etti. MİB'in yönlendirdiği, MİB'e güven duyan işçiler tanımadıkları işçilerle buluştular ve ilk kurulları oluşturdular.

Belirtmek gerekir ki bu ilk aşamada öncü işçinin kim olduğu, kime dayanılabileceği bir muammaydı. Bu ilk aşamada Facebook sayfasına en çok yazan ve en kararlı mesajları verenler oluyordu, giderek yüz yüze yapılan ilk görüşmeler, yapılan eylemler içerisinde doğrudan gözlemler, fabrikalar içerisindeki az sayıdaki organik ilişki üzerinden yapılan teyit ve tanışıklıklarla daha görünür olmaya ve doğru tercihler yapılmaya başlandı. Ancak yine de mücadelenin bu ilk evresinde ortaya çıkan öncülerin bir kısmı güvenilmezdi, nitekim daha sonra böyle olduğu da kanıtlandı. Fakat yine de mücadele içerisinde giderek öne çıkan ve kendini kanıtlayan, isimleri bilinen ve tanınan isimler ortaya çıkmaya başladı.

Öncülerin ve fabrika kurullarının şekillenmesi, giderek bulundukları alanlarda otorite haline gelmeleri, öte yandan Fabrikalar Arası Kurul'un oluşturulması Nisan ayının son haftalarında olgunlaştı. Bu büyük ölçüde de 26 Nisan Kent Meydanı Buluşması sayesinde oldu. Bu buluşma metal fırtınanın gelişiminde gerçek dönüm noktalarından biriydi. Kent Meydanı Buluşması'na kadar ve ondan sonra da uzun bir süre hareketin tek merkezi öncüsü MİB'di. MİB sadece yönü belirleyen değil, aynı zamanda hareketi örgütleyen ve Kent Meydanı gibi eylemlerin pratik olarak gerçekleşmesini sağlayan aktif bir odak durumunda oldu.

26 Nisan Kent Meydanı Buluşması bir dönüm noktası

İlk kıvılcımın çakıldığı 14 Nisan'dan 26 Nisan'a kadar olan iki haftayı bile bulmayan bir sürede hareket önemli gelişmeler sağladı. Renault'taki eylemler kararlılık kazanmıştı ve giderek öncü işçiler tanınmaya başlamış ve ilk kurullar oluşturulmuştu. Coşkunöz ve Mako'da da eylemler yine kararlılık kazanmış, hemen her gün eylemler gerçekleşiyordu. Valeo ve Delphi gibi fabrikalarda da işe giriş çıkış saatlerinde eylemler yaşanıyordu. Renault'tan sonra

ilk eyleme geçen Tofaş'ta TM'nin yaptığı müdahaleler sonrasında sular bir parça durulmuş, işçilerin yan yana gelmesi ve birliklerini sağlaması zorlaşmıştı. Buradaki mücadele iş durdurmanın gerçekleştiği 16 Mayıs'a kadar hep çok zor olacak, 5 Mayıs akşamı yaşanan patlamadan sonra da ciddi ve sert mücadeleler yaşanacaktı.

Kent Meydanı'nda buluşma düşüncesi ilk olarak eylemlerin başladığı günler içerisinde dillendirildi. MİB içerisinde bu daha ilk günlerde Renault'ta ortaya çıkan ve diğer fabrikalara yayılan eylemleri birleştirme ve güçlü bir eylemle ileriye taşıma düşüncesi tartışılıyordu. Bu fikir MİB sayfalarında bir öneri olarak ortaya konduktan sonra fabrikalardan da aynı yönde çok sayıda olumlu geri dönüş oldu, böylelikle işçiler arasında Kent Meydanı'nda buluşma fikri yaygınlık kazandı. Ancak yine de böyle bir eylemin kararının alınması kolay olmadı. Çünkü tek tek fabrikalarda bir hareketlilik olmakla birlikte merkezi bir eyleme katılımları mümkün olmayabilirdi, ayrıca böyle bir eylemin başarısız kalmasının riskleri büyüktü. Bununla birlikte henüz bir fabrikalar arası kurulun ve fabrikalarda da MİB ile aynı masaya oturabilecek olgunlukta fabrika kurullarının olmaması böyle bir eylemi öncünün omuzlarına yüklüyordu. Kısacası bu bir cüret işiydi.

MİB bu cüreti göstermeye hazırdı, ancak beraberinde fabrikalarda da bu yönde daha net adımların ve kararların alınması gerekiyordu ki, bu büyük buluşmayı kolaylaştıracaktı. 22 Nisan günü Renault'ta gece vardiyasında TM Şube Başkanı Ruhi Biçer'in kendisini sıkıştıran işçilere "sattıysam iyi satmışım, iyi pezevenkmişim" çıkışı bunun yolunu açtı. Biçer'e tepki gösteren Ekip 1'in işçileri (Üç vardiya çalışan Renault'ta her bir vardiya bir ekip olmak üzere, üç ekipten oluşuyor), vardiya çıkışında servislere binmediler ve artık istifa etmek istediklerini ortaya koyarken fabrika önünde ne yapacaklarını bilemez halde beklemeye başladılar.

İşte bu noktada MİB'in en önemli ve cüretli müdahalesi geldi. MİB'liler daha önce dışarıdan gelenlere TM'ciler tarafından saldırıların olması nedeniyle temkinli yaklaşılan Renault önüne gitme iradesini gösterdiler. O gün MİB sözcüsü fabrika önünde merdivenlerden Renault işçilerine yönelik bir konuşma yaptı. Bu bir tek taraflı konuşma olmaktan çıkıp bir kitle toplantısına dönüşürken, işçinin TM'ye olan tepkisini ve o an istifa yönündeki iste-

gine karşılık MİB sözcüsü, bu aşamada bir ihtar eyleminin yapılmasını, hem diğer ekiplerle hem de diğer fabrikalarla buluşularak bu ihtar eylemine rağmen talepler karşılamazsa istifa tarihinin hep birlikte belirlenebileceğini söyledi. Bu sözler, alandaki yüzlerce Renault işçisi tarafından onaylanarak ihtar için 26 Nisan tarihi ve Kent Meydanı kararı alındı. Başvurular ve diğer ihtiyaçlar için o an orada bulunan bazı sözcüler görev aldı. Böylelikle daha önce facebook sayfalarında dillendirilen ama gerçekleştirilme kararı alınamayan Kent Meydanı Buluşması'nın önü açılmış oldu.

Renault işçisiyle açık havada o gün alınan karar hemen ertesinde diğer fabrikaların işçileriyle de irtibat kurularak ortak bir karar haline dönüştürüldü ve MİB sayfasından Büyük Kent Meydanı Buluşması ilan edildi. Böylelikle fabrikalarda da artık doygunluk aşamasına gelen eylemler için ileri bir ufuk oluşturulmuş oldu, artık tüm işçilerin gündemi bu büyük buluşmaya hazırlık olacaktı.

Ancak ortadaki büyük isteğe ve süren eylemlere rağmen yine de Kent Meydanı eylemi çok zor koşullarda ve zorlu engellerin aşılmasıyla gerçekleştirilebildi.

TM ve sermaye zaten tüm maharetini bu buluşmayı engellemek için kullandı. MİB'in ve hareketin gelişmesini zora sokmak için kurulan karşı sayfalar en başından itibaren bu buluşmaya işçi katılımının gerçekleşmemesi için kara bir propaganda yürüttüler. "Terör örgütleri", "HDP mitingi" gibi argümanlar sıklıkla kullanıldı. Öte yandan ise 22 Nisan'ın ardından birkaç gün sonra Renault yönetimi sopayı gösterdi, yapılan eylemlerin üretime ve içerideki yaşama zarar vermesi halinde işlem başlatacağını duyurdu. Onu diğer fabrika yönetimleri izledi, aynı minvalde duyurular yayınladılar. Bu duyurular ilk anda etkili de olabildi. Karşı saldırılar üzerine Renault'taki bazı öncüler kararsızlığa ve korkuya kapıldılar. Öte yandan yönetimin bu tehdidinin ardından yapılan ilk toplu çıkış eylemi başarısız oldu, katılım sınırlıydı. Bu da bu öncülerden bazılarının, özellikle Kent Meydanı Buluşması için görev almış bazılarının geriye çekilmesine neden oldu. Bu halde izin işi dahil teknik iş MİB'lilerin omuzları üzerine kaldı. Fakat buna rağmen Buluşma için Renault ile birlikte özellikle Coşkunöz ve Mako'dan güçlü bir istek doğdu ve gün geçtikçe de bu arttı. Fakat buna rağmen yine de bu buluşmanın teknik ve

pratik sorumlulukları büyük ölçüde MİB'in omuzlarında kalmaya devam etti.

Diğer taraftan BM yönetimi ile kimi reformist-pasifist siyasetler de Buluşma'nın önündeki diğer engellerdi, özellikle ikincilerin etkinliği zayıf olduğu için BM yönetiminin. Bunlar daha ilk andan başlayarak Buluşma'ya karşı bir tutum aldılar. Böyle bir eylemin işçileri hedef yapacağı, saldırı riskinin olacağı gibi saiklerle işçilere fabrikalardan çıkmamaya yönelik çağrılarda bulundular. Organik ilişkide oldukları kimi işçiler üzerinden de bu geri tavrı örgütlemeye çalıştılar. Böylelikle metal işçisinin en geri yanlarına, korkularına oynadılar.

Ancak hareketin gelişimi açısından bu cüretin gösterilmesine inandığı ölçüde bu gerici eğilimlerle de mücadele edildi. Öte yandan hareketin kalbini tuttuğu ve ruhunu temsil ettiği ölçüde bu tür çabalar beyhude kaldı. Engeller bir bir aşıldı, Kent Meydanı'nda 26 Nisan günü binlerce işçi buluştu.

Buluşma gününe gidilirken ve buluşma günü işçilerde tedirginlikler ve korkular söz konusuydu. Acaba gerçekten TM'cilerin gösterdiği gibi farklı amaçlarla yapılmış bir mitinge mi gidiyorlardı, ya saldırı olursa? Ama kararlılık kesindi, mutlaka Kent Meydanı'nda olunacaktı. Nitekim bu korku ve kaygılar buluşmaya sayılı zaman kalırken bir bir aşılacaktı. Özellikle bunda Renault işçilerinin kararlılığı, eylem sabahı toplu çıkışları ve bunun Facebook sayfasından an an yayınlanması etkili oldu. Renault'tan kortej oluşturularak yapılan çıkış, diğer fabrikalarda yine organize biçimde kortejler oluşturularak pankartlarla yapılan katılımlar oldu.

Buluşma herkesi şaşırtan bir kitlesellik ve coşkuyla gerçekleştirildi, sorunsuz biçimde sonlandırıldı. Henüz işçiler arasında bu sorumluluğu alabilecek öncüler çıkamadığı ölçüde, MİB'liler buluşmanın her anında sorumluluk aldılar. Ses sisteminin kurulmasından, konuşmaların hazırlanmasına ve sunuma kadar. Eyleme katılan işçilerin ağırlığı Renault başta olmak üzere Coşkunöz ve Mako fabrikalarından oluşuyordu. Fakat öte yandan Tofaş, Delphi, Valeo başta olmak üzere sayısız fabrikadan da katılım söz konusuydu.

Buluşmayı engellemek için her türlü kirli yönteme başvuran TM'nin bazı yöneticileri, eylemin bu görkemle gerçekleşmesinin

ardından, "İşçi iyi organize olmuş, biz bile bu kadar insanı toplayamıyoruz, nasıl oldu da başardınız" şeklinde sözlerle şaşkınlıklarını ifade edebildiler. Eylemi sabote etmek için ellerinden geleni yapan BM ve onun çizgisindeki bazı sol akımlar da, bu eylemin altında ezildiler, eylem başarılı olunca onun etkilerinden faydalanmaktan da geri durmadılar.

Kent Meydanı Buluşması metal işçisine büyük bir özgüven kazandırırken MİB'e duyduğu güveni güçlendirdi. Böylelikle MİB dediğini yapmış, MİB ile yan yana gelen işçiler büyük bir başarı kazanmış, binlerce işçiyi yan yana getirmişlerdi. İşçilerin önyargıları parçalanmış, kafalarındaki soru işaretlerinin bir kısmı giderilmişti. Öte yandan işçilerin başarma duyguları güçlenirken, bağımsız mücadele inançları da artmış, baştan itibaren TM'den nefret eden ve diğer sendikalara da soğuk bakan işçilerde yeni bir sendika kurma düşüncesi de daha açık biçimde dillendirilir olmuştu. MİB sayfasında bu durum Buluşma'nın hemen arkasında "Yeni sendika sesleri" başlıklı bir yazıyla duyurulmaktaydı.

Kent Meydanı Buluşması ile öte yandan mücadelede bir safha geride bırakılmış oldu. Böylelikle binlerce işçi TM'ye son ihtarlarını vermiş ancak TM körleri ve sağırları oynamaya devam ediyordu. Bu durumda istifa kaçınılmaz olacaktı. Gündem artık toplu bir istifanın en emin ve kesin biçimde nasıl gerçekleştirileceği sorunuydu.

5 Mayıs'a giden yolda büyük bir adım: Fabrikalar Arası Kurul

Nisan ayının son haftalarından itibaren gündeme giren Fabrikalar Arası Kurulu toplama düşüncesi Kent Meydanı Buluşması'ndan sonra hayata geçirildi. Böylelikle ortak hareket etme ve mücadeleyi birlikte omuzlama ve koordine etmek doğrultusunda büyük bir adım atılmış oldu.

İlk toplantısına Renault, Coşkunöz, Mako, Delphi ve Valeo fabrikalarından öncü ve sözcü konumunda olan işçiler katıldı. Tofaş işçilerinin bu toplantılara katılımları kendi iç süreçlerinin sancılı olması nedeniyle mümkün olamadı, bu kopukluk Tofaş'ın daha farklı bir yoldan devam etmesinin de en önemli etkenlerinden biriydi.

Kurul'un toplanması MİB tarafından organize edildi ve MİB'in inisiyatifiyle gerçekleşti, toplantı düzeninin ve gündeminin oluşturulmasında da yine MİB'liler belirleyici konumdaydı. Fakat her işçinin kendisini ifade etmesi, hatta zamanla MİB'liler dışında bu işi yapabilecek işçilerden oluşacak bir divan seçilmesi de Kurul'da bizzat MİB'liler tarafından önerildi.

Kısa aralıklarla Kurul toplanmaya devam etti. Sonraki toplantılara katılımcı fabrika ve işçi sayısı arttı. Gelenler de rastlantısal olmaktan çıkıp fabrikalardaki sözcü kurullarını temsil eden işçilerdendi artık. Böylelikle Kurul, MESS-TM'ye karşı ortak bir düzlem oluşturmak, mücadeleyi tek yumruk olarak devam ettirebilmek açısından hayati bir rol oynayacaktı. Bundan dolayı da hem MESS-TM'nin hem de bir yerden sonra aktif biçimde devreye giren ve hareketi bastırmak için operasyonlar yapan devletin hedefi olacaktı.

Kurul toplandıktan sonra ana gündemi TM'ye ihtar çekilen Kent Meydanı eyleminin arkasından toplu istifaları gerçekleştirebilmekti. Toplantılarda toplu istifanın biçimi, yeri ve zamanı konusunda bir dizi tartışma yapıldı. Bu tartışmalar sadece o toplantıda olanlarla sınırlı bırakılmadı, aynı zamanda MİB sayfasından da gelen öneriler bütün işçilerin düşüncelerine sunuldu ve aynı zamanda sayfadan yayınlanan mesajları yoluyla işçiler görüş ve önerilerini ortaya koydular. Sonuç itibariyle birkaç farklı öneri içerisinde en doğru yolun Organize Sanayi Camii yanında toplanılarak yapılması kararlaştırıldı. Tarih olarak da 5 Mayıs günü saptandı. Kurul'un bundan sonraki toplantılarında eylemin ayrıntıları planlandı: Bilgisayarların nasıl getirileceği, güvenliğin nasıl alınacağı, istifa gününe kadar yapılacak eylemlerin ne olacağı gibi.

İstifa günü ve yeriyle ilgili karar sayfadan duyurulduktan sonra süreç hızla gelişti. Bu arada istifaların e-devletten nasıl yapılacağı, istifa sonrasında neler yapılacağı, dayanışma dilekçelerinin içeriği ve biçimi gibi konularda düzenli yayınlar yapıldı.

Fabrikalar Arası Kurul 5 Mayıs sonrasında iki ya da üç kez daha toplandı. Katılım sayısı artmaya devam etti. On civarında fabrikadan onlarca sözcü ve öncünün katıldığı toplantılar gerçekleştirildi. 5 Mayıs'tan sonra Kurul toplantılarının gündeminin ilk

sırasında ücret iyileştirmesi talebinin gerçekleştirilmesi için neler yapılacağı ile yeni sendika vardı. İlki zaman içerisinde özellikle de Renault işçilerinin fabrikadaki mücadeleye bağlı olarak şekillendi ve üretimi durdurma kararı paylaşıldı, diğer fabrikalarda da kendi durumlarına bağlı olarak üretimi durdurmaları ya da en kötü ihtimalle destek ve dayanışma eylemlerine geçmeleri kararlaştırıldı. Öte yandan yeni sendika için bir komisyon oluşturulması kararı da Renault'ta iş durdurmanın başlayacağı günden iki gün önce yapılan Kurul toplantısında alındı.

Fabrikalar Arası Kurul'un toplantıları, iş durdurma eylemlerinin başlaması üzerine eksik katılımla gerçekleşti. Fabrikalarında zorlu bir eylem sürecinin altına giren işçiler, Kurul toplantılarına katılamadılar. Kurul toplantılarını sürdürmesine rağmen, katılımdaki zayıflıklar sonrasında parçalanma ve fabrikaların kendi başlarına davranmalarını kolaylaştıracak ve faturası ağır olacaktı.

Fabrikalar Arası Kurul, mücadelenin farklı bir seyir izlemesi, fabrikalar arasında bölünmelerin ortaya çıkması, devletin MİB'e yönelik 20 Mayıs operasyonu ve bu operasyonda Kurul'un özel bir hedef haline getirilmesi, bu aynı günlerde bu toplantılara katılanlar başta olmak üzere mücadelenin önünde yürüyen onlarca işçinin Terörle Mücadele Şubesi'ne çekilmesiyle birlikte toplanamaz oldu. Böylelikle daha sonraki süreçte yokluğu fazlasıyla hissedildi, ortak hareket edememekten dolayı MESS-TM başta olmak üzere mücadeleyi kendi hesaplarına değerlendirmek isteyen bir takım güçlere gün doğdu. Oysa Fabrikalar Arası Kurul yolundan devam etse ve fabrikaların temsiliyeti güçlenerek sürse, ortak mücadele bakımından da yeni sendikanın sancısız ve birlikteliğin bozulmadan kurulabilmesi bakımından da çok önemli bir işlev görecekti. Aksi olduğu ölçüde yokluğunun metal işçisine faturası büyük oldu.

5 Mayıs: Gerçek bir kırılma ve kopuş!

5 Mayıs metal fırtınasının koptuğu çok özel bir kırılma noktası oldu. İstifa için 5 Mayıs'ta Organize Camii önünde toplanan işçilere yönelik olarak TM'nin zorbalıkla ve kan dökerek bastırma girişimine karşı büyük bir isyan ortaya çıktı. Böylelikle metal işçisi haklı ve meşru hareketine yönelik TM'nin haydutça girişimi

karşısında ayağa kalktı ve TM'yi birkaç gün içerisinde sildi. 5 Mayıs'taki saldırı bardağı taşıran, metal işçisinin TM ile her bakımdan ilişkisini koparmasına vesile oldu.

5 Mayıs'taki toplu istifa eylemi Fabrikalar Arası Kurul'da planlanmıştı. İnisiyatif tümüyle işçilerde olacak, tüm organizasyon da yine işçiler tarafından gerçekleştirilecekti. Öte yandan olası bir TM provokasyonuna da yine işçiler tarafından fabrikalardan oluşturulacak güvenlik ekipleri tarafından müdahale edilecek, bu girişimler boşa çıkarılacaktı. MİB'liler bu süreçte iletişimi sağlayacak, olası boşlukları dolduracak ve Kent Meydanı'nda olduğu gibi sürecin başarıyla tamamlanmasını güvenceleyecekti. Planlama kabaca böyleydi, fakat bu arada olası saldırı konusu Kent Meydanı eyleminin verdiği rahatlıkla nispeten pek güçlü bir ihtimal olarak görülmüyordu.

Fakat 5 Mayıs gününe gelindiğinde Kent Meydanı eyleminin aksine TM'nin çeteleri alanı doldurmuştu ve bir provokasyon yapacakları olasılığı oldukça yüksekti. Bununla birlikte alanda işçiler dışında kimse olmayacağı ölçüde böyle bir girişimin ters tepeceği aşikardı. Bu tablo hem olası saldırı konusunda TM çetelerinin provokasyonlarını engelleyecek buna rağmen provokasyon olursa TM'yi politik olarak bitirecekti.

Nitekim 5 Mayıs günü işçiler bu güvenle geldiler ve Renault'tan son dakikada alınan kararla da, olası provokasyonlara soğukkanlılıkla yanıt verilmesi ve ortamı bozacak bir provokatif bir çatışma girişimine karşı dikkatli davranılması düşünülmüştü. Bununla birlikte gerilim ve tedirginlik işçiler arasında oldukça güçlüydü.

5 Mayıs sabahı ilk olarak alana gelen Coşkunöz ve Mako işçilerinin katılımı beklenenin altındaydı, Renault işçileri kortej oluşturarak kitlesel biçimde alana geldiğinde hava da değişmişti. Ancak çok kısa bir süre sonra TM'nin çeteleri alanda bulunan başta Kızıl Bayrak olmak üzere sosyalist gazetelerin muhabirlerini hedef alarak saldırıya geçtiler ama iş burada kalmadı. Zorbalıklarını sınırsızca gösterdiler pek çok işçi darp edildi. İşçiler bu saldırıya karşı çok şey yapabilir, TM'cileri alandan kovalayabilirlerdi ancak bu yapılmadı. Bir süre sonra alanda toplananlar dağılmış, TM'ciler zafer kazanmış edalarıyla alanda yalnız kalmışlardı. Ar-

tık hareketi bastırdık, ezdik düşüncesindeydiler. Attıkları sloganlarla sözde zaferlerini kutluyorlardı.

Fakat işler başka bir yöne kaydı. Bu kanlı saldırıya metal işçisinin tepkisi büyük oldu, fabrikalarda olayın duyulması üzerine büyük bir infial duygusu ortaya çıktı. Sadece o ana kadar eylemlere sahne olan fabrikalar değil, sayısız fabrikada işçiler ayağa kalkıp büyük protestolar gerçekleştirdiler. Daha önce durulan Tofaş'ta binlerce işçi ayağa kalktı, Tofaş isyanın merkezine oturdu.

Elbette bununla birlikte büyük bir istifa dalgası ortaya çıktı. Sayısız fabrika Renault işçilerinin yolundan yürümeye başladı. Renault başta olmak üzere tüm fabrikalarda 5 Mayıs ve izleyen birkaç gün içerisinde yüzde doksanları bulan istifalar gerçekleşti. TM'ciler fiilen de fabrikalardan kovuldular, korkudan fabrikaları terk ettiler. Saldırıya katıldıkları bilinen bazı isimleri fabrika yönetimleri fabrikadan uzaklaştırdı, bazılarının kartlarını iptal etmek zorunda kaldılar.

Böylelikle saldırı olmaması durumunda sınırlı kalabilecek istifalar dalga dalga gelirken 5 Mayıs metal işçisinin kurtuluş günü oldu, pek çok işçi o günü böyle tanımladı. Metal fırtına kopmuştu, artık bu aşamadan sonra öfkeyi dindirmek ve bastırmak mümkün olmayacaktı.

5 Mayıs ile ilgili düşülmesi gereken bir not da, Kent Meydanı Buluşması'nda TM ile aynı safa düşüp eylemi baltalamak isteyen BM ve aynı çizgideki güçlerin 5 Mayıs'ta da aynı tutumlarını sürdürmeleridir. Hatta 5 Mayıs'ta saldırının hemen ardından BM'ciler tarafından yönetilen bir Facebook sayfasından, henüz işçinin kanı kurumadan "Biz demiştik!" türünden yayınlar yapılabilmiştir. Daha sonra bu aynı sendika ve çevreler 5 Mayıs'ın o tarihsel değerinden nemalanmaya kalktıkları için bu gerçeği tarihe bir not olarak düşmek son derece önemlidir.

6 Mayıs gecesi Renault'ta yeni bir tarih yazıldı

5 Mayıs günü yaşanan büyük isyan duygusu ile fırtınanın kopması, MESS ve sermayeyi son kozlarını oynamaya itti. 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece, hareketin kalbine bir bıçak saplamaya kalktılar. Renault'ta gece vardiyasına giren işçilerden, saldırıya uğrayanlar da dahil çok sayıda işçinin kartı okunmadı. Fakat Re-

nault işçisinin kararı netti, "tek bir arkadaşlarının kartı okunmazsa kimse işbaşı yapmayacak"tı.

İşten atmaların duyulması üzerine Renault işçisi bu kararını uygulamaya soktu. İçerideki işçiler işbaşı yapmadılar, diğer vardiyalar kapının önünde direnişe geçti. Böylelikle üç dört saat sonra Renault yönetimi geri adım atıp attığı işçileri geri almak zorunda kaldı. Büyük bir zafer kazanılmış, yönetimin otoritesi sarsılmış, Renault işçisi işten atılan arkadaşlarına 2012'deki acı deneyimden sonra sahip çıkmış ve dediğini yaptırmıştı. Bu büyük bir zaferdi ve en büyük korkulardan biri aşılmış, Renault işçisinin özgüveni tam olmuştu.

Bu zaferin diğer fabrikalarda da etkisi büyük oldu, artık Renault işçisi diğer fabrikalar için izlenmesi gereken öncüydü. Demek ki artık işçinin zamanıydı ve işçi birlik olduktan sonra her şeyi yapabilecek güçteydi. İşte böylelikle 15 Mayıs'a giden yol açılıyordu. Renault işçisi artık TM'yi aradan çıkardıktan sonra Bosch sözleşmesini alabilirdi. Renault işçileri buna inanıyordu ve bunun için üretimi durdurmaktan kaçınmayacaklardı. Bu eylemle birlikte Renault işçisi içinden çıkan sözcü ve öncülerin özgüveni de artacaktı, böylelikle başarma duygusu ve özgüvenine sahip olan bu işçiler daha sonraki süreçte de belirleyici olacak, Renault işçisi onların arkasından gidecekti.

14 Mayıs: Fırtına sermayenin kalbine iniyor!

5 ve 6 Mayıs'ın ardından fabrikalar eylem alanına dönerken işçilerin tartıştığı konu bundan sonra nasıl bir yol izleneceğiyle ilgiliydi. Renault dışındaki diğer fabrikalarda elde edilen kazanımların korunması, TM'den istifadan sonra yeni bir sendikanın kurularak 2017'ye tek bir çatı altında girilmesi biçimindeyken Renault işçileri, ücretlerdeki iyileştirme talebinin karşılanması için eylemlerin iş durdurmaya kadar gidecek biçimde geliştirilmesi biçimindeydi. Bu konuda Renault işçileri içerisinde büyük bir inanç, istek ve kararlılık vardı. Bunun için Fabrikalar Arası Kurul'un 5 Mayıs'ın ardından ana gündemi bu oldu, yönetim işçinin talebini kabul etmezse Renault işçisi işi durduracaktı, bu durumda diğer fabrikalar ne yapacaktı?

Renault işçileri 5 Mayıs'ı izleyen günlerde bu talebini yöne-

timin önüne koydu. Onlar da kendilerine ayın 24'üne kadar süre tanınmasını istediler. Fakat bu süre dolmadan Renault genel müdürü ekip ekip toplantı yaparak bazı küçük iyileştirmeler dışında kesinlikle ücret iyileştirmesinin söz konusu olmadığını bildirdi. Tarih 13 Mayıs'ı gösteriyordu. Bu durumda Renault işçileri için artık tek gündem iş durdurma eyleminin biçimi ve zamanlamasıydı. Hangi vardiya ne zaman başlayacak, kim içeride kalacaktı?

Nitekim ilk girişimlerin ardından gece vardiyasına başlayan ekip 3 üretimi durdurdu, diğer ekipler de kapı önünde direnişe geçtiler. Böylelikle 12 gün sürecek olan büyük direniş başlamış oldu. Renault işçileri mücadelede artık yeni bir yola girmiş, sermaye ve MESS ile karşı karşıya gelmişlerdi.

Renault işçilerinin bu eylemi kentte büyük yankı yaratırken, Tofaş işçileri biraz da zorlama ve spontane bir çıkışla ertesi gün aynı yolu izleyerek büyük bir cüretle şalteri indirdiler. Tofaş'ın bu eyleme başlamasında MİB sayfasının özel bir katkısı oldu. Tofaş'ı Coşkunöz, Mako ve en sonunda da Ototrim işçileri izleyecekti. Böylelikle Bursa'da üretimin kalbi olan 4 fabrikada iş duruyor, büyük ve sarsıcı bir direniş başlıyordu. Belirtmek gerekir ki diğer fabrikalar Renault kadar hazırlıklı ve net değildi, bu nedenle zaman içerisinde de çözülmeler daha erken bir zamanda başlayabildi. Fakat ne olursa olsun otomotiv sektörünün hem ana sanayide hem de yan sanayide kalbini oluşturan bu fabrikalardaki duruş, genel olarak sektörü etkiledi. Pek çok yan sanayi fabrikasında kısa sürede duruşlar yaşanırken, Coşkunöz'de işin durdurulması ana tedarikçisi olduğu Ford'da da üretimin tatil edilmesine yol açtı.

Bu fabrikalar dışında kalan diğer fabrikalarda Delphi ve Valeo'da üretimi durdurmak yönünde belli girişimler olduysa da başarılamadı. Delphi'de daha sonra, Renault'taki grev bittikten sonra bazı hakların kazanıldığı üç saatlik grev gerçekleştirildi. Öte yandan ise irili ufaklı pek çok fabrikada iş durdurma eylemleri yaşandı. Bu fabrikalardaki eylemlerin bitmesinden sonra da devam etti. Bunlar içerisinde özellikle hiçbir sendikanın olmadığı Ermetal'de işçilerin üretimi durdurmaları dikkat çekiciydi. Ermetal işçileri iki defa üretimi durdururken saat ücretlerine zam alan ender fabrikalardan oldu.

Kısacası Renault ve diğer dört fabrikadaki yaşanan grevler,

genel olarak işçi sınıfını ayağa kaldırdı. Bir yerden sonra da fırtına Bursa'nın dışına taştı. Ford, Ors, Arçelik, Türk Traktör, BSH, Hema ve daha pek çok yerde Renault'ta olduğu gibi, benzer biçimlerde iş durdurma eylemleri ve protestolar yaşandı. Bunlar içerisinde Mayıs ayı sonunda yaşanan Ford ve Türk Traktör grevi günlerce devam etti.

Böylelikle yaygınlığı, yasaları aşan fiili grev iradesi, günlere yayılan kararlılığı, toplumun gündemine girmesi, yaşandıkları kentlerde özelde Bursa'da giderek bir kent direnişine doğru evrilmesi ile metal fırtına Türkiye işçi sınıfı tarihinde gerçek bir milat oldu, eşi benzeri görülmemiş çapta büyük bir hareket gerçekleşti.

Bu çapta ve etkinlikte, ekonominin belkemiğini oluşturan fabrikalarda çarkları durduran bu büyük direniş, ekonomiyi sarsarken seçim gündemini geri plana itti, kurulu düzeni sarstı. Bunun için devlet tüm güçleriyle direnişi ezmek ve sona erdirmek üzere son derece aktif biçimde devreye girdi. Daha aşağıda bu konuya yeniden döneceğiz, şimdi direnişi anlatmaya devam edelim.

Fırtınanın uyandırdığı işçiler

Metal fırtınası büyük bir tarihsel ayağa kalkıştı. Bu ayağa kalkış içerisinde hem metal işçileri bir bütün olarak tarih yazdılar, hem de bu tarihi yaparken büyük bir değişim ve dönüşüm geçirdiler. Hemen hepsi tezgah başında çalışan şu ya da bu düzeyde işçilerken, ayağa kalktıklarında bir sınıf olarak hareket ettiler, bu hareket içerisinde de giderek özneleştiler, değiştiler ve pek çok kimsenin hayranlıkla baktığı büyük eylemlerin aktörü haline geldiler. Mutlaka bu harekete katılan hemen hemen bütün işçiler, fırtına öncesindeki işçiler değiller. Büyük bir tarih yazmanın onurunu taşıyorlar ve o güne kadar hiç sayılmış, önemsenmemiş, örselenmişken ne kadar güçlü, ne kadar çok şey yapabilen, sarsıcı olayların öznesi olduklarını görmüşlerdir.

Metal işçisi bu büyük eylemi MİB ile birlikte yapmıştır. MİB'den çok şey öğrenmiştir, aynı zamanda da organik olarak olmasa dahi MİB'in kolektif aklının, kolektif gücünün bir parçası olmuştur. Bunu bir yana not olarak düştüksen sonra belirtmek gerekir ki, fırtına zamanında yaşananlar işçi sınıfının doğal örgüt-

lenme, kolektif hareket etme ve en zorlu kavgalarda dik durabilme ve yürüyebilme gücüne ve kapasitesine kanıt olmuştur.

Öyle ki bu mücadele düz bir yolda gerçekleşmemiştir. MESS gibi azılı bir sınıf düşmanına, çeteci yöntemlerle başvuran bir sendikal şebekeye, onların hizmetinde aktif biçimde çalışan bir devletin türlü türlü saldırı ve oyunlarına karşı konularak yürünmüştür. Bunu yaparken bu zorlu koşullarda ve baskıcı ortamda, türlü türlü tehdit altında yürüyebilme becerisi gösterilmiştir. Öyle ki pek çok işçi, sosyal medyanın olanaklarıyla da, kendini koruyarak mücadelesini vermiştir. Saldırı tehditleri altında gizli örgütlenme, gizli çalışma, korunma ve tehditleri bertaraf etme yeteneği göstermiştir. Elbette zamanla ama kısa zaman içerisinde güvenli toplantılar yapmak, ihaneti etkisizleştirmek, politik olarak karşı saldırılara göğüs germek, fabrikada baskı ve tehditlere rağmen örgütlenmeyi başarabilmek gibi çok önemli yetenekler sergilenmiştir. Bunları ayrıntılarıyla ve fabrikalardaki yaşananların ayrıntılı ve canlı bir aktarımı, işçi sınıfının bundan sonraki mücadelesi için çok önemlidir.

Metal işçisi elbette bunu yaparken aynı zamanda kendi tecrübelerine, sosyal ve kültürel bilincine ve yargılarına dayanarak yapmıştır. Örneğin bugün Renault'ta, Tofaş'ta ve diğer birçok fabrikada yapılan o büyük görkemli grevlere, bu grevler sırasında dayanışmasından yapılan eylem ve yürüyüşlere kadar tüm o tabloya bakıldığında binlerce insanın nasıl da disiplinli, coşkulu ve engellere rağmen organize davrandığını görüyoruz. Böyle bir tabloyu, mevcut sendikaların hiçbiri başaramaz. Son derece deneyimli, bilinçli ve organize bir sınıf düşmanına onun güçlerine karşı sıradan işçinin başarısıdır. Bu işçi kök söktürmüştür, söktürmeye de devam etmektedir.

İşçinin direnişi kentin direnişine dönüştü

14 Mayıs'ta Renault'ta başlayan ve diğer fabrikalara yayılan direniş kısa sürede Bursa'nın dört yanında yankılandı. Gerçek bir işçi kenti olan kentin gündemi Renault ve diğer fabrikalarda yaşanmakta olan büyük grevdi. Zaten Bursa'da hayat üç vardiya üzerine kuruludur ve nüfusun büyük çoğunluğu ya bu fabrikalarda

işçidir ya bir işçi yakını vardır ya da zaten ekonomik ve sosyal ilişkiler bakımından ilişkilidir.

Günden güne yayılan sıçrama yaşayan ve giderek büyük bir direnişe dönüşen hareket, kentin dört bir yanında yankılanırken kentte büyük bir dayanışma duygusu ortaya çıktı. İşçi aileleri ve en başta işçi eşleri ve çocukları direnişin aktif bir parçasıydı. Yaptıkları ziyaretler, direnişe katılımları görülmeye değerdi. Öyle ki onların bu çabası günlere yayılan direnişi güçlendiren, direnci arttıran en büyük etkenlerden biriydi.

Diğer yandan sosyal ve kültürel gruplar, kentin spor takımının taraftar grupları, öğrenciler direniş boyunca dayanışmanın güzel örneklerini sergilediler. Bursa günler boyunca Reno-Tofaş-Coşkunöz-Mako ile yatıp kalktı. Kentin sokaklarında sık sık araç konvoyları görüldü, sosyal-kültürel yakınlık ve bağlar direnişin etrafında dalgalar halinde büyük dayanışma halkaları oluşturdu. Renault ve diğer fabrikalara büyük bir destek yağdı. Buralarda asla yiyecek, içecek gibi sorunlar yaşanmadı. En başta diğer fabrikaların işçilerinin sınıf dayanışması olmak üzere Bursalı emekçiler direnişi canı gönülden desteklediler.

Oluşan bu büyük dayanışma havası ve genel seçim baskısı nedeniyle, belediyeler de uzak kalamadı, CHP'li belediyeler en başından itibaren belli bir dayanışma çabası içerisinde olurken AKP'li belediyelerden de destekler gönderildi.

Böylelikle işçinin direnişi büyük bir kent direnişi haline gelirken bu hem sermayeyi hem de devleti büyük bir korkuya düşürdü. Direnişi zayıflatmak, bitirmek ve özellikle de direnişin aktif ve öncü bir kolu olan MİB'i bu direnişten uzaklaştırmak, yalıtmak, etkinliğini bitirmek üzere saldırılara yöneltti.

Belirtmek gerekir ki, MİB bu büyük hareketin öncüsü, birleştirici gücü, sürükleyicisi, kürsüsü olmanın da ötesine geçerek bu büyük kent dayanışmasında da aktif bir rol üstlenmiştir. Öyle ki aileler başta olmak üzere direnişle dayanışma gösterenler MİB sayfası üzerinden dileklerini, duygularını ifade etmiş, çocuklarının fotoğraflarıyla direnişe güç katmış, direnişe destek vermek isteyenler de MİB üzerinden yayınlanan taleplere göre desteklerini

sunmuş, belediyelerden bazıları da MİB ile irtibatlı olarak katkılarını sunmuş, organize olmuşlardır.

Devlet ve sermaye fırtınayı bastırmak için seferber

Hareketin ilk haftalarında seçimlerin de zorlaması ve hareketin henüz TM'ye bir tepki ve istifa hareketi olarak geliştiği ilk evrede, sermaye ve devlet nispeten doğrudan ve açıktan müdahaleden uzak duruyordu. Bu evrede saldırılar daha çok TM merkezli olarak yürüyor, kara propaganda ile fiziki saldırılar biçiminde gerçekleşiyordu. Bu arada işbirlikçi medya, özellikle de Olay gazetesi ve TV'si aktif biçimde çalışıyordu. 5 Mayıs bu şebekeyi kağıttan bir kaplan gibi yerle bir etti.

Direniş üretimi durduma yönünde ilerleyip büyük bir direniş boyutları kazandıktan sonra devlet ve sermaye birlikte aktif ve sistematik bir biçimde davrandılar. En başta direnişteki fabrikaları ablukaya aldılar. Destek ve dayanışmayı engelleyerek işçileri yalnızlaştırmaya çalıştılar. Bu arada da MİB'e karşı polis örgütü fabrikalarda aktif biçimde propaganda yürüttü, işçileri MİB'den yalıtmak üzere baskı kurdu. İşçilere gözdağı verdi, MİB ile ilişkili oldukları iddiasıyla gözdağı vermeye çalıştı. Yer yer bu tutumlarında başarılı da oldu.

Öte yandan ise MİB'liler üzerinde tam bir abluka kurdu. MİB'liler ablukaya dönüşen bir biçimde takip edildi, yaşadıkları yerlerde rahat hareket edemez hale sokulmaya çalışıldı. Fabrika önlerine giden MİB'liler işçiden yalıtılmaya çalışıldı, gözdağı ve korkutmayla direniş alanından uzaklaştırılmak istendi. Bu abluka 20 Mayıs günü bir gözaltı operasyonuna dönüştü. MİB'liler gözaltına alındı, günlerce keyfi biçimde tutuldular. Amaç MİB'i etkisizleştirmek, işçiyi MİB'den yalıtmaktı. MİB'e operasyon yapıldığı gün aslında direnişteki fabrikalara yönelik bir operasyon planı da masaydı fakat bu özellikle Coşkunöz gibi fabrikalarda direnişi kırmak yolunda alınan mesafe nedeniyle ve büyük ölçüde de olası bir operasyonun 5 Mayıs gibi bir sonuca yol açma olasılığı nedeniyle askıya alındı. Fakat aynı günlerde 100'ü aşkın ileri ve öncü işçi TMŞ'ye çekildi. "Yasadışı örgüte yardım yataklık" adı altında ifadeleri alındı, MİB'le ilişkileri, Fabrikalar Arası Kurul toplantılar vb. gibi konularda sorgular yapıldı.

Bu aynı anlarda MİB ile ilgili operasyon görüntüleri TM aracılığıyla servis edildi, fabrika önlerinde polisler "MİB'e yazanları gözaltına alacağız" diyerek dolaştılar. İşte böylelikle bir bastırma planı adım adım hayata sokuluyordu.

Bu bastırma operasyonu ve bazı başka müdahalelerle Coşkunöz, Mako ve Ototrim'deki direnişi kırarlarken Tofaş ve Renault'da direniş devam etti. Kısa bir süre sonra Tofaş'ta zayıflatılarak bitirildi, Renault işçileri böylelikle yalnızlaştırıldı.

Polisin metal fırtınayı bastırmak için bu tarz kullanımı burada bitmedi, Renault'da direnişin bitirilmesinde, sonrasında hareketin her şeye rağmen kendi içerisinde yeni sendikayı kurmak üzere attığı adımlar sırasında toplanan işçilerin yeniden TMŞ'ye çağrılarak yeni sendika konusunda uyarılmaları, daha sonra Mako'da ve Tofaş'ta işten atılanları sahip çıkılması sırasında polis son derece aktif ve saldırgan bir tutum alacaktı. Elbette bu sadece polis ve onun şeflerinin bir inisiyatifi değildi, kararlar Ankara merkezinde alınıyor, bakanlar, valiler, polis şefleri ve onların bilumum sivil uzantısı eliyle uygulanıyordu.

Ancak tüm bu çabaya rağmen MİB ve metal işçilerinin bağlarını zaman zaman zayıflatsalar da koparamadılar. Koparılan bağlar zaman içerisinde onarıldı ya da yeni bağlarla telafi edildi. Ya da metal işçisi biraz uzaklaşsa da hep MİB'i takip etti, onun dediklerini önemsedi, onun çağrılarına yanıt verdi, zaman içerisinde gerçekleri gördükçe de MİB'in haklılığını daha iyi kavradı. Bu süreç içerisinde MİB'in ve MİB'lilerin dik durması, davalarının arkasında durmaya devam etmeleri de mücadeleci işçiler arasında MİB'e olan güveni ve sempatiyi güçlendirdi.

Bursa'da fırtına küçük atölyelere kadar yayıldı

Bursa'da gerçek bir işçi baharı yaşanıyordu. Ana fabrikalarda başlayan isyan, kararlılık ve direnişle sergilenen büyük güç, hakları koparak alma düşüncesini besledi. Pek çok fabrikada işçiler metal fırtınadan ve onun yaydığı düşüncelerden etkilendiler. Şimdi zamanıdır diyerek harekete geçtiler. Öyle ki sayısız fabrikada eylemler oldu, sayısız fabrikada patronlarla karşı karşıya gelindi. Pek çok fabrikada sendikasız işçiler sendikalı oldular. Bir çoğu ise sendikalaşmak yerine birliklerini sağlayıp taleplerini belirle-

yerek patronlarının karşısına dikildiler. Mayıs ve Haziran aylarında Bursa'da patronlar sindi, korktular, işçilerin büyüyen hareketi karşısında solukları kesildi. Öyle ki korkudan bazı işyerlerinde patronlar işçiler harekete geçmeden haklar verdi, ücretlerde iyileştirmelere gittiler.

Şu ya da bu şekilde, üretimi durdurarak direnişe geçen, hareketlenen, haklar kazanan, büyük kıyımlarla karşılaşan işyerlerinin bir dökümünü yapmaya satırlar yetmez. Yukarıda bir biçimde adını andıklarımız dışında yine de bazılarını sıralayalım: Maysan Mando, Martur, Şahince, Şahinkul, Ermetal, Baykal Makina, Durmazlar, Pres Metal, Doğu Pres, Karsan, Beyçelik, Orhan Otomotiv, Orau, Teknik Mazleme, Chasis Brakes, Tredin, Farba, Ficosa, Feka, Çemtaş, Çimtaş, AKA otomotiv, Compenanta, Fraunberg, Beltan, SKT, DJC Controlls, Cansan, Canel ve daha niceleri.

Bu fabrikalar içerisinde Ermetal'e özel bir yer ayırmak gerekir. Çünkü sendikasız olan Ermetal işçileri kendi aralarında örgütlenip sözcülerini seçtikten sonra iş durdular. Bu iş durdurma bir gün sonra sonuç verirken patronun verdiği sözler karşılığında direniş sona erdirildi. Fakat belirlenen tarihe kadar sözlerin tutulmaması üzerine Haziran ayı içerisinde Ermetal işçileri bir kez daha üretimi durdurdular. İki gün devam eden direnişin sonunda da önemli kazanımlar elde ettiler. Ermetal işçilerinin bu başarısı diğer fabrikalardaki işçiler üzerinde önemli etkilerde bulundu.

Metal fırtınanın ruhu bu iki sloganda saklı: Hak yoksa üretim de yok-Arkadaşım yoksa üretim de yok

"Hak yoksa üretim de yok!", "Arkadaşım yoksa üretim de yok!" Bu iki slogan metal fırtınasının neredeyse bütün bir ruhunu oluşturur. Metal işçisi TM şebekesini sırtından attıktan sonra birliğini sağlamlaştırıp hedefine sermayeyi koydu. Bu güne kadar kendisinin elini kolunu bağlayan prangalardan kurtulmuştu. Özgüven kazanmış, kendi içerisinden çıkardığı sözcülerin öncülüğünde güvenle ilerliyordu.

"Hak yoksa üretim de yok!" sloganı işte bu koşullarda giderek öne çıktı. Bu ruh, bu güne kadar satış masalarında iç edilen, sendikacılık adına üç beş kuruşluk kırıntılarla metal işçisini oyalayan

sendikal düzene karşı bir meydan okumaydı. Elbette her şeyden önce sermayeye karşı, onun ve devletin yine işçi sınıfının elini kolunu bağlayan yasaklardan ibaret yasal cenderesini kırıp geçme iradesiydi. İşte böylelikle metal fırtınanın en başında "sözleşme var, 2017'yi beklemekten başka bir çare yok" diyen işbirlikçi anlayış yerle bir edildi. Bu yasal cendere içerisinde grev yapamayan, grev yapıp da yasaklanınca boynunu büken sendikal düzen yerle bir edildi. Metal işçisi için ücret iyileştirmesi talebi meşruydu, vermiyorlarsa sökülüp alınacaktı. İşte böylelikle Renault işçisinin 15 Mayıs'ta başlattığı üretimi durdurma eylemi ile bu mücadele yolunun önü açıldı. MESS uşağı TM alaşağı edilmişti, yasalar içerisinde hak dilenme anlayışı yerle bir edilmişti, metal işçisi şaltere uzanmış ve üretimi durdurmuştu.

Nice engel, baskı, tehdit ve gözdağına rağmen bu yola çıkan Renault işçisini diğer fabrikalardan işçiler izledi. Önce Tofaş, sonra Coşkunöz ve Mako. Hemen ardından Ototrim. Sonra dalga dalga diğer fabrikalar. Ford Otosan, Türk Traktör, ORS, LG-Arçelik, Delphi, EGO ve sayısız fabrika... Öyle ki bu öylesine olağan bir mücadele yolu haline geldi ki, sayısız fabrika ve sayısız atölyede işçiler, Renault ve diğer fabrikaların işçilerinden öğrendiklerini aynen uyguladılar. Yani taleplerini belirlediler, öncülerini seçtiler, taleplerini yönetime iletip kabul edilmemesi durumunda da üretimi durdurdular. Bu eylemler sonucunda pek çok hak kazanıldı. Öyle ki işbirlikçi sendikaların egemen olduğu zamanda hayal bile edilemeyecek haklar elde edildi. Öte yandan fiili-meşru mücadele yolunun böylesine genel bir kabule ve uygulamaya dönüşmesi, kazanımlar elde edilmesi metal işçisinin özgüvenini arttırırken giderek fabrikalarda birliğin gücüne dayalı bir otorite olarak patronların karşısında yer almaya başladı. Böylelikle bu güne kadar keyiflerince sömüren, kural ve sınır tanımayan sermayenin keyfi kaçtı, istediği gibi hareket edemez hale geldi.

"Arkadaşım yoksa üretim de yok!" sloganında ifade bulan tutum işte bunun bir parçasıdır. Bu tutum sermayenin işçi sınıfını terbiye etmek için kullandığı en etkili silaha karşı gerçek bir savunma oldu. Renault'tan başlayarak metal hareketinin en başından itibaren "tek bir arkadaşımız atılırsa üretimi durdurur, hiçbirimiz çalışmayız" biçimindeki tutum, genel bir kabul gördü.

Bu tutum, fırtınanın büyümesinde çok özel bir rol oynadı. Çünkü işten atılmaktan çekinen pek çok işçi böylelikle alınan bu tutumla rahatladı. 6 Mayıs'ta Renault işçilerinin işten atılan arkadaşlarını işe geri aldırmak üzere üretimi durdurması ve başarılı olmasıyla bu slogan gerçeğe dönüştü. "Renault gibi yaparız" düşüncesi diğer fabrikalara yayıldı. Ancak belirtmek gerekir ki direnişlerin bitmesinin ardından bu tutum ortaya konulmakla birlikte, sermayenin devlet gücünü de kullanmasıyla birlikte sonuca ulaşamadı. Fakat yine de metal fırtınanın yarattığı en büyük değerlerden biri olarak işçi sınıfının hafızasına kazınmış oldu.

Bursa'dan dört bir yana

Metal fırtınanın merkezi Bursa'ydı, fakat Bursa'da yaratılan fırtına o kadar güçlüydü ki kısa sürede diğer kentlerde, aynı koşullarda bulunan fabrikalara da yayıldı. Eskişehir en başından itibaren Bursa'dan etkilendi. Arçelik işçileri kıyımlarla önü alınsa da hep hareketli kaldı. Ford İnönü, Gölcük Ford ile birlikte hemen hemen Bursa'dakine benzer biçimlerde direnişe katıldı. Bursa'da direniş belli bakımlardan sona erdiği sırada Kocaeli ve Eskişehir'de Ford işçileri üretimi durdurdu. 12 gün boyunca üretim dururken, büyük bir direniş destanı yazıldı.

Ford'daki direniş Bursa'daki fırtınanın izlediği yoldan oldu. Ford yönetimi daha Nisan ayının sonunda büyük bir kıyım yaparak hareketin önünü almaya çalıştı. Onlarca işçi sadece MİB sayfasını takip ettiklerinden dolayı işten atıldı. Fakat bu kıyım hareketin önünü kesemedi. Mayıs ayının ilk haftalarında Ford'un öncü işçileri Kent Meydanı Buluşması'nı örnek alarak Sabri Yalım Parkı'nda toplandılar. Burada harekete geçme iradesi ortaya koydular, Bursa gibi yapacak MİB ile beraber hareket edeceklerdi. Parktaki toplantıda alınan karar böyleydi. Bir komite oluşturarak harekete geçtiler ve istifalara başladılar. Mayıs ayının sonlarında bu kez yine Bursa'daki direnişle aynı taleplerle üretimi durdurdular. Gölcük'te başlayan direniş Eskişehir İnönü fabrikasına da yayıldı. 12 gün boyunca Gölcük ve Eskişehir Ford fabrikalarının önlerinde direniş çadırları kuruldu. Binlerce işçi eyleme katıldı. Gölcük Ford işçileri, çeşitli oyunlarla boğuştuktan ve bu arada direnişlerini diğer fabrikalarla birleştirmek için kitlesel yürüyüş ve ziyaretler yaptıktan sonra en sonunda direnişlerini sonlandırdılar.

Direnişin sonlanırken öncüler işten atıldı. Buna rağmen aylar boyunca yönetime ve TM şebekesine kök söktürmeye devam ettiler.

Aynı günlerde, Mayıs ayı sonunda Ankara'da Türk Traktör işçileri üretimi durdurarak Bursa'da işçilerle aynı taleplerle TM'den istifa ederek günler süren fiili greve başladılar. Haziran ayında ise bu kez Mayıs ayının ilk günlerinden itibaren hareketin geliştiği Ankara Polatlı'daki ORS fabrikasında işçiler üretimi durdurup iki günlük direnişin ardından taleplerini kabul ettirdiler. ORS işçilerinin asıl büyük eylemi Ağustos ayında gerçekleşti. 13 gün boyunca süren büyük fiili bir grev gerçekleştirdiler. ORS işçileri grevleri sırasında zaman zaman serteleşen büyük bir mücadele yürüttüler, TM'cileri cezalandırdılar, jandarma saldırısına karşı dik durdular. En sonunda büyük oyunlar sonunda direnişi bitirmek zorunda kalsalar dahi Polatlı ovasında büyük bir direniş destanı yazdılar.

Yine Ankara'da sömürü cehennemi Ostim'de Klisom adlı fabrikada direne direne sendikalaştılar, iyi bir sözleşme yaptılar akabinde işten atılmaya çalışılan arkadaşlarını da geri aldırdılar.

Gebze'de Opsan, Enpay, Arçelik-LG, Zf gibi fabrikalarda işçiler TM'yi sildiler, sonrasında büyük kıyımlarla karşılaştılar. Bu fabrikalardan Zf, TM'yi içeri sokmazken, diğer fabrikalarda sert polis operasyonlarına varan müdahaleler yaşandı.

Fırtınanın uzandığı kentlerden bir diğeri ise Çerkezköy'deydi. Çerkezköy'de BSH ve Ego'da istifalar yaşandı. Ego'da üretim durduruldu ve işçiler ezici çoğunlukla TM'den istifa ettikten sonra taleplerini de kabul ettirdiler.

Mayıs ayının ilk haftalarından itibaren İzmir'de de hareketlenme başladı. CMS başta olmak üzere bir dizi fabrikada eylemler gerçekleştirildi, istifalar yaşandı. Ancak buradaki hareket daha en başında ezildi. Öte yandan aylar sonra Eylül ayında Kocaer ve Gürmak'ta işçiler, sendikasız olmakla birlikte günler boyunca üretimi durdurdular, işçi kıyımlarıyla direniş kırılsa da sonuna kadar kararlı bir direniş sergilediler.

Adapazarı, Bolu, Aksaray, Manisa'da da direnişe dönüşmemekle birlikte metal fırtınanın etkileri hissedildi. Harekete geçen işçiler TM'den kitlesel istifalar yaptılar. Kent merkezlerinde eylemler yaptılar. Bazı fabrikalarda önemli bir çoğunluk sağladılar.

Yeni sendika deneyimi

Yukarıda belirttiğimiz gibi fırtınanın en başından itibaren işçilerin ortak düşüncesi, sadece TM'den kurtulmak değil aynı zamanda diğer başka bir sendikaya geçmemek biçimindeydi. TM'den nefret eden işçiler diğer sendikalara da güvenmiyorlardı. Öte yandan yakalanılan birliğin ancak işçileri elleriyle kurulacak bir çatı altında olduğuna yönelik güçlü bir inanç vardı. Ayrıca mevcut sendikaların bürokratik ve rant üzerine kurulu yapıları karşısında mücadelenin içerisinden yaratılmış örgütlenmelerin gücüne büyük güven duyuluyor, ayrıca gerçek bir sendikanın nasıl olması gerektiği üzerine yanıtlar üretiliyordu.

Bu düşünce ve eğilimlere zamanla güçlendi. Öyle bir sendika olmalıydı ki, aşağıdan yukarıya söz ve karar hakkı işçinin olmalıydı. Aidatlar minimum seviyede olmalı, ağalaşmayı engelleyecek tedbirler alınmalıydı. İşte tüm bunlarla birlikte, mücadele içerisinde ve oluşturulan örgütlenme zeminlerinde yeni sendikanın kurulması yönünde de güçlü bir istek yanında, adım atma yönünde oluşmuş bir irade vardı.

Ancak olayların gelişimi, özellikle de 5 Mayıs'tan sonra sürecin 14 Mayıs'ta fiili greve varmasıyla yeni sendikanın kuruluş adımları gecikti. Bursa ve diğer kentlerde direnişlerin büyük ölçüde bitmesiyle birlikte adımlar yeniden başlatıldı. Fakat bu arada özellikle direnişin ilk evrelerinde kenetlenerek yürüyen işçilerin dağılması, büyükçe bir kısmının devlet müdahaleleri nedeniyle uzaklaşması nedeniyle, organize ve bütünlüklü adım atmakta büyük zorluklar ortaya çıktı. Bu arada da MİB'in hareket alanının daraltılmasıyla birlikte mevcut sendikaların, onların uzantısı kimi güçlerin müdahaleleri arttı, bazı örneklerde olduğu gibi bunda da başarılı oldular. Tofaş Çelik-İş'e doğru yönlendirilirken bu tek bir çatı altında birleşerek yeni bir sendikada yürüme duygusunu ve inancını bir ölçüde yaraladı. Ancak yine de önüne geçemedi. Sonuçta hareketin lokomotifi Renault işçileriydi, pek çok fabrika da onlardan yeni bir sendika kurmalarını bekliyordu. Fakat Renault'ta ayrıcalıklı bir mevki elde eden sözcüler, bu güçlerini ranta çevirme telaşına düşüp bir takım güçlerin de müdahaleleriyle küçük hesaplar peşine düştüler ve yeni sendika yolunda başlatılan ortak girişimi baltalamayı iş edindiler. Onlara rağmen yeni sendi-

ka zemininde diğer fabrikalarla ortak hareket etme isteği gösteren işçileri de ya yıldırdılar ya da etkisizleştirdiler. Bu aynı süreçte de yeni sendikanın kurulmasının hemen ardından alelacele BM tercihini öne sürdüler. Renault işçisi onların bu yönlendirmesine başlangıçta prim vermedi. Fakat gerek TM'nin baskıları gerekse de bu sözcülerin ve BM yönetiminin çeşitle manipülasyonlarıyla birlikte Renault işçisi birliğini koruma kaygısıyla ana ağırlığıyla BM'nin yolunu tuttu.

Renault'un bu tercihi, o güne kadar Renault işçisini bekleyen ve ondan yeni bir sendika kurmasını isteyen on binlerce işçinin dağılmasını beraberinde getirdi. Pek çok işçi bu durumu görüp üstüne de TM'nin yemleriyle de parçalanma yaşayarak ilerleyen aylarda gerisin geri TM'ye geri döndü. Böylelikle metal işçisinin mevcut sendikal düzeni yerle bir edip, kendi hareketinin ruhuna uygun bir yeni sendikal düzen oluşturmasının önüne geçildi. MİB tüm bu süreç boyunca bir yandan yeni sendikanın oluşumu için elindeki tüm imkanları kullanırken öte yandan ise Tofaş ve sonra da Renault işçilerine oynanan oyun konusunda uyardı, bu tercihin yaratacağı dağıtıcı, bozucu sonuçlar konusunda açıklamalar yaptı, ancak bu sonucu değiştirmeye yetmedi.

Tüm bunlar olurken özel çabalarla yeni sendika 12 fabrikadan 48 öncünün katılmasıyla ilk toplantısını yaptı. Arkasından bu toplantılar dizisinin devamı geldi. Bu aşamada Renault'taki sözcüleri dahi etkisizleştirecek bir ivme yakalanmışken devletin polisi bir kez daha müdahalede bulundu. İkinci toplantıya katılan Bursa'daki tüm işçiler TMŞ'ye çağrıldı, bu yeni sendikanın terör örgütünün işi olduğu imaları yapıldı, işçiler korkutulmaya çalışıldı. Haliyle bu müdahale yeni sendikanın kuruluşunu geciktirdi, bir kısım işçide korku ve yılgınlık yarattı.

Ama zor ve gecikerek olsa da yeni sendika kurulmuştu. Kuruluşu metal işçisinde büyük bir heyecan dalgasına yol açtı. Ancak Renault'ta BM ve sözcülerin oyunları, Renault'ta BM tercihinin güçlenmesi, bu arada TOMİS'in kurucularına yönelik işçi kıyımları ve kesintisiz baskılar, bu yeni sendikanın gelişip güçlenmesini engelledi. Bu halde de metal hareketindeki ortak birlik çatısı olma işlevini görmekten uzaklaştı. Ancak yine de nerede olursa olsun TOMİS metal işçilerinin kalbinde ve zihninde yer etti. Bu nedenle pek çok metal işçisi TOMİS'e sonrası için hem bir sigorta hem de

olası satış halinde gidilecek adres gözüyle bakmaya başladı. Bu, TOMİS'i metal işçisinin metal fırtına içerisinde yarattığı bir mücadele mevzisi olarak yaşamasını sağladı.

TOMİS'in en büyük değeri her bakımdan çürümüş mevcut sendikal düzen içerisinde metal işçisinin yeni bir arayışı olmasıydı. Metal işçisi sadece eski sendikal düzeni sarsmakla kalmadı, kendisine yeni bir yol açma iradesini gösterdi. Eğer bu eski düzen, bu düzenin oyun ve dalavereleri, en önemlisi bu düzenin metal işçisi üzerinde yarattığı geri algı ve düşünce kalıpları kırılamadığı için TOMİS hareketin bir bütün olarak kendisini örgütlediği bir sendikal platform haline gelemedi. Kuşkusuz metal fırtına her ne kadar kesilse de, yarattığı mücadele değerleri ve deneyimi kalıcı oldu. Metal işçisi yeniden ayağa kalkmak üzere sadece soluklanıyor. Gelecekte bugünkü biçiminden ziyade, onun ifade ettiği değerler mutlaka galip gelecektir. Şu ya da bu biçimde.

Direne direne kazanıldı

Metal fırtına başlarken bir büyük öfke patlaması olarak başladı, sonrasında belli talepler uğruna örgütlü bir hareket haline geldi. Bu örgütlülüğün sağlamlığı ve niteliği tartışılır olmakla birlikte atomlarına ayrışmış bir işçi kitlesiyken böylesine büyük bir direnişi günlere yayılacak şekilde sürdürmek büyük başarıydı. Fakat büyük direniş aynı zamanda Bursa merkezli olmak üzere pek çok kazanım elde etti. Metal işçisi direne direne kazandı, pek çok hakkı kopardı aldı.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Renault işçilerinin lokomotifi olduğu ve en önde yürüdüğü bu direniş, talepleri bakımından değerlendirildiğinde öncelikle Bosch sözleşmesi ölçüsünde bir ücret iyileştirmesi, saat ücretlerine zam alamadıysa da, ekonomik olarak binlerce TL'yi bulan kazanımlar elde etti. Bunu sadece kendisi için de değil, bütün metal işçileri için başardı. Yıllar boyu işçinin sırtından boza pişiren, üç kuruşluk zamları çok gören küstah MESS ağaları ve onların uşağı TM'nin düzeni böylelikle yıkıldı. İşçiye verdikleri üç kuruşun hesabını yapan bu emek düşmanları kesenin ağzını açmak zorunda kaldılar. Yüz elli bin civarında işçiye ilk etapta biner TL ödemek zorunda kaldılar, bunun dışında

ise Renault ve Tofaş başta olmak üzere bir dizi fabrikada ekstra paralar ödendi.

Direnişi kırmak uğruna verilen bu paralar bir ölçüde fırtınanın hızını kesti, yapılan fiili grevlerin sonuna kadar gitmesini engelledi. Fakat ne olursa olsun elde edilen kazanımlar oldukça önemliydi, her şeyden önce de metal işçileri büyük kıyımlarla yüz yüze kalmış olsalar dahi, direnerek MESS ve sermayeye geri adım attırmışlardır.

Öte yandan direnişin ana hedeflerinden, belki de başta geleni olan TM şebekesinden kurtulmak planında çok önemli mesafeler alınmıştı. Başta Renault olmak üzere pek çok fabrikada TM silinmiştir. Elbette daha sonraki sürecin gelişim seyri içerisinde çok yönlü baskılar ve saldırılarla TM genel olarak fabrikalara yeniden sokulmuştur. Ancak şu bir gerçek ki, eski düzen bir daha geri gelmemek üzere yıkılmıştır. TM çözülmüş, işyerlerindeki baskı ve korkuya dayalı egemenliği yara almıştır. Öyle ki TM'nin girdiği işyerlerinde dahi eski korku atmosferi yoktur, dahası TM hala da fabrikaların çoğunda kontrolü eline alamamıştır.

Ayrıca bu büyük direniş TM gibi sendikacılıktan uzak bir rant şebekesini göstermelik de olsa bazı adımlar atmaya itmiştir. Temsilcilik seçimlerinin yapılması, işçinin tepkilerine konu olan şube yöneticilerine el çektirilmesi, aidatların indirilmesi dillendirilip geri çekilmesine karşın o devasa zenginlikten bazı parçaların işçiye veriliyor olması bunlardan bazılarıdır.

Fakat tüm bunlar bir yana asıl kazanım metal işçisinin önemli bir mücadele deneyiminden geçmesi, mücadele etmeyi öğrenmesi, tabandan örgütlenmeyi becermesi ve birlik olmayı başarması, tüm geriliklerine rağmen mücadelede en önde yürüyebilen, sorumluluk alabilen öncü bir kuşak çıkarabilmesi, yeni bir mücadele ve değerler sisteminin ilk yapı taşlarını oluşturması, önemli bir kazanım olarak yasal engelleri ve yerlerde sürünen bürokratik-icazetçi sendikacılığı yerle bir edip günler süren fiili grevler gerçekleştirmesi asla ekonomik kazanımlarla ölçülemez çok ciddi kazanımlardır.

İşçi sınıfı öncü kolu olan metal işçileri şahsında bir sınıf gibi davranmayı, mücadele etmeyi, sermayeye ve uşaklarına meydan okumayı öğrenmiştir. Neler başarabileceğini görmüştür. On

yıllardır yok sayılan, parya muamelesi gören işçiler, ülkeyi sarsan, gündemi belirleyen, saflaştıran ve toplumu sürükleyen bir konum elde edebileceklerini görmüşlerdir. Bunlar hafızalarda yer etmiştir, kolay kolay silinemeyecektir.

Böylelikle Türkiye işçi sınıfı mücadelesinde tarihsel önemde bir yeni sayfa açılmıştır. Bunun için 12 Eylül'ü işçi sınıfı için gerileme ve dağılma döneminin başlangıcı sayarsak, bu darbe yoluyla kurulan düzen sarsılmıştır. O günlerde kapitalist kodamanlar "Bugüne kadar işçiler güldü, bundan sonra biz güleceğiz" diyorlardı, 30 yıl boyunca güldüler. Ancak metal fırtınanın yarattığı sonuçlar itibariyle diyebiliriz ki, bugün için her ne olursa olsun işçi sınıfının güleceği yeni bir döneme girdik. Bu daha başlangıç, önümüzdeki aylar ve yıllar içerisinde metal fırtınanın değeri ve sürekliliği daha iyi görülecek, işçi sınıfı hem sermaye karşısında hem de toplum içerisinde hayatı belirleyen ve değiştiren bir toplumsal güç olarak varlığını sürdürecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

DİRENİŞ GÜNCESİ

12 Nisan 2015

Bosch'ta toplu sözleşme sürecinde kritik saatler yaşanıyor. Her an bir satışa imza atılacağı yönünde bilgiler geliyor. İşçiler bir yandan bundan dolayı tedirgin öte yandan da satışa izin vermeyeceklerini dillendiriyorlar.

İşçilerin büyük çoğunluğu sayfaya yönelmiş durumda. Yaptığımız paylaşımlara ilgi yüksek, binlerce görüntüleme alıyoruz. Yaptığımız uyarılar anında karşılık buluyor. İşçiler tepkilerini gösteriyor, bu tepkiler de dolayısıyla toplu sözleşme masasına bir şekilde etki ediyor.

Bu dönem içerisinde yeni bir yöntem geliştirdik. İrtibatta olduğumuz işçilere doğrudan yazışıyoruz ya da telefonda görüşerek bilgi alıyoruz. Gerisin geri işçilerin tutumuna dair çağrılar yayınlıyoruz, işçilerin kararlılıklarını ilk eden "Bosch işçileri diyor ki" başlığı altında ya da doğrudan "Bosch'tan işçiler" imzasıyla yayınlıyoruz. Böylelikle işçilerin mesajı doğrudan hem patrona hem de sendika yönetimine gidiyor. Gelişmeleri an an duyuruyoruz. Gizli kapaklı yapılan toplu sözleşmenin hemen hemen pek çok bilgisini yayınlıyoruz.

Yine de çok işçi korktuğu için tepkisini doğrudan ifade edemiyor. Biz de bunun için gelen mesaj ve tepkileri imzasız "Bosch'tan

bir işçi diyor ki" şeklinde yayınlıyoruz. Arada bir güven ilişkisi de geliştiği için yazan işçilerin sayısında büyük bir artış var. Sendika ve patron baskısı nedeniyle sesini çıkaramayan işçiler böylelikle seslerini duyurma, sözünü söyleme olanağı buluyorlar.

13 Nisan

Sayfamız Bosch işçilerinin kendilerini ifade ettiği bir kürsüye döndü. İçeriden aldığımız bilgileri hızla yayınlıyor oluşumuz sayfaya olan ilgiyi arttırdı. Süreç sayfadan takip ediliyor. İlk bilgiler sendikadan önce sayfamızdan yayınlanıyor. Çok sayıda işçi de düşüncelerini paylaşmak için mesaj atıyorlar. "Bir Bosch işçisi diyor ki" şeklinde başlayan mesajların sayısında patlama var.

Bugün bir anlaşma beklentisi var. Görüşmeler yapılıyor, satış konusunda işçileri uyarıyoruz.

Gece geç saatler olduğunda ilk bilgiler gelmeye başladı. Anlaşma sağlandı. Bir kez daha sözleşmenin ayrıntılarını ilk olarak işçiler bizden duydular. Genel bir memnuniyet var. İki dönem için yapılan sözleşmenin ilki Bosch işçilerini ücretler bakımından diğer fabrikalardan ayırıyor. İkinci sözleşme aynı ama bu ilk sözleşme ile elde edilen zamlar, Bosch işçisi ile MESS kapsamındaki diğer fabrikalarda çalışan işçiler arasında ciddi bir makas oluşturdu.

Çok sayıda Bosch işçisinden tebrik mesajı alıyoruz. "Bu zafer sizin sayenizde oldu" diyorlar. "İyi ki varsınız" şeklinde çok sayıda mesaj aldık.

Bu arada Renault ve başka fabrikalardan da sözleşmenin ayrıntılarıyla ilgili sorular alıyoruz. Belirgin bir öfke yansıyor. Bosch'tan yazan bir arkadaş "MESS ve TM bizim zorumuzla bu zammı yaptı ama diğer fabrikaları tutamazlar" dedi. Nitekim diğer fabrikalardan yazan işçiler öfkeli, "satıldık", "biz de aynı zammı istiyoruz" şeklinde tepkilerini gösteriyorlar. Sayfaya mesaj atıyorlar.

Gece geç saate kadar işçilerle yazıştık. Çok yorulduk ama Bosch işçileriyle aramızdaki ilişkiler gelişti. MİB'e büyük bir güven var.

14 Nisan

Renault'tan haber var. İrtibatta olduğumuz X arkadaş çalışma

alanlarında herkesin yüksek sesle TM'yi protesto ettiğini söyledi. Yemekhanede de tabaklara vurulmuş. Vardiya çıkışında da toplu çıkış sırasında protesto sesleri duyulmuş.

Birkaç tanıdığımız daha var. Onlara da ulaşmaya çalışıyoruz, bilgiler teyit edildi. Renault kaynıyor. Bakalım neler olacak? Sayfadan Renault ve diğer fabrikaların işçilerine çağrı yaptık, onları hesap sormaya, satış sözleşmesinin Bosch sözleşmesi baz alınarak iyileştirilmesi talebiyle mücadeleye çağırıyoruz.

Bazı Bosch işçileri yangını ateşlememizi istediler. Bosch işçileri yıllar sonra aldıkları zammın ellerinde alınacağından korkuyorlar, kendilerinin üzerine gelinmesinden çekiniyorlar.

15 Nisan

Gece vardiyasının çıkışında bir eylem beklentisi var. Öfke büyüyor. Bugün erken uyandık, vardiya çıkışından gelecek bir eylemin haberini bekliyoruz. Gecedeki ekip 3. ekip. Bu ekipten tanıdığımız kimse yok.

Yine de dolaylı olarak sayfadan irtibat kurduğumuz bir işçiye sorduk, eylem olduğu bilgisini verdi. Evden çıktık Renault servisini bekleyelim, inen işçilere sorarız diye düşünüyoruz, bir çare olarak. Nitekim Teleferik servisinden inen işçilerden birine sorduk. Bizi tanımadığı için tedirgin oldu. Ona MİB'den bahsettik, tereddütle MİB'i tanıdığını söyledi sonra da çıkışta eylemin yapıldığını aktardı. Bir süre yürüdük onunla, ama tedirginliği devam etti. Sayfaya mesaj atabileceğini söyledik, ismini öğrendik. Bundan sonra bilgisayarın başına geri döndük. Yarım saat geçmeden bu işçi arkadaş mesaj attı sayfaya. Daha sonra direnişin en önünde giden bu işçi arkadaşla tanışıklığımız da böyle başladı.

Bu aynı gün içerisinde Renault'ta yakından tanıdığımız nadir işçilerden Abdurrahman ile vardiya çıkışında konuşmak için aradım. Daha önce pek görüşmeye yanaşmayan bu işçi belli bir heyecanla görüşmeyi kabul etti. Yanında bir işçiyi de getireceğini söyledi.

Vardiya çıkından sonra Heykel civarında buluştuk, olanları anlattı. Ben de düşüncelerimi ve bundan sonra ne yapılması konusunda önerilerimi aktardım. Öfke patlamış olsa dahi büyük bir

korku var, herkes 2012 yılında yaşanan kıyımı anımsıyor ve büyük bir kıyımla yüz yüze kalabileceklerinden dolayı tedirginler.

İlk yapılacak şeylerden birinin işçileri MİB sayfasına yönlendirmek olacağını söyledim. "İşçi arkadaşlara tanıtın sayfayı, yönlendirin sayfa üzerinden kimsenin adı yayınlanmadan düşüncelerini paylaşsın" dedim. Bir de ne yapıp edip öncülerden bir temsilci kurulu oluşturmak ikinci olarak da talepleri netleştirmek gerektiğini söyledim. Düşüncelerime onay verdiler ama somut bir iş olarak akıllarında kalan "MİB'e yönlendiririz işçiyi" oldu. Böylelikle haberleşmek üzere ayrıldık.

Sayfadan işçilere çağrı yapıyoruz, yapılan eylemlerle ilgili fotoları, bilgileri istiyoruz. Nitekim ilk fotoğraflar geldi, 4-12 vardiyası da yemekhane protestosu yaptı. Video da gelince Renault'ta yaşananlar diğer işçiler için de ete kemiğe büründü. Eylemlerin gerçekten yaşandığını başka fabrikaların işçileri de görmeye başladı. Sayfaya birçok fabrikadan akış var.

Hareket daha başlamadan ezilmesin, başını ilk kaldıran işçilerin kafası kesilmesin diye sayfadan işçilerin doğrudan kendi isimleriyle değil, bize mesaj yoluyla ulaşmaları, gerekirse sahte isimler kullanmaları yolunda çağrılar yaptık. Böylelikle sayfaya sahte hesaplarla yazanlar çoğaldı. "Ekmek Davası", "Emekçi işçi", "Yalnız adam", "Güneşli günler" kullanılan isimlerden bazıları... Günler ilerledikçe "Harranlı William Wallace", "Sarıların Sülo" gibi sayısız yaratıcı isimlerle hesaplar açıp yazıyor işçiler. Bu yöntem işçiler arasındaki güvensizliği ve hedef olmaktan dolayı duydukları korkuyu azaltıyor.

Fabrikada yüksek sesle konuşan, tepki gösteren işçileri anında tespit edip işten atan fabrika yönetimi ile TM'ciler ne yapacaklarını şaşırdılar. Çünkü "düşman" yanlarında bile olsa bundan emin olamıyorlar. Anlık bilgiler geliyor ve biz yayınlıyoruz. İşçilerin ellerinden telefonları alamayacaklarına göre yumruğun nereden geldiği belli değil...

Bu arada TM temsilcileri ve yalakaları da sayfaya yöneldiler. Organize bir şekilde yazıların altına yorumlar yapıp ortamı bulandırmaya çalışıyorlar. Organize oldukları için de sayfayı boğabiliyorlar. Bunun için karar verdik, özellikle küfür ve hakaret edenler başta olmak üzere yalana başvuranları, olayları çarpıtanları engel-

leyeceğiz. Sayfa işçilerin kürsüsü sendika ağalarının ve onların yalakalarının değil.

Bu arada fabrikalardaki tepkiler canlı bir şekilde yansımaya başladı. Kıvılcım yangına dönüyor gibi.

16 Nisan

Gece neredeyse hiç uyumadık. 3 vardiya işçiler yazmaya başladı. İki arkadaşız sayfada. Mesajlara yetişmeye, işçilerle durum üzerine konuşmaya çalışıyoruz. Aramızda bir işbölümü yaptık. Gelen mesajları aramızda bölüşüyoruz. Yüzlerce mesaj geliyor. Bazen takip etmekte zorlanıyoruz. Özellikle vardiya çıkışlarında mesaj yağmuru oluyor. Fabrikadan çıkan işçiler servis araçlarına biner binmez yazmaya başlıyorlar.

Eylemler sürüyor.

Bu sabah Renault'ta işçiler idari bina önünde toplandı. 12 Kasım 2012'de böyle bir toplanma olduğunda, satış taslağına karşı işçilerin öfkesi patlayıp da iş durdurulduğunda sonuç kıyım olmuştu. 4 saat boyunca idari bina önünde toplanan işçiler ne yapacaklarını bilemez bir halde beklemiş, sonra da yönetim, TM ve polisin organize baskısıyla dağılmışlardı. O zaman işçilerin en büyük sorunu kendi içlerinde bir öncü işçiler komitesinin yanı sıra ise buna bağlı olarak net taleplerinin olmamasıydı. Bunu o dönem en önemli eksiklik olarak belirtmiştik. İyi ya da kötü bir önderliği olmayan ve net bir amaca yönelmeyen herhangi bir hareketin başarı bir yana ilerleme ve belli bir direnç gösterme şansı bile yok.

Mutlaka işçiler arasında sendikanın otoritesini aşacak, doğrudan işçileri temsil edecek bir komite çıkmalı. Şu koşullarda iyi ya da kötü, eksik ya da tartışmalı. Nasıl olsa böyle bir hareket kendi içerisinde giderek daha güçlü bir önderlik gücünü de çıkarabilir.

Bunu bekliyoruz, bu arada yazan işçilere de aranızdan en güvendiğiniz kişileri seçin, bunlar yönetimle görüşsün, taleplerinizi iletin diyoruz.

Aldığımız son bilgilere göre böyle bir heyet çıkmış, yine de heyete seçilenlerin tümünü çok az işçi tanıyor. Bir temkinlilik var. Bazıları için "o kişi yönetimin adamı, güvenilmez" biçiminde tepkiler var.

Renault yönetimiyle heyet arasında yapılan görüşmelerde işçiler "Bosch sözleşmesini istiyoruz, TM'yi istemiyoruz, bu olaylardan dolayı kimse işten atılmasın" dediler.

İki talep net ama işin TM kısmı konusunda belirsizlik var, işçiler bunun nasıl olacağını bilemiyorlar.

Bu aşamada sayfadan işçiler "TM'den Bosch sözleşmesi için bir mücadele programı açıklamalı, mevcut temsilcilikler seçimle yenilenmeli" aksi halde "toplu istifa edeceğiz" paylaşımı yaptık. Paylaşımın altında "Renault'tan işçiler" imzası var. İşçilerle yaptığımız görüşmelerin neticesinde oluşturduğumuz bir metin oldu bu.

Bu aşamada bir kısım işçi hemen istifadan yana ama işçilerin büyük çoğunluğu "Sendikadan önce amacımız Bosch sözleşmesi" eğilimindeler. Bunun için bu haklı talebi TM'ye yönlendirmek, onlar üzerinde baskı oluşturmak niyetindeyiz. Şu aşamada "istifa" bir eğilim olarak var, ileri kesimler derhal istifa istiyor fakat henüz işçilerin ana gövdesi için ana sorun "ücret iyileştirmesi". Hareketin sadece bir öfke patlaması olmanın ötesine geçerek daha bilinçli ve örgütlü bir hareket haline gelmesi tüm bu bakımlardan olumlu yönde gelişmesine bağlı.

Renault işçileri TM'ye bu yönde baskıya başlarken diğer fabrikalar da Coşkunöz ve Mako başta olmak üzere TM şube binalarına yürüyüş kararları aldılar. İşçilerin ortak hareket noktası "Bosch sözleşmesini istiyoruz, aksi halde istifa edeceğiz" biçiminde.

Bu fabrikalardan işçilerle de yazışma halindeyiz. Bizden ne yapacakları konusunda bilgi istiyorlar. Biz de TM'ye baskı yapmalarını, bu arada kendi aralarında en güvenilen ve dirençli işçilerden bir kurul oluşturmalarını istiyoruz.

Sayfadan TM'ye baskıyı arttırdık, "İşçilerin haklı taleplerini kabul edin, MESS'e karşı sözleşme tadili için mücadele programı açıklayın" diye çağrılar yapıyoruz.

Ama TM yönetimi bu taleplere yanıt vermek yerine, oyalamacı bir tutum gösteriyor. "Tadil mümkün değil sonraki sözleşmeyi bekleyin" diyorlar.

Bu tutum karşısında ilerleyen saatlerde bitirici bir paylaşım yaptık. 2002 yılında Erdemir'de hakları tırpanlayan MESS ile

TM arasında yapılmış bir tadil anlaşmasının haberini yayınladık. "Demek ki oluyor" dedik. Ek olarak da MESS'in dergilerinden birinde yayınlanmış sözleşmeler tadil edilebilir konusunu ele alan ve bunu gerekçelendiren bir yazıyı yayınladık. Bu yazı daha önce imzalanmış sözleşmeleri değiştirmek için işçilerin aleyhine yayınlanmış. Bu paylaşımımız fabrikalarda dalga dalga yayılıyor. TM'ciler işçilere hiçbir şey anlatamaz hale geldi. İşçiler onların hiçbir şey yapmak isteğinde olmadığını, düpedüz yalan söylediklerini kavradılar iyice.

17 Nisan

Fabrikalar hareketli. Renault'ta eylemler sürüyor, Mako ve Coşkunöz işçileri TM şube binalarına yürüyüşler yaptılar. Günler geçtikçe hareket daha organize bir hal alıyor. Sayfadan yapılacak eylemlerin zamanı, yeri, güzergahı önden yayınlanıyor. Böylelikle birkaç öncü işçiden çıkan fikirler diğer işçiler tarafından da öğreniliyor. Eylemlerin bazıları önce birer öneri olarak yayınlanıyor, kısa süre sonra karara dönüşüyor. Bazılar da özellikle Renault söz konusu olduğunda kesin kararlar biçimine dönüştü. Böylelikle bütün işçiler sayfadan yapılacak duyuruları bekliyor, ona göre hareket ediyorlar.

Henüz ortada fabrikalarda ortaya çıkmış iç önderlikler olmadığı ölçüde sayfamız, dolayısıyla birliğimiz tek gerçek otorite konumunda.

Mako'da hareketi sıçratan gelişme Şinasi adlı baş temsilcinin bir taşeron işçisinin tokatlaması oldu. Bu olay fabrikadaki öfkeyi katladı. Zaten işçilerin nefret ettiği bu baş temsilcinin işçiye el kaldırması bardağı taşıran damlaydı. Pek çok Mako işçisi bu olaydan sonra harekete dahil oldu.

Bir arkadaşımız Türk Metal binasına yürüyen Coşkunöz işçileri arasında içeride yapılan toplantıya katıldı. Çıktığında gözlemlerini aktardı. "MİB içeride, bütün işçiler MİB'in yazdıklarını konuşuyor, MİB'li gibi konuşuyor" dedi. Büyük heyecan duyduk, göğsümüz kabardı.

Bu arada diğer kentlerden gelen arkadaşlar oldu. Onlarla değerlendirmeler yaptık. İşçilerle doğrudan ilişkiler kurmak üzere

randevular alına kararı aldık. İki kişilik editör ekibimizi bu arkadaşlarla genişlettik. Günlerdir uykusuzuz.

Genel bir öfke patlaması var ama bu öfkeyi daha görünür ve birleşik bir hatta sokmak lazım. Bunun için aramızda bir "Kent Meydanı buluşması yapabilir miyiz?" şeklinde konuşuyoruz. Kent merkezinde işçileri toplayıp bir gövde gösterisi yaparak mücadeleye yeni boyut kazandırma düşüncesindeyiz. Ama şu aşamada fabrikalarla bağlarımız çok zayıf, böyle bir eylem MİB sayfasının gücüne dayanılarak yapılacak ama "acaba yapabilir miyiz?, acaba sanal ortamda yaratılmış bu rüzgar maddi bir eyleme taşınabilir mi?", "böylesine büyük bir eylemin altından kalkabilir miyiz?" şeklinde endişelerimiz var.

18 Nisan

Fabrikalardan yazanlarla yüz yüze ilişkiler kurmak düşüncesiyle ilk randevuları almaya başladık. Renault'tan ve Coşkunöz'den işçilerle konuştuk. Bizi çok merak ediyorlardı. Görüştüğümüz işçiler bizim de kendi fabrikalarında çalışan işçiler olduklarını düşünüyorlar. Bundan dolayı fabrikalarında çalışan olmadığımızı öğrendiklerinde şaşırdılar, biraz da şüpheyle karşıladılar.

MİB'i tanımak istiyorlar. Anlattık. Kabaca "MİB 2009 yılında sömürüye ve sendikal ihanete karşı mücadele etmek amacıyla İstanbul'da bir araya gelen yüzlerce işçinin katıldığı bir kurultayla kuruldu. MİB'i kuranlar, öncülük edenler sosyalist işçilerdi" biçiminde bir anlatım oldu.

Renault'tan gelen daha sonra direnişin en önünde giden sözcülerden olacak işçilerinden biri, konuşmamızın ardından, "biz de kendi sayfamızı kurup devam ederiz" dediler, "biz de yapabiliyorsanız buyrun yapın" dedik. Bunu yapabilirler mi yaparlar ama şu aşamada işçiler arasında güvensizlik olduğu gibi o düzeyde bir önderlik yok. İşçileri genel olarak birleştiren sayfamız, oradan yazılıyor, oradan yapılan çağrılara itibar ediliyor. Bunun için kimin yayınladığı belli olmayan türedi bir sayfaya itibar eden olmaz. Nitekim başkaları yaptı ama tutmadı. Dahası böyle bir girişim MİB sayfası üzerinden şekillenen ortak hareketi parçalamak anlamına gelir.

Coşkunöz'den konuştuğumuz işçiler daha yapıcı ve sahiplenici konuştular. Bize yönelik hayranlıklarını belirttiler.

Renault da dahil tüm işçilerin yüzü sayfamıza dönük. Her geçen gün sayfayı takip sayıları biner biner artıyor. Gelen mesajların sayısında da aynı ölçüde artışlar yaşanıyor.

Gerek Renault gerekse Coşkunöz işçileriyle yaptığımız görüşmelerde tek tek fabrikalarda öncü kurullarının oluşturulmasının, iç birliğin güçlendirilmesinin öneminden bahsettik. Ama sadece tek bir merkezi fabrika kurulu biçiminde değil, aynı zamanda her bir bölümde de güvenilir ileri ve mücadeleci işçilerden oluşan öncülük yapacak kurulların oluşturulmasını istiyoruz. Çünkü binlerce işçinin çalıştığı fabrikalarda inisiyatifi az sayıda işçiden oluşacak kurullara vermek hem hareketin bütünlüğü hem de güvenliği açısından çok riskliydi.

Bununla birlikte ise fabrikalar arası birliği ve dayanışmayı sağlamak üzere bir fabrikalar arası kurulun kurulması ihtiyacına vurgu yapıyoruz. Bunun için bir toplantı yapacağımızı belirttik. Genel olarak olumlu cevaplar aldık.

Tofaş, Mako ve diğer bazı fabrikalardan sayfaya yazan, dikkatimizi olumlu yönde çeken işçilerle de benzer yazışmalar yaptık, genel olarak olumlu dönüşler aldık. Ama şu an hemen hemen tüm fabrikalarda işçiler daha çok fabrikalardaki iç süreçlere odaklanmış durumda. Bunun böyle olması da mantıklı. Çünkü fabrikalarda henüz iç bütünlük yok, öncü kurullar yok ve ciddi baskılar-engeller söz konusu. Bu güçlükleri aşmadan bir üst birlik düşüncesi şimdilik bazı işçilere çok gerçekçi gözükmüyor. Öte yandan bütün gözler Renault işçilerinin üzerinde Renault işçisi varsa biz de varız tarzında cümlelerle çok sık karşılaşıyoruz. Diğer fabrikalardaki işçiler Renault işçisinin ne yapacağına bakıyor. Renault işçisi hareketin lokomotifi durumunda.

Fabrikalardaki yemekhane eylemleri ile vardiya çıkışlarındaki yürüyüşler devam ediyor.

Ototrim fabrikası da hareketli. Burada da ciddi bir öncü birikim var ve inatla mücadeleyi sürdürüyorlar.

Tofaş'ta sancılı bir süreç yaşanıyor. Bir şeyler yapmak isteyen

işçiler sürekli engellerle karşılaşıyorlar ve hareket henüz kendisini dışa vurmuş değil.

Çay ve yemek saatlerinde sendika odası önünde toplaşmalar var, temsilciler protesto ediliyor. "Bosch sözleşmesini istiyoruz" şeklinde tepkiler yükseliyor. Ama organize değiller.

Bu aşamada fabrikalarda Türk Metal'den istifa sesleri büyüyor. Fakat henüz toplu bir istifa hareketi için yeterli bir organizasyon ve birlik yok.

22 Nisan

Bu sabah Renault'ta olağanüstü gelişmeler yaşandı. Şube başkanı Ruhi Biçer günler sonra fabrikada işçilerin karşısına çıktı. İşçilerin yoğun tepkileri karşısında "Satmışsam iyi satmışım, iyi pezevenkmişim" şeklinde sözler sarf etti. Bu sözler işçiler tarafından infial duygusuyla karşılandı. Gece vardiyasında yaşanan bu olay üzerine Renault 1. ekip işçileri sabah vardiya çıkışında "Pezevenk başkan istemiyoruz!" diyerek yürüyüş yaptılar. Servislere binmediler, artık bardak taşmış durumda. Hemen istifa etmek istiyorlar.

Olayı haber alır almaz, 1. ekipteki öncü arkadaşlarla telefonda konuşuyoruz. Onlar "Noter bekliyoruz, istifa edeceğiz" dediler. Ama istifa için noter şartı kalktı, e-devletten istifa etmek gerekiyor. Bunun için de işçilerin e-devlet şifresinin olması lazım, fakat çoğu işçide de şifre yok. Konuşmalarımızdan ne yaptıklarını bilemediklerini ama büyük bir öfke ile artık adım atmak istediklerini anlıyoruz. Onların bu çıkışı belki de toplu bir istifanın ilk kıvılcımı olabilir.

Biz tek tek istifaları doğru bulmuyoruz. Bu tür istifalar oluyor ama kendisiyle sınırlı kaldığı gibi, kimin istifa ettiği kimin etmediği anlaşılmıyor. Bunun için sendikaya üyelik gibi istifa için de e-devlet bir olanak olsa da, toplu bir istifa ancak işçilerin yan yana gelmesiyle, açıktan göstere göstere istifasını yapmasıyla olanaklı.

Arkadaşlarla yaptığımız konuşmalarda ne yapıp edip Renault'un önüne gitmek gerektiği fikrine varıyoruz. Hızlı olmak için taksiye bindik, fakat yine de fabrikanın önüne gitmek riskli. 12 Kasım 2012'de benzer bir iş durdurma eylemine gittiğimizde, bizim varlığımızı bahane olarak kullanan TM'ciler bize saldırmış,

akabinde de bu durumu kullanıp işçileri dağıtmışlardı. Bunun için çok dikkatli davranıyoruz.

Fabrikanın önüne geldiğimizde bir süre çevreyi yokladık. Bu arada bazı Birleşik Metal yöneticilerinin de fabrika çevresinde arabalarıyla tur attıklarını gördük, onlarla ayaküstü konuştuk, bize durumu sordular, kısaca anlatıp ayrıldık.

Artık bir karar vermek gerekiyor fabrikanın önüne gitmek için. Bu arada konuştuğumuz bazı öncü işçiler fabrika önüne gitmemizi istemiyorlar, TM'cilerin karşı propagandalarının bir etkisi var bunda. İşçiler de bizimle görülmekten korkuyorlar şimdilik.

Ama biz kararlıyız tarihsel bir kırılma anı bu. Bu arada bir avukatla irtibat kurduk. İşçiler avukatlara özel bir güven duyuyorlar, önemsiyorlar. Avukat taksiyle geldiğini söyledi, arabamız da olmadığı için fabrikaya yakın bir noktadan arkadaşlarla beraber taksiye bindik.

Fabrikanın önüne geldik, taksiden kalabalık bir şekilde işçilerin arasında indiğimizde bütün gözler üzerimizde toplandı. Bize kim olduğumuzu söyledik. MİB'li olduğumuzu belirtik, avukat arkadaşı tanıttık. MİB'li olduğumuzu öğrenince işçiler bizi alkışladılar, bir uğultu koptu. Bazı işçiler bizi merdivenli yüksek bir noktaya götürdüler. Burada bizi tanıttılar. Önce biz bir konuşma yaparak Renault işçilerini selamladık. Yüzlerce işçi vardı alanda, meraklı gözlerle bizi dinliyorlar.

Akabinde avukat konuştu, fakat avukat pek meseleye hakim değil. Biz TM'e karşı toplu eylemli bir ihtardan bahsederken avukat bu işi noter aracılığıyla yaparız gibi şeyler söylüyor. Bu yüzden daha çok lafı alıp biz konuşuyoruz.

Burada yaptığımız konuşmada şu durumda önümüzde iki seçenek olduğunu belirttik. "Ya hemen istifalara başlayacağız ya da TM'ye büyük ve son bir ihtar daha vereceğiz, bu ihtarın ardından TM harekete geçmezse bütün fabrikalar olarak istifa edeceğiz" dedik. Büyük ihtar eyleminin adresi olarak da Kent Meydanı'nı gösterdik, tarih olarak da 26 Nisan'ı verdik. Bu iki seçeneği ortaya sürmemizin nedeni alandaki işçiyle ilgili o anda yaptığımız gözlemlerdi. Yüksek platformdan konuşma yaparken bir yandan da işçilerin tepkilerini kontrol etmekteydik. Gözlemlerimiz bir kısmı gemileri yakmışken büyük bir çoğunluk ise halen temkinli

ve TM'yi zorlamak eğiliminde olduğu izlenimi uyandırdı bizde. Bunun için tüm işçilerin sürece dahil olması adına büyük bir kitle buluşmasının ön açıcı olacağı düşüncesiyle bu öneriyi yaptık. Nitekim işçiler büyük çoğunlukla toplu bir son ihtar anlamına da gelmek üzere "Kent Meydanı buluşması" yönünde alkışlı ve sözlü destek verdiler. Böylelikle daha önce gündemimizde olan ama bir türlü somut bir çağrıya dönüştüremediğimiz, kararlaştıramadığımız Kent Meydanı Buluşması'nın kararını Renault işçileriyle birlikte bir açık hava meclisinde almış olduk.

İşçilerin de konuşmalarıyla netleşen ortak karar şu oldu: 26 Nisan'da Kent Meydanı'nda son ihtarımızı vereceğiz, eğer ihtara karşılık bulamazsak belirleyeceğimiz bir tarihte toplu olarak istifa edeceğiz.

Bu kararları yüksek sesle duyurduk, organizasyonun MİB ve öne çıkmış sözcülerle birlikte yapacağımızı belirttik. Ayrılırken de sözcülere, neler yapılacağına dair kısaca bazı düşüncelerimizi ilettik. Büyük bir coşkuyla alandan ayrıldık. Bu aşamada da bir saldırı beklentisi vardı bizde, bu yüzden arkadaşlarımız hep tetikte olarak alandan ayrılırken kontrolü elden bırakmadık.

Büyük bir tarih yazıldığı düşüncesindeydik, hepimiz heyecanlı ve sevinçliydik. Tek bir arabaya sıkışmıştık ama yüzlerimiz gülüyordu. Bir yandan da olası bir takip nedeniyle yolu gözlemliyorduk.

Buradan ayrıldıktan sonra sayfadan Renault önünde alınan kararları tüm işçilere duyurduk. 26 Nisan Kent Meydanı Buluşması için hazırlıklara başladığımızı ilan ettik, tüm işçi arkadaşları da hazırlanmaya davet ettik. Duyuru anında karşılık aldık, çok sayıda fabrikadan büyük bir heyecan ve istekle mesajlar yağmaya başladı.

Bu mesajlar öneriler, fikirler, temennilerle doluydu. Belirtelim ki sayfa sadece bir kürsü değil, aynı zamanda karar üretme zemini olarak da iş görüyordu. Herhangi bir fikir ya da öneri sayfada yayınlanıyor, gelen yorum ve mesajlara göre ya olgunlaşıp bir karara dönüşüyor ya da gerekli ilgiyi ve onayı bulamadığı bir durumda rafa kaldırılıyordu. Bu fikir ve öneriler sadece işçiden gelmiyordu elbette, Birlik olarak düşündüğümüz ya da yönlendirmek istediğimiz bir konuyu sayfada yayınlıyor, işçilerin fikir ve düşüncelerini

alıyorduk. Eğilimlere göre yine bu fikir ve düşünceler bir karara bağlanıyordu. Doğal olarak karara bağlama işini biz yapıyorduk, onlarca yorum ve düşünceden tek ve net bir sonuca çıkmak ancak böyle oluyordu. Kararlar net ve tok biçimde sayfadan yayınlanıp daha sonra da onu besleyecek yayınlar yapılıyordu. Kent Meydanı Buluşması, yeni Sendika, 5 Mayıs'ın gerçekleştirilmesi hep bu hat üzerinden oldu. Hatta iş durdurmalar başladığında ailelerin ziyaretleri de böyle organize edildi. İşçi yakınları en başında itibaren sayfaya yazıyorlardı, iş durdurmayla beraber bu yeni bir boyut kazandı. Bu ilk işçi eşleri ziyareti olarak gündeme geldi, mesaj atan bir işçi eşine fikrimizi açtık, onayını aldık. Sonra onun diğer işçi eşlerine yönelik "belirlediğimiz bir saatte eşlerimizi ziyarete gidelim, onlara güç katalım" biçimindeki paylaşımı bir süre sonra işçi ailelerinin organize olarak Renault'a dayanışma ziyaretiyle sonuçlanıyordu.

24 Nisan

Kent Meydanı Buluşması kararı büyük bir coşku yaratırken TM de eylemi engellemek için kurduğu "Yalancı MİB" sayfasından kara bir propaganda yapmaya çalışıyor. Eylemin bir dümen olduğunu, aynı gün HDP mitinginin olacağını, işçileri Kent Meydanı diye bu mitinge götüreceğimizi iddia ediyorlar. Korkutmaya çalışıyorlar işçileri.

Bu arada işçiler de sürekli eylemin izinli olup olmayacağını soruyorlar. Aslında bir basın açıklaması yapacağız, dolayısıyla izin almak gerekmiyor ama bu işçinin kafasında gerçek bir engel. Bu yüzden bir bildirim yapmak ihtiyacı var. Aslında ayın 22'sinde fabrika önünde Renault'un öne çıkan sözcüleri aracılığıyla emniyete başvuru yapma kararı alınmıştı. Ama iş ciddileşince, bir de kara propagandanın etkisiyle Renault'ta irtibatlı olduğumuz sözcüler bu işten uzak durup bizimle de görüşmeyi kestiler. Fabrika yönetiminin tehditleri de etkili oluyor. Bu tehditlerin etkisiyle bu sabah yapılan yürüyüşe katılım az oldu. Sözcüler telefondan "bu iş olmayacak, kimse katılmadı bugün" diyerek serzenişte bulundular, akabinde de telefonlara dönmediler.

Eğer emniyet başvurusunu yapıp, başvuru belgesini yayınlamazsak "Kent Meydanı Buluşması" zora girecek görünüyor. Son çare olarak Renault'ta daha önceden tanıdığımız devrimci bir işçi

olan Oktay ile konuştuk. Vardiyaya gitmek üzereydi aradığımızda. Durumu özetledik, bu noktada sorumluluk almanın tarihsel bir görev olduğunu anlattık. Böyle bir sorumluluğun sonucu işten atılmak olabilirdi, ama arkadaş bu noktada tereddüt göstermedi, geleceğini söyledi. Avukatla birlikte başvuru dilekçesini yazdık birlikte Acemler'deki güvenlik şube yakınlarında buluştuk. Oktay ve avukat arkadaş birlikte içeri girdiler. Onları heyecanla bekledik ve birkaç saat sonra ellerinde onaylı başvuru belgesiyle geri döndüler. Artık çok önemli ve hayati bir işi sonlandırmıştık, mutluyduk.

Gecikmeden belgeyi sayfadan yayınladık. "Buluşmanın izinleri alındı, artık herkes fabrikada hazırlığını yapsın" çağrısında bulunduk. Bu yayın işçiler üzerinden gerçek bir rahatlama yarattı. Böylelikle Kent Meydanı Buluşması'nın önü açıldı.

Bu arada da peş peşe fabrikalardan mesajlar gelmeye başladı. Valeo, Mako, Coşkunöz, Tofaş ve daha pek çok fabrikadan işçiler "Biz de Kent Meydanı'nda olacağız" şeklinde mesajlar gönderiyordu.

Bu arada fabrikalarda kurulların oluşması için girişimlerimiz yoğun bir şekilde devam ediyordu. Sayfaya yazanlardan bazı isimler kafamızda netleşiyordu, ama yine de güvenemiyoruz, çünkü doğrudan tanıdığımız kimseler değiller. Seçerek, en güvendiğimiz insanlara isimleri teyit ettirmeye çalışıyoruz. "Nasıl biri, güvenilir mi" gibi sorular yönlendiriyoruz. Bazıları için "aman uzak durun TM'nin adamı" bazıları için ise "iyidir, düzgündür" gibi yanıtlar aldık.

Bu arada da eylemler içerisinde kimler öne çıkıyorsa onları soruyoruz. Bunlar hareketin öne çıkardığı doğal öncü işçiler. Bunların bir kısmıyla irtibat kurduk. Bölümlerden isimler bulmalarını ve çıkacak öncü nitelikte işçilerle birlikte inisiyatif alacak öncü ekip-kurulların kurulmasının bugünün en önemli işi olduğunu belirttik. Özellikle Renault gibi büyük bir fabrikada işçiler çok kopuktu, birbirlerini tanımıyorlardı.

Bu şekilde onaylattığımız, az çok güvenmeye başladığımız işçileri sorumluluk alan işçilere yönlendirdik. Bazı işçiler arasında da sayfadan özel mesajlardan fabrika içerisinde randevular ayarla-

dık. Böylelikle bir araya gelen işçiler, kısa bir süre sonra buluştuklarını, sözcülerini seçtiklerini söylediler.

Böylelikle adım adım öne çıkan işçiler, sözcü kurulları adı altında ekipler altında toplanarak inisiyatif almaya başladılar. Önce bölüm ve atölyelerde bir araya gelen işçiler bölüm-atölye sözcülerini seçiyor, daha sonra ise bir şekilde irtibatlandırdığımız bu sözcüler departman ve vardiya sözcülerini seçmeye başladılar. Üç vardiya olduğu için üstte de aşağıdan gelen sözcülerin içerisinden vardiya sözcüleri ortaya çıkıyordu. Elbette tüm işçiler katılamıyor, serbest özgür bir seçim olamıyordu o koşullarda. Ama hareket içerisinde olan işçiler olabildiğince sözcülerini seçtiler, giderek aşağıdan yukarıya doğru kurullar ortaya çıkmaya başladı. Renault'da ilerleyen günlerde bu örgütlenmelere katılanlar netleşti, en yukarıda 8-9 fabrika sözcüsü bulunuyordu. Ama asıl güç bölüm-atölye sözcülerindeydi. Tabana en yakın olanlar onlardı ve fabrika sözcülerinin yalpalamalarına karşı bir sigorta vazifesi görüyorlardı. Pek çok badireli süreç aşağıdan gelen bu inisiyatif sayesinde aşılacaktı.

Tüm bu örgütlenme sürecini sayfadan duyurduk. Kurulların nasıl oluşturulacağını anlattık, oluşan kurulların haberini de sayfadan yayınladık. Böylelikle bölümlerde ve daha üstten merkezi fabrika kurulları olgunlaşmaya başladı. Önce Renault'tan başladı giderek diğer fabrikalara yayıldı, onlar da benzer biçimlerde kurullarını oluşturuyorlardı. Bunun için özel bir zorlama yoktu, ne de olsa Renault ne yaparsa onlar da onu yapacaktı ve MİB sayfasının bu konudaki yönlendirmelerine uyulmalıydı.

Tüm bunlar olurken Kent Meydanı Buluşması için somut planlamalar yapıyoruz. Kent dışından gelen arkadaşlarımızla toplantılar yaptık. Eylemin güvenliği başta olmak üzere, ses cihazının getirilmesi, program akışı ve planını en ince ayrıntılarıyla konuştuk. Bu aşamada Renault sözcüleri başta olmak üzere kimse doğrudan sorumluluk almak istemiyordu. Yine de daha yakından tanıdığımız arkadaşlar üzerinden tüm temel görevleri tanımlayarak ortada iş bırakmamaya çalıştık. Programda bir açılış konuşması olacak, akabinde de fabrikalar adına konuşmalarla program sürecekti. En son olarak da bunun bir ihtar olduğu, bu eylemin akabinde eğer talepler kabul edilmezse ayrıca bir istifa günü belirlenerek toplu olarak istifa edileceği kararı ilan edilecekti.

Ana konuşmaların metinlerini bizzat hazırladık, konuşabilecek işçilerle temas kurduk. En son ihtimal yine Oktay arkadaş açılış konuşmasını yapacaktı. O da ben bu konuşmayı "en önde giden sözcülerden birine yaptırırım" dedi. Renault'tan iletişim kurduğumuz başka işçiler eylemin güvenliğini alacaklarını söylediler. Başka bazı işçi arkadaşları da bu konuda görevlendirdik. Bizim arkadaşlarımız ise ayrıca güvenlik alacaklardı. Olası bir TM saldırısına karşı düşünülmüştü bu önlemler.

Bu arada Kent Meydanı Buluşması'nı sadece TM değil, Birleşik Metal yönetimi bazı sol gruplar da engellemeye çalışıyorlardı. Bunlar işçileri sokağa çıkarmanın provokasyona davet olacağını, işçilerin fabrikalardan çıkarmamak gerektiğini söylüyor, bizzat işçiler üzerinde bunu propaganda ederek eylemden uzak durmalarını istiyorlardı. Kurdukları Facebook sayfalarından da bu paralelde yayınlar yapıyorlardı. Birleşik Metal yöneticileri daha ileriye giderek emniyete bildirimde bulunan avukata bir şekilde ulaşıp onu akılları sıra korkutmaya bile çalıştılar.

Bu arada hareketin başladığı ilk dönemde bazı sol eğilimli işçiler de Birleşik Metal'e gidiyorlardı. Birleşik Metal yönetimi onları yönlendirmeye inisiyatif almaya, fakat hareketin gerisinde kaldığı için işçileri de bizden uzak tutmak amacıyla hakkımızda bir takım şeyler söyleyerek onları korkutmaya çalışıyorlardı. Fakat onların bize karşı bu yönelimleri ters tepti, işçiler onların yapmak istediğinin aksine bize yakınlaşıp onlardan koptular. Çünkü MİB hareketi çekip çeviren gerçek bir otoriteydi ve hareketin yönünü o belirlediği ölçüde her türlü gerici tutum anında etkisiz hale geliyordu. Bu tutumun sahipleri kendilerini bir anda ellerindeki imkanları da kaybederek hareketin dışına düşmek gibi bir durumda buldular.

Bu sıralarda ayrıca sayfadan ve irtibat kurduğumuz sözcülere fabrikalar arası kurul toplantısı için zorlamaya devam ettik. Bu arada böyle bir toplantı yapsak Kent Meydanı Buluşması'nın yükünü onlarla paylaşacak ve işimiz kolaylaşacaktı. Ama ne yazık ki böyle bir toplantıyı Kent Meydanı Buluşması sonrasında ancak yapabilecektik.

Bu durumda sözcülerin ve mücadeleci işçilerin doğrudan sorumluluk almadıkları, riskli bir eylem için saatler ilerliyordu. Heyecan dorukta.

26 Nisan

Büyük gün geldi. Çok az uyuduk, sayfadan çağrılar yapmaya devam ettik. Eylemin provokatif saldırılara engel olup işçi dayanışmasının ve gücünün gösterildiği bir büyük eylem olarak örgütlenmesi için işçilerin önerileriyle oluşturulan kurallar listesini yayınladık. Artık her şey fabrikalardaki katılıma bağlıydı. Bu aşamada henüz her şey belirsizdi. Eylem ya bir fiyaskoya dönüşecek, böylelikle bundan sonra adım atmamız, ilerlememiz güçleşecek ya da büyük bir kitlesel eylem olarak başarıya ulaşacak, bu da mücadelenin daha ileriye taşınması için yolumuzu açacaktı. Büyük bir heyecanla gece boyu bu düşünceler aklımızdan geçiyor, yerimizde oturamıyoruz.

26 Nisan sabahı, yoldaşlarımız belirlenen plan ışığında ayrı yerlerden görevleri saptanmış olarak hareket edecek, belirlenen saatte alana gelecekti. Bu noktada özellikle alanda öncelikle işçilerin toplanması önemliydi. Eğer sadece alanda biz olursak bu baştan eylemi baltalayacak provokatif saldırı için kullanılabilirdi TM çetesi tarafından. Bunun için koordineli davranacak, işçilerin alanda toplanmasını bekleyecek, bu toplanma asgari bir kitleselliğe ulaştığında alanda erkenden konumlanan gözcülerin verecekleri habere göre, ses sistemi taşınacak, akabinde de sorumlular alanda yerini alarak program başlatılacaktı. Her hareket ayrıntılı bir plana bağlanmış durumda.

Ama yine de bu planın işlemesi katılıma bağlıydı.

Renault işçileri bu konuda da yol açıcı bir rol oynadı. Renault'ta gece vardiyasında bulunan 1. ekibin, sabah çıkışında sözcüler tarafında fabrika içerisinde kortej düzenine sokularak Kent Meydanı istikametine doğru yola çıkarıldığına ilişkin haber ve fotolar gelince derin bir soluk aldık hepimiz. Bu bilgi sayfada yayınlandığında diğer fabrikaların işçileri için de yolun açılacağına emindik. Nitekim böyle oldu.

Renault işçilerini Mako ve Coşkunöz işçileri izledi. Onlar da fabrika önünde pankartlarını açıp resimlerini sayfaya gönderdiler.

Bu arada da TM'nin yalancı sayfası alanın boş görüntülerini yayınlayarak eyleme kimsenin katılmadığını iddia ediyor. Amaç işçilerin katılımını engellemek.

Hafta sonu olmasına rağmen fabrika yönetimleri işçilerin katılımını engellemek için zorunlu mesai uygulaması yaparak eylemi kırmaya çalıştılar. Bazı fabrikalarda ise amirlerin işçileri tehdit ettikleri, korkutmaya çalıştıkları haberleri geliyordu. Buna karşılık sayfadan sürekli olarak işçileri cesaretlendiren, alana çağıran yayınlar yapıyorduk. Renault işçilerinin verdikleri resim işte bunun için çok önemli bir dayanak oldu. Diğer fabrikaların işçilerinin de Kent Meydanı Buluşması'nın gerçekleşeceğine yönelik inancı arttı, korkular azaldı.

Eylemin başlamasına yakın alan civarında gözlem yapan görevli yoldaşlarımız, işçilerin gruplar halinde dolaştıkları haberlerini vermeye başladılar. Meydana bakan Simit Sarayı'nda konumlandırdığımız bir yoldaşımız ise TM'cilerin burada biriktikleri bilgisini verdi. Baştan düşündüğümüz gibi TM'ciler saldırmak için pusuya yatmışlardı. Eğer eylem kitlesel olmaz ve bize daralırsa saldırıp hareketi bu noktada bastırmayı planlıyorlardı. Ama hevesleri kursaklarında kaldı.

Buluşma saati geldiğinde önce Mako ve Coşkunöz işçileri pankartlarıyla alana yürüdüler. Büyük bir coşku seli vardı. Akabinde de Renault işçileri görkemli bir kitleyle alana geldiler. Kitle bu şekilde artınca çevrede durumun gidişatına göre hareket edecek olan kararsız büyük bir kitle de kararını verip eyleme katıldı. Böylelikle Kent Meydanı'nda binlerce metal işçisi buluşmuş oldu. Kortej oluşturup topluca gelen işçiler dışında gruplar halinde Ototrim, Delphi, Tofaş başta olmak üzere pek çok fabrikadan işçi de alanda.

Sloganlar atılıyor, TM protesto ediliyordu. Alkışlar ıslıklara karışıyor, alanda belirgin bir heyecan kol geziyordu.

Gelişmeler an an sayfadan paylaşılıyor.

Her şey baştan yaptığımız plana göre işliyordu. Belli bir kitlenin gelmesiyle birlikte ses sistemini getirmekle görevli yoldaşlarımız alana girdiler, diğer yoldaşlar da alanda dağınık bir şekilde konumlandılar. Biz de alanda yerimizi aldık. Herhangi bir saldırı durumunda hazırlık yapan işçilerle arkadaşlarımız çevreyi yokluyor, hazır bekliyorlardı.

Bir süre sonra program başladı. Programın akışı bizim arkadaşlardan biri tarafından yönetiliyordu. Açılış konuşması için ha-

zırladığımız metni Renault işçilerine ulaştırdık, bir süredir uzak durmaya çalışan sözcü arkadaş açılış konuşmasını yaptı. Daha sonra da diğer fabrikalar adına konuşmalar yapıldı. Coşku üst düzeyde, sloganlar yüksek bir katılımla atılıyor. Bir ara bir işçi TM'cilerin ve Ruhi Biçer'in Simit Sarayı'nda olduğunu söyledi. Bu haber alanda dalga dalga yayıldı ve herkes yüzünü oraya doğru döndü. "Pezevenk başkan istemiyoruz!" sloganı dakikalarca atıldı. Daha sonra yeniden kürsünün kurulduğu noktaya dönüldü. Baştan belirlendiği gibi en son konuşmada bunun TM'ye yönelik son ihtar olduğu vurgulanırken, eğer bu ihtara rağmen işçinin talepleri karşılanmazsa 5 Mayıs'ta toplu istifa edileceği kararı duyuruldu. Büyük bir coşku ve heyecan dalgası alanda yayılırken, bir kısım işçi "hemen istifa edelim" diye bağırıyordu.

Eylem TM'cilerin başta yaymaya çalıştığının aksine sorunsuz bir şekilde sona erdi. İşçinin yüzü gülüyordu. Yapılamayan yapılmış, büyük bir buluşma gerçekleştirilmişti. Sonradan bazı TM yöneticilerinin bu başarılı eylem hakkında "Vay be, işçi iyi organize olmuş, biz bu kadar insanı bir araya getiremiyoruz, nasıl oldu da toplandılar" dedikleri söylendi.

İşçiler ise TM'nin eylem başlamadan yayınladığı boş meydan görüntülerine göndeme yapıp videolar çekiyorlar. "Say bakalım kaç kişiyiz" diye dalga geçiyorlar.

Kent Meydanı eylemi başarıyla gerçekleştirilirken, metal işçisi büyük bir özgüven kazanmış, daha fazlasını yapabileceğine olan inancı artmıştı. MİB'e olan güven de tavan yapmıştı. İşçiler eylem bitiminde birbirleriyle ve bizlerle kucaklaşıyor, sevinçlerini gösteriyorlardı.

Eylemin ardından pek çok işçi bizi çay içmeye çağırdı. Olası bir saldırıya karşı önlemlerimizi alarak alandan ayrıldıktan sonra elimizden geldiğince bu isteklere yanıt verdik, birçok fabrikadan işçiyle görüştük. Hepsi çok memnun ve özgüvenliydi. Hepsi de "neden yeni bir sendika kurmuyoruz" diyordu. TM'de kalınamazdı, diğer sendikaların da ondan bir farkı yoktu, öyleyse tek seçenek yeni bir sendika kurmaktı. Bu sendika aldığı aidattan işçilerin yönetmesine, yöneticilerin alacağı maaşa kadar farklı olmalıydı, işçilerin sendikası olmalıydı. Kurması zordu ama yapılması gereken de buydu. İşçilerin görüşleri aşağı yukarı böyleydi. Eylemden

sonra bizim arkadaşlarla bir parkta buluştuk, eylemi değerlendirdik.

Birkaç saat sonra da hem eylemin ayrıntılarını, videolarını ve bilgilerini paylaştık. Özel de bir haberimiz vardı: "Kent Meydanı Buluşmasında Yeni Sendika Sesleri" başlığını taşıyordu haber. "Yeni sendika" konusu bu aşamadan sonra en çok üzerinde durulan konulardan oldu. Kent Meydanı Buluşması'ndan birkaç gün sonra gerçekleştirdiğimiz ilk Fabrikalar Arası Kurul Toplantısı'nın ana gündemlerinden biri de yine bu konuydu.

Eski düzenin tüm kurumlarıyla birlikte yıkıldığı bir ortamda eğer siz yerlerine yenisini koyamazsanız bir hareketin geleceği de olamaz. Yeni sendika, fabrika kurulları ve fabrikalar arası kurul, tüm bu yeni örgütlenmeler işçinin ezip geçeceği eskinin kurumlarının yerini almalıydı. TM işçiler üzerindeki otoritesini kaybediyor, aşılmaya başlıyordu, onun yerini de yeni kurumlar almalıydı. Böylelikle talepleriyle birlikte hareket kendi örgütsel kurumlarını da yaratarak soluk kazanacak, kendisini geleceğe taşıyacaktı. Aksi halde saman alevi gibi bir tepki hareketi olarak başlayıp bitecekti. Sürecin en başından itibaren tüm öneri ve müdahalelerimizi bu düşünce etrafında oluşturmaya çalıştık.

27 Nisan

Bugünün en önemli gelişmesi uzun zamandır toplamayı düşündüğümüz Fabrikalar Arası Kurul'un ilk toplantısını yapmak oldu. Kent Meydanı Buluşması'nın moral gücüne dayanarak yaptığımız toplantıya Renault, Coşkunöz, Mako ve Delphi'den sözcüler katıldı. Tofaş'ta irtibat kurduğumuz öncü işçi arkadaşlar henüz kendi iç sorunlarıyla uğraştıklarını, bu nedenle toplantıya katılamayacaklarını, ama daha sonra yapılacak toplantılara katılacaklarını bildirdiler.

Toplantı oldukça coşkulu bir ortamda geçti. Henüz katılan işçi arkadaşların bir toplantı kültürü olmadığı için herkes bir ağızdan konuşuyordu. Toparlamakta zaman zaman zorlandık. Toplantıda ilk olarak Kent Meydanı Buluşması'nı değerlendirdik, sonra da bundan sonra yapılacaklar üzerinde duruldu. Katılanların hepsi 5 Mayıs olarak belirlenen toplu istifa gününde istifaların gerçekleşeceğini, fabrikaların hazır olduğunu söylediler. Yeni sendika

üzerinde de hemfikir olundu. Yeni sendikanın nasıl kurulacağıyla ilgili hukuki bilgilendirme için bir avukat arkadaşın sonraki toplantıya katılması kararı da alındı.

Fabrikalar Arası Kurulu'n toplanması mücadelemiz için çok önemli bir adım oldu. Böylelikle amaçladığımız gibi fabrikaların tek bir yumruk gibi davranmasının, koordine olmasının zeminini oluşturmuş olduk.

Geçmeden belirtelim diğer toplantılar gibi Kurul toplantısını da aldığımız yoğun güvenlik tedbirleri altında gerçekleştirdik. Toplantıya bizden iki arkadaşımız katılırken, toplantının yapıldığı mekanın altındaki dernek mekanında, merdivenlerde ve kapının önünde çok sayıda arkadaşımız olası saldırılara karşı nöbet tutuyordu. Diğer toplantılarda da aynı yöntemi izledik. Mesele sadece TM saldırısı değil aynı zamanda olası bir polis gözaltısı ihtimali. Üzerimizdeki polis takibi yoğunluğu her geçen gün artıyor. Öyle ki daha sonra yapılan bir Fabrikalar Arası Kurul toplantısının ardından nöbetçi arkadaşlar dışarıda ciddi bir yoğunluğun olduğunu bildirmesi üzerine binanın yangın merdivenlerinden görünmeden ayrılmak durumunda kaldık.

Güvenlik çalışmanın ve mücadelenin sürekliliği açısından olmazsa olmazdı. Bu aşamada bizlerin bir şekilde etkisiz hale getirilmesi demek mücadelenin gidişatında onarılmaz yaralar açabilirdi.

Bu ilk Fabrikalar Arası Kurul toplantısının ardından toplantının yapıldığı ve Kurul'un kurulduğu sayfadan duyuruldu. Çok sayıda işçi memnuniyetlerini mesajlar atarak gösterdiler. Bazı işçiler de "böyle bir Kurul'da biz niye yokuz" diyerek serzenişte bulundular.

Bu arada Kent Meydanı Buluşması'nın yarattığı başarıyı gölgelemek için TM de karşı propagandaya başladı. Alanda İstiklal Marşı okunduğu sırada bazı kişileri kırmızı yuvarlak içine alarak marşı okumadıkları gerekçesiyle "vatan hainleri" propagandası yapmaya çalıştı. Bu kara propaganda bazı işçiler üzerinde olumsuz etkide bulunurken, yaptığımız yayınlar ve yazışmalarla bu sorunun üstesinden geldik. TM'nin yalancı sayfası bu arada tek tek işçilere yönelik isimler vererek şahsi saldırılara da başladı. Amaçları öne çıkan mücadeleci işçilerin direncini kırmak, bir şekilde

onları korkutmaktı. Ama tüm bu kara propaganda ters teperken işçinin öfkesini ayrıca büyütüyordu. Hedef olan işçiler de daha öfkeli ve hırslı oluyordu.

28 Nisan

İlk günlere göre artık çok daha fazla arkadaş çalışmamızın içinde. Sayfada kolektif bir bütünlük ve işbölümüyle çalışılıyor. Yine de günler boyunca pek az uyuduk. Vardiyalı çalışma düzenini aramızda oturtmaya çalışıyoruz. Günde 24 saat binlerce mesaj geliyor. Bunların büyük kısma isim vermeden "... işçisi diyor ki!" başlığıyla yayınlanıyor. Birçok işçiyle konuşuluyor, fabrikasında neler yapılacağıyla ilgili yönlendiriliyor, fikir ve önerilerde bulunuluyor. Ayrıca konuşulan işçilerle de yüz yüze görüşmeler ayarlanmaya çalışılıyor.

Bu arada pek çok işçiyle ya tek tek ya da gruplar halinde farklı yerlerde görüşmeler yapıyoruz. Çoğunu ilk kez görüyoruz. Bunun için güvenlik tedbirlerini elden bırakmıyoruz. Çünkü işçilerle görüşeceğiz derken tuzağa düşürülmemiz olası. Bu nedenle organize davranıyoruz. Görüşme alanına önden bir ekip gidiyor, çevreyi yokluyor ve çaktırmadan bir kafedeyse müşteri gibi oturuyor. Bu arada da geleni gideni yokluyor, şüpheli bir durumda bize bildiriyor. Eğer bir güvenlik tehlikesi yoksa bizler görüşme mekanına gidiyoruz. Ama görüşme sürerken tedbiri elden bırakmıyoruz. Güvenlik ekibi yine çaktırmadan toplantı bitip biz ayrılana kadar mekanda tedbir almaya devam ediyor. Biz ayrıldıktan sonra mekan terk ediliyor.

Hareketimizi hızlandırmak ve olası riskleri bertaraf etmek için otomobil kiraladık. Böylelikle biraz bütçemizi zorlasa da işimiz epeyce kolaylaştı. Otomobil olmasa kesinlikle tüm bu işlere yetişmemiz ve güvenlik içinde tamamlamamız mümkün olmayacak.

Öte yandan kalabalıklaştığımız için aynı mekanlarda kalmıyoruz. Gruplar halinde farklı evleri kullanıyoruz. Özellikle sayfada doğrudan rol oynayan ekibin çalışma şartları en uygun olan evleri seçtik. Bir süre sonra polis baskısının da artmasıyla birlikte günlük kiralık evlere yönelmeye başladık. Böylelikle bir yerde sabit kalmadan mobilize hareket etmemiz mümkün olabiliyor.

1 Mayıs

Bugün 1 Mayıs, işçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü. Mücadelemiz açısından da çok önemli bir gün.

TM günler öncesinde açıkladığı 1 Mayıs programını iptal etti. TM'de korku ve panik egemen. İşçinin Kent Meydanı'ndaki büyük mitinginin ardından yapacakları 1 Mayıs etkinliğinin fiyaskoya dönmesinden korkuyorlar. 1 Mayıs etkinliğini iptal etmeleri işçiler için büyük bir moral güç oldu. Kent Meydanı'nın boş resimlerini paylaşıp TM ile dalga geçiyorlar. "1 Mayıs'ı 5 Mayıs'ta TM'den kurtulduğumuzda kutlayacağız" diyorlar.

Fakat öte yandan bizim 1 Mayıs'ta işçiler olarak ayrı bir meydanda toplanalım önerimiz pek sahiplenilmedi. İşçiler 1 Mayıs'ı kendilerini satan sendika yönetimleriyle özdeş görüyorlar ve bunun için de katılmaktan uzak durdukları gibi, katılmamayı sendika yönetimlerine yönelik bir protesto sayıyorlar. Çünkü bugüne kadar katıldıkları ya da gördükleri 1 Mayıs kürsülerinde genelde onlar var.

Bu düşünceleri değiştiremedik. Ayrı bir alanda toplanılamadı, biz az sayıda arkadaşla birlikte ayrı bir kortejle 1 Mayıs alanında yerimizi aldık. Alanda sol grupların katılımı ağırlıktaydı, bir işçi mitinginden ziyade işçilerin olmadığı sol bir kitle gösterisi görünümdeydi. İşçi sınıfının sesini taşımak, rengini ve taleplerini alana taşımaya çalıştık. Elbette işçi sınıfı prangalarından kurtulacak, sonraki yılların 1 Mayısı'na damgasını vuracaktı. O gün arkadaşlarla paylaştığımız düşünceler bunlar oldu.

1 Mayıs'ın akşam saatlerinde ise çok önemli bir toplantıyı gerçekleştirdik. Fabrikalar Arası Kurulu topladık. Toplantıda yeni sendikanın kuruluş süreciyle ilgili bilgilendirmede bulunduk, ağırlıkla ise 5 Mayıs istifa gününü konuştuk. Toplantıya katılım fabrikalardaki örgütlenmenin olgunluğunu gösteriyordu. Renault, Coşkunöz, Mako, Rollmech, SKT, Beltan, Borusan ve birkaç fabrikadan daha katılım oldu. Katılımlar ağırlıkla sözcü kurullarındandı. Coşkunöz temsilcileri önden toplantı yaparak, düşünce ve önerilerini sistemli bir şekilde sundular. Renault'un da hemen fabrika sözcüleri toplantıya katıldı.

İstifa nasıl, nerede gerçekleştirilecek, nasıl organize olunacaktı?

Ayrıntılara girdikçe bilgisayarları nasıl temin edeceğiz, güvenliği nasıl alacağız sorularına yanıtlar arandı.

5 Mayıs için yer konusunda tartışmalar yoğunlaştı. Renault'tan bir arkadaş yakınlarda bir internet cafeyi önerdi, bizim de önerimiz olan ana fabrikaların kurulu olduğu Organize Camii yanındaki park önerisi kabul gördü. Çünkü bu alan tüm fabrikaların gelebileceği merkezi bir noktadaydı. Bu ve başka nedenlerle yapılan izahatlerin sonunda Organize Camii yanında toplanma kararı alındı. Çok sayıda bilgisayar ihtiyacı ve internet sorunu vardı. Bu konuda da profesyonel şirketlerin olduğu, bunlarla iletişim kurulabileceği söylendi bir işçi arkadaş tarafından. Aynı arkadaşlar bu görevi üstlendiler. Güvenlik konusunda da Coşkunöz işçileri gönüllü oldular.

Çıkarılan plana göre 5 Mayıs'tan bir gün önce hem son bir uyarı hem de prova amacıyla fabrikalardan belirlenen noktaya yürüyüş yapılacak, burada yapılacak konuşmalarla ertesi günkü plan açıklanarak, tüm bu gelişmeler de sayfadan yayınlanacaktı.

5 Mayıs'tan sonra ise bir yandan yeni sendika konusunda girişimler hızlandırılacak diğer yandan da sözcü kurullarının fabrika yönetimleri tarafından resmi temsilciler olarak tanınması zorlanacaktı. Ayrıca TM'den kurtulduktan sonra Bosch sözleşmesi için fabrika yönetimlerine baskı yapılacaktı. Bu baskının biçimi konusu ise ilerleyen günlerde gelişmelere göre netleştirilecekti.

Toplantıdan bir gün sonra bizim arkadaşlarla istifanın gerçekleştirileceği alana gidip incelemelerde bulunduk, elektrik vs. gibi teknik ihtiyaçların nasıl karşılanacağı konusunu netleştirdik.

4 Mayıs

Büyük güne sayılı saatler kalırken daha önceden planlanan prova buluşması başarıyla gerçekleştirildi. Gündüz vardiyasından çıkan Renault, Coşkunöz ve Mako işçileri Organize Camii yanındaki parkta buluştular. Buluşmaya yüzlerce işçi katıldı. Yapılan konuşmalarda TM bir kez daha uyarılırken artık istifadan başka bir seçenek kalmadığı vurgulandı. Tüm işçilere de yarın bu noktada olma çağrısı yapıldı.

Bu arada Tofaş'ta işçiler bir türlü organize olamıyordu. Her ne kadar yemek saatlerinde sendika odası önünde toplaşmalar olsa

dahi işçiler arasında bir bütünlük ve organize hareket oluşamıyordu. Bazı işçiler "Diren Tofaş" adıyla bir sayfa kurduklarını, organize olmak için buna ihtiyaç olduğunu belirtip bizden de destek istediler. Biz de sayfadan bu sayfayı yayınlayarak istediklerini yaptık.

Aynı gün bizim arkadaşlarla buluştuk, ertesi gün yapılacaklar üzerine konuştuk. İşbölümü yaparak gün boyunca yapacaklarımız üzerine bir plan çıkardık. Güvenliğin Coşkunöz işçileri tarafından üstlenilmesi belli bir rahatlama yaratmıştı. Bizim arkadaşlar yine de alanda dağınık bir şekilde olacak ve gerektiğinde müdahalelerde bulunacaklardı. Gün boyu yine alanda kalınacak, belirlenen plan çerçevesinde sözcülere yardım edilecekti. Bu arada da TM'ciler tarafından tanınan arkadaşlar tam güvenlik sağlanana kadar alandan uzak duracaklardı. Çünkü onların varlığı provakatif bir saldırı için kullanılabilirdi. İşçilere yönelik bir saldırıya cesaret edemeyen TM'ciler dışarıdan yabancılar var diyerek saldırabilirlerdi. Bunu daha önceki deneyimlerimizden iyi biliyorduk.

Bu aynı saatlerde TM ve patronlar 5 Mayıs'ı engellemek için tehdit ve sopa gösteriyorlar. İşçinin gözünü korkutmaya çalışıyorlar. Ama nafile. Aynı şekilde Kent Meydanı eylemini sabote etmek isteyen Birleşik Metal yönetimi ile bazı sol partiler de 5 Mayıs'ı engellemeye çalışıyorlar. 5 Mayıs'ı maceracılık olarak suçluyor, kan dökülebileceği uyarısında bulunuyorlardı. İşçilere "katılmayın" çağrısı yapıyorlardı. Ama onların dediklerini önemseyen, dinleyen işçi yoktu.

5 Mayıs

Güneşli bir Mayıs gününe uyandık, herkes heyecan içinde. Gelişmeler an an sayfada yayınlanıyor. Sahadaki görevliler haricinde sayfa başında da arkadaşlarımız iş başında.

5 Mayıs'ta gece vardiyasından çıkacak işçiler topluca alana gelecek, diğer vardiyalardaki işçiler de evlerinden en kısa sürede alana gelecekler. Onların da erken saatlerde alana gelmeleri kitleselliğin sağlanması bakımından çok önemliydi, ama yine de herkesin o saatlerde gelebileceği kuşkulu. Burada belirleyici olacaklar gece vardiyaları.

Alana ilk gelen Coşkunöz işçileri oldu onları Mako işçileri iz-

ledi. Ama zorunlu mesai uygulamaları ve tehditler nedeniyle katılımlar beklentinin altındaydı. Bu arada gelen habere göre TM'ciler kalabalık bir grup halinde alanda bekliyor, gelenlere tehditkar bakışlar fırlatıyor, konuşarak vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Ama işçiler onları dinlemiyordu.

Bu sırada anlaşılan şirket de alana bilgisayarlarını kurmaya başladı.

Renault işçileri bekleniyor. Onlarla iletişime geçtik toplandık geliyoruz dediler. Bir süre sonra da büyük bir kortej alana doğru ilerledi. Oradan bazı işçilerle telefonda konuştuk, alanda bekleyen TM'cilerin varlığından bahsettik. İşçi arkadaşlar "oraya geldiğimizde hepsini kovacağız" dediler. Fakat bu arada aralarında yaptıkları görüşmede provokasyona izin vermemek için müdahale yapmama kararı alınmış.

Renault işçileri alana girdiğinde alanın havası da değişti. Ama gerilim de yükseldi. TM'ciler hareketlenmeye başladı. Bu arada polis de yığınak yapmıştı. Alanda işçiler dışında sadece çekim yapan Kızıl Bayrak gazetesi ile Dayanışma TV muhabirleri vardı.

İşte onların varlığı TM çeteleri tarafından saldırı bahanesi yapılacaktı. Tam masalar kurulup istifa işlemleri için kuyruklar oluşturulduğunda TM'ciler de harekete geçti. Basın mensuplarının üzerine yürümeye başladılar. İşçilerden bazıları ve arkadaşlar araya girmelerine rağmen saldırı fiziki bir saldırıya dönüştü. Muhabir arkadaşlara saldıranlar işçilere de saldırdılar.

Belirtelim ki bu saldırı sırasında alana yığınak yapan polis saldırıyı izlemekle yetindi. Herhangi bir müdahalede bulunmadı, hatta daha sonra bazı arkadaşların da söylediği gibi saldıranlar arasında sivil polisler de vardı.

Büyük bir kargaşa yaşanıyordu. İşçiler organize olarak TM'cilere yönelse hallaç pamuğu gibi atarlardı hepsini, ancak tam bir şok yaşanıyor kimse kımıldamıyordu. Bu arada alanda da dağılmalar başladı. En sonunda sözcüler "artık burada yapacak bir şey kalmadı" diyerek "dağılıyoruz" dediler.

Yaralı arkadaşlar için ambulans çağrıldı, kısa sürede alan boşaldı. Sadece işçi kanı döken TM'ciler alanda kalmıştı. Alanda durumu gözlemekle görevli arkadaşlar da sonuna kadar oradaydılar.

İşçileri sindirdiklerini düşünen TM'ciler slogan atarak sözde zaferlerini kutlamışlar, artık hareketi bastırdıklarından emin olarak.

Bu arada biz de büyük bir moral bozukluğuyla alandan ayrıldık. Acaba ne olacaktı, hareket bastırılmış mıydı? Bu düşüncelerle kafamızı yorarken bir yandan da sayfadan saldırı haberini duyuruyor, TM şebekesinin döktüğü işçi kanının hesabının sorulacağını vurguluyoruz.

Bir süre sonra hastaneden darp edilen işçilerin fotoğrafları geldi. Renault işçileri yaralanan arkadaşlarını ziyarete gitmişler. Saldırı fotoğrafları da gelince onları da yayınladık. TM'ci işçi düşmanlarının Renault işçilerinden birinin boğazını sıktığını gösteren fotoğrafı yayınlayınca büyük bir infial koptu. Metal fırtınayı fırtına yapan büyük bir gümbürtüye benziyordu fabrikalarda yaşananlar.

TM'ciler hareketi bastırıp istifaları engellediklerini düşünedursun fabrikalardan istifa haberleri gelmeye başladı. Toplu istifa etmeleri engellenen işçiler daha saldırının olduğu alandan ayrılırken istifa edip fotoğraflarını sayfaya gönderiyor. Daha sonra ise kendi olanaklarıyla fabrikalarda yan yana gelip gruplar halinde istifa ediyor, istifa ettiklerini gösterir e-devlet görüntülerini yine sayfaya gönderiyorlardı. Saatler ilerledikçe hem işçi kanı döken TM'cilere yönelik öfke kabarıyor, dalga dalga fabrikalara yayılıyor, hem de istifalar çığ gibi büyüyordu. Akşam saatleri olduğunda artık istifaların sayıları binlerce ölçülüyordu.

Bu arada öğlen yemeklerinde ve çalışma sırasında da işçiler sel olmuş "İşçiye kalkan eller kırılır!" sloganlarıyla yürüyüşler yapıyorlardı. Ok yaydan çıkmıştı. Bir türlü organize olunamayan Tofaş'ta bile artık hareket gürül gürül akıyordu. Akşam saatlerinde Tofaş'tan gelen görüntüler binlerce işçinin ayağa kalkışına, Tofaş'ta TM'yi sildiğini gösteriyordu. Fabrika büyük bir işçi selinin öfkeli sloganlarıyla inliyordu.

Tofaş'la birlikte o güne kadar hareketsiz kalan sayısız fabrikada eylemler görülüyor. TM'ciler de korkudan fabrikaları terk ediyor, hepsi kaçacak delik arar durumda.

5 Mayıs gününün metal fırtınaya damga vuran en özel anlarından biri Ototrim'de yaşandı. Renault'ta "iyi pezevengim" sözüyle

de işçilerin hafızasına kazınan Renault Biçer 5 Mayıs günü Ototrim'de sahne aldı. Ama Ototrim işçisinin Ruhi Biçer'e büyük bir süprizi vardı. Çay alanında masal okuyan Ruhi Biçer'e sırtlarını dönüp gülerek, alkışlayarak, "Pezevenk başkan istemiyoruz" sloganıyla mekanı terk eden Ototrim işçilerinin videosu efsane oldu.

Aynı gün baştemsilcinin bir Ototrim işçisinin boğazına sarılması ise bu fabrikada artık bardağı taşıran son damlaydı. Ototrim işçisi iş durdurmaya kadar gidecek bir yola girdiler.

TM'cilerin kan bulaştırdığı 5 Mayıs tarihi işçiler tarafından "TM'den kurtuluş günü" olarak ilan edildi. Şunu belirtelim ki böyle bir saldırı olmasaydı belki de istifalar bu ölçeklere ulaşamayacak, hareket böyle bir düzey kazanamayacaktı.

5 Mayıs gerçek bir tarihi dönüm noktasıydı.

Bu arada "Harranlılar" ismi de ilk kez bugün Renault işçileri tarafından kullanıldı. Kemal Sunal'ın Kibar Feyzo filmindeki bir sahneden hareketle kullanılıyordu bu isim. Hem bir espri, hem de yıllar boyu zulmünü yaşadıkları TM'den kurtulmanın sevincini ve özgürlüğünü ifade ediyordu işçiler için... "Harranlılar" yazılı dövizleri fabrikanın belli noktalarına asan işçiler böylelikle daha sonra tüm işçilerce benimsenen ismi ortaya atmış oldular.

Belirtmek gerekir ki mizah metal fırtınada işçilerin en büyük silahlarından biriydi. Direnen işçinin yaratıcılığı da artıyor, mizah her an hemen her olayda kullanılıyor.

5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece

5 Mayıs tarihi bir gün olduğu gibi uzun da bir gün oluyor. Ertesi gün olduğunda geride yaşadığımız bir gün değil haftalardı sanki. Çok sayıda gelişme ve olay tek bir güne sığdı.

Kötü başlayan gün bir bayram gününe dönerken saatler geceye ilerlerken yeni ve büyük bir direnişe sahne oldu. Bu olay "Harranlılar" için gerçek bir sıçrama, büyük bir sınavdı. Gündüz TM'cilerin hareketi bastırma girişimi tersine dönmüştü, gece bu kez Renault yönetimi atak yapıyordu.

Gündüz saldırıya uğrayan Renault'un 3. ekibi, gece vardiyasına girmek için turnikelere yöneldiğinde bazı işçilerin kartlarının basmadığı görüldü. Bu beklenen bir durumdu, kartı basmayan işçi

işten atılmış demekti. İşçilerin bu olasılığı düşünerek önden aldıkları karar şuydu: "kartı basmayan tek bir işçi arkadaşımız olursa hiç kimse işbaşı yapmayacak"tı. Bu tutum 12 Kasım 2012'de edinilmiş bir dersti. O zaman yaşanan iş durdurmanın akabinde işten atılan 32 işçiye sahip çıkılmamış, işçiler servislere binin giderken işten atılan işçiler de çaresizce ve öfkeyle fabrikanın önünden ayrılmışlardı. O zamandan itibaren Renault işçileri içerisinde "biz o gün oradan ayrılmasak, kimse iş başı yapmasa arkadaşlarımızı işe geri aldırırdık" düşüncesi yaygınlaştı. İşte şimdi Renault'un kıyım hamlesine karşı direnmek için bu ders herkesin aklındaydı. Kimse çalışmayacaktı.

Dakikalar içerisinde gündüz yapılan saldırıda boğazı sıkılan işçi de dahil 20'ye yakın işçinin kartının basmadığı görüldü. Bunun üzerine içerideki ekip 2 dışarı çıkmazken, çalışmak için fabrikaya gelen ekip 3 de işbaşı yapmadı.

İşçiler arasında tam bir birlik vardı, TM yalakaları dışında kimse iş başı yapmadı. Hatta o güne kadar istifa etmeyenler dahi arkadaşlarına katıldı. Çünkü işçinin ekmeğiyle oynanıyordu ve hiçbir işçi onlar bu durumdayken çalışmayı düşünemezdi.

Eğer o saatler içerisinde direniş kırılmış olsaydı, metal fırtına da bastırılmış olacaktı. Ancak işçiler milim geri adım atmadı. En sonunda saatler sonra direnişi kıramayan Renault yönetimi geri adım attı ve bir yanlışlık olduğunu söyleyip atılan işçilerin geri alındığını açıkladılar.

Bu açıklama büyük bir zafer havasıyla karşılandı. Renault işçileri büyük bir kırılma eşiğini aşmışlardı. 5 Mayıs gerçek bir zafer gününe dönmüştü. Bundan sonra Renault işçilerinin birliklerine ve dayanışmalarına olan özgüveni arttı, korkular aşıldı. Demek ki hiçbir işçi yalnız kalmayacaktı, atılan hiçbir işçi sahipsiz değildi. Demek ki Renault yönetimi dilediği gibi işçi atamayacaktı. İşçilerin kafasında bu düşünceler dolaşıyordu. Bu noktadan sonra da fabrikada yönetim büyük ölçüde inisiyatifi kaybediyor, işçiler birliklerinden edindikleri güçle pek çok şeyi belirleyebilir bir inisiyatif kazanıyorlardı.

Renault'ta bunlar olurken bizler de gelişmeleri anı anına aktarıyor, birliğin ve dayanışmanın pekişmesi için yayınlar yapıyoruz. Diğer fabrikaların işçilerini de Renault önüne çağırıyoruz. Nite-

kim çağrılarımız karşılık buluyor, diğer fabrikalardan işçiler, vardiyasını tamamlayanlar topluca Renault önüne gidiyorlar.

Öte yandan bu aynı saatlerde arkadaşlarımıza yönelik bir saldırı tehdidinin bilgisi geliyor. Bir grup yoldaşımızın kaldığı bir işçi dostumuzun evinin TM'ciler tarafından abluka altında tutulduğunu öğrendik. Gruplar halinde bazı kişilerin dolaştığını ve evi gözetlediğini söylediler. Bunun üzerine arkadaşlarla bir değerlendirme yaparak yoldaşları o evden çıkarma, güvenli bir yere götürmeye karar veriyoruz. Bunu güvenlik tedbirleri alarak yapmak gerekiyor. Böylelikle arabası olan birkaç arkadaşa ulaştık ve üç araba olarak eve doğru hareket ettik. Planımız birbiriyle mesafe konulan araçlarla denetimli bir şekilde, haberleşerek evin yakınındaki en uygun noktaya gitmek, bu arada da ortamın uygun olduğuna kanaat getirdiğimiz bir anda yoldaşların evden çıkışını sağlayarak arabalara alıp başka evlere götürmekti.

Planımız başarıyla uygulandı. Eve en uygun noktadan yanaştık, telefondan yoldaşlarımıza çıkmalarını söyledik. Birkaç dakikada operasyon tamamlanmıştı. Bir yandan Renault da direnişle ilgilenirken diğer yandan da kendi arkadaşlarımızın güvenliğini almış, onları savunmasız bırakmamıştık.

Uygun evlere gidip bilgisayar başına oturduk ve birkaç saat sonra da Renault'tan zafer haberi geldi. Büyük bir sevinç içerisindeyiz. O uzun zafer gününde çok yorulmuştuk ama yorgunluğu hissetmiyoruz bile. Birkaç saat huzur içinde uyuduktan sonra yeniden işimizin başına koyulduk. Tarihi günler yaşıyoruz, hepimiz kıvanç içindeyiz. Fabrikalardan gelen bilgiler işçilerin de aynı duyguları yaşadığını gösteriyor.

8 Mayıs

TM'nin fabrikalardan silinmesinin ardından ilk Fabrikalar Arası Kurul toplantısı bugün yapıldı. Temsil gücü yüksek çok sayıda fabrikanın katılımı oldu. Katılanlar Renault, Coşkunöz, Mako, Delphi, Valeo, Borusan, Rollmech, Beltan ve daha pek çok fabrikadan işçilerdi ve büyük çoğunluğu fabrikalarında seçilmiş sözcülerdi.

Toplantının ana gündemi TM'nin fabrikalardan silinmesinin ardından neler yapılacağıyla ilgili. Fabrikalardan gelen bilgiler paylaşıldı. Ortaya çıkan tabloya bakıldığında bölüm ve fabrika

sözcüleri fabrikalarda genel olarak otorite durumundaydılar. Birçok fabrikada yönetim sözcüleri tanıma eğiliminde. Bu aşamada yapılacak şey kurulması gündemde olan yeni sendika için girişimleri hızlandırmaktı. Ortaklaşılan düşünce bu. Bununla birlikte Renault'ta bazı işçiler "sendikasız da devam edilebilir, Toyota modeli olabilir" düşüncesini paylaştılar. Diğer işçiler ve biz bunun çok zor olduğunu, Toyota modelinin lanse edildiği gibi olmadığını, işçilerin bir sendikal yapı içerisinde olmadan birliklerini uzun süre sürdürmelerinin ve toplu sözleşme hakkını kullanabilmelerinin zor olduğunu belirttik.

Yeni sendika için bir komisyon oluşturulması önerisi kabul edildi. Bu komisyon hukuksal yardım alarak yeni sendika için girişimlere başlayacak.

Öte yandan sürecini büyük ölçüde tamamlayan fabrikalar ile birlikte açılan yola yeni giren fabrikalardaki süreçler de gündemde. Biz hem kurul toplantısında hem de sayfa üzerinden bize ulaşan işçilere şunları söylüyoruz:

Önce iç birliğinizi sağlayın, bölümlerde ve fabrika bütününde işçiyi temsil edecek sözcüler kurulunu seçin. TM'den istifa edin, sözcü grubunun fabrika yönetimi tarafından tanınması talebini iletin ve bu talebin arkasında durun, Bosch sözleşmesi, işten atılma olmaması garantisi gibi taleplerimiz için mücadeleye hazır olun.

Toplantının diğer ve aslında üzerinde en çok durulan gündemi ise, TM silindikten sonra ücretlere Bosch sözleşmesi düzeyinde bir iyileştirme yapılması talebiyle mücadeleye devam edilip edilmeyeceği konusu. Bu konuda en istekli fabrika Renault. Diğer fabrikalarda ise TM'yi bitirdik, birliğimizi sağlamlaştıralım, yeni sendikayı kuralım 2017 sözleşmesine hazırlanalım düşüncesi daha ağır basıyor. Renault işçisi kendisine güveniyor, ücret iyileştirmesi talebine ulaşmak için kararlı duruyor.

Bu aşamada Renault yönetimince verilen "Ayın 24'üne kadar bekleyin zam konusunda bir açıklama yapacağız" sözünün tutulması bekleniyor. Sözcüler "eğer zam yapılmazsa işi durduracağız" diyorlar. Biz de bu tutumu destekliyor, bunun için sadece Renault'ta değil diğer fabrikaların da katılımıyla ortak bir direnişin gerçekleştirilmesi gerektiği, bunun da Fabrikalar Arası Kurul üzerinden koordine edileceği, aksi halde Renault'un yalnız kalması

halinde ezilebileceği tehlikesi üzerinde duruyoruz. Bazı Renault işçileri konuya dar bakıyor, hatta diğer fabrikaların varlığının istenen ücret zammının alınmasının önünde bir engele dönüşebileceği ihtimali üzerinden rahatsızlıklarını bir biçimde dile getiriyorlar. Bu anlayış daha sonra da pek çok kez önümüze çıkacak, diğer fabrikalardaki direnişin zayıflamasıyla Renault işçisi içerisinde ayrıca güç kazanacaktı.

9-10-11 Mayıs

Bu üç gün bir dizi fabrika ile doğrudan toplu görüşmeler yaptığımız günler oldu. İşçiler bizimle bağ kuruyor, hem bizi tanımak hem de bundan sonra izlenecek yol haritası konusunda düşüncelerimizi öğrenmek, fikrimizi almak istiyorlar.

İlk görüşmemiz Valeo'dan öncü işçilerle oldu. Toplantıyı bir kafede gerçekleştirdik. Yirminin üzerinde ileri ve öncü işçi toplantıya katıldı. Son derece verimli geçen toplantıda bir öncü kurulun netleştirilmesi, bölümlerdeki işçilerle yakın ilişkiler kurulması, yeni sendika ve ücret iyileştirilmesi için bundan sona yapılacaklar üzerinde konuşuldu.

Bir gün sonra Delphi işçileriyle Kültürpark'ta görüşüyoruz. Otuzu aşkın işçi katıldı toplantıya. Burada da benzer konular üzerinde duruldu. Delphi işçileri oldukça genç, enerjik ve kararlı gözüküyorlar. Bir öncü işçi grubu öne çıkmış olmakla birlikte henüz bölüm ve fabrika kurulları oluşmamıştı. Bu konuda nasıl hareket edecekleri üzerinde durduk. Toplantının sonunda Delphi işçileri, fabrika komitelerinin kurulduğunu duyurdular. Kendi aralarında fabrika içinde ve dışındaki işleri koşturmak üzere görevlendirmeler yaptılar.

Bir sonraki gün ise Tofaş işçileriyle görüştük. O güne kadar bazı Tofaş işçileriyle doğrudan çok sayıda işçiyle de sayfa üzerinden görüşmüş olsak dahi öncü grupla doğrudan bağ kuramamıştık. Sayfadan yaptığımız girişimler sonucunda bir görüşme ayarladık. Tofaş işçisi oldukça temkinli ve özenli davranıyor. Görüşme için bize çevik kuvvetin binasının yanı başında bir noktayı buluşma için verdiler. Arabayla gidip beklemeye başladık. Kısa bir süre sonra bir araba arkamıza yanaştı ve içinden üç kişi indi. Yanımıza gelip kendilerini tanıttılar ve kendilerini takip etmemizi istediler.

Onların arabası önde bizimki arkada bir süre öyle gittik. Daha sonra bir bahçe kapısının önünde durdular. İndik arabadan, kapıdan içeriye davet ettiler. Kapıdan adımımızı attığımızda içeride çok sayıda işçinin olduğunu gördük. Selamlaştık. Bizi bahçe içerisinde bir eve davet ettiler. İçeriye girdiğimizde burânın bir dergah olduğunu gördük. İçeride de çok sayıda işçi bulunuyordu. Yere bağdaş kurup sıralandık ve koyu bir sohbete başladık.

Tofaş işçileri de bizi tanımak istiyordu, "kimdik, neciydik, bu gücü nereden buluyorduk?" gibi sorular sıralandı. Birliğimizi tanıttık, kendimizle ilgili bilgiler verdik. Gücü nereden bulduğumuzla ilgili olarak, "biz sosyalist işçileriz, gücümüzü birliğimizden alıyoruz, bir karşılık beklemeden yapıyoruz bu işi" biçiminde yanıt verince, bir işçi hemen söze atıldı: "Nasıl yani, pek öyle olduğunu sanmıyorum, böylesine büyük bir işin altından büyük bir para ve insan güçü olmadan nasıl gelinir, yurtdışı desteğiniz yok mu? Böylesine büyük bir işi ancak büyük istihbarat örgütleri yapabilir" şeklinde imalı sorular sordu. Bu soruya yeniden açıklayıcı yanıtlar verdik. Ama Tofaş işçileri de başka işçiler de bizim karşılıksız böylesine bedel isteyen bir mücadelenin altına girmemizi anlamakta zorlanıyorlar. Böylesine büyük bir organizasyonun az sayıda sosyalist işçi ve devrimcinin yapabileceğine inanamıyorlar.

Tofaş işçileriyle yaptığımız bu görüşmeyi asla unutmadık, daha sonra da hep üzerinde konuştuk ve işçi sınıfının kolektif enerjisine ve gücüne inancımız bir kez daha arttı.

12 Mayıs

Fabrikalar Arası Kurul toplantısında gündem artık iş durdurma ve direniş. Renault işçileri yönetimden bir açıklama bekliyorlardı ve artık açıklama an meselesi. Renault'un sözcüleri kesin olarak talepleri kabul edilmezse işi durduracaklarını beyan ettiler.

Diğer fabrikalardan gelen işçilerden bu konuda henüz tereddütlüler. Fabrikalarındaki işçi arkadaşlarının böyle bir eylem için hazır olup olmadıkları konusunda kesin konuşamıyorlar. Biraz da ücret iyileştirmesi talebi için mücadele yerine şimdilik yeni sendika kurup geleceğe hazırlanmak düşüncesi var.

"İşi durduramayabiliriz ama sizinle dayanışma halinde oluruz" biçimindeki sözler, Renault işçileri tarafından tepkiyle kar-

şılandı. "Bizimle sonuna kadar iş durdurmazsanız dayanışma da gereksiz olur" düşüncesindeler. Bu hava Renault işçilerindeki ayrı hareket etme eğilimini güçlendiriyor. Yaptığımız konuşmalarla birliği güçlendirmek, Fabrikalar Arası Kurul zemininden kopmamak vurguları yaptık. Bölünmenin sonuca gitmeyi zorlaştıracağını ve işçinin birbirine karşı kullanılabileceğine dikkat çektik.

Renault'un kararını verdiği çok açık, bu koşullarda diğer fabrikaları da direnişe hazırlamak gerekiyor. Diğer fabrikaların sözcüleri de bunun için çalışacaklarını söyleyerek toplantıdan ayrıldılar.

14 Mayıs

Renault yönetimi verdiği sözü tutmadı ve Renault işçileri daha önceden alınan karar doğrultusunda üretimi durdurdu.

İş durdurma biraz sancılı oldu. Plan çalışmakta olan ekibin vardiya değişimi sırasında dışarı çıkmaması, diğer iki vardiyanın da fabrika önünde bekleyişe geçmesi biçimindeydi.

Önce gündüz vardiyası bir denemede bulundu ama başarılı olmadı. Sonrasında en gözü kara ekip olan 3. ekip fabrika içerisinde kaldı. Diğer iki vardiya da planlandığı gibi fabrika önünde toplanmaya başladı. Böylelikle direniş yeni bir aşamaya geçiyor. Üretimden gelen güçlerini kullanarak büyük bir ataklık örneği gösteren Renault işçileri yeni bir yol açıyorlar. Herkes heyecan içinde... Mücadelede yeni bir dönem başlıyor.

Bu aşamada görev direnişi içeriden sağlamlaştırmak olduğu kadar direnişe katılan fabrikaların sayısını arttırmak, diğer fabrikaları da olabildiğince direnişe çekmekti. Direniş başlar başlamaz Renault işçilerinin bu büyük eylemi sayfadan duyurulmaya, diğer işçiler de Renault işçileri gibi iş durdurup direnişe geçmeye çağrıldı.

Bu çağrıya en hızlı tepki Tofaş'tan verildi. Yine de Tofaş'ta direnişin başlaması oldukça sancılı oldu. Her ne kadar 5 Mayıs'tan sonra kitlesel biçimde istifalar olduysa da, hala daha fabrikada önemli sayıda işçi TM'den istifa etmemişti. Her şeye rağmen ise öncü işçiler bir direnişi zorlamak düşüncesindeydiler, bunu da zorlaya zorlaya başaracaklardı.

Tofaş'ın bir başka sorunu ise öncüleri tarafından baştan iti-

baren sancılı bir süreç izlemelerine paralel olarak bizden diğer fabrikalara göre biraz daha uzak hareket etmeye çalışmaları. Ancak durumun zorluğu karşısında direnişten birkaç gün önce bizden "Diren Tofaş" sayfasının editörlüğünü üstlenmemizi istediler, biz de bir arkadaşımızı bu iş için görevlendirdik. Böylelikle hem bizim sayfadan hem de Tofaş sayfasından yoğun biçimde işçilere seslemeye, direniş için inisiyatif göstermeye, kararlı davranmaya çağırıyoruz. Gündüz vardiya değişiminde ne olduysa oldu, öncü işçilerin kararlı çabasıyla, servislerin önü kesildi, hatlar kapatıldı. Böylelikle tam bir birlik sağlanmamış olmakla birlikte direniş ateşi Tofaş'ta da yakıldı. Bir ekip içeride diğer ekip dışarıda direnişe başladılar.

Ertesi günün sabahı Coşkunöz ve bir gün sonra da Mako'da üretim durduruldu. Valeo ve Delphi işi durduramadı. Daha geriden gelen bir fabrika olan Ototrim işçileri de günler sonra direnişe katılacaklardı.

Delphi işçileri Renault'ta direniş bittikten günler sonra Haziran ayı başlarında aynı taleplerle üretimi durduracak ve 3 saatlik bir direnişin ardından da isteklerini yönetime kabul ettirecekti.

26 Nisan Kent Meydanı Buluşması ve 5 Mayıs istifa gününden sonra 14 Mayıs metal fırtınada bir başka ve en ileri sıçrama noktasıydı.

15 Mayıs

Yasakları aşan bu büyük grev dalgası sermaye cephesinde büyük bir şaşkınlık ve korkuya yol açıyor. Böyle bir büyük grev dalgası beklemiyorlardı. İşçiler ise böylesine büyük bir mücadelenin altına girmişlerdi ama ne yapacaklarını, nasıl davranacaklarını, nasıl hareket edeceklerini bilemiyorlar. Gelen bilgilere göre valisinden üst düzey mülki idarecilere kadar hepsi şaşkın ve korku içindeydi. Olayların nereye gideceğini bilemiyor, nasıl bitireceklerini kestiremiyorlar.

Öte yandan da bu büyük grevin uzun günlere yayılabileceğini işçilerin çoğu pek de düşünmüyor. Renault işçileri 6 Mayıs gecesi olduğu gibi iş durdurmanın kısa bir süre içerisinde sonuç vereceği beklentisi hakim. Ancak böyle olmayacaktı. Renault yönetimi ilk anlarda kısa sürede işçinin taleplerini kabul edip direnişi sonuç-

landırma eğilimi gösterse de MESS faktörü buna izin vermeyecek, işlerin iyice kontrolden çıkacağını düşünen metal patronlarının yönetici merkezi olarak direnişi en az kayıpla bitirmek üzere günlere yayılan bir direnç gösterecekti. Elbette MESS patronları bu yolda yalnız kalmayacak seçimler olmasına rağmen tüm bir devlet gücünü de tepe tepe kullanacaklardı.

Saatler ilerledikçe birkaç saat içinde grevin bitmeyeceğini anlayan işçiler hızla organize olmaya çalıştılar. Fabrikalarda ve fabrika önlerinde yatılıp kalkılacaktı. Peki bunca işçinin ihtiyaçları nasıl karşılanacaktı? Renault'ta fabrika yönetimi işçilere yemek ve kumanya dağıtıyordu ama diğer fabrikalar buna yanaşmıyordu. Ayrıca Mayıs geceleri soğuk oluyor, yatıp kalkmak için battaniye, ısınmak için odun vs. temizlik için malzeme gerekiyordu. Neyse ki hava birkaç gün dışında yağışlı değildi.

Bu ihtiyaçları karşılamak üzere sınıf dayanışması gösterecek işçilerin ve halkın desteği gerekiyordu. Bursa işçisi ve emekçi halkı bu konuda hiçbir tereddüt göstermedi, büyük bir coşku ve yardımlaşma duygusuyla grev ve direnişlerin yapıldığı fabrikalara koştu.

Fabrikaların önü bayram yeri gibi oldu. İlk gün işçi eşleri sayfadan organize olarak pişirdikleri yiyeceklerle ziyarete gittiler, bu işçilere büyük moral oldu. Daha ilk günden yine pek çok fabrikadan işçiler topladıkları yiyecek, erzak her ne buldularsa grevci kardeşlerine ulaştırdılar.

Vardiya çıkışlarında kortejler oluşturup ziyaret ettiler. Onları esnaflar, taraftar grupları ve sayısız grup ve kurum izledi.

Burada Maysan Mando işçilerine ayrı bir parantez açmak gerek. Hemen her vardiya çıkışında yakın oldukları Renault'a buldukları yaratıcı biçimlerle coşkulu bir şekilde destek veren bu fabrikanın işçileri Çelik-İş'e üyeler. Ama artık o bu sendika ayrımı kalmadı, yaşanan işçi sınıfının ayağa kalkışı. Umutlar uyanıyor, birikmiş tüm öfke dışa vuruyor. İşçiler önlerine konulmuş yapay ayrımları bir tarafa bırakıp aynı dünyanın mazlum insanları olarak ortak bir duygu birliğinde kenetleniyor.

Sadece fabrikalar değil tüm Bursa ayakta...

İşçi eşleri direnişin en önemli parçası. Eşlerine verdikleri sı-

nırsız destek yanında son derece direngen bir tavır sergiliyorlar. Hatta çoğu zaman yalpalayanlara ilk onlara müdahale ediyor, bunu hissettiklerinde anında mesaj gönderiyor, uyarıyorlar. Eşlerinden sonuna kadar gitmelerini istiyorlar. Bu noktada en güzel olaylardan biri ise ailelerin çocuklarının direnişle ilgili fotoğraf ve videolarını göndermeleri oluyor. Böyle sayısız fotoğraf ve video ile direnişçi işçilere destek veriliyor. Bu çok muazzam bir duygu ortamı yarattı. "Hepimiz bir aileyiz" diyor insanlar. Bu destek kuşkusuz metal fırtınanın en önemli dayanaklarından biridir.

Herkes Renault ve Tofaş işçisini konuşuyor, kent genelinde görülmedik bir heyecan ve dayanışma dalgası dolaşıyor. Her yerde grev konuşuluyor. "Bu kez olsun artık", "Bu kez başaralım, kimse ayrı durmasın, arkadaşını satmasın" diyor herkes. "Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için" onbinlerce insanın kafasında yankılanıyor. Şehrin kahvelerinde, yollarında, çarşılarında dillerde dolaşıyor.

16 Mayıs

Direnişin bu günlerinde Fabrikalar Arası Kurul'a olan ihtiyaç artmasına rağmen direnişe katılan başta Renault ve Tofaş olmak üzere ayrı davranma eğilimiyle bu kurulun toplanması da güçleşti. Ayrıca bu iki fabrikadan sözcü grubu, bize artık kendi başlarına hareket edeceklerini, MİB'le ilişkilerini sınırlayacaklarını bildirdiler.

Renault'tan bu bildirimi yapan sözcü, "belki hata yapıyoruz ama böyle bir karar aldık" diyordu. Bu sözler ilerleyen hafta ve aylarda bir hayıflanmaya dönüştü. "Keşke sizden ayrı hareket etmeseydik, sizden ayrı durdukça kaybettik hep" gibi sözleri daha sonra pek çok işçiden ve sözcüden duyacaktık...

Sözcüler direnişi ve birliği yaralayan bu tutumları almakla birlikte işçilerin ana gövdesi bizimle hareket etme eğilimindeydiler. Bunun için bu konunun açıldığı her yerde sözcülerin karşısına çıktılar. Her ne yapılmaya çalışılırsa çalışılsın MİB sözcülerin ötesinde işçilerin nazarında izlenilmesi, dinlenilmesi gereken bir önderlik gücüydü.

Bunun için kendi başlarına, MİB'den bağımsız hareket eğilimi gösteren sözcü grubu bu eğilimlerini ya açıktan gösteremiyor ya

da alttan alta işçilerin en geri korkularına oynamaya çalışıyorlardı. Bu tutumları açığa çıktığında sayfadan teşhir edildiklerinde de dolaylı ya da doğrudan yollardan tutumlarını sahiplenmiyor, geri adım atıyorlardı.

Coşkunöz ve Mako'da ise MİB'den uzaklaşmak gibi herhangi bir eğilim sözkonusu değildi. Fakat direnişin ana doğrultusunu Renault ve Tofaş belirliyordu. Diğer fabrikalar için MİB'in konumu tartışılmaz olmakla birlikte, "Renault ve Tofaş ne derse biz de aynısını yaparız" ortak bir eğilimdi.

Öte yandan grevdeki fabrikalarla dayanışma ağı büyüyor, fabrikaların önü özellikle vardiya çıkışlarında ana baba günü gibi oluyor. İşçilerin direnişi giderek bir kentin direnişi görünümü kazanıyor. Bu arada da diğer kentlerde de işçiler ayaklanmaya başlarken direnişle dayanışma ülke dışına taşıyor. Sayfaya dayanışma mesajları yağıyor, çok sayıda kişi direnişin yanında olduğunu bildiriyor, destek olmak istediklerini belirtiyorlar.

Arkadaşlarla yaptığımız değerlendirmede parasal destek almamaya karar verdik, çünkü istismara açık bir alan bu. Öte yandan işçilerin ihtiyaçlarıyla ilgili yardım malzemelerinin işçiye ulaşmasına aracılık ediyoruz. Nilüfer Belediyesi en başından itibaren işçilere hem yemek veriyor hem de şapka, battaniye gibi ihtiyaçlarını karşılıyordu. Bunun için de doğrudan bizimle iletişim kuruyorlar, biz de ihtiyaca göre yönlendiriyorduk.

Direnişin ilerleyen günlerinde dayanışma isteği büyüyünce ve biz de artık yetişemeyince bir arkadaşımızı bu yardımların toplanması ve işçiye ulaşması için organize etmek üzere görevlendirdik.

Bu arada basın da bizimle iletişime geçiyor. Her gün çok sayıda gazeteciyle telefonda konuşuyor, röportaj veriyor, bilgilendiriyoruz. Kent dışından ziyarete gelenler de çok. Onlar da bize ulaşıyor. Elimizden geldiğince en güvenli şekilde fabrikalara gitmelerini sağlamaya çalışıyoruz.

18 Mayıs

Direniş başlayalı dört gün oldu. Bu dört gün içerisinde fabrikalardaki direniş coşkusu hiç azalmak bilmiyor. Sürekli, özellikle de vardiya giriş çıkış saatlerinde Renault, Tofaş, Coşkunöz ve Mako'nun önü ana baba gününe dönüyor. Vardiyalarından çıkan

işçiler ellerinde dövizler ve yiyecek malzemeleriyle sınıf kardeşlerinin yolunu tutuyorlar.

Ancak bu sıralar direnişteki fabrikalar üzerindeki baskılar da artmaya başladı. Polis dayanışmayı engellemeye, direnişçi işçileri yalıtmaya çalışıyor. Önce işçi olmayanlar gelmesin denilerek başlayan engellemeler, başka fabrikanın işçileri gelmesine doğru dönüyor. Bu gidişle işçi yakınlarının girişine dahi izin verilmeyecek.

Bu arada da ihtiyaçlar için irtibat halinde olduğumuz Nilüfer Belediyesi'nden yetkililer, bize yardım malzemelerinin işçilere ulaştırılmasının polis tarafından engellendiğini söylediler. Biz de çözüm olarak işçi arkadaşlarının irtibat numaralarını vereceğimizi, yardım götürürken bu arkadaşları aramalarını ve fabrikadan uzak bir yerde onlara teslimatın yapılabileceğini söyledik, kabul ettiler.

Sözcü işçiler polisin "provokasyon yapacak marjinal güçler gelebilir" diyerek oluşturdukları sözde güvenlik çemberine önce gönüllü olarak destek verdiler. Zaten bu işçilerin eğilimi de bu yöndeydi, bir yere kadar da anlaşılabilir. Özellikle 5 Mayıs işçilerde ciddi bir provokasyon korkusu yaratmıştı.

Fakat iş bir yerden sonra tümden polisin denetimine girerken, sözcü grubu polis karşısında bir direnç göstermeden bu yasakları uygulamaya başladı.

Oysa bu direnişleri birbirinden yalıtmak, aktif dayanışmayı ortadan kaldırmak için yapılan planlı bir ablukadan başka bir şey değil. Fabrikalarda yalıtılmış bir şekilde direnen işçilerin coşkusu ve gücü kırılacak, bir yerden sonra da her türlü baskıya açık hale gelecekler.

Tüm bu gelişmelerin bilgisi üzerine sayfadan uyarılar kaleme alarak bu gidişin sonunun nerelere varacağını işçilere anlatmaya çalışıyoruz.

Bu arada bizim arkadaşlarla aramızda bir işbölümü yapıyoruz. Biz birkaç arkadaş sayfa üzerinden yayını sürdürüp, süreci koordine etmeye çalışırken, bir grup arkadaş da grevdeki fabrikalara dağılarak sahada 24 saat kalıyorlar. Bu hem doğrudan müdahale hem de bilgi edinmek anlamına geliyor. Ancak bu saatlerde arkadaşlarımızın çoğu da fabrikaların önüne gidemiyor, engelleniyorlar. Bir kısmı polis tarafından tanınmaya başlandı çünkü...

Bizim üzerimizdeki polis ablukasının de belirgin biçimde arttığını gözlemledik. Bir emekçi dostumuzun evinde çalışıyoruz. Bu gün evin çevresinde bariz bir yoğunluk gördük. Bunun üzerine evi terk etmeye karar verdik. Evden ayrıldık ama ciddi bir takip altındayız. Çok sayıda arabayla izleniyoruz. Neyse ki arabamızı kullanan arkadaşımız usta bir şoför. Ustaca manevralarla bir yerden sonra takibi boşa çıkardık. Bu aşamada şehir dışına doğru yöneldik. İstanbul ya da yakın bir kente gitme düşüncemiz var. Arkadaşlarla yaptığımız değerlendirme sonucunda bir arkadaşımız "Onlar bizi isteseler gözaltına alırlardı, ama almıyorlar amaçları bize iş yaptırmamak, biz de öyleyse bir yere gitmek yerine Bursa'da kalıp çalışmamızı olduğu gibi sürdürmeliyiz" dedi. Bu düşüncede hepimiz ortaklaştık. Kent dışında yakın bir başka şehre gittik, geceyi orada geçirip ertesi gün yeniden Bursa'ya geri döndük.

Artık emekçi dostumuzun evinde kalamazdık, bu yüzden kendimize günlük kiralık bir daire tuttuk. Bu sıralarda yine takip altında olduğumuzu gördük. Bursa'ın dört köşesinde arkamızda polis araçları dolaşıp duruyoruz. Dört kişiyiz. Bir yerden sonra takip çemberinden uzaklaştığımız bir noktada en azından iki kişinin fark ettirmeden aracı terk edip yaya olarak alandan uzaklaşmasına karar verdik. Araçtaki iki arkadaş da takibi atlatıp belirlediğimiz buluşma noktasına gelecek, eğer atlatamazlarsa bir süre irtibatı koparacaktık. Biz yaya olarak alandan uzaklaşacak iki arkadaş bu sırada yeni bir ev kiralayarak çalışmayı sürdürecektik. Nitekim bu planı uyguladık. Alanı ara sokaklardan, bina aralarından dolaşa dolaşa terk ettik, çevremiz sakin, ev kiralayabileceğimiz bölgeye doğru yol aldık.

Bu arada elimizden geldiğince internete de girip sayfayla ilgilenmeye çalışıyoruz. Başka editör arkadaşlar bu arada sayfayı boş bırakmıyorlar elbette. Ama hareketin yönünü ve temel sorunlarını ele alan yazılar kaleme almak bir sıkıntıya dönüşüyor.

O günün akşamında evi tuttuk. Bu arada arkadaşlarla belirlediğimiz buluşma noktası olan parka gittik. Bir süre sonra arkadaşlar da geldiler. Takip yoktu. Ama kısa bir süre sonra yanıldığımızı anladık, park tam bir abluka altına alındı. Belli ki işçilerle görüşmek için kullanmak zorunda kaldığımız telefonu her açtığımızda bize ulaşıyorlar. Telefonları kapatıyoruz ama işçilerle irtibat kurma ih-

tiyacı nedeniyle açmak zorunda kalıyoruz bir süre sonra, o zaman da yine bize ulaşıyor polis.

Bulunduğumuz parkta abluka içinden çıkıp yine bahçe, bostan, sokak diye dolaşıp takibi atlattık. Bir ara bir zeytinliğin içine girdik, hava kararmıştı. Birkaç saat boyunca yürümek zorunda kaldık. En sonunda gece geç bir saatte mekanımıza gidip bilgisayarları açarak kaldığımız yerden işimizi sürdürdük. Tabi yine doğru dürüst uyumadan sabaha kadar çalıştık. Sabahın ilk ışıklarıyla birkaç saat uyuyup yeniden işimizin başına döndük.

19 Mayıs

Artık hem fabrikalar hem de bizim üzerimizdeki baskılar alabildiğince yoğunlaştı, abluka fazlasıyla artmış bulunuyor. Renault, Tofaş ve özellikle Mako'da direnen işçilere yönelik polis ve idare baskı uyguluyor. İçeride bazı işçilerin amirleri tarafından aranarak direnişten koparılmaya çalışıldığı bilgisi var. Tofaş'tan gelen bir bilgiye göre fabrikaya yakın bir noktada TOMA'lar ve çevik kuvvet yığınağı yapılmış. Fabrikalara yönelik bir polis müdahalesi konuşuluyor. Tam da seçim arifesinde buna cesaret edebilirler mi, ederler. Ama elbette bu abluka bir polis müdahalesine dönüşmese dahi içerideki kararlılığı kırmak için de kullanılıyor. Direnişteki fabrikaların sözcüleri valiliğe birkaç kez görüşmeye çağrıldı. Vali bir yandan kendince talepleriniz kabul edilir gibi boş sözlerle işçiyi direnişten caydırmaya çalışıyor ama bir yandan da aba altından sopa gösteriyor.

Polisin müdahale etme olasılığı, kulaktan kulağa yayılan söylentiler özellikle zayıf işçilerdeki çözülmeyi arttırıyor. Elbette günleri bulan geceli gündüzlü süren direniş işçileri yoruyor. Tüm bunlar olurken fabrika yönetimleri ile sözcüler arasında da görüşmeler oluyor. Bu görüşmeler sürerken dışarıda bekleyen işçiler arasında "anlaşma yakın" türünden söylentiler dolaşıyor, beklenti yaratılıyor. Görüşmelerin hiçbir anlaşma olmadan sonlanmasıyla beklentiler hayal kırıklığına dönüşüyor. Bu da ayrıca işçilerin psikolojisini ve moralini bozan bir etkene dönüşüyor. Besbelli ki sermaye ve devlet hazırlanmış bir plana göre hareket ediyor, direnişi kırmaya çalışıyor.

Bu günün akşamına doğru arkadaşlarla birlikte direnişin sür-

düğü fabrikalara gitmeye karar verdik. İş durdurmaların başladığı günden bu güne kadar fabrika önlerine, tanınan arkadaşlar olarak gitmedik, çünkü gitmemiz demek bir saldırı ve provokasyon demekti. Bu yüzden de sahada görev alan arkadaşları tanınmayanlardan seçiyoruz. Yine de kontrollü bir şekilde de olsa risk alarak fabrikaların önüne gitmeye, bu tarihi direnişleri yerinde görmeye karar verdik.

Renault'un önüne gitmek ablukadan dolayı mümkün değil. Çünkü sözcüler polisle birlikte gelenin gidenin kimliğine bakıyorlar. Biz de Mako'ya doğru yöneliyoruz. Bu arada Mako işçilerinin konvoy oluşturarak direnişteki diğer fabrikaları ziyaret edeceği bilgisini almıştık, biz de bu konvoya dahil olmaya karar veriyoruz.

Mako işçileri önce yakındaki Coşkunöz işçilerini yürüyerek ziyaret ettiler. Biz de uygun bir noktadan korteje dahil oluyoruz. Yürüyüş görülmeye değer. Bugüne kadar eylem bilmeyen işçiler, futbol tribünlerinden direnişe devşirilmiş sloganlarla ve büyük bir coşkuyla yürüyorlar. Zaten direniş alanlarında tribün-lideri de olan işçiler özel bir rol oynuyorlar. Sloganları onlar attırıyor, sık sık Meksika dalgası yapılıyor.

Tabi sadece bu tür üretilmiş sloganlar değil aynı zamanda "Direne direne kazanacağız!" gibi sloganlar da atılıyor. Yine de metal fırtınanın en baş sloganı Nazım Hikmet'in "Güzel günler göreceğiz güneşli günler" dizesi. Bu şiirin bestelenmiş şarkısı ise döne döne hep bir ağızdan söyleniyor.

Coşkunöz'ün önüne geldiğimizde Coşkunöz işçisi Mako işçisini "Hoş geldin Mako, hoş geldin" şeklinde hep birlikte tempo tutarak karşılarken, Mako işçisi de "Hoşbulduk Coşkunöz, hoş bulduk" diyerek cevap veriyor. Bu karşılıklı sloganlaşmalar, ayakkabıların çıkarılıp dönülmesiyle sürüyor, akabinde de MESS'e karşı türetilmiş sloganlarla dönülüyor.

Sloganlar hiç kesilmeden devam ediyor, hiçbir konuşma yapılmadan bu seremoni dakikalarca devam ediyor. Sayısız eyleme katılmış insanlar olarak o güne kadar görmediğimiz bir coşku ve heyecan, duygu yoğunluğu görüyoruz. Tam bir kardeşleşme atmosferi bu...

Coşkunöz'deki bu ziyaret en son idare binasına kadar sürdü. Coşkunöz yönetimi toplantı halinde. Bir şeylerin döndüğü belli.

Bu noktada ziyaret bitirildi. Ardından konvoy oluşturularak Renault'un önüne geçiliyor.

Renault ablukada olduğu için arabalar korna çalarak Renault işçilerini selamlayıp Tofaş'a doğru yöneldik. Tofaş önünde de Coşkunöz'de yaşadığımız aynı coşku ve seremonik buluşma yaşanıyor. İçerideki işçilerle dışarıdaki işçiler ve dayanışmaya gelenler arada demir kapılar varken karşılıklı sloganlar, haykırışlarla kucaklaşıyor. Görülmedik bir coşku, görülmedik bir duygusal ortam yaşanıyor.

Bu kucaklaşma ve karşılıklı atılan sloganlar yorulana kadar devam ediyor, ama öyle büyük bir enerji var ki herkeste, coşkulu tören bir türlü bitmek bilmiyor. Biz de bu ortamın bir parçası olduk. İşçilerle birlikte slogan atıyor, ayakkabılarımızı çıkarıyor dönüyoruz. Sonra Meksika dalgası...

Uzun bir sürenin ardından bu buluşma sona eriyor, biz de arkadaşlarla kitlenin arasına dağılarak tanıdık Tofaş işçilerini aramaya koyuluyoruz. Bulduklarımızla direniş ve süreç hakkında konuşmalar yapıyoruz.

Ancak bir süre sonra takip altında olduğumuzu fark ettik ve alandan ayrılmaya karar veriyoruz. Bu sırada Mako işçileri de ziyaretlerini bitirip dönmeye başladılar, biz de takip ihtimaline rağmen Mako işçilerinin konvoyuyla geldiğimiz noktaya kadar geri dönüyoruz. Buradan ayrıldığımızda arkamızdan çok sayıda sivil otonun bizi izlediğini fark ettik. Yoğun bir polis takibi altında olduğumuzu anladık. Uzun bir süre takip devam etti. Biz yine usta şoförümüzün hızlı manevralarıyla bu takibi atlatıyoruz. Filmleri aratmayan anlar yaşıyoruz.

Gece geç bir saatte kaldığımız eve döndük. Birkaç saat sonra da Coşkunöz'den direnişin kırılmaya başladığı yönünde bilgiler gelmeye başladı.

Tüm gücümüzle, sayfadan bir yandan mesajlar yazıp bir yandan da çağrılar yapıyoruz. Coşkunöz işçisini dayanmaya öteki fabrikaların işçilerine de derhal Coşkunöz'e desteğe gitmeye çağrısı yapıyoruz. Coşkunöz'de yönetim sözcüleri toplantıya çağırmış ve burada demagojik konuşmalarla bazı sözcüleri düşürmüştü, bunun üzerine de diğer sözcülerde de bir dağınıklık baş göstermiş, aka-

binde de dalga dalga dışarıdaki işçilerde büyük bir yenilgi havası yaratılmıştı. İşçiler bölünüyor, direniş kırılıyordu.

Sayfaya bir yandan Coşkunöz işçileri bir yandan da aileler yazıyor. Ağlayanlar var. Direnişi bitirmesinler diye yalvaranlar... İşçilerin duygusallığı, ailelerinin duygusallığı bizim de içimizi yakıyor. Coşkunöz'de direnişin bitirilmesi ihtimalinden büyük kaygı duyuyoruz. Ne yaparsak yapalım tüm gücümüzle bunu engellemeliyiz.

Sabah saatlerine kadar Coşkunöz'ü toparlamaya çalıştık. Bazı işçiler inisiyatif alarak diğer işçileri direnişte tutmaya çalışıyorlar. Bir ara toparlanma oldu da fakat sabahın ilk saatlerinde artık direnişin büyük ölçüde kırılmış olduğu gerçeği orta yerde duruyor.

Böylelikle Ototrim fabrikasıyla birlikte 5 fabrikada devam eden direnişin önemli bir mevzisi düşüyor. Sermaye ve devlet böylelikle günlerdir yürüttüğü ablukada ilk ciddi başarısını elde etmiş oluyor.

Fakat Coşkunöz'le başlayan operasyon bitmemişti, bu daha büyük ve kapsamlı bir müdahalenin ilk halkasıydı. İşte Coşkunöz'ün kırıldığı o sabah MİB'e de bir polis operasyonu başlıyordu.

Sabaha kadar çalışmış, yorgun ve bitkin düşmüştük. Yarım saat kadar uyuduktan sonra bütün arkadaşlar uyandılar. Moraller bozuk.

20 Mayıs

19 Mayıs'ı 20 Mayıs'a bağlayan o gecenin sabahında arkadaşlar olarak Coşkunöz'ü kaybetmenin acısını yaşarken bir yandan da açlığımızı bastırmak için kahvaltı yapmaya karar verdik. Arkadaşlar kahvaltılık almaya çarşıya inerken ben de Coşkunöz ve diğer fabrikalarla ilgilenmeye çalışıyorum. Bu yoğunlukta saatlerin nasıl geçtiğini fark etmedim bile. Arkadaşlar geri dönmemişti. Bunu anladığım aynı anlarda evin kapısının sert bir şekilde vurulduğunu duyuyorum. Gözetleme deliğinden baktığımda sivil bir grup kişinin kapının önünde durduğunu gördüm. Bunlar ya polis ya da TM'ciler olabilirdi. Kapıyı açmıyorum, bir süre sonra kapı kırılıyor ve karşımda silahlı polisler var...

Hemen beni zorla yatırıp kelepçe takıyorlar.

Ev aramasını yapıp birkaç saat sonra gözaltına alındım ve emniyete götürüldüm. Diğer arkadaşlar da burada.

Toplamda 11 kişiyiz gözaltında. Böylelikle direnişi kırmaya çalışan polis direnişin başını kopartmaya, MİB'i ezmeye, direnişten koparmaya yöneliyor.

Bu elbette çalışmamızı zora sokacaktı. Fakat kesintiye yol açmayacaktı. Çünkü üzerimizdeki ablukanın artması, gözaltı ihtimalinin ortaya çıkması nedeniyle biz de olası bir toplu gözaltı karşısında çalışmanın kesintisiz bir şekilde sürmesi için önlemlerimizi almıştık. Nitekim biz alındıktan bir iki saat sonra sayfa olduğu yerden yayınına devam ediyordu. Bunu polislerden, onların "sayfada bir kesinti yok, paylaşımlar olduğu gibi devam ediyor" diye fısıldaşmalarından öğreniyoruz. Tabi öğrenince de çok seviniyor, rahatlıyoruz.

5 gün boyunca süren gözaltı direnişin coşkusunu tutulduğumuz hücrelere taşıdık. Sloganlarımız, marşlarımız, halaylarımız sürüp gidiyor. Ama bir yandan da üzülüyoruz, direnişten uzak kalmış, katkı sunamaz hale düştük.

Öte yandan asla tutuklanırız diye bir kaygımız yok. Kendimizin ne olacağı değil onurlu direnişimizin akıbeti bizi kaygılandırıyor. Zaten çıkarıldığımız savcılık ve mahkemede hepimiz tok bir şekilde "tutuklanmak bize onur verir, böyle bir direnişten dolayı yargılanmaktan gurur duyarız" diye yanıtlar verdik.

Bu arada aldığımız bilgilere göre bizim gözaltına alınmamıza paralel olarak bir kısmı bizimle irtibat halinde olan yüzden fazla işçinin emniyete ve savcılığa çağrılmış. "Terör örgütleriyle ilişki kurmak", "iş durdurma eylemini yönetmek" gibi suçlamalarla işçileri sindirmeye çalışıyorlar.

İşçilerin tavrı netti, yaptıkları eylemin haklılığını savunuyorlar. Yine de birçoğu o güne kadar karakol görmemiş bu işçiler "terör" gibi suçlamalarla yüz yüze kaldıklarında korkuyorlar. Tüm bunlar olurken polis bir yandan da fabrikaların önünde direnişçiler arasında dolaşıp "MİB'lileri gözaltına aldık, terörist onlar, onlarla irtibat kuran sayfaya yazanları da alacağız" türünden sözleri kulaklara fısıldayarak işçileri korkutmaya çalışıyor.

Birçok işçi bu ortamda etkileniyor, sonradan öğrendiğimiz gibi sayfaya yazmaktan uzak duruyorlar.

Direnişlerin maruz kaldığı diğer baskılarla birlikte bu polis baskısı direnişler üzerinde olumsuz bir rol oynadı. Ciddi çözülmeler yaşandı, içeride olan işçilerin sayısı her geçen gün biraz daha azaldı. Bu ortamda biz gözaltındayken önce Tofaş direnişi, kısa süre sonra da Mako direnişi bitirildi. Biz gözaltında çıkıp mahkemeden salıverildiğimiz sırada direniş sadece Renault'ta devam ediyordu.

25 Mayıs

Günler süren gözaltının ardından çıktığımızda hızla işimizin başına döndük. Ama elimizde neredeyse hiçbir teknik araç kalmadı, bilgisayarlarımız polis operasyonunda elimizden alındı. Yokluğumuzda dışarıdan gelen bazı arkadaşlar çalışmaları bir düzeyde sürdürmeye çalışmışlardı. Onlardan aldığımız teknik imkanlarla birlikte yeniden çalışma düzenini oluşturduk, çok kısa bir sürede de yeniden eski çalışma düzenimizi kurmayı başardık.

Fakat en önemli sorunumuz gözaltına alınmamızın hemen ardından, irtibat halinde olduğumuz pek çok işçinin de keyfi bir şekilde topluca savcılıklara çağrılmasıyla oluşturulan korku atmosferi. Öyle ki o güne kadar irtibat kurduğumuz hemen hemen bütün işçiler bizimle görüşmeye yanaşmıyor, telefonlarını açmıyor, mesajlarımıza cevap vermiyorlar.

Her şeye rağmen yine de biz başka işçilere ulaşıyor, bir şekilde sürmekte olan Renault direnişini ayakta tutmaya uğraş veriyoruz.

Birkaç gün sonra da, 27 Mayıs'ta Renault işçileri direnişi bitirdiler. Tofaş'ta olduğu gibi bazı vaatlerlerle birlikte sözcülerin tanınacağı, baskı yapılmayacağı, kimsenin işten atılmayacağını içeren protokoller imzalandı.

Direnişlerin başlıca talebi olan "Bosch sözleşmesine göre ücret iyileştirilmesi" talebini karşılamak üzere ileri bir tarih veriliyordu.

Geçmeden belirtmek gerekiyor ki, direnişin ilk günlerinde MESS, üyesi olan tüm işyerlerindeki işçilere 1000'er lira dağıtacağını duyurdu. Kısa sürede de 150 bin civarındaki işçinin hesabına bu para yatmaya başladı. Protokollerde bu paranın bölünerek toplamda 4500 TL olacağı belirtiliyordu.

MESS'in 1000 liralık rüşveti pek çok fabrikanın da direnişe katılmasına mani olacaktı. Belki direnişin bir kazanımıydı ama direnişin tam bir zafere ulaşmasının önüne konulmuş gerçek bir engeldi bu. Direnişin büyümesinin engellenmesinde bu hamle oldukça etkili oldu.

Renault'ta direnişin bitirilmesi yine de sancılı oldu. Sözcüler yapılan görüşmelerde tehditlerle de sindirilerek anlaşmaya onay vermek zorunda bırakıldılar. Bu arada fabrika içerisinde günlerdir kapalı yaşayan işçilerin sayısında da çok ciddi bir azalma olduğu için işçilerin direnci zayıflatılmıştı. Bu koşullarda yine de çok sayıda işçinin tepkisine rağmen sözcüler direnişi bitirdi. En son noktada "biz içeri giriyoruz, çalışacağız, bizimle gelen gelsin" diyerek işçiyi böldüler ve direnişi bitirdiler.

Bu noktada belirtmek gerekiyor ki metal işçisinin kazanımı ekonomik ve sendikal olmanın ötesindeydi. Metal fırtına işçi hareketine yeni bir mücadele ruhu, inancı, kültürü ve bilinci kazandırdı. Renault'ta bir eski üst düzey yönetici bir ortamda şunları söylüyordu:

"Mesele para meselesi değildi, bu paraları biz rahatlıkla verebilirdik. Asıl mesele fabrikanın yönetimini işçilere kaptırmış olmamızdı. Biz fabrikada işçi atamaz noktaya geldik. Atmaya kalktığımız işçileri de birkaç saatte almak zorunda kaldık."

İşte metal fırtına ve kazanımları dediğimizde biz böyle bir mücadele gücü ve kapasitesini anlıyoruz.

28 Mayıs

Renault'ta direniş bitmekle birlikte daha direniş bitmeden ateşi Bursa'daki pek çok fabrikaya ve Bursa dışına yayıldı. İrili ufaklı birçok fabrikada işçilerin sözcülerini seçtiği, ücret iyileştirmesi talebiyle iş durdurduğu haberleri geliyor.

Kocaeli ve Eskişehir'de Ford fabrikaları, Ankara'da Türk Traktör fabrikalarında işçiler Bursa'yı takip ederek aynı şekilde işi durdurup direnişe geçti.

Fırtına bitti denilen noktada alevleniyor, ülke çapına yayılıyor.

Böylelikle günler boyunca bizim de direniş ve grev mesaimiz

devam ediyor. O grevden bu greve, o direnişten bu direnişe tarih yazmaya devam ediyoruz.

Bursa'da ise direnişlerin sona erdiği ana fabrikalarla temasımızı da sürdürüyoruz. Amacımız fabrika kurullarını sağlıklı zeminlere kavuşturarak sürdürmek ve mücadeleyi bu yeni koşullarda devam ettirmek. En azından TM fabrikalara bir daha girmemeli, yeni sendika adımını atarak, öte yandan da her bir fabrikada işçilerin birliğini sağlamlaştırmak gibi zorlu bir görev var.

Direniş bitmesinin ardından düzen cephesi, her şeye rağmen sağlam bir şekilde devam eden işçilerin direncini kırmak, yıkılan düzeni yeniden kurmak için kesintisiz çalışıyor. Biz de buna karşılık metal fırtınayla tuzla buz edilen işbirlikçi sendikal düzeni bir daha geri dönmemek üzere toprağa gömüp metal fırtınanın mücadele değerlerini ve ruhunu fabrikalarda yıkılmaz kaleler haline getirmek istiyoruz.

Bunun için geceli gündüzlü çalışmaya devam. Ulaşabildiğimiz hiçbir işçi arkadaşı yalnız bırakmamaya çalışıyoruz. Sayfadan da mücadele ruhunu diri tutmaya yönelik çağrılar yayınlanıyor. Geleceğe ilişkin perspektifler oluşturuluyor.

1 Haziran ve sonrası

Tüm çabamız yeniden fabrikalarla bozulan ilişkilerimizi onarmak ve işçilerin birliğini, dayanışmasını kalıca mevzilere dönüştürmek. Fakat gözaltına alındığımız dönemde ortaya çıkan boşluğu sermaye ve onun uzantıları doldurmaya çalışıyor.

Biz yine de pes etmeyeceğiz. Bu doğrultuda ilk hedeflerden biri olarak geciken yeni sendikayı kurmak istiyoruz. Çünkü bu şartlarda işçiler her ne kadar fabrikalarda oluşturdukları kurullar aracılığıyla temsil ediliyor ve fiili olarak bu kurullar yoluyla iç birliklerini sağlıyor olsalar da, bu zeminin üzerinde hukuksal-sendikal bir çerçeve olarak yeni sendikanın kurulması şart.

Biz de bunun için çalışıyoruz ama hem korkan hem de direnişin harareti soğuyup da düzenin değer ve alışkanlıklarıyla, yaratılan ortamda direnişin kazanımlarını ranta dönüştürmek isteyen bazı kişilerin oyunları sürüyor, bunlar işçilerin geriye dönük korkularını büyütüp, ona yaslanarak eski düzeni bir şekilde kurmaya çalışıyorlar.

Direnişin gerilemesiyle işçiler üzerindeki kaygı ve korkular belirginleşiyor. Zaman içerisinde eskiyi yıkıp yerine yeniyi kurmak biçimindeki devrimci dönüşüm isteği, sistem içerisinde kazanımlarımızı nasıl koruruz düşüncesine bırakıyor. Kavgamız bu düşünce ve onları işçi hareketine taşıyanlarla...

Elimizde fazla olanak yok, bağlarımız da sınırlandı. Ama uğraşıyoruz. Nitekim mevcut sözcü grupları dışında enerjik ve direnişçi işçilere ulaşmamız zaman almadı. Az da olsa bu işçilere ulaşarak yeni sendikanın çalışmalarına başladık.

Kısa bir süre sonra da 12 fabrikadan çoğu öncü 48 işçinin katıldığı ilk toplantıyı yapmayı başardık. Ama sermaye ve düzen güçleri "yeniyi" yaratmak için verdiğimiz bu mücadelenin de karşısına çıkacaktı. Yeni sendika Çalışma Bakanlığı'ndan özellikle geciktiriliyor, yapılan toplantıların ardından işçiler Terörle Mücadele Şubesi'ne çağrılarak yıldırılmaya çalışılıyor. Her şeye rağmen geç de olsa yeni sendika kuruldu. Ama bu arada mücadelenin lokomotifi Renault Birleşik Metal'e götürüldü, Tofaş da daha biz gözaltından çıktığımız sırada Çelik-iş'e yönlendirildi. Bu metal fırtınada aşağıdan gelen bir ruhla, fabrika kurullarıyla birliğini sağlamış, düzene meydan okumuş metal işçilerinin parçalanması, mevcut sendikal düzenin kanallarına yönlendirilmesi anlamına geliyordu. Yapılması gereken şey, direnişin ardından fabrika kurullarını aşağıdan yukarıya yenileyerek direniş döneminde ayrıcalıklı bir konum elde etmiş sözcülerin de yenilenmesi, bununla birlikte de yeni sendikada birliğin sağlanması. Ancak bu önümüze konulan engeller nedeniyle başarılamadı. Özellikle Renault'da 8 sözcü ayrıcalıklı konumlarını kıskançlıkla korudular. Renault işçilerini Birleşik Metal'e götürdüler.

Renault ve Tofaş işçilerinin bu yollara sokulmasına karşı üç ay boyunca aralıksız mücadele ettik. Ama bir noktadan sonra bu sendikalarda çoğunluklar sağlandı, bizim bu noktada "yeni sendika"da diretmemiz bir anlam taşımıyordu.

Biz gerilemedik, işçi hareketi "yeni bir sendikal düzen" kurmaktan uzaklaştı, geriledi. Bu koşullarda sendikal tercihler üzerinden bir zorlamadan ziyade geriye düşen metal işçisinin birliğini sağlamak için yeni politika ve taktikler izlemeye karar verdik. Fabrika kurullarıyla, doğrudan işçinin söz ve karar hakkına sahip

olduğu, yönettiği yeni sendikasıyla yeni bir sendikal düzen kurulamıyordu belki ama, bu noktada ağırlığı fabrika kurullarına vermeli, taban hareketini bilinçli, örgütlü hale getirmeliydik. Böyle bir hareket bu koşullarda hangi sendikada olursa olsun çok şeyi yapabilirdi. Çünkü asıl olan işçi hareketinin bilinç ve örgütlenme düzeyiydi. 3-4 ay önce daha düz bir yoldan temiz bir sayfa açabilecekken bu yeni durumda yolumuz uzasa da aynı sonuçlara ulaşabilirdik.

***

Her şeye rağmen mücadele gittiği yere kadar gidecek. Metal fırtına ve kazanımları öyle kolay kolay işçi hareketinin kalbinden ve zihninden silinemeyecek.

Çünkü tüm Nisan'dan başlayan Mayıs'a ve Haziran'a uzanan o büyük direniş destanı işçi sınıfının mücadele tarihine altın harflerle yazıldı. Bu direniş günlerinde emek veren, kavgaya soyunan sayısız nefer asla unutulmayacak.

Buna inanıyor, bu inançla işçi sınıfımızın mutlaka daha büyük fırtınalar yaratacağını, bu büyük fırtınaların güneşli günleri getireceğini biliyorum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİRENEN İŞÇİLER ANLATIYOR

RENAULT

Renault İşçisi Oktay Anlatıyor: Birliğimizi Kurduk, İmkânsız Denileni Başardık

Öncelikle bu kitabın ve verdiğimiz bilgilerin işçi sınıfına katkıları olur umarım. Önünü açar, ışık olur, rehber olur bizim deneyimlerimiz.

Ben 2012 yılında başladım Oyak Renault'ya. Yaklaşık 4 yıl civarı çalışma sürem oldu. Kaporta bölümde çalışıyordum. Renault'da süreç nasıl bu aşamalara geldi oradan başlayım. TM ile birebir Renault'da tanışma imkanım oldu. Fabrikalarda bugün ciddi bir sendika eksikliği var. Birleşik Metal, DİSK insanların gözünde iyi bir sendika olarak gözükse de aslında gerçekten işçi hakkını savunan bir sendika olduğunu düşünmüyoruz. Türkiye'de bu yüzden ciddi bir sendika sorunu var. Bugün sendikaların bir çoğu patronların dümen suyuna evrilmiş durumda. İşçiden uzak, bürokrat, sendikacılığı gezmek tozmak, arabalara binmek, yüksek maaşlar almak olarak gördükleri için bu ciddi bir eksiklik ülkemizde. Renault'da TM ile tanışmamız böylece başlamış oldu.

Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Renault'da da işçi hayat karşısında ezikti. Bunu dile getirecek, kendisine çözüm üretecek bir sendikası yoktu. Vardı ama niteliksizdi. İşçilere değil patronla-

ra hizmet ediyordu. Renault'da da ilk başta huzursuz ve tepkiliydi. Sendikadan bir beklentileri yoktu, sorunlarına çözüm olacağını düşünmüyordu. Sorunları dile getiriyordu ama çözüm olacağını düşünmedikleri için yıllardır, 80 sonrasında kısmi hareketlilikler, işçi ayaklanmaları, hak arama mücadeleleri ülkemizde oluşsa da birçok yerde bastırılıyordu. İşçi ne zaman hakkını arasa bir şekilde bastırılıyor, bir şekilde talepleri geriye itiliyor. Ya polisle karşı karşıya geliyor, ya jandarma ile... Bir şekilde işçi hakkını savunamıyor. Bir çok işçi de TM'nin az çok geçmişini bilir.

İnsanların TM'ye karşı bir kini var. Hiçbir derdine derman bulamaması, ekonomik ve sosyal hiçbir hakkını elde edememesi. Sözleşme masalarındaki satışlar yıllardır birikmişti tabi. Geçmiş dönemde de irili ufaklı bir sürü başkaldırı, eylem olmuştu ama bunların hepsi bir şekilde bastırıldı, işçiye bir şekilde geri adım attırıldı.

Tabi bunun öncesi var. Bosch olayları var. Bosch buradaki süreci tetikledi. Orada yaşanan sözleşme, orada alınan ücretin yüksek olması, diğer fabrikalarda aynı sendikaya üye olan işçilerin düşük ücret alması diğer fabrikalardaki TM üyesi işçileri de huzursuz ediyordu. En sonunda işçiler taleplerini daha gür bir şekilde dile getirmeye başladılar. Neler yaşandı? Sendikaya tepkiler arttı. İki yıllık sözleşmenin dışında 3 yıllık sözleşmeye imza atılması bunlarda işçinin sabrını taşıran damlalar oldu.

Ama işçinin asıl patlama nedeni Bosch sözleşmesiydi. Bundan sonra birçok tepkiyle birlikte Renault'nun içinde de karışıklıklar yaşanmaya başladı. Bosch'ta alınan ücretin yüksek olması herkesi ayağa kaldırdı. Oradan tepkiler başladı. Hemen birkaç gün sonra sendikaya yoğun tepkiler oldu. Sendikacıların odasını basmaya kadar gelişti olaylar. Sendikacılar zorla dışarıya çıkarıldılar. Sendikacıların üzerine yürüdü. Ciddi tepkiler gelişti. Bunlar ateşleyici oldu. Bundan sonra eylemler başladı. Yemekhanede eylemler yapıldı. Fabrika içerisinde, vardiya çıkışlarında yürüyüşler başladı. Bu eylemlerle birlikte eylemler kendiliğinden gelişerek devam etti. Çeşitlendirildi. Bursa geneline yayıldı. Diğer fabrikalara yayıldı. Bursa Kent Meydanı eylemiyle devam etti.

Kendi örgütlenmemizi oluşturduk

Eylemler devam etti. İşçilerde kendi içinde örgütlenmeye baş-

ladı. Kaporta, pres, mekanik, boyahane bu bölümlerde örgütlenmeye başladılar. Bu bölümlerde kendi alt örgütlenmelerini oluşturdular. Vardiyalarda örgütlenmeler başladı. Departman ve UET sözcüleri seçildi. Vardiya sözcüleri seçildi. Fabrika temsilcileri seçildi. İşçiler aslında süreçle birlikte profesyonelmişçesine kendi örgütlenme şemalarını ortaya çıkardılar ve fabrika içerisinde örgütlendiler. Sözcülerini seçtiler.

Bu süreçte eylemler devam etti. Vardiya çıkışlarında ve yemekhanede. Yemekhanede yapılan eylemler gerçekten etkiliydi. Yemeğin yenmesinden sonra tepsilerin masalarda bırakılması üretimi yavaşlattı. Vardiya çıkışlarında fabrikadan 1 saat 2 saat çıkılmaması etkili oldu. Sonraki süreçlerde alınan kararlarla farklı fabrikalardan bir araya gelen işçiler Bursa Kent Meydanı'nda yaptıkları ortak eylemliklerle birlikte bu süreç pekişti.

Tabi diğer tarafta TM de boş durmuyordu. Onlar da işverenle birlikte işçiye karşı her türlü saldırıyı gerçekleştiriyorlardı. İşten atma tehditleri, vardiya değiştirme tehdidi, bunun gibi bir çok tehditle işçiyi bu eylemlerden vazgeçirmeye çalıştılar, yıldırmaya çalıştılar. Fakat bir kere ok yaydan çıktı. İşçi yıllardır biriktirdiği kinle birlikte eylemlerine bu şekilde devam etti. Yapılan eylemlerden sonra yürüyüşlerin, masalara vurmanın bir çözüm olmadığı artık üretimi durdurma söylentileri dolaşıyordu fabrikada. Bu da gerçekleşti. 15 Mayıs günü fabrikada gece vardiyasında 3. ekip işi durdurdu.

Renault tamamdı, diğer fabrikalarla da Fabrikalar Arası Kurul'da birleştik

Oyak Renault içerisinde örgütlenme şemamızı oluşturmuştuk. Departmanlar, bölümler, UET'ler (Renault'daki alt atölyelerin her biri), vardiyalarda. Bir de bunun yanında Bursa'daki diğer fabrikalardan Tofaş, Delphi, Mako, Coşkunöz, SKT, Valeo gibi fabrikalardan arkadaşlarla birlikte toplantılar da gerçekleştiriyorduk. Bu fabrikalar da TM'ye üye, bunlarla birlikte bir kurtuluş yolu, çözüm yolu arıyorduk. Nasıl yapabiliriz, ne yapabiliriz, sürekli toplantılar yapıyorduk. Belirli kararlar aldık. Örneğin 26 Nisan'da Kent Meydanı'nda farklı fabrikalardan işçilerin katılımıyla eylem yapılması, fabrikalar arasında oluşturulan komitelerden arkadaşla-

rın bir araya gelmesiyle alınan bir karardı. Çok kitlesel geçti. Binlerce işçinin katılımıyla güzel bir eylem oldu. Farklı fabrikalardan işçilerin kendi iradesiyle gerçekleşti bu eylem.

Bizi cesaretlendiren bir eylemdi. Görkemli ve kitlesel geçti. TM yöneticileri bile sağda solda kafelerde oturarak eylemimizi izlediler. Onlar da şoktalardı. Bu kadar kalabalığı, bu kadar kitleyi beklemiyorlardı.

5 Mayıs günü neler yaşandı?

Sonraki süreçte bu toplantılar devam etti. Daha sonra TM'den toplu olarak istifa etme kararı aldık. Neden böyle bir karar aldık, çünkü işçiler her ne kadar beraber hareket etmek istese de birbirine güvensizlik de vardı. Biz toplu olarak Organize Sanayi Camisini yer olarak belirledik ve orada istifa edelim dedik. Çünkü kimse diğer işçilerin evlerinde tek tek istifa edeceğine güvenmiyordu. İşte "o istifa etmedi ben niye edeyim?", "ben istifa edersem o etmezse" gibi kaygıları vardı işçilerin. Bunun için Organize Sanayi bölgesinde boş bir alan belirledik. Orada istifa edecektik 5 Mayıs sabahı. Bir bilgisayar şirketi ile anlaştık. 40, 50 bilgisayar alana kurulacaktı ve artık kaç bin işçi gelirse oradan hep beraber istifa edilecekti. Biz Oyak Renault işçileri 3. ekip olarak gece vardiyası çıkışında sabah ilk istifaları başlatacaktık. Gün boyu bilgisayarlar alanda kalacaktı. Coşkunöz, Mako, Farba gibi o bölgede bulunan fabrikalardan işçiler gelip orada istifa edecekti.

Biz 5 Mayıs sabahı 1200 civarında işçi bölgeye doğru slogan ata ata yürümeye başladık. Sendikacılar tehtit etiler yine. Gitmeyin, orada vatan hainleri var gibi bilindik söylemleriyle, zaten farklı bir şey söylemiyorlar, hep aynı söylemler, bizi caydırmaya çalıştılar. Ama biz kararlı bir şekilde istifa edeceğimiz alana doğru yürüdük. Bizden önce orada Coşkunöz işçileri vardı. Onlarla yaptığımız görüşmelerde bize alanda TM'cilerin olduğunu söylediler. Herhangi bir provokasyon yapabilirler dediler. Biz de dikkatli davrandık. Alana vardığımızda 40-50 TM'ci sendikacı ve üye olduğunu gördük. Orada bekliyorlardı. Bekleyiş amaçları da belliydi. Yavaş yavaş basın mensupları geldi. Sonra bilgisayar şirketi geldi. Hazırlıklarımızı yapalım derken TM'ciler provokasyona başladılar. Alanda bulunan basın mensuplarına saldırmaya başladılar. Kameralarını kırdılar, basından arkadaşları darp ettiler.

Bir işçi arkadaşımızı darp ettiler. Daha sonra orada ciddi bir kavga yaşandı. İşçiler dağılmak zorunda kaldı, bir nebze de dağıtıldılar. Ercan isimli arkadaşımız ciddi problemler yaşadı, zedelenme oldu, kafası kırıldı. Onu ambulansla hastaneye götürdük. Biz 40-50 kişi alandan biraz uzaklaştık ama terk etmedik. Kitle dağılınca bizde dağılmanın ve fabrikaya gidip herkesin istifaları orada gerçekleştirmesinin daha doğru olacağını düşündük.

Orada ciddi bir kavga yaşanmıştı. TM'ciler provoke etmişlerdi. Aslında arkadaşımız yaralanmasına rağmen TM orada ne olduğunu göstermiş oldu. Orada çok ciddi bir kazanım elde ettik. İşçiye saldırıp, darp etmeleri onlara vurulan bir darbe oldu. Aslında bindikleri dalı kestiler. Dünyada ve ülkemizdeki basına da yansıdı. Fotoğrafları boy boy çıktı. İşçinin boğazını sıkmalar, işçiyi dövmeler, darp etmeler... Kendi sendikalarının üyelerine saldırdılar bu da işçiye ne kadar düşman olduklarını en uç boyutta gösteren bir olaydı.

Bundan sonra bırakın Renault'yu öncelikle Bursa olmak üzere Türkiye'nin bir çok yerindeki fabrikalardan işçiler TM'den istifa etmeye başladı. Ciddi eleştiriler oldu, bir sendika üyesini nasıl darp eder. Olaylar oradan koptu, TM ciddi bir şekilde kan kaybetmeye başladı.

Biz dağıldıktan sonra tekrar toplanma olmadı, bilgisayar şirketi döndü, aramızda topladığımız parayı kendilerine verdik. Diğer ekiplerden arkadaşlar da toplu olarak istifa ettiler. UET, UET 20, 30, 50 kişi bir araya gelerek istifalarını gerçekleştirdiler. Herkes birbiriyle yan yana gelerek istifasını gerçekleştirdi.

İşçileri bir arada tutan MİB'di

Direnişe başladığımız süreçte işçiler arasında ciddi bir organizasyon vardı. Bu direnişte işçiler olarak biraz daha şanslıydık çünkü işçileri bir arada tutan Metal İşçileri Birliği'nden arkadaşlarımız bize çok yardımcı oldu. bu noktada kendilerine teşekkür ediyoruz. Bir çok eylemin örgütlenmesi olsun, iletişim ve internet üzerindeki haberleşmeler olsun, fikir ve düşünce beyanlarında olsun, yönlendirme, yol göstermede olsun gerçekten çok önemli katkıları oldu.

İşlerin buraya gelmesinin en büyük nedenlerin biri de Metal

İşçileri Birliği sitesiydi. Olmasaydı bir çok nokta eksik kalacaktı, işçi birbirine güvensizlik duyacaktı. Bir çok eylemin de destekçisi olmuştur arkadaşlar, örgütlenme sürecinin içinde de bulundular. Metal işçilerine çok büyük yardımları oldu. işçi normalde birbiriyle internette bile yazışmaya korkarken Metal İşçileri Birliği'ne ciddi bir güven sağladı. Burada bırakın Renault işçisini duyduk ki TM yöneticileri bile MİB'e yazmaya başlamış. Kendi içlerinde paramparça olduklarını MİB'e güvenip anlatıyorlardı.

İşçiler gerçekten MİB'e çok güven duydular. Bir çok yerde bir çok kişiyle paylaşmadıklarını MİB ile paylaştılar. Bu da genel anlamda bize yol gösterdi. Çok büyük katkıları oldu. Gerçekten çok teşekkür ediyoruz MİB'ten arkadaşlara. Emekleri gerçekten büyüktür.

5 Mayıs akşamı yapılan kısa süreli iş durdurmayla özgüvenimiz arttı bu kez 15 Mayıs'ta şalteri indirdik

Ben de 3. ekipteydim. Ondan öncesinde de 5 Mayıs akşamında kısa süreli iş durdurma oldu. 2 arkadaşımızı disiplin gereği işten uzaklaştırdılar. Biz buna tepki göstererek üretimi durdurduk. 3. ekip olarak fabrika önünde toplandık. Bütün arkadaşlar fabrika önüne gelecek hiç kimse içeriye girmeyecek diye sözleştik. O günde gerçekten iki arkadaşımızın kartı fabrikaya girişte okunmadı. Kartı okunmayan bir arkadaş benimle birlikte idi. Diğeri evden gelmemişti. Kendisine bildirmişlerdi. Biz yaklaşık binin üzerinde işçi olarak fabrikaya girmedik o gün üretimi durdurduk gece vardiyasında. Bunun üzerine fabrika yönetimi ve CEO'lar bize talepte bulundu, gelin görüşelim derdiniz nedir dediler. Biz de 6-7 kişi ve kartın okunmayan arkadaşımız gittik. CEO'lar ile yaptığımız toplantıda üretimi durduğumuzu ve bu atılan işçilerin geri alınmasını istediğimizi kendilerine ilettik. Alınmadığı durumda bizim de içeriye girmeyeceğimizi belirttik. Tabi ki üretimin durması onlar için büyük bir sıkıntı yarattığı için talebimizi evelemeden, gevelemeden kabul etmek zorunda kaldılar. Ve iki arkadaşımızla birlikte gece iki buçuk civarı tekrardan imalata başladık. Bu 5 Mayıs gecesi oldu. Bu Organize sanayide toplu istifanın gerçekleştiği gece oldu.

İş bırakma eylemi söylentiden onların iki kişiyi işten atma-

sıyla birlikte somutlaştı aslında. Burada başlamış oldu. 15 Mayıs günü üretimi komple durduracağımızı söyledik. Gece vardiyası olarak fabrikanın önüne geldik, yine hiçbir işçi arkadaşımız fabrikaya girmedi.

Yapılan eylemlerin işverene bir zarar vermediğini ve taleplerimizi sürekli ertelediğini düşündüğümüz için üretim durdurmaya karar verdik. Neydi taleplerimiz, ücret iyileştirilmesi, TM'nin içeride dolaşmaması ve angajmanların düzeltilmesi vb. taleplerimizi gözardı etmesinden kaynaklı biz de artık böyle bir eylemi gerçekleştirme kararı aldık. Yani işverenin bizi muhatap alması için yapabileceğimiz en etkili eylem fabrikayı durdurmaktı. Biz bu adamlara araba üretmezsek bunlar da bizim istediklerimizi yaparlar. Sonuç itibariyle öyle de oldu.

Biz 15 Mayıs akşamı 3. ekip 16.00-24.00 vardiyasındaydık, fabrikayı biz durduracaktık. Çıkışta, 24.00'de hepimiz fabrikanın içinde kapının önünde toplandık ve dışarı çıkmama kararı aldık. Diğer 1. ekip de fabrikanın diğer yanında bekleyip içeri girmeyecekti. Dediğimiz gibi de yaptık ve 13 günlük süreç böylece başladı.

O gün içeride kaldık. Herkes kendi UET'sinde gidip sabaha kadar uyudu. Dışarıda uyuyanlar oldu. Koğuşlarda, soyunma bölgelerinde, üretimin içinde uyuyanlar oldu. Bununla birlikte fabrika içinde yürüyüşler, ailelerin kapı önüne gelmesi, farklı fabrikalardan işçilerin araçlarıyla konvoy yaparak fabrikanın önüne gelmesi, Oyak Renault'ya yakın Coşkunöz, Mako gibi fabrikalardan işçilerin vardiya çıkışlarında yürüyerek fabrika önüne gelmesi, bizim yanımıza desteğe gelmesiyle eylemimiz devam ediyordu. Çok güzel ve neşeli günlerdi. İşçinin hak aramasının ne kadar meşru, ne kadar doğal ve güzel bir şey olduğunu o günlerde anladık. İçeride yattık, kalktık. Belki bir sürü eksikliğimiz vardı ama bu sorun olmadı. Ailemizden, sevdiklerimizden uzak kaldık, 13-14 gün boyunca. Ama hak arama, haklı mücadelemiz bize bunların hepsini unutturdu. Yaklaşık 2 hafta civarında içeride kaldık, yememiz içmemiz karşılanıyordu.

Direnişimiz kırmak için saldırdılar

Fakat bu böyle gitmeyecekti, işveren diğer patronlarla birlik-

te bu işe bir son vermeyi düşünecekti. Ülkenin siyasi iktidarıyla birlikte. Çünkü Renault işçisi bir kere ayaklanmıştı. Bırakın Bursa'yı diğer illeri bile etkilemişti. Birçok ilde işçiler iş bıraktılar, hak aradılar. Onları tetikledi. Bu da hükümeti ve para babalarını tehdit etti. İşçi onlar için daha iyi yaşam koşullarını hak etmiyordu çünkü. Bunun bir şekilde bastırılması gerekiyordu. Tabi ki her geçen gün iş zora girmeye başladı. Polis tehditleriyle başladı. Savcılık tebligatları, ifadelerle başladı.

Son haftalarda sayımız azaldı. Kaygılarından, endişelerinden ve farklı nedenlerden dolayı fabrikayı terk eden arkadaşlarımız oldu. Son haftalarda yaklaşık 300 kişi civarında içeride kaldık. 1300 işçiden 300/350 kişi kaldık. Tabi baskılar da had safhadaydı. Fabrika yönetimi bulunduğumuz yerin etrafını bariyerlerle çevirdi. Tuvalet ihtiyacımızı dahi gidermemize izin vermiyordu. Bir şekilde kaçak, güvenliği atlatarak ihtiyacımızı karşılamaya çalışıyorduk. Ama bir süre sonra da dayanılmayacak noktaya geldi. Ve sayımız direnmeye yetmeyecek noktadaydı. Bir çok şeyin kazanıldığını düşündük. Bundan sonrasının zarar vereceğini düşündük. Güzel başlamıştı ve bir çok kazanım da elde ettik. Yönetim isteklerimizin bir çoğunu fazlasıyla kabul etti. Yapacağına dair söz verdi. Bir çoğundan da vazgeçti tabi. MESS grubu içindeki patronların baskısıyla bir çoğundan vazgeçti. Ama kazanımlarımız da oldu.

Kararları hep birlikte aldık

Son haftalarda içeride sayımızın azalması ve baskıların artmasıyla birlikte dışarıdaki arkadaşlarla beraber karar aldık. Kendi içimizde yaptığımız sürekli toplantılarla ortak bir karar alarak artık bu işin böyle gitmeyeceğini, yönetimin bize verdiği sözleri kabul etmemiz gerektiği kanaatine vardık. Tabi bu alınan kararlar toplu bir şekilde, fabrika içindeki bütün işçilerin oylamaya katılması yöntemiyle alınan kararlardır. Öyle iki-üç öncü, sözcü işçinin dayatmasıyla alınan kararlar değildir. Bugün içeride belli kararlar alınıyorsa bunu bütün işçiler oylama usulü ile almıştır ve yapmıştır. Doğru veya yanlış. Çoğunluğun kararı ile alınmıştır hepsi. Alınan karar da taleplerimizin kabul edilmesiyle birlikte dışarı çıkmamızdı. Görkemli bir şekilde dışarı çıktık. Ailelerle

birlikte bizi dışarıda karşıladılar. Fabrika yönetiminin ve sözcü arkadaşların imzaladığı metin ile birlikte dışarıda talepler herkese okundu ve herkesin onayı alındı. Herkes evine dağıldı ve tekrar iş başı yapıldı.

Rüzgar işçinin arkasındaydı ama...

İş başı yaptığımızda bir çok talebimiz çok zaman yerine getirildi fakat verilen sözlerde durulmadığı zamanlar da oldu. İşveren ve TM kirli ilişkilerini sürdürdüler. Bu süreçte görkemli bir direnişten çıkılmıştı. Dedikodunun da haddi hesabı yoktu. Fabrika içerisinde gerek işçi lehine, gerek işveren lehine çok ciddi dedikodular dolaşıyordu. Ama işçi yıllardır içerisinde biriktirdiği kini, öfkeyi, nefreti, korkuyu bu eylemler ve iş bırakmayla birlikte yıkıp atmıştı. Artık işçinin önü açıktı. Ve rüzgar artık işçinin arkasındaydı. Gerçekten çok büyük kazanımlarımız vardı. Bu kazanımlarımızı ve gücü arkamıza alarak bir çok şey gerçekleştirdik. Artık sendikacılar eskisi gibi fabrikanın içerisinde dolaşmıyorlardı. Sadece odalarına geliyorlardı. Hatta bir süre işçiye hakaret, küfür eden sizi iyi sattık diyen sendikacıları fabrikaya girdirmeme kararı alındı. Onlar da fabrikanın içine giremediler.

Bir çok koz işçiden yanaydı. Bunu kötü kullandığı yerlerde olmuştur ama normaldir bence. İşçi bilinç, örgütsüzlük ve dağınıklıkla gerçekten elinden gelenin en iyisini yaptı. Ondan sonraki süreç iyi kötü bir şekilde geçti. Tabi bundan sonra ülkenin siyasi atmosferi de değişmişti. Seçimler de geçmişti. Siyasiler de artık bizi bir seçim yatırımı olarak görmüyorlardı. Direk hedef olarak görüyorlardı. Bastırılması gereken bir tehlike unsuru olarak görüyorlardı.

Mart 2016'da süreç daha keskin, saflar daha net ve kızgındı: Polis, vali, hükümet eliyle bazı kazanımlarımızı elimizden aldılar

Fabrika içerisinde yaşanan bir takım olumsuzluklardan kaynaklı tekrardan iş bırakma eylemleri oldu. İşten atılan arkadaşlarımız oldu. Bu işten atılan arkadaşlarımız için eylemler oldu. Oyak Renault önünde Bursa-Mudanya yolunu kapatma eylemi oldu. Daha sonra gözaltına alınan arkadaşlarımız oldu. Gözaltılardan

sonra içeriye giren vardiyalarda polis tehdidi ve zoruyla dışarıya çıkarılan arkadaşlarımız oldu. Bu arada ekipler fabrikanın içerisini giriyordu ama eksik giriyorlardı. Çünkü işten çıkarmalar başlamıştı. Bu işten çıkarmalar karşısında biz de tekrar iş bırakma eylemini hayata geçirecektik. Belirli vardiyalar buna uymasa da biz 3. ekip olarak içeride parçalı da olsa iş bırakma eylemini büyük oranda gerçekleştirdik. Tabi içimizden belli arkadaşlarımız çalışma zaafiyeti gösterdiler. Zaafları vardı, çalıştılar arkadaşlar ama işçilerin yüzde 80'i işi bıraktı. Bu sefer süreç daha keskin ve kızgındı. Saflar daha netti. Fabrikanın bütün güvenliği ve çelik kuvvet ekipleri fabrika önündeydi. Güvenlik bizi sürekli tehdit ediyordu. Dışarı çıkmazsanız çevik kuvveti içeriye sokacağız, dışarı çıkmanız gerekiyor, dağılmanız gerekiyor, yasadışıdır eyleminiz diyerek sürekli tehdit ederek, moral bozukluğu yaratarak üzerimize geliyorlardı. İçimizden belli arkadaşları istiyorlardı. Onları verin, polis istiyor diyorlardı. Bu baskılara fazla dayanamadık. Yine alınan karar doğrultusunda mevsiminde biraz soğuk olmasından kaynaklı daha fazla dayanamayız, diğer ekipler çıktı bizim de çıkmamız gerekiyor gibisinden moral bozukluğu oldu. Dışarı çıkmamızla birlikte bekleyen polisler 30'dan fazla arkadaşımızı gözaltına aldılar.

Gözaltına alınmamızla birlikte emniyete götürüldük. Emniyette nezarethanede kaldık. Bir gün sonra savcıya çıktık. Savcı mahkemeye sevk etti. Mahkemede topluca beraat ettik. Tekrar fabrika önüne gittik. Mesaj yoluyla insanları işten çıkarmaya başladılar. Ben de 3 Mart'ta öğrendim çıkarıldığımı. Haberim olmamıştı. Fabrika önüne gittiğimde kartım okunmayınca öğrendim çıkarıldığımı. İlk etapta 300-400 arkadaşımızı işten çıkardılar. Kırılmalar da başladı.

Tabi ki süreç hep iyi gidecek diye bir şey yok. Nasıl ki ilerlemek varsa geri adım atmak da vardır. Hayatın kendisinde vardır. İyi varsa kötü de vardır. Acı varsa tatlı da vardır. Bir şekilde kazanım varsa kaybetmek de olacaktı. Biz de burada kaybettik. Bir çok işçi arkadaşımızla birlikte işten atıldık. Fazlasıyla polis baskısı başladı. Zaten vardı. Daha sonra eskisi olmadı, vardiyalar içeri girip çalışmaya başladılar. Bir önceki gibi kimse kapının önünde beklemedi. Örgütlülük de bu şekilde dağılmış oldu.

Bir çok şey eskiye döndü. Döndü derken herkes TM'ye üye olmadı. Polis, vali, hükümet baskısıyla belli kazanımlarımızı elimizden aldılar. Kendi istifa eden, mobing uygulanan arkadaşlarımız oldu. Yüzlerce işçi gerek kendi isteğiyle gerek zorla işten çıkmış oldu. Bu şekilde Renault yönetimi üretime devam etti. Bir çok şeyi de kendi açısından normale döndürdü. Zamana yaydı aslında. Eylemlerden bir hafta sonra, iki ay sonra sendikacıları dolaştırmak zaten işine gelmezdi. Bunu zamana yaydı. Süreç kaba hatlarıyla böyle gelişti. Eylemler, gözaltılar, direnişler, mücadeleler...

Biz 3. ekipteki arkadaşlar olarak fabrikanın önünde direndik. Bunu da 1 hafta 10 gün kadar sürdürdük. İçeride eylemsiz bir süreç başladı. Üyelerin bir çoğu Birleşik Metal'de bir kısmı Türk Metal'de belirli oranda TOMİS'ci arkadaşlar vardı. Yani o günden bu güne süreç bir şekilde hala devam ediyor. Üyelik sayılarında gitgeller devam ediyor. Belirli zamanlarda değişiyor. İşte TM'nin, Birleşik Metal'in yaptığı hatalara bağlı üyelikler değişiyor.

Süreç devam ediyor. Umarım önümüzdeki toplu sözleşme sürecinde işçi açısından daha güzel kazanımlar elde edilir.

Bedel ödemeden hiçbir hakkın kazanılamayacağını gördük

Ben işten atıldım ama bir daha olsa aynı şeyleri fazlasıyla yaparım. Hiç pişman değiliz. Gayet onur ve gurur duyulacak şeyler. Farklı fabrikalarda hayatımıza yine metal iş kolunda devam ediyoruz. Reno süreci gerçekten çok güzel bir süreçti, çok sevdiğim bir dönemdi. Yaklaşık 4 yıla yakın bir çalışma sürem oldu orada iyi ve mücadeleci insanlarla tanıştık.

Bu şekilde Türkiye işçi sınıfının korkularını kırmış olduk. Özellikle Bursa ve Marmara bölgesinde. Güzel bir eylemdi, bir çok kazanımı oldu.

Daha sonraki süreçte işe iade davası açtık. Davamızı da çok güzel bir şekilde kazandık. 13 artı 4 gibi sendikal tazminat alarak kazandık. Bu da mücadelemizin ne kadar haklı olduğunun bir göstergesidir.

Bizim gibi geri kalmış, işçinin hiçbir değeri olmayan ülkelerde işçinin mücadele etmeden, direnmeden, bedel ödemeden hiçbir hakkını elde edemeyeceğini, geçmişteki deneyimlerden de gör-

dük. Gerek maden, gerek tekstil işçilerin eylemiyle olsun, gerek metal işçilerinin eylemi olsun bir çok yerde gördük.

Gerçekten işveren tezgahını kurmuş, milyonlarca dolar para kazanıyor. Bunun yanında kurduğu sendikalara para kazandırıyor. Onlar da zaten işçinin hakkını aramıyor. Bu şekilde kurulu düzenleri çok güzel gidiyor.

Gece gündüz çalışan işçi, 3 kuruş alır ezilir. Gelir gider, zaten ülkenin koşulları bellidir. Ay sonunu bekler. Bu şekilde işçinin hayatı devam eder. En insani ihtiyaçlarını bile gideremez, zar zor geçinir. İşçi bu koşullarda yaşıyor ülkemizde.

Hak almak mücadele etmek ve bedel ödemekle alakalı bir şey. Bulunduğumuz her yerde her fabrikada mücadele etmeliyiz. Çalıştığımız bütün fabrikaları insanca yaşayacak koşullara getirmeliyiz.

Ülkenin milli gelirinin, servetinin üç beş tane para babasının, burjuvaların eline kalmaması gerekiyor

Bir gün gece vardiyasında bu eylemli süreçler devam ederken bir arkadaşla sohbet ediyorduk, ona şunu söyledim: "biz gerçekten örgütlü ve sağlam bir şekilde dursak bu fabrikada gece vardiyasını bile kaldırırız". Bana çok şaşırmıştı. Çünkü işçinin gözünde imkansızdır. İşçi gece vardiyasına zorla gider, insanlık dışıdır. Hiç sevmez. Ama onun kaldırılacağını söylediğinde de çok uç noktadan bakar, imkansızmış gibi bakar. Ama örgütlü bir işçinin yapamayacağı bir şey yoktur, sistemde bunu bilir. Örgütlü işçinin isyanının kolay kolay hiçbir güç bastıramaz ve meşrudur. Bugün dönemsel olarak böyle ama biz dünyanın pek çok ülkesinde gördük ki işçiler de iktidara gelebiliyor. Ülkeleri yönetebiliyor. Adil bir düzen kurabiliyor. Üretiyor, yaşıyor, yaşatıyor. Ülkenin milli gelirinin, servetinin üç beş tane para babasının, burjuvaların eline kalmaması gerekiyor. İşçiler bulundukları her alanda, hangi sendikaya üye olurlarsa olsunlar, sendikalı sendikasız fark etmez, hak aramalı ve mücadele etmeli. Bunun bilincine varmalı. Yoksa mücadele etmeden gerçekten hiçbir şey alınmıyor. Biz bunu somut olarak yaşadık, gördük ve mücadelemizin karşılığını fazlasıyla aldık, bedel de ödedik.

Umarım önümüzdeki dönemde işçinin daha güzel yaşayacağı günleri görürüz.

***

Renault İşçisi İsmet Anlatıyor: İşçinin Neler Yapabileceğini Gösterdik

Metal fırtına adını verdiğimiz olayın başlangıcı nasıl oldu?

Yıllar boyunca MESS, Türkiye'de işverenleri temsil ederek TM ile birlikte, ortak anlaşmalar yapıyorlardı. İşçiyi özellikle 2004'ten bu yana yavaş yavaş köleleştirmeye çalışıyorlardı. Bunda hükümetin de büyük payı var. Hükümetin de katkılarıyla MESS ve TM işçiyi 2004'ten bu yana köle seviyesine çekmiş durumdaydı. Gerek aldıkları zamlar, sosyal haklar ve son yaptıkları sözleşmede kaybettikleri... En büyük kayıplarımızdan biri sözleşmeyi 3 yıla çıkarmak oldu.

Bu durum, olayı zaten tetiklemişti, insanlar 3 yıllık sözleşmede huzursuzdular ve öyle bir rakamsal açıklamalar yapılıyordu ki, sanki öyle çok başarılı bir imza atılmış da, insanlar nankör davranıyormuş gibi bir durum vardı ortada. TM tarafından işçiye nankörsünüz siz tavrı vardı. Sonrasında Bosch bağımsız bir sözleşme yaptı. Dediler ki, yok işte MESS'ten ayrıldı, sonra TM'den ayrıldı, tekrar geri döndü, tekrar masaya oturdu derken yüklü miktarda bir zam aldı. Türkiye şartlarına göre, daha önceki yıllarda alınmış zamlara göre çok iyi bir zam aldı. Bunun bedelini ödeyenler çok oldu, ağır şekilde ödeyen arkadaşlarımız oldu Bosch'ta...

Sonuçta birinin bunu yapması gerekiyordu. Keşke en başta bütün fabrikalar Bosch ile birlikte tepki gösterseydi de durum şu noktaya gelmeseydi. Çünkü Bosch Bursa'da, metal sektörü sanayinde çok etkin, büyük firmalardan bir tanesiydi. Renault direniş sırasında, büyük firmalar arasında neredeyse tek kaldı. Çünkü Tofaş zaten kale asla olamazdı, metal fırtınanın kalesi asla olamazdı. Ama Bosch ile Renault iki kale olarak bu işi çok daha iyi sonuçlandırabilirdi, bütün otomotiv ve metal sanayi sektörü adına yapardı bunu. Tofaş'ı çok çabuk egale ettiler, çok çabuk içeri soktular. Kazanımları çok ufak şeyler oldu, kaybettiklerinin yanında çok ufak şeyler kazandılar. Renault'da kaybedilen şeylerin yanında büyük

şeylerde kazanıldı. Ama ne var ki, verilen sözler yerine getirildi mi, kısmen getirildi. Daha sonrası getirecek mi, bilinmiyor tabi ki, bunu zamanla göreceğiz. Ama şu var, en azından insanlarımız sektörde bunların çarkını kırmasa da bir sarsıntı yarattılar. Bir iki dişliyi kırdılar. Çarkta yani kurdukları düzende bir bozulma oldu, en azından son olaylarda bu oldu.

Reno'da neler yaşandı?

Reno'da çalışma şartları bir kere çok ağır. Montaj departmanında özellikle sürekli adam azaltıp iş yükünü arttırmak ve sürekli bir mesai, mesaiye gelme zorunluluğu, gece vardiyası mesaisi mesela... Mesai diyorsun adına da, mesai işçinin inisiyatifine bırakılmış bir şeydir. Kanunen böyledir ve sen 12/8 mesaisi yapıyorsun hafta sonu, pazar günü. Bir kağıt çıkartıyor yönetim, diyor ki; mesai vardır, bütün çalışanlarımız gelecektir, montaj ve kaporta departmanını kapsamaktadır. Peki işçiye soruyor musun sen gelmek istiyor musun diye, sormuyorsun! Bir işçi, ben mesaiye gelmeyebilir miyim diye şefinden izin alıyor, böyle bir şey olabilir mi? Ama Renault'da bu var. Bunun da çok etkisi var, baskıların çok etkisi var. Özellikle son yaşanan olayda, 13 günlük üretim durdurmadan önceki sendikaya karşı yapılmış eylemde çok kişi tutanak yedi mesela. Bu bir baskılama sistemiydi. Şimdi dediler ki: Bizim tepkimiz işverene karşı değil, kendi sendikamıza karşı. Ama işveren tarafı TM'yi korumak adına, işçiyi sindirmek adına tutanak tuttu. İşten çıkarılanlar oldu. İşçi sana diyor ki, benim sana karşı bir tepkim yok, kendi sendikama karşı bir tepkim var. İşçinin en doğal hakkı yani, kendi sendikasını isterse hem yukarı çıkartır gerek sözleriyle gerek davranışlarıyla, isterse eleştirebilir. İnsanı bir haktır bu, sadece işçinin değil.

Mesela birisini seçtim, bir hükümeti seçtim diye onu eleştirmeme gibi bir durum olmaz, her yaptığı doğru diyemezsin sen ona, yanlış yaptığı yerde de yanlış yaptın dersin. Şimdi beni temsil edecek birisi var, demokratik bir ülkede yaşıyoruz madem, neden bana seçim yaptırmıyorsun? İşveren diyor ki, ben bu sendikayla çalışacağım, işine gelirse başlarsın işe, işine geliyorsa çalışmaya devam edersin, işine gelmiyorsa çıkar gidersin. Böyle bir şey yok, olamaz. Demokratik bir ülkede yaşıyorsak benim temsilcimi veya beni temsil eden kurumu benim seçme özgürlüğüm olmalı. Gere-

kiyorsa her dört yılda ya da uzmanlar tarafından ya da ilgili kişiler tarafından öngörülen seçim yılı belirlenip, belli bir süre adı altında seçim yapılsın ki, en azından sendika şunu demesin; ya nasıl olsa ben burada garantiyim, ne yaparsam yapayım kalacağım. En azından bir korkusu olsun; şunu yaparsam işçi beni buradan gönderebilir, ben de kötü ve zor durumlarda kalabilirim desin yani. Ama böyle bir garanti adı altında yıllardır bunu yapıyorlar zaten. MESS'i arkasına almış, hükümeti arkasına almış istediği gibi at koşturuyor TM. Kimin adına at koşturuyor, işçinin adına at koşturmuyor.

Cesaret gösterildi ve sonuna kadar gidildi

Senin durduğun yerde olaylar nasıl başladı? Sen ilk nasıl katıldın? Kişisel olarak katılma sebeplerin nedir?

Bosch sözleşmeye imza attığı anda bize dediler ki, işte biz zam yapamayız. Sürekli bunu söylediler. Bunu söyleyen işverendi, işveren tarafı yani müdürler dedi ki; biz zam yapamayız. Baştan ilk önce bunu söylediler. Baktılar işçide bir tepki oluşmaya başladı, tepki büyüyecek zaman içinde, onu öngördüler ve dediler ki bir tepki oluştu, en azından bir süre kazanalım, hani bir şeyler yapabilir miyiz acaba diyerek kendilerini aklamaya çalıştılar. Ben bir şey yaptıklarına inanmıyorum. Şimdi bu süre içerisinde dediler ki, biz TM ile değil sizinle masaya oturacağız, işçilerle yani. Sizin tarafınızdan seçtiğiniz kişiler, bizimle masada olacak ve bu kişiler seçildi dediler.

Ama ben ve yakınımdaki departmandaki hiç kimsenin seçim yaptığını görmedim. 5 tane adam çıktı, dediler ki siz bunları seçtiniz, biz de bunlarla masaya oturuyoruz. Bunlar ilk aşamada olan durumlar. Oturuldu, konuşuldu. Dediler ki zam yapılamaz, sene sonunda fabrika tarafından prim verilecek gibi sözlerle tabiri caizse şekerle avutmaya çalıştılar işçiyi. Ama yıllardır süregelen bu olay ve iş yükünün ağırlığı zaten işçinin gırtlağına kadar dayanmıştı. Ve bu patlama noktası oldu, o şekilde olması gerekiyormuş. İşçi patlama noktasındaydı. Yani, bu 5 tane adam olmasaydı da, işverenin açıklamaları ne olursa olsun, Bosch'taki sözleşme olmadığı takdirde o eyleme gidilecekti zaten, işçi bu kararı almıştı.

Renault'nun geneline baktığımızda, geneli zaten 10 yıl ve

üzeri olan işçiler. Eski işçi çok, bu adamlar tazminatlarını ortaya koydular bir kere en basit örnek. Belli yaşa gelmiş insanlar işlerini ortaya koydular. Çünkü hiçbir şekilde sorunsuz ve problemsiz ayrılsa o adam o işyerinden o yaştan sonra iş bulması çok zor. En azından o şekilde bir iş bulması çok zor. Bir de ayrıca böyle bir olaydan atıldıktan sonra siciline leke olarak işlenecek yaptığı şey, yani kara listeye alınacak ve gittiği işyerinde böyle bir problem yaşayacak. Eski de olsa yeni işçi de olsa işe alınmayacak herhangi bir fabrika. Bu şekilde cesaret gösterip, sonuna kadar gidildi.

Bizi oyalamaya çalışınca, ikinci vardiya toplantıya katılmadı, üçüncü vardiya işe girmedi

Bu cesaret nasıl gösterildi?

Bu cesaret ilk önce fabrika içinde eylemlerle başladı. Yürüyüş eylemleri, vardiya sonu ve vardiya başı eylemleri yapıldı. En son patlama noktası da MESS'in açıklaması oldu. MESS'in Tofaş'ın ve Renault'nun müdürüne gönderdiği ültimatomla oldu, bildirgeyle oldu. Bizim ilk önce genel müdürümüz Ales Bratoz yaptı açıklamayı. Ondan sonra Tofaş'ın müdürü biraz zekiydi; bizden sonraya bıraktı açıklamayı, Renault'daki tepkiyi görünce de açıklama yapmadı. Kağıdı okumadı yani. Okudukları kağıtta, bize yapılacak şeylerden değil de, yaptıkları şeylerden bahsettiler. Dediler ki biz size Cumhuriyet altını verdik sene başında, sene sonunda prim verdik 200 lira. Biz de dedik ki o zaman alın 200 liralarınızı geri verelim. Tepkimiz bu şekilde oldu.

Yani biz o gün şunu bekliyorduk, tamam oturulacak, konuşulacak ve anlaşılacak. Bu zam yapılacak diye bekliyorduk. Öyle bir açıklama bekliyorduk, çünkü çok fazla eylem vardı ama yapılmadı. İlk vardiya çıktı, ortak bir karar alınması gerekiyordu üç vardiya tarafından, ortak bir kararı bekleme adına ilk vardiya hiçbir eylem yapmadı. Biz 8/16'ydık, bizi bir saat erken getirdiler, biz de ne oluyor acaba dedik. 1 saat erken getirtilince işyerine zam mı alacağız diye düşündük. Ondan sonra diğer vardiya öğrendi açıklamayı, zam olmayacağını ve hiçbir şekilde masaya oturulup görüşme yapılmayacağını söylediler. İkinci vardiya toplantıya katılmadı, üçüncü vardiya işe girmedi, bu şekilde oldu.

İkinci vardiya toplantıya katılmadığı gibi, helikopter pistinin

orada toplandılar, geldiler kartlarını bastılar, giyindiler, herkes o alanda toplandı ve oturma eylemi yapıldı. Hala daha dışarı çıkma eylemi yapılmadı altında bir şey yoktu ama açıklama gelmedi yukarıdan. Yönetim muhtemelen düşündü ki, nasıl olsa biz bunları köle yaptık, bunlar hiçbir şey yapamaz ancak burada bağırır bağırır dururlar. Nereye kadar bağıracaklar, bir süre sonra insanlar sıkılacak diye düşündüler. İşte mesai eylemleri yapıldı, başka eylemler yapıldı. Nereye kadar mesaiye gelmeyecekler, insanlar borç içinde diye bu şekilde düşündüler muhtemelen. Biz açıklamamızı yaptık gerisini onlar düşünsün şeklindeki tavırla işçiyi daha da kudurttular. İşte diğer vardiyalar eylem yaparken biz içeride çalışıyorduk. Dediler ki, işte imalat yok, arabalar durdu, gidelim bir toplantı yapalım. Herkesi atölye şefleri topladı departmanlarında, halbuki öyle bir şey yoktu. Sonra bir açıklama yapıldı, sorular soruldu, işçinin gazı alınmaya çalışıldı orada. İşte sorununuz ne, derdiniz ne, ne yapabiliriz, yapabileceğimiz bu, işte prim verilecek vb. gibi açıklama yapıldı. Biz de dedik ki, diğer vardiyalar dışarıda oturuyor, muhtemelen eyleme gidilecek dedik, onlar da hayırlı olsun dediler.

O güne kadar işçiyi işçiye ezdiriyorlardı

O süreçte işçinin birbirine güveni de yoktu. O zamana kadar işçiyi işçiye de ezdiriyorlardı. Satışlar vardı içeride yani, birbirini satıyordu insanlar. Bu tür durumlar da vardı, kimse birbirine güvenemiyordu. Dediler ki 12/8 vardiyası girmiyor, 4/12 vardiyası içeride kalacak, 8/4 vardiyası da 12/8 vardiyasına desteğe gelsin. Gelenler oldu, gelmeyenler oldu. Bizim içimizde kuşkular vardı, 12/8 vardiyası girecek mi içeriye, yoksa girmeyecek mi? Onlar girseydi hiçbir şey olmayacaktı, her şey devam edecekti. Onlar cesaret gösterdi girmedi, biraz da biz geldiğimiz için destek buldular. Ama bizim hala içimizde bir şüphe vardı onlar girerse içeriye diye. Çünkü gelen adamlar kameralar tarafından tespit edilecekti, sizin ne işiniz vardı bu saatte denilecekti. Yılanın başı bunlar deyip, günah keçisi biz seçilecektik. Çoğu kişi cesaret gösterip geldi.

Benim o akşam en duygulandığım an şu oldu; Mudanya'dan 5-6 adam sohbet ediyor orada, işçi olmasına imkan yok çünkü yaşları çok büyük, yani 60 yaşının üzerinde hepsi. Bakıyorum et-

rafıma, herkes bizden yani Renault çalışanı. Sohbet ederken öyle yanlış hatırlamıyorsam ben laf attım, dedim hayırdır abi siz kimsiniz, niye geldiniz buraya. Adamlar dedi ki, biz Mudanya servisi ile geldik, duyduk Renault bu akşam eyleme gidiyormuş, biz de görmeye desteğe geldik, kahveden kalktık geldik buraya. Gecenin 12'siydi, adamlar sabaha kadar orada durdular. Onlar da zamanında işçilik yapmışlar, o tür eylemlere katılmışlar 90'lı yıllarda. Desteğe gelmişler yani, en duygulandığım an o oldu. Sabaha kadar oradaydık, girilmedi içeriye. Öbür vardiya da çıkmadı. İlk günler çok güzeldi. Baktık içeriden yani yönetimden öyle sert bir tepki de gelmedi. Yönetim de şaşırdı çünkü. Yani beklemediği bir şeydi. Yapılamaz denilen bir şeydi, çünkü daha önceden 2012'de böyle bir eylem yapıldı, yani bu kadar büyük değildi ama işçiler çıkarıldı, herkesin birbirine güveni kayboldu. Tahmin edemediler öyle bir şey yapılacağını. Girilmedi. İlk günler çok güzeldi tabi. Eylemler çok güzeldi. Çünkü herkesin içinde bir öfke var, o öfkeyi kusmak istiyor. Bağırışlar, sloganlar keşfedildi, yapıldı.

Bağırır bağırır susarlar dediler, ama öyle olmadı

O süreçte sorun şu oldu herkesin aklındaki, bu temsilcileri kim seçti. 8 tane sözcü var, bu adamlar bütün işleri yürütüyor, yukarı ile görüşüyor, günde 5-6 kere oturdular masaya. Ama ben seçmedim bu adamları, kim seçti? Ve şöyle bir şey oldu bu 13 gün içerisinde. Bu adamlar sürekli gittiler, geldiler; bir teklifle geliyorlar, o teklif hiç değişmedi. 13 gün boyunca hep aynı teklif getirildi. Sadece yanlış hatırlamıyorsam, 4. ya da 5. günde bir tek banka promosyonu eklenmişti bir de, sanki kendi paralarıymış gibi. Yani ben sana lütfediyorum banka promosyonlarını vermeyi der gibi. Öyle bir teklif konuldu yani sadece. Neydi teklif; bin lira para yatırılacak, banka promosyonu yatırılacak, içeri girin işbaşı yapın ya da görüşmeler devam edecek, işte teklif bu. Ben sana nasıl güveneyim, bir kere ben o birliği yakalamışım, içeri girer miyim istediğimi alana kadar girmem. Biz bu anlayışla gidiyorduk. Zaten TM'nin eylemsizliği sağolsun, insanların içinde bir eylem birikimi vardı. Ne o; sakal bırakma eylemi, kafaya siyah bandana bağlama eylemi, düdük çalma eylemi -onu da sendika başkanı geldiğinde çaldırmamışlardı. Sendika başkanı geldiği gün, biri daha gelmişti yönetimden bir denetleme vardı sanırım, sendika başkanının saygı hatırına

değil de, denetleme vardı o gün sendika başkanı Pevrul Kavlak da gelmişti yani. Düdüğü çaldırmadılar, biz de o zaman alın düdüklerinizi diye tepki gösterdik, düdük çalınmadı yani. Fransa'dan gelen yöneticiyi rahatsız etmemek için bize düdük çaldırmadılar. Olay şu Fransa'nın, Türkiye'deki olaylardan haberi var. Nasıl var ama, kısmen var. Adam orada bir biliyorsa yapılanı, halbuki beş yapılıyor. Adam sadece ben Fransa'da bunu yapıyorum, Türkler iki katını yapıyor diyor ama Fransa'da yapılanın üç-dört katı yapılıyor. Fransa'dan gelen adam onu bilmiyor. Yani adam onu demesin diye, burada neden düdükler çalınıyor demesin diye düdükler çalınmadı o gün. Yani böyle bir olay vardı, TM ve eylemleri işte bu kadardır. Bir tek TM'nin hatırası şu oldu bize, tabak vurma eylemi. Ama bizimkisi şöyle farklı oldu; biz tabakları kırdık. Öyle bir farkımız oldu. TM o cesareti gösterememişti. Tabakları kıranlar oldu, ama yönetim hiç sesini çıkarmadı bu olaylardan. Yani dediler ki, işçi öfke halinde şu anda, bağırır, bağırır susarlar. Ama yönetimin beklediği gibi olmadı.

İstediğimiz para verilirdi ama yönetim düzen bozulmasın istedi

Yönetim burada 13 gün boyunca zarar etmeyi neden göze aldı? Ha tamam çıkıldı eylemlere, birinci, ikinci gün niye verilmedi para. En geç üç gün içinde bu olay çözülürdü, niye 13 gün sürdü? 13 gün içinde ne yapmayı düşündüler? İşçinin direnci de kırılır diye düşündüler. Ama büyük çerçeveye baktığın zaman şöyle bir olay var; kurulu sistemi bozmak istemediler. Şimdi orada mesela yaptığın bir ürün 1 milyar dolar zarar, işçiye vereceksin -örnek veriyorum- 500 milyon dolar paraya tekabül ediyor. 1 yıl veya 3 yıl içerisine vurduğun zaman 500 milyon dolara tekabül ediyor ama sen bir milyar dolar zarar yapmayı göze alıyorsun, niçin? Neredeyse yarı yarıya bir fark – tabi kafamdan veriyorum ben bu sayıları, niye böyle bir zararı yapmayı göze alıyorsun? Çünkü kurdukları bir çark vardı, o çarkın bozulmasını istemiyorlardı. Gerekiyorsa 5 katı da zarar yaparlardı, 10 katı da zarar yaparlardı.

Çünkü 30 yıllarını vermişlerdi bu işe, 30 yılda oturtmuşlardı bu düzeni ve belki bir 60 yıl daha bu böyle gidecekti, nereye kadar giderse yani. O düzen o şekil gidecek. Büyük çerçeveye

baktığın zaman adamın yaptığı 13 günlük zarar devede kulak kalıyordu. Ne oldu peki? Üretim durdu, araba gitmiyor, sipariş gitmiyor, bunu nereye kadar saklayabilirsin ki Fransa'dan, saklayamazsın. Haberlere çıkıyor, ana haberlere, illa ki duyuluyor yani, dünyada da duyuldu. Fransa dedi ki, demek ki siz işçiyi bezdirdiniz, adamlar kapının önüne çıktı, üretimde önemli değil, yeter ki para verin sokun işçiyi içeri, gönlünü alın gibisinden bir tavır sergiledi Fransa yönetimi. Fransa'dan heyet geldi. Üçüncü gün de şu konuşuluyordu; Fransa dedi ki, işçinin maaşına 1 Euro zam yapılsın. Şimdi ateş olmayan yerden duman çıkmaz denilir. Yani 1 Euro'yu bırak, 0,50 Euro'da yapmış olsa büyük bir zamdı yani. İstediğimiz paraydı yani en azından. 1 Euro çok iyiydi ama MESS dedi ki, siz kimsiniz kardeşim, benim kurduğum düzeni bozacaksınız, dönün Fransa'ya, ne kadar zarar yaptıysanız ben karşılayacağım dedi. Çünkü kasasında yıllardır biriktirdiği milyar dolarları var MESS'in, isterse 1 ay fabrika çalışmasın, MESS yine o zararı karşılardı, bunu göze almıştı.

Sözcülere çok güvendik

Daha sonra sözcüler konusunda ise, işçiler çok güvendi sözcülere. Çünkü sonuna kadar gidiliyordu, işte istediğimiz alınıncaya kadar içeriye girilmeyecek, yine sürekli işçiye soruluyordu içeriye girelim mi girmeyelim mi diye. İşçinin fikri alınıyordu, istişareler yapılıyordu. İşçi sözcülere böylece güvendi, işçinin güvenini kazandılar. Sözcüler belki işveren tarafından seçilmişti, belki de bir şekilde işçinin içinden çıkmıştı. İşçi adına gidiyorlardı ama o kadar çok masaya oturdular ki, ben onların önüne gelen teklifi hayal bile edemiyorum. Şimdi örnek veriyorum 1 milyar dolar zarar yapmayı göze almış bir kurumun, 8 tane sözcüye vereceği para, devenin kulağı değil, devenin kulağında bittir o paraların yanında. Şimdi kaç kişiye güvenebilirsin para konusunda, işçi sonuçta, adamın aldığı maaş belli ve düne kadar bu adamlar senin benim gibi normal postalarda, hatlarda çalışan adamlar, o bir günde kravatlı, milyarlarca maaş alan, 1 milyarlık parfüm kokan adamlarla aynı masaya oturup görüşmeye başladılar. Bir anda sınıf atladılar. Teklif hiç değişmediği halde, 13. gün sonunda kartı basıp içeri girdi sözcüler, sözcüler girince işçiler de girdi. Oysa işçi girilmesini istemiyordu, devam etmek istiyordu. Şunu duymak istiyordu

işçi, ben size şu kadar zam yaptım, işçinin temsilcisinin imzası gerekiyorsa altına imza, ne isteniyordu; şu kadar Bosch'un zammı, ondan sonra şu kadar prim, çünkü işçi 13 günde acayip zarar etti, orada yedin, içtin bir sürü masraf yaptın, mesela içeride yemekler kesildi, içerideki arkadaşlarımızı besledik, herkes cebinden ne kadar çıkarabiliyorsa çıkardı, 5-10 lira, içerideki bir kişinin günlük yemek ihtiyacı. İşte üç öğün yiyorsun. Yemek ihtiyacının dışında başka ihtiyaçlar var. İçeride banyo, tuvalet vs. oluyor bunların ihtiyaçları var.

Ve en zor görev içerideki insanlarındı. Çünkü kapalı bir hapishanedelerdi. Dışarı çıkamıyorlardı, aileleri geliyordu ailelerini göremiyorlardı. Yani bu günlerde yapılan bütün masraflar için prim isteniyordu. Ve aslında en önemlisi TM'nin gitmesini istiyorduk. Ama şunda değildi işçi, illa DİSK olacak demiyordu. 2017'ye kadar ben kendi içimden barındırdığım temsilciyi seçeceğim, o temsilciye hiçbir şey olmayacağının güvencesini vereceksiniz, 2017'ye kadar bu şekilde gidilecek, zamlar alındıktan sonra ben yine işimi yapacağım, sen yine işini yapacaksın, 2017'de ben toplu bir şekilde kararımı verip, ya sendika belirleyeceğim ya da seninle masaya oturup diyeceğim ki, "Ben sendika belirlemiyorum, sen direk benimle oturup zam yap, gerekiyorsa sende sendikadan ayrıl."

Renault'nun öyle bir durumu var mıydı? Renault'nun MESS'ten ayrılma gibi bir durumu yok, çünkü artık böyle kılcal damarlarına kadar girmiş MESS. Kim olursa olsun, şahıs ya da kurumsal firma, kılcal damarlarına kadar girmiş. Bugün Renault'nun bütün tedarikçileri, MESS'in kendi üyeleri. Tedarikçilerine dediği anda Renault'ya mal gönderme, Renault zarar edecek. Şimdi bizim fabrikamızı da düşünmemiz lazım, para kazanmamız lazım ki bizim cebimize de girsin. Şimdi böyle bir riski işçi de alamazdı. Böyle yapılmış olsaydı, 2017'ye kadar sükunet sağlanmış olurdu. İşveren dedi ki, tamam ben sizin temsilcilerinizi seçme hakkı tanıyorum. En azından böyle bir kazanım sağladığımızı düşündük. Bin liralar, bir ay içinde zam sözü vs. Sözler verildi, içeri girdik. Bin liralarımızı aldık mı, aldık. Görüşmeler yapıldı mı bu süre içerisinde, yapıldı.

Bu süre içerisinde ne oldu peki, bu süre içerisinde temsilciler

işçiyi çok zor durumda bıraktı. Dediler ki temsilciler, 4 tanesi dedi ki biz DİSK'e geçeceğiz, iki tanesi dedi ki biz TM ile görüşeceğiz, 2 tanesi dedi ki 2017'ye kadar bağımsız olacağız, kendi içimize kendi kendimizi yöneteceğiz. Bu süre içerisinde gelen teklifleri değerlendireceğiz, en iyi teklif kimden gelirse işçiye de sorularak o sendika seçilecek dediler. En mantıklısı buydu. DİSK'e niye geçtin, TM'den niye ayrıldın? 13 gün boyunca niye o insanlar kapı önünde yattı ve şöyle de bir durum vardı; özellikle TM'den toplu istifa günü, 5 Mayıs'ta sanayide toplanıldığında, TM ne kadar para ile gelirse gelsin, Bosch'a yaptığım sözleşmeyi yaptım desin yine de TM'ye geçmeyecektik. Böyle bir durum vardı ortada. Ama temsilciler gitti TM ile aynı masaya oturdu. Sonra dediler ki; ben oturdum ama sadece tekliflerini dinledim vs. Sen neden oturup işçiyi bölüyorsun ki, zaten işçinin içinde de baktığın zaman tabloya, 6 bin kişinin içinde de o durumda olmasına rağmen, TM'yi hala destekleyen vardı, sempati duyanlar vardı. Sen gittin TM ile masaya oturdun. Öbürü DİSK'e geçti onunla birlikte çoğu işçi de DİSK'e geçti. Ondan sonra ne oldu, seni işten çıkardılar. .

Büyük hatalar da yapıldı

Asgari ücret zamlarında çok büyük bir hata yaptılar. Niye hata yaptılar diyeceksin, Hiçbir fabrika Bosch'da dahil olmak üzere böyle bir eylem yapmadı. Bosch zaten zam almıştı. Sen asgari ücret eylemlerine başladın, eski işçi olarak ben de istiyorum dedin. Şimdi ben de istiyorum diyorsun da hiçbir yer de yapılmamış. Renault tek başına çıktı, ben de istiyorum, ben de istiyorum. İşçi burada temsilciler tarafından sürüklendi. İşçi de istiyordu ama sen bir temsilciysen işçi adına karar verirken üç kere düşünmen gerekir. Acaba ben bunu yaparsam sonu nereye varır demen lazım. Ve şöyle bir şey vardı, senin yaptığın eylem içeri girdikten sonra bitmiştir. O saatten sonra kapının önüne adamı çıkartmazlar. Niye çıkartmazlar diyeceksin, şimdi kimse aptal değil, işveren de ona göre böyle bir eylem gördüm, böyle bir olay yaşadım, bundan sonra bunun olmaması için ne yapabilirim diye düşünecek ve şöyle bir şey var, oraya oturanlardan çok daha zeki adamlar. Bu işin profesyonelleri var, kanuna uygun şekilde sana orada eylem yaptırtmaz. Gerekiyorsa kanunsuzluk da uygular. Senin bunların hepsini göze almış olman lazım ya da düşünüyor olman lazım bu işin sonu

nereye varır. Sen zaten bir söz almışsın yukarıdan, demişsin ki 2017'de biz seninle masaya oturacağız bir zam alacağız, o zaman getirelim gündeme, bekle. Zaten dağılmış durumdasın içeride; kimisi diyor Türk Metal kimisi diyor DİSK, kimisi de diyor ki bağımsızlık. İçeride sen dağılmışsın ama sen diyorsun ki ben eylem yapacağım. Yaptırtmazlar adama, üç tane baş olursa yaptırtmazlar.

Bölünme oldu. Zaten en baştaki açıklanan zamda böldüler işçiyi. Niye böldüler, orta seviyedeki 4-5 yıllık işçiler en çok zammı gördü, en eski işçiler ve en yeni işçiler en az zammı gördü. Tamam yeni işçilerin az zam görmedi normal diyelim, ama eski işçiler, mesela adam 100 bin lira tazminatını ortaya koymuş, 15-20 senelik emeğini ortaya koymuş, çoluğu çocuğu var bu adamın, borcu var. Niye o zaman emeğini, kellesini ortaya koyuyor bu adam? İşte orada bir kere böldüler, şu kadar zam yapıldı kağıdı çıktıktan sonraki konuşmada, eski işçilerin arasındaki muhabbet şuydu: 'ben bir daha kapının önüne çıkmam'dı.

Geriye doğru baktığın zaman ne düşüyorsun? Pişmanlık var mı?

Asla pişman değilim. Kapının önüne çıktığım için asla pişman değilim. Bugün olsa bugün yine çıkarım.

Direniş sürecinde şunu hissettim ben; verilmeyen hakların bir şekilde alınabileceğini hissettim. İçimdeki öfkeyi kustum. Ne oldu demek ki eylem yapılabiliyormuş, bir şeyler kazanılabiliyormuş. Ama iyi ama kötü, ama kandırmaca ama değil, bir şekilde bir şeyler kazanılabiliyormuş, bu şekilde oluyormuş yani. İşçi yanlış politika uyguladı bu eylemden sonra, ama doğru politika olsa bugün olsa bugün yine çıkarım. Ama yanlış politika ile çıkmam. Çünkü inanın beynini kullanması lazım, ben bunu yapıyorum ama nereye varır demesi lazım.

Sözcüleri yeniden seçebilmeliydik

Peki direniş sırasında şöyle davranmasaydık da bu şekilde davransaydık diyeceğin bir şey oldu mu?

13 günlük eylemde sadece yeni temsilcilerin seçilmesi olabilirdi. Eylem sırasında yeni temsilciler seçilmeliydi, bu kadar güvenilmemeliydi sözcülere, bu kadar arkasından gidilmemeliydi. Evet birilerinin arkasından sonuna kadar gidilmesi gerekiyordu,

ama kişiler yanlıştı. Eylem sürerken değiştirebilmeliydik, seçim yapabilmeliydik. Bu süre içerisinde, tabii ki sürekli yukarıdan haberler alıyorsun şunlar oldu bunlar oldu diye, ama egale edilen sözcüler de oldu sözcüler içerisinde. Birol gibi...

Şimdi herkes Birol abiyi konuşuyordu, tamam Ekrem çıkıyordu bir şeyler açıklıyordu, Birol abi biraz daha geride kalıyor gibi görünüyordu ama onları yukarıda hukuken öttüren Birol'du. Oturuyorlardı masaya, şimdi masaya oturduğun adamlarda en kaliteli okullarda okumuş, en yüksek derecelerle mezun olmuş profesyonel kişiler. Kıt aklınla otur sen karşısına, o adam seni çarpar gönderir. Ama onun gibi düşünüp, onun gibi konuşabiliyorsan, onun kadar biliyorsan bu işleri, sen onu öttürürsün. En azından o seni öttüremez. Bu yapılamadı ve bu temsilciler içinde bunu en iyi yapanın Birol olduğu düşünülüyordu, Birol olduğu hissediliyordu ve bu yüzden Birol egale edildi. Birileri tarafından etkisiz eleman haline getirildi. Çünkü yukarıda estiriyordu yani Birol.

27 Mayıs'ta eylem sonlandı, peki ondan sonra ne gibi değişiklikler oldu? Eylemin içeride yarattığı değişimler nelerdi?

Bir kere yönetim tarafından bir değişiklik oldu. Yönetim artık, iş konusunda değil de, belki doğru politikalar izlenseydi iş konusunda da çok iyi yerlere varılırdı ama diğer yandan yönetimin artık gözü korkmuştu, işverenin gözü korkmuştu. Yapılamaz denilen şeyi yapmıştı işçi ve yukarıdan yani tepeden şu direktif gönderildi yönetici kadroya yani amirlere, işçiye kesinlikle ılımlı davranın, suyuna gidin. Bu şekilde yani ez azından şöyle bir şey vardı, işçi artık bir amirin, bir atölye şefinin ya da departman müdürünün yanından geçerken, suratına baka baka geçebiliyordu. Eskiden böyle bir şey yoktu. Görüldüğü zaman adam, yolunu değiştiriyordu yani beni görmesinde diye; aman göz önünde olmayayım diye düşünüyordu. Bu vardı işçilerde. Şimdi suratına baka baka, bant durduğu zaman çıkıp sigara içiliyor.

MİB olmasaydı bunların hiçbiri olmazdı

Peki MİB'in buradaki rolü?

MİB olmasaydı, asla bu eylem yapılmazdı. Çünkü bu olayın en başlangıcında MİB vardı. Sözcüler de yokken MİB vardı. Bosch'ta zam yapıldıktan sonra bir şekilde bize ulaştı ama kulaktan

kulağa ama başka şekilde ve herkes MİB'i takip etmeye başladı. MİB insanları oradan yönetti, bir şekilde elektronik ortamdan yönetti. Ve şöyle bir şey vardı, MİB sayesinde herkes birbirinden haberdar oldu, hangi fabrikada ne yapılıyordu, hangi fabrikada eylem oldu, yarın ne yapılacak haberi vardı, haberi oluyordu. 90'lardaki eylemlerde niçin başarısızlık sağlandı? Çünkü iletişim ağları kısıtlıydı, insanların birbirinden haberi yoktu. Burada, yani metal fırtınada, fabrikanın içinde ne oluyor, dışında ne oluyor herkesin haberi oluyordu. Evde otururken fabrikada ne oluyordu, onu biliyordun yani. MİB'in bu konuda çok büyük etkisi oldu. MİB olmasaydı, büyük ihtimalle bu eylem yapılmazdı. Sözcüler tarafından MİB daha dışarı çıkılmadan günah keçisi ilan edildi de, sözcülerin ne olduğu görüldü zaten zaman içerisinde. Ben içeri girildiği anda bu işin bittiğini söyledim. Herkese dedim bitti diye, benden büyük abilerim daha yeni başlıyor dedi. Ama ben haklı çıktım, keşke onlar haklı çıksaydı.

Gelecek için dersler çıkarmalıyız

Şu anda sözcüler kendilerini kurtardılar. Bir takım kendilerine göre kazanımları var. En az zararla kurtardılar. İşten atılan da sendikada maaşlı çalışan. Olan UET sözcülerine oldu.

Şimdi işçinin bu saatten sonra uygulayacağı politika, çok doğru kişilerle hareket etmesi. Geçmişte yaşadığı olaylardan ders çıkarmalıdır. Bir kere seçeceği adamlar çok doğru olmalı ve gerçek bir şekilde seçim yapıldığını bilmeli. Adamlar çok doğru adamlar olmalı ve doğru adamlar dahi olsa her dediği işçiler tarafından iki kere düşünülmeli. Mesela bir şey diyorsa şununla ilgili, acaba benim adıma mı karar veriyor, yoksa başkasının adına mı karar veriyor, onu algılayabilmeli işçi, onun kararını verebilmeli.

Bu saatten sonra inşallah daha güzel olur. En azından şunu görmüş olduk bu eylemlerde, bu ülkede işçiler bir şey yapabiliyormuş, istenilirse yapılabiliyormuş. Birlikten kuvvet doğuyormuş, bunu gördük.

Renault'da şöyle bir olay oldu, Renault işçisinin psikolojisine şu yerleştirildi; diğer fabrikalardan bana ne, ben sadece kendi alacağım zamma bakarım. Bir şekilde birileri tarafından bu fikir empoze edildi. MİB bunu asla savunmadı, ama sözcüler bunu sa-

vundu. Belki de, sözcüler tarafından işçinin aklına bu sokuldu. Renault yalnızlaştırıldı. Asgari ücret eylemlerinde neden kimse yoktu? Niye bir tane fabrika çıkmadı? Bu durum kaybetmede ve zayıflamada etkendi. Çünkü, Tofaş diskalifiye edilmişti, Coşkunöz diskalifiye edilmişti, Mako ve her yer diskalifiye edilmişti sadece Renault kalmıştı. Renault 'nun içinde bir birlik vardı ama sen sadece Renault değilsin ki, bütün metal sanayini ilgilendiren bir durumdu bu. Geleceği düşünerek söylüyorum, örnek veriyorum bir sendikaya geçildi veya geçilmedi, veya başka bir sendika kuruldu ona geçildi; sen 6 bin kişisin, eee? Başka fabrikadan işçiler? Senin o adamları kendi yanına çekmen için, senin o adamların yanında durman lazım. 6 bin kişinin sokağa çıkıp eylem yapması var, bir de yüz bin kişinin sokağa çıkıp eylem yapması var. Ve MESS kesinlikle TM ile oturdu, çok görüştüler, çok konuştular, en iyi uyguladıkları şeyi yaptılar; böl, parçala, yönet! Önce fabrikaları böldüler, ondan sonra işçiyi zamlarla böldüler, işçiyi sendika seçiminde bir daha böldüler. Metal işçisi üç kere bölündü. Artık işçi çok zor toparlanır. Bu oyunları çok iyi görmek gerekiyor.

Çıkarılması gereken dersler, birincisi seçimler, kiminle yürüyeceğinin iyi belirlemek zorundasın, işçi seçecek, denetleyecek, ikincisi de metal işçisi dayanışma halinde olacak. Bencil davranmayacak, bütün fabrikalar birlikte hareket edecek ve bölünmeye izin vermeyecek.

Herkes yeni bir sendika istiyordu

Renault'nun en hoşuna giden model Toyota modeli. Toyota fabrikası işçisiyle oturup anlaşılıyor ve ne kendisinin MESS'le alakası var, ne işçisinin bir sendika ile alakası var. işçinin kendisiyle oturup anlaşıyor ama Toyota modelini yıllardır sendika olan bir fabrikada uygulamak çok zor. Alışkanlık meselesi. Bu zamana kadar hep böyle gelmişsin, sendikasız kalmamışsın ki hiç. Senin yapman gereken doğru sendikayı seçmek. Yani işçinin birlik olup, ortak karar vermesi gerekir.

Bana göre mevcut sendikalar içinden bir sendika çıktı, TOMİS dendi, o da günah keçisi ilan edildi. Yok TM'nin yan sanayi dendi, yok bu işin arkasında aslında DİSK var dendi, DİSK'in sendikası dendi, bilmem ne dendi ama bu diyenlerin bir kısmı TM'ye, bir

kısmı DİSK'e geçti. TOMİS'e kimse geçmedi. Dediler ki; yeni sendikanın güçlenmesi şu kadar zaman alır, bu kadar zaman alır, bizim o kadar zamanımız yok. O psikoloji yerleştirildi işçinin beynine ama işçilerin de çok hataları var o konuda. Ama şöyle bir şey var; bir kısım diyor ki: ben DİSK'e geçmem diyor, DİSK'e geçmem diyen kısım TM'de de kalmak istemiyor, TM'ye geçen kısım, ben DİSK'e geçmem diyor, TM'ye geçmek istemiyor ama baktığın zaman TM'li. Kur kardeşim, kendine yeni bir sendika kur. Gerekiyorsa TOMİS'i de bırak, TOMİS'i de göz önünde bulundurma, kendin yeni bir sendika kursaydın!

Madem sözcüler çok iyiydi, bir sendika kursalardı. Deseydi ki, ben bir sendika kurdum kardeşim Renault olarak, zaten bu olayların en başında ben vardım, gelin siz de benim sendikama katılın deseydi diğer fabrikalardaki işçilere... Sıfırdan, günahsız bir sendika kurulsaydı. Herkes de peşinden gelirdi, zaten insanlar onu istiyordu. Yeni bir sendika kurulsun istiyordu herkes, tamamen işçiyi temsil eden, Mercedeslere binmeyen, otelleri olmayan bir sendika istiyordu işte. İşçi olan, işçinin olan bir sendika istiyordu. Ama bir şekilde engellendi.

***

Renault İşçisi Melih'le Soru-Cevap: Hep Beraber Tarih Yazdık

Yaşanan bu büyük patlamanın nedenleri neydi?

Olayın nedeni TM. Yalancılıkları, iki yüzlülükleri, verdikleri sözlerin tutulmaması gerek ses çıkaran arkadaşlarımızın işten çıkarılması, senelerin birikimi bizi Mayıs eylemlerine taşıdı.

Renault'da ilk hareket nasıl oluştu, nasıl yayıldı?

Hareket Bosch sözleşmesinin imzalanması ile başladı. Çünkü bize senelerden beri TİS'in dışına çıkılamaz deniliyordu. Bosch TİS'in dışına çıkmıştı tabi TM yalanları ile insanları kandırmaya çalıştı. Ama insanların canına tak etti artık harekete geçmek gerekiyordu. 2012 yılında yarıda kalan eylemler bu sefer tam gaz yeniden başlamalıydı..

Fabrika içinde sesler yükselmeye başladı, fırtınanın geleceğini sendikacılara söyledik bunu söyledik ama kulak arkası ettiler.

Ayaklanma olacağını bu boyutlara varacağını hiç düşünmediler.. En fazla 3-5 kişi işten atıp olayları bitireceklerini zannettiler.. Ama tahmin ettikleri gibi olmadı.. Ruhi'nin çatlak sesleri Renault'ya gelip bastırabilmek istemesi olayları daha da alevlendi ki ne olduysa ondan sonra oldu zaten... 26 Nisan buluşmasından çok rahatsız olmuşlardı. İnsanların kararlı olduklarını gördüklerinde bir şekilde engel olmak istediler ve 5 Mayıs yaşandı. O zamana kadar korkan ya da çekinen insanlar 5 Mayıs sonrasında kenetlendi ve istifalar başladı. Fabrika yönetimi klasik sarı sendikanın arkasında durmak istedi ama işçi kararlıydı yaşanan kaybın telafisini istiyordu. Yönetim 2 hafta işçiyi oyalamaya çalıştı ama sonucu kendisi için ağır olacaktı ve oldu. 15 Mayıs olayları başlamış oldu.

Hareket başlamadan önce herkes birbirine güvensiz ve ayrıydı. Birliğinizi nasıl sağlayabildiniz?

2012 olaylarından çekinen insanlar yine birbirinden uzak dursa da yine de kendi aralarından her zaman sendikadan kurtulmanın yollarını arıyordu. Belirli bir işçi arkadaşlar grubu olasılıkları gözden geçirip arkadaşları bir şekilde organize etmeye çalıştı. Tabi çekingen grubu bir araya getirmeyi TM başardı. Her konuşmaları her hareketlerinden batıyorlardı. 5 Mayıs'taki kavga ve işçi yaralanması insanların bir araya gelmesinde en büyük etkendi. Ruhi'nin fabrikada yaptığı konuşmalar da cabası zaten ismi pezevenk olarak kaldı.

Mücadelenin daha ileriye gidememesinin nedenleri neler sence?

Mücadelenin bir yerde sıkışmasının sebebi isteklerin bitmeyişi. Üstüne fazla öz güvenin binmiş olması. Mücadele bitmeyecek kaç işçi atarlarsa atsınlar işçi hakkını alana kadar her zaman mücadele edecek. Yaşananlar sadece tecrübe olarak bakmak lazım. 2012 olmasaydı 2015 olmazdı, 2015 olmasaydı 2017 sözleşmesi de belki hayal olacaktı ama öyle olmadı.

Geriye dönüp baktığında unutamadığın şeyler var mı?

2015 Mayıs olaylarındaki Renault'daki içerideki ve dışarıdaki arkadaşların beraber yapmış olduğu Meksika dalgasını unutamam bir de arkadaşlarını satanları unutmayacağım.

Şunları şunları yapmamalıydık diyebileceğin şeyler var mı?

İsteklerin önüne geçmemiz gerekiyordu diye düşünüyorum.

Ama topluca alınan kararlar böyleydi tek başınıza insanların kararlarını değiştiremiyorsunuz. Sağlık olsun en azından şunu da yapmadık demedik.

Mücadelede MİB'in oynadığı rolü nasıl görüyorsun?

Renault karıştığı zaman insanların haber almasını sağlayan MİB'ti. Sadece Renault için değil diğer hak mücadelesi arayan tüm fabrikaları bir arada tutuyordu. İnsanları cesaretlendiren veya gaza gelmesini sağlayan tüm hikayeler oradaydı. Eylemlere büyük katkısı oldu. İyi ki de olmuş MİB ile beraber metal işçisi tarih yazdı. 2015 Mayıs olayları tarih kitaplarına girecek.

Metal fırtınaya bakarak gelecekte kazanmak için neler yapmalıyız?

Birlik ve beraberlik içinde hareket etmeliyiz. Tek hedefimiz sarı sendikadan kurtulmak sonraki her getiri en büyük kazancımız olacaktır zaten. Ama ilk hedefimiz sarı sendika olmalı. Yaşadığımız olaylardan ders çıkarmalı bundan sonraki süreçteki hamlelerimizi ona göre yapmalıyız ki sözleşme sürecine güçlü girebilelim. Yaşasın metal işçileri!

TOFAŞ

Tofaş'ın Öncü İşçileri Anlatıyor: Bosch Kıvılcım Oldu, Umutlanınca İş Büyüdü

Mehmet: Tofaşlılar olarak biz de diğer tüm TM üyesi fabrikaların işçileri gibi mağdurduk. TM, MESS ile anlaşıp işçiyi her zamanki gibi kandırıyordu. Ufak ücretlere, iki basamaklı rakamların altındaki zam oranlarına imzalıyordu. Tabi ki gelen tepkileri işten çıkarma korkusuyla bir şekilde bastırıyorlardı. Fakat bu Bosch olayı hepinizin bildiği gibi bir patlama noktası oldu. İnsanların artık TM'ye olan kinini kusabilmesi için bir fırsat oldu. Bu süreçte benim çok da bir şeyden haberim yoktu. Bu Bosch olayını da içeride çalışırken TM'ye yakın adamlardan duyuyordum daha çok. Muhtemelen TM bunları nabzı ölçün diye yolluyordu. Ben kendi payıma olayın bu kadar çok bilincinde değildim.

Ali: Benim Bosch'da çalışan bir arkadaşım var. TM delegesi. Gece sonunda imzalandı. Hayırlı olsun diye bir paylaşımda bulunmuş. Ben şartlara baktım aaa, çok iyi bir sözleşme imzalamışlar dedim. Aslında o bile çok iyi bir sözleşme değil ama bizim yaptığımız sözleşmeye göre, bizim aldığımız paralara göre iyi bir sözleşme. Altına bir yorum yaptım. Hayırlı olsun, o kadar sıkıntı çektiniz sonunda değmiş diye. Bu 15 dakika sonra paylaşımı kaldırmış. Hayırdır dedim paylaşımı kaldırmışsın. Ya işte şubeden aradılar, paylaşmayın sıkıntı olmasın dediler dedi. Ne sıkıntısı olacak dedim. Yani aslında TM de diğer işçilerden gelecek tepkiden çekiniyordu.

Sabah da fabrikada bu konuşuluyordu. Ben ekran resmi almıştım, hesaplamaları yaptım, saat ücretleri şöyle şöyle oldu. Benim kıdemdaşım bana saat ücretinde 2 lira fark attı. 2 lira demek brüt 600 lira demek, sosyal hakkı, osu, busu yaklaşık net 450-500 lira bir kaybım vardı. Biz o farkı telafi edebilmek için eşimizden çocuğumuzdan feragat ediyorduk. Onlara ayıracağımız zamanı hafta sonu fabrikada geçiriyorduk. Hepimiz o şekildeydik ve haliyle buna karşı hakkımızı aramaya giriştik. Bu konularda hiçbirimiz bilinçli olmadığımız için ek protokol nedir, ne şartlarda imzalanır, bir sözleşmenin iyileştirilmesi mümkün müdür bunların acaba olur musuna girdik. Sendikacı normalde kağıt üstündeki tanımı ile

benim hakkımı araması için orada bulunan kişi olduğu için söylediklerine de güvendik. Yaşadıklarımızdan gördük ki sendikacıların sözlerinin yüzde yüzü yalanmış.

Mehmet: Bu süreçte konuşmalar arttıkça ben insanları gözlemliyordum. Ben zaten kişisel olarak sıkıntılıydım. Yaptığım işi hiçbir zaman hazmedemiyordum. Sistemi biliyordum kendimce. Çünkü biraz kitap okudum, bazı entelektüellerle görüşmüştüm. Güvenmiyordum bizim işçilere. Türk söylemez söylenir diye bir laf var ya söylenirler söylenirler susarlar diye bakıyordum. TM odasına yürüme eylemleri oluyordu. Kişisel olarak üstüme düşeni yapmak için, orada kalabalık olsun diye arkalarda duruyordum. Bir gittim, iki gittim 5 kişi 10 kişi falan... O kalabalık sayesinde bir söz aldık. 5 Mayıs'ı bekleyin, görüşme yapıyoruz işverenle falan. Öyle bir umut oluştu. İşin içine umut girince de işler değişti. Zaten toplumsal hareketlerde umut verebiliyorsanız o hareketler yürür. Karşı taraf ne kadar güçlü de olsa umudu olan taraf götürür. Biz o umudu alınca iş büyümeye başladı.

Fısıltıyla başladı, birkaç arkadaşın yüksek sesle konuşmasıyla yolumuz açıldı

Ali: Ben 2008 girişliyim. Mehmet biraz daha eski. Biz geçmiş dönem her sözleşmede yüksek beklentilerde olduk, hakkımızın alınacağına inanıp toplu iş sözleşmeleri fiyasko ile sonlanınca herkes kendisine yakın bulduğu arkadaşıyla fısıltı halinde konuşuyordu bunları. Sesimizi ekmek ve iş kaygısıyla yükseltemiyorduk. Her toplu sözleşme döneminde böyle olup aynı kategoride yer alan bizden iş olarak daha rahat bir fabrikanın bizden çok daha iyi şartlarda sözleşmeye imza atması bizim aklımıza iki soru getirdi. Demek bu zamlar alınabiliyormuş bize niye almadı, Bosch'un geçmişte yaşadığı bir DİSK'e gidip gelme süreci var. Biz sizin hep arkanızda durduk, başka bir teşkilatlanmaya başka bir yerde hak arayışına hiç gitmedik, sizi kaba tabirle satmadık ama senin kıymetli işçin orası oldu. Demek ki sen bu şekilde davranılmaktan anlıyorsun gibi bir algı oluştu. Ondan sonra arkadaşları arasında sessizce konuşan o homurtu grupları, bir iki cesaretli arkadaşımızın bağırarak konuşmasıyla, yüksek sesle bunları dillendirmesiyle, benim gibi insanlar varmış dedik. Onların etrafında toplanıl-

masıyla da bu toplumsal olay öyle başladı. Yoksa delinin birinin bir kuyuya attığı taşın ardından gidiyor değildik. Hepimiz aynı görüşteydik ama ekmek ve işten çıkarılma korkusuyla bunu dile getiremiyorduk. Çünkü TM'nin bir huyu var, sesi yüksek, muhalif işçinin anında kafasını koparıyor.

Mehmet: Bir sorun için TM'cilerin yanına gittiğinde sana hemen sarılıyor, yanına çekiyor. Başka bir adamını da alıyor yanına. Seni beden diliyle eziyor. Ben bu süreçte, gittiğim zamanlarda arkalarda durduğumda kafamı önüme eğip dudaklarımı hiç kıpırdatmadan "-ııı" diye arı kovanı gibi ses yapıyordum mesela. Başkalarının da ilgisini çeksin, bunalsın, hangisine laf yetiştireceğine şaşırsın aciz duruma düşsün diye.

Ne söylediğimi bile bilmiyorum. Zaten çok anlamam da paradan ama bir ses oluşsun, bir uğultu oluşsun, o sesi duyan gelsin kalabalık artsın diye. Sessizce 5 Mayıs'ı bekledik. Ben o süreçte herkese şunu telkin ediyordum. Bak görürsün 5 Mayıs'ta kimsenin gıkı çıkmayacak. Öyle diyordum ki salmasınlar kendini diye.

5 Mayıs'ın akşamında yemekhaneye girerken baktım sendikacılar böyle birbirinin göbeğini sıvazlıyor, gülüyor. Yemekhaneye girdim. Oturduğum masada da arkadaşlar vardı. Operatör falan da vardı. Yemek yerken başladım kaşık vurmaya. Başladım slogan atmaya. Sesim de gür, yemekhaneyi çınlattım tek başıma. Bağırdım, çağırdım herkes sustu kaldı. Yanımdaki operatör, arkadaşlar masayı değiştirdi. Karşımda bir kişi kaldı. Yenilerden biri o da. Olayın farkında değil. Bırakamadı da. Tam çıkış tarafındaydım, yemeğini bitirip yanımdan geçenler helal olsun işte diye gazı da veriyorlar. Boşa bağırmıyormuşuz dedim. Korkuyorlar, destek olmuyorlar ama en azından takdir ediyorlar. Bağırmaya devam ettim, kimse de yanıma gelmedi. Kimse de bir şey diyemedi.

Önce ben abdest alıp öyle işe gidiyordum, kalabalığı kaçırmayım diye bu sefer önce sendika odasının önüne gittim. Bir baktım yine kimse yok. Meydan bomboş. Sendikacılar kapı önündeler. Kaldırdım yumruğumu üstlerine doğru slogan ata ata bağıra bağıra yine gittim. Böyle uzaktan yaklaştılar biraz ama ortalık çember gibi bomboş. Bağırdım bağırdım baktım yine bir cacık yok. Sonra döndüm millete "yuh lan size de" dedim, döndüm gittim abdest almaya.

Abdest alırken o arada Zeki, Soner'i bulmuş, "napıyoruz aga, böyle böyle patlatalım gitsin" demiş. Zeki ile Soner bir başlıyorlar bağırmaya peşimden bir baktım ortalık yıkılıyor. Geri döndüm bir baktım kalabalık. Yardım yardım geçtim, ne söylediğimi bilmiyorum. Baktım bir tanesi benim ismimi okumaya çalışıyor. Orda benim nevrim döndü. Adama giriyordum. Arkadaşlar hemen araya girdiler. Beni uzaklaştırdılar. Orada ihale öyle üstümüze kaldı. Ondan sonra sloganlar, ben her gittiğimde çağırıyorlardı, konuşmalar yapıyordum. Soner destek oluyordu. Müjdat falan topluyordu. O TM'de şimdi. Bana söz hakkı veriyordu. Ondan sonra Gemlik'te gizli toplantılar yapmaya başladık. Tenha yerlere gidiyoruz. Korkuyoruz, bilmiyoruz ya ne olacak diye... Ondan sonra bu işi dava edinmek isteyen arkadaşlar kendiliğinden bana ulaşmaya başladılar. Mesela Bora geldi. Adem abi geldi. Onlardan da şüpheleniyordum. Kimseyi tanımıyorum. TM'ci olabilir mi diye düşünüyorum. Hemen onları da sorgulatıyordum güvendiğim adamlara. Öyle öyle kemik kadro oluşturmaya başladık. Ondan sonra her yemek saatinde bu şekilde bağırırken baktık diğer vardiyada hareket yok, bunu diğer vardiyaya da sıçratalım. İş çıkışı biraz geç girelim onlar bizi görsün. Bir sabah gece vardiyasının çıkışında servisleri durdurduk, diğer vardiyayı geç bıraktık. İşe geç başladılar.

Ali: Gündüz vardiyasında 16.35'de işe gireceğimiz bir günde diğer vardiyadan da aynı fikirde olan arkadaşlarımızı toplayalım diye işe geç girelim diğer vardiyadan da katılmak isteyenler bize katılsın diye işe geç girme eylemi yaptık. Bizim vardiyadan 240 kişi kadar katıldı herhâlde o eyleme, diğer vardiyadan da gelenler oldu. İnsan kaynaklarından Ahmet İzmirli geldi, arkadaşlar bu işi tatlılıkla çözelim gibi bir şeyler söyledi. Tam 70 dakika geç kart bastık. Hatta bir iki arkadaş kart bastıktan sonra sendika odasının önüne de gidelim dedi ama ben kartı bastık, taksimetre işliyor, para basmaya başladı. Benim için etik bir davranış olmaz. Karşılığında para alıyorsam...

Yıllar boyunca kandırdılar

Özgür: Ben 2006 girişliyim. TM işe girerken 2006 yılında yüzde 19.6 zam aldık. Eskilerle yenilerin ücretleri arasındaki fark açılmaması için bize söz verdiler. Yeni giren de eski giren de aynı

zammı alacak diye. Saat ücretim 2 liraydı 2 buçuk lira oldu. 20 yıllık adama da yani saat ücreti en yüksek olan adama da 50 kuruş zam geldi. Onun aldığı zammı ben de aldım. Ondan sonraki altı aylık zamlarda ben bir alıyorsam o üç aldı. 2012 yılında bizi MESS'e yürüttüler. 2013'e uzattılar. Sözleşme uzadı. Yüzde 20'den taslak yapmışlar. Bu yıl işçinin yılı olacak dediler. Orada yine bir satış sözleşmesi. Sonrasında yüzde 7'ye imza. Sendikacılar geldi "çok iyi zam aldık" dediler. O zaman diliminde Bosch işçileri örgütlenip başka sendikaya geçtiler ve o sırada Tofaş, Renault adam çıkarmaya başladı. İşten atmalarla, yer değiştirme, mobbing, baskı... Bizi bunlar bastırdılar. Sonrasında gel gelelim 2014 yılına. "İşçinin yılı olacak" diye gezen Pevrul Tofaş'a geldi. Tofaş'ta işçilere yüzde 18'in altına imza atarsam şerefsizim, namerdim, ellerim kırılsın diye söz verdi. Bunun sözünü verip de gidip yüzde 7'ye imza atıyorsa bir şey demem yani.

İş bırakma hedefe yönelik bir eylemdi

Ali: Ben direniş taraftarı değilim. Benim düşüncem barışçıl yollarla çözülsün. Tepkimizi fark etsinler ve hakkımızı versinler. Tofaş'ın zarar etmesini biz de istemeyiz. Tofaş burada varlığını sürdürsün ki burada bu kadar işçi ekmek yesin. Bir arkadaşımın verdiği bir örneği söyleyeyim. Japonya'ya bir geziye gidiyor. Bursa'da bir otomotivde çalışıyor. Çalışan işçilere bakıyor çoğunun kolunda siyah bant var. Bu ne diye soruyor, onlar grev yapıyor cevabını alıyor. Siyah bantı takıyor yöneticide de bir sıkıntı var bu işçide çözmemiz lazım algısı oluşuyor. Onlar onun üstünde odaklanıp çözüyor. Biz de yöneticilerde öyle bir kültür oluşmadığı için, hepsi kendi koltuğunun kaygısında olduğu için bunu üstünde durmuyorlar. Bizim kaşık vurma eylemlerimiz de bir uyarıydı. Oradayken çözselerdi iş bırakma eylemine gerek olmayacaktı. İnsan ekmek yediği yerin zarar etmesini, bir sıkıntı yaşamasını ister mi? Hiçbirimiz istemeyiz 8-10 gün fabrika dursun. Bu hakkımızı almak için hedefe yönelik bir eylemdi. İş bırakma bizim en son kozumuzdu. Olayı oraya götüren işçiler değil, o algıya sahip olmayan, işçinin beklentisinden bir haber yöneticiler ve sendikacılardır. Olay tamamen bu yoksa bizim yöntemlerimiz barışçıldır. Gittik insan gibi de konuştuk önce sendikacılarla, insan gibi de hakkımızı talep ettik. Böyle bir şeye hakkımızın olmadığını söylediler.

Halbuki yaşadığımız süreçten sonra öğrendik ki ek protokollerle gayet de mümkünmüş böyle bir şey. Ama sendika kuruluş amacı olan işçinin hakkını savunmaya yönelik eylemler yerine işçiye karşı işvereni savunmaya yönelik eylemler içerisinde olunca bu süreç kaçınılmaz oldu.

Özgür: Ben bu 10 yılda TM'nin örgütlü olduğu Tofaş'ta şunu öğrendim ki bir yer hakkını aramaya gittiği zaman orayı bastırmak için örgütlenip eşkıyalık, teröristlik yapıyor bunlar. Grammer'de işçinin ayaklanmasını bastırmak için Tofaş'da örgütlenip oraya otobüslerle adam götürmek, Bosch'a, Renault'ya adam götürmek, adam dövdürmek... Bunların yaptığı tek şey bu. Başka fabrikaların da sendikal özgürlüğüne karşı koyuyorlar. Fabrikada bunlara sendikal izin vererek gönderiyor.

Mehmet: Mesut Dinç bir yıl oldu neredeyse fabrikadan hala maaş alıyor. (not:metal fırtına başladığında TM Tofaş Baştemsilcisi olan bu kişi, saldırgan kişiliği ile tepkilerin hedefindeydi. 5 Mayıs'taki saldırının ardından işçilerin büyük öfkesi karşısında bir daha fabrikaya gelemedi, Tofaş yönetimi de bir süre sonra işten çıkarmak zorunda kaldı) Eylemlerden sonra ortalık karışmasın diye TM'yi artık tanımadığımız için yemek saatlerine yarım saat daha ekletip bir bizim vardiyadan bir diğer vardiyadan ikişer kişiye izin verilmesini istedik. Yönetim izin vermez bunu üst yönetimle konuşmamız gerek diye bertaraf ettiler. Bize yarım saati çok gören, bunu yönetimin karar vermesi gerekir diyen yönetim Mesut Dinç'i ve fabrikaya adam dövmeye giden diğer arkadaşlarını tolore ediyor. Kaldı ki temsilcilerin yarım gün çalışması gerekiyor hiçbirini çalıştırmıyor mesela.

Ali: Tofaş'a ayak basmayan Mesut Dinç bir yılı geçti ama maaş almaya devam ediyor. Bir yıl boyunca fabrikaya uğramayan bir adam, arkadaşlarından öğrendim fabrikada devamsızlık ödülü almış. Bu da fabrika yönetiminin sendikal tercihinin göstergesidir. 3 ayda bir fabrikada hiç devamsızlık yapmazsan, saat kaybetmezsen, ekstra vadettiği, sen özverili çalıştın bu da senin hakkın gibi teşvik etmeye yönelik bir ödül. Bunu da bir yıldır fabrikaya uğramayan bir adam alabiliyor. Ben Tofaş'ta çalıştığım 8 yıl boyunca bu ödülü hiç almadım.

Baskı ve engelleri aşa aşa ilerledik

Mehmet: Biz bu otobüslerin geç kalmasından sonra bu olayı diğer vardiyalara da sıçrattık. Diğer vardiyadaki arkadaşlarımız bizim A vardiyasını da geçmeye başladılar. Büyük kalabalıklar, sendika odasında güzel alkışlı protesto eylemleri yapmaya başladılar. Bu süreçte birbirimizle de diyalog kurup, Gemlik'te bir arkadaşımızın evinde buluştuk. Orada yapmamız gereken şeyleri konuştuk. İstifa masası kurma kararı aldık. Ondan sonra yine bir heyet oluşturup bir avukata gittik. Bu süreci nasıl yürütürüz diye. Avukat bize eğer TM'de kalırsanız ben bu sözleşmeyi lağv ettirebilirim, dava açarım, burada bir yetkiyi kötüye kullanma var, o yüzden mahkemeye verip bunu bu şekilde aşabiliriz dedi. Fakat o anda Özgür ve Veli arkadaşımız tepki gösterdi. TM kesinlikle olmaz diye. TM'siz senaryoları düşünmeye başladık.

Toplu istifayı durdurtmak için örneğin benim geldiğim servisi durdurdular yol kenarında. Fabrikaya gelmesin diye. Çünkü fabrika önünde eylem yapıp diğer vardiyaya sıçratacağımızı düşünerek... Minibüsü durdurup o şekilde geldik. Ondan sonra karar aldık masa kuracağız diye. Jeneratör ayarladık. Arkadaşlarla özverili bir şekilde iş paylaşımı yaptık. Kimimiz masaları ayarladı kimimiz telefonlarını ayarladı, internet paketi aldı. İnsanları toplu halde istifa ettireceğiz diye fabrika önünde masa kurmaya karar verdik.

O gün diğer vardiya kuracaktı masayı biz de iş çıkışı devralacaktık onlardan. Fakat o gün beni o gün Gemlik'e araba taramaya verildim. İlk defa fabrika dışında bir göreve verildim. 8 yıllık iş hayatımda ilk defa böyle bir göreve verildim. Zeki arkadaşımızı İstanbul'a gönderdiler. Bizi sağa sola dağıtmaya başladılar. Bu arada konuşmalar yaptığımdan heyecandan iştahtan kesildim. Mide hapı alıyordum tek tük, sağlık servisinden. O aklıma geldi ben sağlık servisine gidiyorum dedim.

Sağlık servisine girerken şarkı söyleyerek girdim. Oradaki görevli bana yaptığımın çok yanlış olduğunu insanları kaale almadığımı söyledi. Fakat 5 dakika sonra kendisine bir emir geldi. Ben en sonda olmama rağmen beni en öne aldılar. Onların da insanlara ne kadar değer verdiği belli oluyor. Ben tedaviyi kabul etmiyorum, bana sevk verin ben rapor alacağım dedim. O şekilde sevk alıp dışarı çıktım. Dışarı çıkıp hemen Veli'yi buldum. Masaların

kurulmasına yardım etmek, ne aşamada organizasyon onu takip etmek için. O sırada polisleri gördüm, diğer vardiyadaki arkadaşları zora sokuyorlardı. Sonra beni içeri çağırdı Adnan Bey, güvenlikçi, orada bana ricada bulundu. Ahmet İzmirli ile bana yalvardılar. Dediler ki bu masa bizim itibarımızı zedeliyor. Karşı tarafta, görünmeyen bir tarafta yapabilir misiniz dediler. Görünmeyen olmaz ama yolun karşısında olabilir dedim. Bize gören gelir, istifasını yapar göndeririz dedim. Fakat ben o konuşmayı yaparken arkadaşları karşıya da değil gözükmeyecek bir araya sokmuşlar polisler. Polisler sürekli bize sizin sayfayı başkaları yönetiyor, işçi değil onlar falan diyor. Biz de birbirimizi pek tanımadığımız için orada telaşlandık. Ben de raporlu olduğum için fazla üsteleyemedim orada. Avukatla görüştüm, bunun hiçbir sakıncası olmadığını yaptığınız işe devam edin dedi. Ondan sonra ufak arbede gibi bir şeyler oldu ve bir şekilde toplu istifaya engel oldular. Fakat bu arada vardiyaya gelenler polislerle bizim oradaki tartışmaları görünce, birlikteliğimizi görünce daha beter, Renault'daki olaydan da fazla tepkiye neden oldu. Bu şekilde istifalar başladı. Daha çok istifalar içeriden oldu.

Ali: Sonuçta sendikal tercih anayasa ile korunan bir hak. Kimse kimseye geçiş yap diyemez. En fazla vicdanen ikna etmeye çalışırım. Zaten oradaki kimseye baskı yapmaya gerek yok çünkü insanların hemen hemen hepsi 4-5 yıl çalışan işçiler, yaşadıklarının herkes farkında. Sadece fabrikanın çok eskilerinden beklediğimiz kadar destek göremedik. Destek görememe sebebimiz de geçmiş dönemde kendilerinin yaşadıkları 98 süreci. Fabrika kafa koparır, ekmeğimizden oluruz. Onlar da bu kaygılar vardı. Bunu da anlayışla karşıladık. Çünkü ben bir nebze olsun gençliğim var, çıkarıldığımda bir yerde daha rahat iş bulabilirim. Onlardan da eminim istifa etmeyenlerin yüzde 90'ı gibi bir çoğunluk, TM'den menfaati olmayanlar fabrika yönetiminin tarafsız, herkesin sendikal tercihine saygılı ikna olsalar ondan bizden önce koşa koşa gider istifa ederlerdi. Sonuçta benim 7-8 sene hakkım yendiyse onların ömrü yendi. Ama yaşamsal kaygılar, ailevi kaygılar, iktisadi kaygılar onların eyleme katılımının önüne geçti.

Renault'da üretim durdurulunca biz de devam dedik

Mehmet: Bu süreçte CEO'nun bir tane toplantısı vardı. Yıl-

lık "biz bize" toplantısı. Bunu iptal etti. Ondan sonra biz yine çalışmalarımıza devam ederken benim için DİSK'ten para aldığım, Gemlik'te diğer marjinal gruplarla toplantılar yaptığım üzerine söylentiler yaydılar. Direk olayı PKK, vatan bayrak olayına çekmeye kalkıştılar. Çay saatinde Buhari okuyan bir adamdım. Benim o aralar bu tarikatlara takıntım vardı. Gıcıklığına mealli Kuran okuyordum. Şefim de biliyordu beni. Bu olaylarda da çok çekti beni. Bırak diyeceğim ama sen bırakmazsın biliyorum, sen böyle bir çocuk değildin, sessiz sakindin falan filan... Birkaç kere böyle şeflere gidip gelmişliğimiz oldu. Ondan sonra artık iyice alıştık. Bu sefer onlar endişelenmeye başladılar. Ben talcid falan alıyordum bu sefer onlar gidip gelmeye başladılar doktora. İsyanı bastıramadıkları için benim formenim ve şefim gidip gelmeye başladılar.

Bundan sona Renault'nun imalatı durdurduğunu öğrendik. 15 Mayıs. Bu bizim fabrikada da yankı buldu. Arkadaşlara bir şekilde biz böyle bir şey yapmayacağız çünkü Renault'daki arkadaşlar bizden erken başladıkları için onların süreç gereği bu aşamaya geldiğini anlatıyorduk.

O zaman 4 bine yakın istifa kağıdı vardı elimizde. Onlar bize oda tahsil etmek zorunda kaldılar. Görevli verdiler stajyerleri. Gruplar halinde istifa etmeye başladık. TM hiç yok, odada bile yoklar.

Ondan sonra Renault'nun durdurduğunu öğrenince herkes yanıma gelmeye başladı. Biz ne zaman durduruyoruz, Renault alır, Bosch alır biz alamayız falan. Böyle bir durumda tek karar vermek de zor. Orada böyle bir şey oldum. Diğer vardiyadan Veli, İbrahimler toplanmışlar hadi ne zaman durduruyoruz diye. Çünkü onlar dışarıda oldukları için Renault'ya da gittiler, o ortamı da gördüler. Şevke gelmişler. Ben Veli'ye dedim ki Veli bugün CEO'nun toplantısı var. İptal olan değil haftaya ertelendiği için, Ali'nin anlattığı gibi eskiler CEO'nun ağzından duymadıkça sendikal tercihinizde özgürsünüz diye ben istifa etmem diyordu. O zaman "biz bize" toplantısında kimse söz hakkı almasın veya kim alırsa alsın ben konuşacağım dedim. Kabul ettiler. Ben CEO'dan sendikal bir tercihte bulunmak istiyoruz fakat çekinen arkadaşlarımız var daha önceki bir süreçte yönetim bunları zorla geçirmiş, o yüzden ser-

best olduğumuzu ikrar eder misiniz diye izin isteyecektim. Fakat yemekhanede çıktım iki bölümünde de bağıra bağıra arkadaşlar biz imalatı durdurmayacağız, bizim istifalarımız çok iyi gidiyor. 2 binin üzerinde istifalarımız var. CEO geldiğinde onunla da konuşacağız, eskiler de bundan cesaret alıp istifa edecekler ve biz TM'yi bitireceğiz.

O zaman biz dayanışmayı bile bilmiyorduk. Dayanışmayı ben DİSK'in bir sendikası zannediyordum. Çünkü TM önünde bir konuşma olmuştu, Hurşit abi ben DİSK'e geçtim dedi, ona sen DİSK'e geçmedin dayanışmaya geçtin dediler. O arada ben dayanışma ne acaba diye düşünüyorum. Herhâlde DİSK'in bir sendikası dedim. Biz de sayı belli bir yere gelince bunun yetkisinin düşeceğini zannediyorduk. Ondan sonra CEO'dan bir haber geldi iptal oldu diye.

Tamam bunlar sendikadan doğru tavır alıyor diye yorumladık. Zaten servislerin yerini değiştirmeler, kapı girişlerini değiştirmeler, belli ediyorlardı. CEO da ikinci kez iptal edince sendikadan yana tavır aldıklarına kanaat getirdik. İş çıkışına kadar halen daha bir şey söylemiş değiliz. Ben iş çıkışı geç kalıyorum işimden dolayı, bant durduktan sonra ben bir araba daha yapıyorum aşağıda düştüğüm için onu da bitirip öyle çıkıyorum. O arada diğer vardiyadan bütün gelenler yolunu değiştirip benim oradan geliyorlar ve bana laf sokuyorlar. Renault alır, Bosch alır biz alamayız bizden bir cacık olmaz falan. Ben hemen Veli'yi aradım, nasıl istiyorsanız öyle yapın dedim. Ben bu süreçten sonra başı çekmiyorum ama arkanızdayım, bu davanın peşini en son ben bırakcam dedim. Sevindi o da. Bizimkiler de kapı önünde durdurmuşlar zaten çıkışta hergün durup konuşuluyor. Zekiler falan konuşuyor.

Dışarıya bir çıktım kalabalık, beni çağırdılar hemen ortaya, ben gelmiyorum dedim arkaya oturdum, siz devam edin. Polisler geldi yanıma ne oluyor, dağıtalım dediler. Ben ilgilenmiyorum, arkadaşlar ilgileniyorlar dedim. Arkalarındayım, en son ben terk ederim dedim. Veli aradı "koptuk geliyoruz" dedi. Bu süreçte Velilerin bulundukları bant fabrikanın en arka tarafında B vardiyasında, İbrahim Gürkanlar, Veliler, Ahmetler, Aykutlar falan konuşuyorlar tamam durduralım diyorlar. İbrahim sesleniyor Aykut'a, Aykut bantı basma yerinde, bas diyor, Aykut basıyor. Arkadan bu

tarafa doğru tarayarak geliyorlar. Banttan ayrılırken o anda da şef orada. Muhtemelen ya dinleme oldu, zaten benim çalıştığım istasyona üç tane kamera koydular. Burnumun dibine kadar kameralar koydular. Gelen gidin TM ajanları da bir dünya zaten.

Daha bunlar banta basar basmaz şef orada bitmiş. Lütfen, ne yapıyorsunuz, geçin geçin abicim, hani böyle kendine güvenir bir halde. Fakat bunlar dinlemiyorlar, montaj binasından diğer montaj binasına süspansiyonda da montaj var bunlar oradalar, gerçek montaj binasına geçecekleri sırada İbrahim devam ediyor giriyor montaj binasına ama bir bakıyor ki arkası gelmiyor. Araya şef girmiş. Şef çoluğunuzu çocuğunuzu düşünün diye tehditvari konuşuyor. Herkes duraklıyor. Ondan sonra İbrahim geri dönüyor şefin kolunu tutup indiriyor, arkadaşlara sesleniyor. Hadi arkadaşlar yürüyün gidiyoruz diyor. Bundan cesaret alıyor herkes. Montaj binasına girince olay kopuyor, herkes bırakıyor. Montajdan da boya birimine geçerken artık şef bunların önüne geçiyor, geride kalıyor, önüne geçiyor geride kalıyor. Elleri titrer bir vaziyette, yalvarır vaziyete geliyor. Beyler bakın benim de çocuğum var demeye başlıyor. İbrahim de diyor senin varda bu insanların yok mu diyor. O şekilde kopuyorlar geliyorlar. Biz de onları baya bekledik. Bir baktık geliyorlar onları alkışlarla karşıladık. Bizim düşüncemiz bir saat içinde yönetim gelir, ne istiyorsak verir, o şekilde devam eder diyeydi. Fakat çok zorlu bir sürece girdik.

Ali: Bizim iş bırakma gibi bir niyetimiz yoktu. Öğle yemeğinde börek çıktı, börekleri topladık, kooperatiften alışveriş yaptık, kendi TÜT'ümüzde (Tofaş'taki çalışma takımlarının her birini tanımlamak için kullanılıyor TÜT kısaltması) kapı önünde toplanıp Renault'yu desteklemeye gidecektik. Yan TÜT para toplamış arasında, işte sigara alırsınız diye. Ondan sonra emniyet geldi, dağılın, bu yaptığınız yasal değil, bağırdı çağırdı, halbuki yasal değille de alakası yok. Tamam kanun nizam bilmiyoruz da, hakkımızı korumakla yükümlü olan, bizden alınan vergilerle maaş alan adamı hakkımızı gasp etmesi de bizi orada ayrıca tetikledi. Dağılmıyoruz diye bir bağrışma çağrışma oldu. Hatta bir iki arkadaş sadece biz de durmayalım içeriyi arayalım arkadaşlar da çıksın dedi. Benim şahsi kanaatim orada emniyet hiç girmeseydi, bizim istediğimizi yapmamıza müsade etseydi imalatın durdurulacağına da inanırnı-

yorum açıkçası. Emniyetin gelmesi bizim imalatı durdurmamızdaki en büyük etken oldu.

Eyüp: İşveren bu süreci hep TM'nin üzerine attı. Hiç arabulucu rolü oynamadı. Sizin aranızdaki sorundur ne haliniz varsa görün demeye getirdi. İşveren burada bir inisiyatif alsaydı, ufak bir iyileştirme yapsaydı, açık söylüyorum belki bir 100, 150 lira para alırız, çek alırız, bunun peşindeydik. Ne koparırsak derdindeydik. Ama olaylar sarpa sarmaya başladı.

Mesele sadece ücret değildi

Özgür: İlk Bosch sözleşmesi imzalandığında beni o atölyeden o atölyeye gezdiriyorlardı. YTL'lere atar gider yapıyorduk, her yıl zaman çaldıklarından dolayı, işler yetişmiyor çünkü. C4'e gönderdiler, orada ben çalıştım, beraber de çalıştık Mehmet ile. Ama ben Mehmet'i hoca olarak biliyorum. Mehmet de oraya sürgün geldi. Bir bakıyorsun, iş aynı hiç değişmemiş. Yıl geçmiş, bir parça gelmiş 20 saniyelik parça gelmiş, bir bakıyorsun 2 tane adam yok, 60 kişilik bantta 55 kişi kalmış.

Ali: Eylemlere baktığınızda ücret eşitsizliği gibi gözükse de, çalışma şartlarının ağırlığının da büyük etkisi var.

Bir TM temsilcisinin kabadayı kabadayı yürümesi bile bizde bir birikim oluşturdu. Kendinden emin, böbürlü, kibirli tavırlarının da etkisi var.

Sonrasında bu ilk Bosch sözleşmesi imzalandığı zaman, ertesi günü benim orada arkadaşım çalışıyor onu aradım 2012'de giren işçinin saat ücreti 9.65 lira dedi. Benim saat ücretim o zaman 8 liraydı. Her yemek paydosunda gidiyoruz sendikanın önüne, ben yaka kartı takmıyorum, burada mühür var, mühürden sicil numarama bakıyor kaç diye. Bunlar diyor tamam haklısınız. Bir gün git, iki gün git, beş gün git bunlar bize yalan söylüyor. Herkesin ücret çizelgesine Koç Holdinge gönderdik, ücretlerinize iyileştirme yapılacak dediler. 5 Mayıs'a kadar süre vermiştik. Bu yüzden 5 Mayıs'a kadar bir durgunluk oldu. Ondan önce sendika önü ana baba günü. Çünkü 500 liralık bir fark var Bosch işçisiyle, bu fark için adam cıvatayı koparır. Çalışmam yani. Bosch benim yan sanayim. Tofaş'taki adam işten kaçıp Bosch'a gidiyor.

Aniden başladık ama hızla örgütlendik

Mehmet: İlk gün akşam olmaya başladı ama durdukça sayımız da artmaya başladı. Duyan gelmeye başladı fabrika önüne. Şenlik havası vardı. Davul zurna geldi. Ondan sonra kandil diye yasin okutturduk. Gece olunca aramıza TM'ciler girmiş, şöyle olacakmış, böyle olacakmış diye söylentiler yayılmaya başladı. Panik havası oluştu. Hemen organize olduk. Arkadaşlar kapının önüne görevliler koydu, işçi çıkarmasınlar diye. Dönüşümlü, gececi gündüzcü. Çadırlar kurulmaya başlandı. Polisler artık toplumsal bir olaya dönüştüğü için tepki göstermediler, kenara çekildiler. Erzaklar gelmeye başladı. Biz gitmeye başladık erzak için. Diğer illerden destekler gelmeye başladı. Bu süreçte işveren bize hiç görüşme teklifinde bulunmadı. İlk 2-3 gün. İşçilerin evleri, anneleri, babaları, eşleri TM tarafından arandı. Oğlunuzu, eşinizi öldürecekler. Bir sürü tehdit. Dağıtabilmek için her şeyi yaptılar. Bazılarının amirleri gizli gizli geldi. Kendi grubunu kenara çekip uyarmaya çalıştı. Biz yakaladıklarımıza müdahale ettik. Bazı grupları Asmerkez AVM'ye çektiler.

İçeridekilerin sigara ihtiyacı falan... Hep koşuşturmacaydı. Ama güzel bir dağılım oldu. Dilsizlere yol kenarını verdik, gelen geçen arabalara korna çaldırtırıyorlardı. Gençlere megafonu verdik, amigoluk yapıyorlardı kapı önünde. Ben çoğunlukla röportaj yapıyordum ondan sonra arkadaşlar da röportaj yapmaya alıştılar. Bazı gazeteciler ve televizyonlar destek oldular sonra bu ulusal medyada yayıldı. Onlar da gelmeye başladılar. Vali araya girdi, uzlaştırmak için bir toplantı ayarladı. O toplantıda Renault yöneticisi ilk oturumda işçilerin istediğini verdi ama bizim Burhan Çakır, MESS'de de görevli olduğu için araya girdi, Renault yöneticilerini uyarmış. Verdikten sonra geri aldırttılar. Bizim arkadaşlara bakın attan inip eşeğe binmeyin, görevden alıcam hepsini sandık kurdurtçam, yeni seçim yaptırcam TM'de diye telkinde bulundu.

Daha zaman geçtikçe Çalışma Bakanlığı müfettişleri geldi, durum tespiti yaptılar. Beni ayrı olarak çağırdılar. Sen istersen bunu durdurabilirsin. Çok büyük zarara giriyor arkadaşların ömür boyu çalışsalar ödeyemezler, bunun sorumlusu sizsiniz dediler. Burada işverenin yapacağı bir şey yok. Sözleşme var, sizin sendi-

kanız imzalamış bunu siz de onun arkasında durmak zorundasınız diye... Ama arkadaşların laftan anlamıyor, sen arkadaşlarını kurtarabilirsin gibisinden. İşte algılar sokmaya çalıştılar falan. Kabul etmedik, devam ettik.

Bir vali görüşmesi daha oldu. Renault, Mako, Coşkunöz, biz. Bu arada bizi savcılığa şikayet ettiler. Biz çalışamıyoruz, çalişmak istiyoruz, mağdur oluyoruz diye TM yalakaları, hatta bunların içinde raporlular da var, bizi şikayet ettiler. Renault'takiler de oradaydı, savcılıkta ifade verdik. Gün geçtikçe içerideki arkadaşlarımızın sayıları da azalmaya başladı. Biz Renault'daki gibi organize bir biçimde içeriye adam sevkiyatı yapamadık. Yaptık ama fazla yapamadık. İçeride hastalananlar oldu, ailesinden hastalananlar oldu. Bir şekilde sayımız erimeye başladı. Cuma günü CEO bir çağrıda bulundu. İlişik keseceğini ilan etti. Dışardakilerden girenler oldu. Operatörlerden zaten hiç eylem yapacağına inanmadığım insanlar vardı, bunlar biz operatörler olarak toplu halde hareket edelim arkadaşlar bölünmeyelim dediler, yap hep beraber girelim ya da girmeyelim diyorlardı, girecekleri de belli olduğu için girdiler. İlk kırığı bunlar verdi. Bir de en direk işçiler. Bu sefer fabrikayı İSS yani temizlikçileri de dahil, yan sanayi de dahil formenler, şefler de dahil hatta CEO bile eldiven takmış. Zaten bantta bir rezerv var. Bunu çekerek fabrikayı çalışmış gösterdiler. Bütün genel medya alt yazılar halinde bunu geçti. Günlerdir bizim olayımızı duymayan medya haber olarak geçti bunu.

Fabrikanın çalışması içeride de dışarıda da bir korku havası estirdi. İçerideki kırıklığında sinyallerini almaya başladık. Sadece dışarıda 35 kişilik bir çadır bana geceden sonra gireceğini söyledi. Dışarısının da durumunun kötü olduğunu hissettik. Ve bir şekilde bizi toplantıya çağırdılar.

Bizi bir şekilde soktular toplantıya. Çağırmadık edasındalar, kim çağırdı gibisinden. İyi madem geldiniz görüşelime geldi iş. Bizi kendileri direk de çağırmıyorlar aracı ile yapıyorlar, gururlarını da kırdırmıyorlar. Ben daha toplantıya giderken içerideki arkadaşlarım sivilleri çekip bu gece anlaştınız anlaştınız yoksa ben giderim diyen arkadaşlarımla karşılaştım içeride.

Ondan sonra ben, Osman, Veli ve İbrahim 4 kişi toplantıya girdik. Karşımızda üst düzey yöneticilerden Burhan Çakır ve Cem

Temiz Arabacı vardı. Önce önümüze işten çıkarılacakların listesini koydular. Hiç alttan almadılar, arkadaşlarınız çıkacak artık dediler. Profesyonelce bir algı operasyonu yaptılar. Osman pazarlığı 14 milyardan açtı. Ooo güldüler falan. Cem Temizarabacı, Burhan'a kalk gidiyoruz falan yaptı. Bize içerideki işçilerin attıkları mesajları gösterdiler. Biz çalışmak istiyoruz ama utanıyoruz, bizi bir şekilde buradan alın gibisinden mesajları gösterdiler. Ondan sonra belirsiz bir fiyata, ilk anda verilecek bin liraya, aslında 500 liraydı, biz bari bin lira olsun, söylemeye yüzümüz olsun dedik. Biz on dört deyince o da ne 7-8 olsa neyse demişlerdi. Biz de 7 bin gelir diye çıktık durumu arkadaşlara anlattık. Ben dışardakileri topladım, İbrahim içeridekileri topladı.

Direniş binlerce adam gibi adamla tanışmama vesile oldu

Ali: Oylama yapalım dedik. En büyük sıkıntıyı çekenler içeridekiler, onların bir buçuk oy hakkı olsun dedim. Çıkacak karara da herkes saygılı olsun. Bu tek bir işçinin başının altından çıkan bir şey değil. Bu toplumsal bir hareketse ben zaten eylemlerin ilk başında kendi çalışma arkadaşlarıma dedim ki eylem taraftarı değilim. Zaten bu işin sonunda birilerinin canı yanacak, tatlılıkla mümkün olduğunca halledelim dedim. Ama şu da var ailemizden daha fazla birbirimizle vakit geçiren insanlarız, arkadaşlarımın yüzde 60'ının, 70'inin fikirlerine sırt çevirecek bir adam da değilim. Benim oyum hayır yönünde ama ne karar alınırsa da saygı gösteririm, yüksek çoğunluğun mutabık olduğu karar arkasında dururum, sonuna kadar da giderim dedim. İstemediğim halde benim çalıştığım gruptan eylemle ilgili karar çıktı.

Ondan sonra komik şeyler de yaşadım. Eylemden sonra bize liderlik edenler Türk Metal'in neyine kandılarsa oraya döndüler. Kendimi bir anda bizim grubun temsilcisi olarak buldum. Seçilmiş falan da değilim, daha fazla elimi taşın altına soktuğum için bu olsun dediler. Ondan sonra da işten çıkarıldım.

Eylemlerde valiliğin sıkıntısı büyük oldu bizim için çünkü belediyenin seçim öncesi olduğu için bol bol yardım göndermeleri, aldığım duyuma göre resmi bir şey yok valilik tarafından yasaklandı veya engellendi bir şekilde. O bizi sıkıntıya soktu. Bir de içeride işitme engelli bir arkadaşımız bebek bekliyordu, bebeğin

düştüğü haberini alıyor. Yani evladı ölmüş, arkadaşlar diyorlar git hani eşinin yanında ol. Arkadaşımız ben asla sizi satmam diyor. Kendi hür iradesiyle içeriden çıkıp evine giden arkadaşa eşi soruyor ya işte bitti mi, aldınız mı hakkınızı, yok alamadık diyor, ben bıraktım geldim diyor. Eşi ne biçim erkeksin diyor.

Kimi zaman çok güldük, kimi zaman çok ağladık. Eylem bizi kendi kriterlerimizde adam kim onu gösterdi. En kutsal değerlerimi emanet edebileceğim kardeş grubuna kavuştum. Herkesin inancına saygı gösteriyorum ama ben hamdolsun Müslümanım rızkın yazıldığına inanırım, Tofaş'ta 7 yıl, 9 ay, 15 gün çalıştım. Tofaş'ın bana kazancı iktisadi yönde değil, Mehmet gibi, Özgür gibi, İsa gibi adlarını sayamayacağım yüzlerce, binlerce adam gibi adamla tanışmama vesile oldu.

Mehmet: Aliler bir buçuk oy deyince, ben içeriye tekrar gittim, İbrahim'e arkadaşlar sizin düşüncenizi alıp öyle karar vermek istiyorlar dedim. İbrahim orada şartlar böyle böyle, ne diyorsunuz, tamam mı devam mı dedi. Firesiz herkes tamam bitirelim diye el kaldırdı. Tek bir işçi arkadaş karşı çıktı. Direnmeliyiz, devam etmeliyiz dedi. Şöyle bir şey var.

Toplumu karşına aldığın zaman ön saftakiler arkasındakileri görmüyor. Sen önü de görüyorsun arkasını da görüyorsun. Ön saftaki adam en ateşli adam, en önde. Zannediyor ki arkamdaki herkes de aynı bakıyor. Bir zincir düşün onun en zayıf halkası hangisiyse ona göre hareket ediyorsun. En zayıf halkan kadar güçlüsün. Ortalamaya vuramıyorsun bunu. Tamam öndeki güçlü ama zayıf olan gittiği zaman öndeki güçlü azınlığa düşüyor. Ve işveren hepsine tekmeyi vurabiliyor, çünkü telafi edilebiliyor. İşleri aksatmıyor yani. O yüzden o çocuğun benimle bağrışmasına rağmen, benimle tartışmasına rağmen, benim çok zoruma gitti o, çünkü ben de o görüşteydim.

Ali: Mehmet sadece kendinden sorumlu olsa eminim ki devam edelim derdi. Ama işçiyi, insanı ekmeğiyle korkutmak kadar dünyada aşağılık bir şey yoktur. Hadi kendisini, şahsını ekmeğiyle korkutsalar insan gene ona da göğüs gerer ama bir başkasının vebalini yükleyince, senin yüzünden o işsiz kalacak duygusunu yaşatınca, Mehmet adım gibi eminim ki şahsına bıraksalar orada kapıyı zincirler, şahsen aynı şekilde ben kapıya da zincirlerdim

kendimi durdurdum ama onu devam ettireyim derken bir başkasının vebalini alma korkusu oluşuyor. Olumlu düşünen bizimle aynı düşünceyi paylaştığı halde uzun yıllar Tofaş'ta çalışmış olan büyük abilerimiz gibi, çeşitli kaygılarla bunu açıkça beyan edemeyen abilerimizin Tofaş yönetiminin izlediği bu politikayı dünyanın en aşağılık şeyi olduğunu düşünüyorum.

Mehmet: Ben o arkadaşı ikna edene kadar uzun bir zaman geçti bu arada da İbrahim ve Veli gidiyorlar. İbrahim Veli'yi gönderiyor, Mehmet'e hadi gidiyoruz diye İbrahim gidiyor hızlı bir şekilde ben daha beni bekliyorlar zannediyorum. Biz bunu tatlıya bağlayınca çünkü yarısı zaten öyle gitti, yarısından çoğu da onayladı.

Odanın içinde liderlerle konuşuyoruz. Bu sırada İbrahim gitmiş, kabul edildiğini söylemiş, şartlarda da şu var. TM odası kalkacak, kimse işten atılmayacak bir de maddi kazanımlar. Ben dışarı çıktım, orada havaya falan atılıyor İbrahim, ne oluyor Veli diye sordum, gittik konuştuk tamam bu iş dedi. Yazılı kağıt aldınız mı? Yok dedi. Beni niye beklemediniz diye sordum, çağırdım ya dedi, İbrahim'e sor dedi. Öyle bir diyalog sorunu yaşandı, kağıt falan da alınamadı ben dedim eyvah ayvayı yedik. O sırada İbrahim havalara atılıyor, havai fişekler falan. Toplantıda şöyle bir şey oldu, Cem Temizarabacı ne yapmayı düşünüyorsunuz dedi. Eylem bittikten sonra bir eğlence düşünüyor musunuz dedi. Biz kendi çapımızda koç kesmeyi düşünüyoruz dedim, kendi çapımda nazire yaptım.

İsterseniz havai fişek getirtebiliriz demişti. Biz onu kaale bile almadık. Bizden onay da alınmadı. Bunların sosyal tesislerde düğün yapıldığı için davulcu, zurnacı ve havai fişekleri zaten bulunuyormuş. Güvenlik lideri Adnan bey sosyal tesis görevlilerine söylemiş, o da anlayıp dinlemeden güya getirmiş biz bunun hesabını da sorduk çünkü daha sonra. Onlar da patlatmış. Ben bunu görünce, kapılar da açılınca millet dışarı taştı oynaya oynaya, zaten dayanamayacakları oradan belli oluyor. Adamlar oynuyor, zıplıyor. Ben hemen herkesi içeri geri püskürttüm. Dedim bir dakika bitmedi eylem diye geri kapattırdım kapıları. Kağıt almadık diye çünkü.

İbrahim, oğlum adam aradı bizi şartları kabul ettik dedi. E de-

dim imzalı kağıt falan, valla yok koskoca Tofaş şey mi yapacak gibisinden oldu. O kazanımlar fabrikada yayınlanana kadar ben atla karayı seçtim. Orada CEO'nun bu olaylardan kaynaklı hiç bir işçi işten çıkarılmayacak sözleri de var. Hatta şeref ve namus sözü de vermişti.

İlk işten çıkarma sırasında neler yaşandı?

Ali: Zaten siz işten çıkarıldığınız sırada biz iş bırakma eylemi yaparken muhtemelen bizi de çıkarmaya geldi. 80 kişi bile işten çıkarıldığında bu 80 kişi Tofaş'ın üretiminde çok büyük bir etken çünkü 12-20 güne kadar MCW (Fiorino hattı) ağırlıklı işten çıkarılma olmuştu. MCW ilk hafta yarı üretimle gitti planlanandan. Ondan sonra adam toparlanmaya çalıştı. Bir ayı falan buldu tam oturması imalat rakamlarının. 200, 180 kişi falan kalmıştık ya üretimi düşündü ama sanmıyorum. Konuştukça, gözümüzdeki ışığı gördükçe kalbi yumuşadı, bizimle yoluna devam etmek isteyenler falan diye bir konuştu. Bir karar almamız gerekiyordu orada ya devam edeceğiz ya da...

Ben dedim Mehmet'i arayalım çünkü benim hakkımı savunurken burada canı yanan adam Mehmet. Benim için en önemli düstur Mehmet'in hakkını helal etmesi olur. Aradık Mehmet'i böyle böyle bir şey var. Ya eylemi sonlandıracağız herkes işine geri dönecek ya da buradaki herkesi zaten 180 kişi kalmışız herkesi işten atacağını söylüyor. Benim en büyük kriterim Soner'le ikinizin hakkınızı helal etmesi.

Ama sonuçta 180 kişi orada kalmamıza rağmen insan kaynakları bunun için 520 kadar insandan, eyleme ilk başlayan grup da dahil herkesten savunma aldı ve yazılı ihtar yedik. O 520 kişi bizi yalnız bırakmasa, zaten ihtarını aldın. Tamamen orada dursak, akşama kadar dursak, öbür vardiya dursak adım gibi eminim Mehmetleri işe alacaklardı ve adım gibi eminim Mehmetlerin işten atılması tamamen ücretin, yapılacak iyileştirmenin belirlenmesine yönelik stratejik bir hareketti. Yani Mehmetler aslında davalarının değil, patronun cebinden çıkacak parayı belirleyen unsurun kurbanı oldular. Mehmetleri işe aldırmayı başarabilseydik hem daha sonra açıklanan para rakamları daha yüksek olacaktı hem daha dik olacaktık hem de TM Tofaş'ta bugün at koşturamıyor olacaktı.

Mehmet: Aslında paradan da ziyade eylemler bittikten sonra

para umurumuzda bile değil biz bu 8 günü yaşadık ya diyenler oldu. Biz işe başladık, başladığımız gibi kapı bandındayız kapı takıyorum sürekli hızlı çalışmak zorundayım. İbrahim desen öyle, o da motor topluyor. Sürekli yanımıza birileri geliyor, daha rahat çalışanlar işte "ağa TM'ciler milletin kafasını çeliyor, 8 Haziran'dan sonra kafalar kopacakmış, şöyle olacakmış, böyle olacakmış" millete bunlar nüfus etmeye başladılar. Ben şuna inanıyorum istediğini almak istiyorsan her an eylem yapabilirimi işverene hissettireceksin. Bunu ensesinde hissedecek. Öyle diyalogmuş, miyalogmuş ben ona hiçbir zaman inanmadım. O yüzden hemen insanları toparladım, gittik insan kaynaklarının oradaki boş arsaya. Diğer vardiyanın da geliş saatine ayarladım, onlar da geldi. Orada Cem Temizarabacı'dan ve Burhan Çakır'dan zorla toplantı talep ettik. Orada zorlaya zorlaya onu aldık. Baskıyla ve mantıklı yollarla A vardiyasından 4 kişi, diğer vardiyadan 4 kişiye günde 1 saat mola verilmesi, temsilcilik yetkisi verilmesi, TM'nin odasının kaldırılması ve de eylemden sonra yerleri değiştirilenlerin tekrar yerlerine verilmesi kararını aldık. Bunu kabul ettirdik insan kaynaklarına. Çünkü neden adamlar geliyor, koskoca insan kaynaklarının bahçesini dolduruyor, baskı yapıyor. Bu yani. Fakat onlar 2 maddeyi kabul ettiler, 1 saat mola hakkı için bu bizi aşan bir durum dediler. Üst yönetim karar verebilir dediler. Üst yönetim dediği anda Soner arkadaşımız kelle koparma grubunun mu dedi. Çünkü bu TM'nin kelleler koparılacak mı diye yarattığı algıdan dolayı. Öyle deyince Burhan Çakır atar gider yaptı. Ondan sonra bunlar dedi ki Çarşamba günü holdinge gidiyorum, çarşamba günü bu netleşecek, öbür ikisi tamam dediler. TM temsilcilerinin kendi temsilcileri söylüyor, biz oda bakmaya başladık kendimize diyorlar. 4 No'lu çıkış kapısının oradan. Ondan sonra bunlar cumaya da olabilir demeye başladı, ben dedim çarşamba o karar çıkacak yoksa yürüyeceğiz. Tamam tamam dedi, geri vites yaptı. Cuma günü oluyordu bu toplantı, pazartesi günü çalışırken bana bir mesaj geldi.

"Mehmet burada toplanılıyor, senle Soner'in haberi olmayacakmış, ne yapalım girelim mi? İK ile toplantı yapılacak" diye bana mesaj geldi. Tam da vardiya sonuydu, hemen Soner'i de aldım yanıma ve gittik. Baktık bütün temsilciler orada, ben ve Soner'in haberi yok. Dedim "Siz burada ne yapıyorsunuz?", onlar da "Sadece bir dinleyelim bakalım, ne diyecekler, biz sana yeniden

anlatacağız" dediler. O toplantıya girerseniz size hakkımı helal etmiyorum dedim, O toplantı iptal edildi. İş çıkışıydı zaten, iki vardiya da vardı. Memur servisiyle eve gittim ve eve iner inmez arkadaşlardan, diğer vardiya iş başı yaparken Soner ile benim işten çıkarıldığımızı öğrendim.

Ali: Şöyle oldu aslında, ben daha önce toplantıya hiç girmemiştim, toplantı falan olacak dediler. Mehmet geldi o sırada, "Ben size demedim mi benden ayrı toplantıya girerseniz hakkımı helal etmem" dedi. "Senden gizlimiz saklımız yok, sen de gel" dedik Mehmet'e... Konferans salonunun alt kapısının orada toplandık. Güvenlik Amiri, uzun boylu olan geldi, dedi; "Arkadaşlar yönetim Soner ve Mehmet'in bu toplantıda olmamasını istiyor." Dedik, "O, şu, bu ismin önemi yok da, birinin olmaması demek, bizi kaile almıyorsunuz demektir. Öyle bir şey mümkün değil. O arkadaşım da ben, ben de oyum" dedik.

Mehmet: Onu açıkça söylemesinin sebebi başka, toplantı gizli oluyor. Benim haberim yok. Ben oraya başkasının mesajı ile geldim. Onu açıkça söylemesinin sebebi, beni gördü artık. Öğrendiğimi anladı, o yüzden açıklama yaptı. Ve de önüme geçip beni içeri almadılar, zaten kimse de girmedi.

Ali: Biz de girmedik toplantıya. Ondan sonra biz de karşıya geçtik, bir yerde oturup, çay içip durum değerlendirmesi yapalım dedik, nedir ne değildir diye. Sonra memur servisleri ile evlere gittik. Ben eve varmak üzereydim, bir telefon geldi içerden. Mehmet ve Soner'in işten atıldığını öğrendim. Yani zaten işten çıkarmışlar da, Tofaş'ın öyle bir stratejisi var, çalışıyor olduğun süre içerisinde haber vermiyor sana, fabrika içerisinde bulunduğunda... Ya herhalde mala mı zarar verir, birine mi saldırır, öyle bir şeyleri bertaraf etmek için galiba... Yenilere demişler haftaya size sürprizimiz var diye, meğerse sürpriz Mehmetlerin çıkarılmasıymış!

Mehmet: Haber geldi bana, hemen Çelik-iş'ten yetkililer geldi Gemlik'e toplanalım diye. Toplandık orada. Tabi benim doğal düşüncem, fabrika durmuştur diye düşünüyorum. Çünkü hep verdiğimiz söz, bir kişi bile çıkarılsa bütün fabrika duracak, sözümüz buydu hep. Ben dedim herhalde fabrika durmuştur. Baktık ki fabrika durmuyor, devam ediyor işler güçler. Biz yine Asmerkez'e geldik on gibi falan. Orada bir iki saat toplantı yaptık. Baktık dur-

muyor zaten, onların durdurmadığı şeyin pek üstüne gitmedim. Arkadaşlara dedim ki; "Arkadaşlar, adamlar 8 gündür zaten eylem yaptılar içeride, yorgunlar, bu sefer dedim bize düşer."... Tamam dedi onlar bu sefer biz durduralım, bak nasıl yapıyoruz falan dediler. Ama gel gör ki işin rengi öyle değil, içerideki adam şunu hissetmek istiyor; bir kişinin kartı bastı mı kırmızı, herkesin duracağı algısı var ya, o algı çökünce insanda bir anda dağılma oluyor, güvensizlik oluyor. Ama buna rağmen güzel sayılarda, bende resimleri var, bin kişilik falan bir toplanılmış. Kapının önüne geldiler. Fakat zamanında bir hata yaptık, erken yani biz bunu dört gibi yapsak, diğer vardiyada o arada servislerde olsa koparacağız. Fakat gece işten çıktıkları için diğer vardiya, evinde uyuyor adam. Sesini de kısmış adam telefonunun uyuyor. Kapının önündeki adamlar da kimsenin gelmediğini görünce, arıyoruz telefonları sessiz açılmıyor, kimsenin arkasında durmadığını düşünüp, arkadan arkadan gittikçe azaldılar. Onlar azaldıkça da kapıya gelenler, "gelmenize gerek yok, zaten kapıda kimse yok" diyerek, öyle bir dağılma sürecine girdi olay.

Neyse biz çıkarıldık, bekleyenler azalınca bana telefon ettiler, ben de içeri girin dedim... Sendika da o arada arkada açıklama yaptı, "biz Mehmet ve Soner'e görev verdik" dedi. Sendika durumu biz bıraktırdık olayına döktü. Bence mantıklı ve siyasi bir hamleydi bu. Sonuçta hezimet gibi değil de, "biz bıraktık, görev aldık. Eylem yapmanıza gerek yok" diyerek bu durumu böyle savuşturduk.

Geldik burada şubemizi ayarladık. Şube açılışı için Merinos'ta bir gövde gösterisi yaptık. O süreçte de, direniş iyice kırılınca paralar açıklandı. Diğer vardiya da bunun için eylem yapınca, bu eylem bahane edilerek 82 arkadaşımız daha işten çıkarıldı.

Ali: Ama orada işin üzücü bir boyutu var. Mehmet ile Soner'in iş akitlerinin fesh edildiğinin tebliği, diğer vardiya fabrika içerisinde çalışırken yapıldı. Eylem yaptık, yorgunuz gibi bir bahane ile ya da artık kendilerine söylendiyse eyleme kalkışmayan grubun, iki mesai arkadaşı için, iki dava arkadaşı için eylem yapmayan grubun, ücreti az bularak eylemsel bir harekete dökmesi olayı insanlar için, insandan ziyade paranın önemi olduğunun da bir göstergesi...

Ben bu eylem sürecinin tamamını gayet başarılı buluyorum. Başarısız değildi. Çünkü asli unsurun insan olduğunun, insan isterse ve arkasında durursa bazı şeyleri değiştirebileceğinin, -tamamen değiştirmek sayı ile ilgili bir şey- bir göstergesiydi. Biz bir şeyler istedik. Bazı taleplerimiz vardı, taleplerimizi gücümüz nispetince kabul ettirebildik. Bu o yüzden başarısız bir eylem asla değil benim gözümde ve bazı tabuları yıkmak açısından da inanılmaz başarılı bir eylem. Yoksa o kadar da afaki şeyler istemedik, hakkımız olanı istedik. Hakkımız olana tam olarak kavuşmuş değiliz. Hani başarı ölçtüğünüz şeyle ilgilidir aslında ama zaten önünüzde olan sekiz duvardan en kalınını yıktıktan sonra biz işin kolayında çuvalladık. Biz işin kolayını beceremedik, zorunu başardık. Ama bunun arkasının ben kesilmeyeceğine inanıyorum.

Çelik-İş kararını nasıl aldık?

Mehmet: Okyanusu geçtik havuzda boğulduk. Tecrübesizlik de vardı. Bu arada Çelik-iş'e nasıl geçildi, o süreçten de bahsedeyim. Bende açıkçası geleceğe yönelik hiçbir fikir yoktu. Ne yaparız, ne ederiz, ne olur diye düşünmemiştik. Bunun zaten parçalanmaları getireceğine inanıyordum. Zaten şunu yapacağız diyerek çıkmak, o işin muhalifleriyle de boğuşmak demektir. Ama dışarıda toplu halde bir sendika kurma fikri vardı. Bu MİB'in yaydığı bir fikirdi. Bu fikir hiçbir sendikaya güvenmiyoruz anlayışından yola çıkılarak yaygınlaşan bir fikirdi. Biz avukata gittiğimizde, avukatın dediği şey, kendi sendikanızı kurabilirsiniz oldu. Kendi sendikanızı kurabilirsiniz, başka bir sendika seçebilirsiniz, Toyota modelini uygulayabilirsiniz işyerini ikna edebilirseniz gibi seçenekler sundu bize avukat... Onunla daha sonra işimiz olmadı bu arada. Ben her röportajda ne yapmayı düşünüyorsunuz dediklerinde ihtimalleri sundum ve bunu şu an tartışmanın işçileri böleceğini söyledim, bu süreci atlatınca hep birlikte oturup, demokratik bir şekilde karar alırız dedim. Ama açık söyleyeyim, bu süreç içerisinde, içeriden ya da gelenlerden, gidenlerden işte Çelik-İş, DİSK vs. arkadaşlardan yönlendirmeye çalışanlar oldu. Sonrasında Renault'ya bizim Gürkanlar falan gittiler ne yapalım, bir konuşalım diye. Onlarda bir kasıntılık vardı yani, konuşmak için aradığında telefonları başkasının açması gibi şeyler vardı liderlerde. Ben gitmedim o görüşmeye, Gürkanların bana dediği, Renault işçile-

ri kendi temsilciliklerini yapacaklarmış kendi içlerinde ve hiçbir sendikaya geçmeyeceklermiş. Öyle bir şeyden bahsettiler.

Ben dedim ki "Tofaş işçisi korkak, sendikasız olduğunda dağılır. Bir şemsiyeye ihtiyacı var. Biz bunu yapamayız, zaten içerisi de kabul etmiyor. Ne yaparız, ne ederiz diye düşünürken bunu kararlaştıralım dedim. Demirtaş'ta bir kahvehanede toplandık, 50 tane temsilci geldi, oturduk. Orada Şaban sözü aldı. İbrahim'in o ara bir işi vardı, siz ne karar alırsanız beni de ona yazın dedi, bir işim var dedi ve gitti. Şaban dedi arkadaşlar kargaşa olmasın, herkes Mehmet'i dinlesin dedi. Ben çıktım dedim; "Yapacağımız iş belli, diğer fabrikalarda sendika kurma eğilimi var, ama Renault'yu kaybettik, onun böyle bir eğilimi yok. İkincisi o zamanlar baraj yüzde üçtü, baraj sıkıntısı vardı. Bir de belirsizlik bizi mahveder, kaldıramayız dedim. Bizim diyaloğumuz o kadar yok, Whatsapp gruplarımız falan yoktu o zamanlar. Ben çalıştığım yerden kapı takarken yönlendiremiyorum. İbrahim orada motor toplarken yönlendiremiyor. Kafası dolu oluyor, düşünsene sen bir lidersin kapı takıyorsun, başına iki üç tane de aylak adam geliyor, sen konuşurken amirin geliyor sana; "İbrahim vidayı kaçırmışsın, dikkat etsene biraz" diye seni azarlıyor.

Bu şöyle bir sonuç doğurur, yarın bir gün senin yanına gelen adam, bu mu bize liderlik yapacak diye güven kaybı oluşturur. Bu bir sıkıntıydı bizim için, hızlı olması gerekiyordu ne olacaksa. Dedik ne yapalım, sendika mı seçelim diye konuştuk. Sendika seçelim dedik. Üç tane sendika var etkili olan diye konuşuldu; Çelik-iş, Birleşik Metal-iş ve Türk Metal var. Türk Metal zaten olmaz. DİSK olur mu dedim; bakın açık söyleyeyim DİSK daha saldırgan, öyle diyorlar dedim. Ama ben Gemlikliyim, Asil Çelik'te 8 ay grevden sonra yüzde sıfır aldığını da duydum. Ama Tofaş'ta muhafazakâr bir yapı var. Bir de benimle ilgili DİSK'ten para almış denildi, ben geçmem dedim. Bir de Çelik-İş var dedim. Oylama yapalım dedik. DİSK için iki kişi el kaldırdı. Ozan ve Ramazan DİSK dedi, Ozan abi DİSK olmasını istiyordu, hadi ama falan deyince Bora ben TM'ye geçerim daha iyi dedi. O ara bunlar biraz atıştılar. Bir de hiç parmak kaldırmayan bir grup vardı, onların da TOMİS'çi olduğunu öğrendik. Onlar da üç dört kişiydi. Toplamda 45 kişilik bir çoğunlukla Çelik-İş olacak dediler. Nasıl olacak bu iş dediler Çelik-İş olarak, heyet seçelim dedik.

7-8 kişilik ufak bir heyet oluşturuldu sendikalarla görüşmek için. Bu heyetle görüşmeyi duyan geldi. Bu 7-8 kişilik heyet 15 kişiyi falan buldu. Gittik vardiya olarak İznik'te görüştük. Bu görüşmemizden sonra diğer vardiyalarda biraz homurdanma oldu, bizim niye haberimiz yok gibisinden... Hâlbuki orada diğer vardiya için de gün alındı. Sonra diğer vardiya ile de, Acıbadem'in orada bir oto yıkama kafeteryasında konuşuldu. Oraya ben DİSK'çi birkaç kişiyi de götürdüm. Bakın abiler, bu adamlara bu şartları koyacağız, bunları almak için sizin de yanımızda olmanız lazım, hatta bu süreçte sizin hep olmanız lazım muhalefet edebilmek için dedim. Zeki abi geldi, tamam ben geliyorum dedi. Sıkıştırabildiği kadar sıkıştırdı. Adamlar bize verdikleri sözleri yazılı halde getirdiler. Koydular imzalı, yazılı, şu ana kadar dört madde vardı, ikisi şube kurmak ve taslak olayı tutuldu söz olarak. Geriye kaldı, şube başkanlarının, şube temsilcilerinin hepsinin işçi tarafından seçilmesi ve taslağa bizim taleplerimizin oturması sözleşmede. Bu iki madde kaldı geriye. Bunun haricinde Renault farklı bir yol izledi, daha farklı olaylar oldu biz Renault'ya gittik geldik, hiçbir şekilde yadırgamadık bu durumları.

Ali: Sözleşme işimizin yazılı teminatı Çelik-İş'ti. Zaten TM'de senelerdir süregelen öyle dünyanın en saçma uygulaması olan parayı verenin hesabı verdiği o saçma sistemin dışında bir şey vaat edildi. Bu bizim için önemliydi. Bir de daha enteresan şeyleri şimdi yaşıyoruz. İşte biz işin acemisi olduğumuz için daha bir buçuk yıllık süre olmasına rağmen taslak çalışmasına artık başlayalım dedik, başladık. İnsanların taslağa bu da girsin dediği şeyler, normalde sendikanın taslak dışı yapmakla yükümlü olduğu şeyler. Adam TM'den sendikacılığı görmemiş ki, sendika diyor şu işte arkamızda dursun diye bakıyor. Zaten sendika her zaman senin arkanda durmak için var.

Mehmet: Diyor ki, aidatlarıyla senede üç tane araba alsın, üyelerine dağıtsın. İyi de bunun sözleşme ile patronla ne alakası var. Patrona bunu mu sunacağız? Bana ne kardeşim diyecek, senin sendikan yapsın. Dedim ki arkadaşlar, bunu taslağa değil, bunu genel kurulda tüzüğe sokmak için sendikadan talep edilir...

Bu şekilde devam ediyoruz işte.

Herkes birden dursaydı?

Ali: Bizim direnişin son günlerinde de Renault'nun handikapları vardı. İşverenin mükellef olduğu şeylerden birisi, çalışanına karşı fabrika içerisinde insanoğluna yakışır çalışma ve yaşam şartları sunmak. Bizim arkadaşlarımız ilk günlerde içeride duşları kullanabiliyordu ama özellikle son gününde direnişin, bildiğiniz koyun ağılığını çevirir gibi çitlerle çevirip, içine bırakın kullanmayı, kapısının açılamayacağı kadar iğrenç düzeyde portatif tuvaletlerde ihtiyaçlarını gidermeye zorlandılar. İşte içeriye o alanı terk etmeleri kesinlikle yasaktı. Paraları ile aldıkları çadır, havalı yatak gibi şeyleri, çitin dışında kaldıysa almalarına müsaade etmediler. Yerde asfalt üstünde yatmaları beklendi. Tofaş'ın insan onuruna yakışmayan davranışları bizi çok etkiledi. Renault'dakiler, onunla bizimkilerden gördükten sonra muhatap oldu, yüz yüze kaldı. Ondan sonra onlar da bitirmek durumunda kaldı. Onda çok daha haklı değiller bu yüzden.

Mehmet: Kaldı ki, biz girmeseydik böyle bir eyleme, onlar yalnız kalsalardı; 12 gün devam edebileceklerini ben pek düşünmüyorum o eyleme. Mesela Borusan... Borusan'da Gemlik'te bir arkadaşlarım var. Onlar da çıkacaklardı eyleme, işverenin yaptığı akıllıca bir hamle onları trilyonlarca zarardan kurtardı. İşveren onlara ekstra bir iyileştirme yapıyordu diğer sözleşmelerde, biraz oradan daha rahatlar. İkincisi Tofaş ve Renault ne alırsa aynısını size de vereceğiz demeleri birçok yerde geri adım atılmasına neden oldu. Bu da TM'nin bütün dikkatini Tofaş ve Renault üzerine sevk etmesine zemin hazırladı. Fakat yan sanayi de eyleme çıksa, Renault ve Tofaş 30 günü de geçerdi, 40 günü de geçerdi. Neden? Çünkü baskı oranınız düşüyor. Bu çok önemli...

Ali: Ben mikro işletmeler olarak bakıyorum, işte Coşkunöz'dür, Mako'dur buralara; daha düşük bütçeli, daha düşük kârlar elde eden firmalar. Ermetal sonradan ufak bir hamlesi oldu. Ama işte Borusan örneğini vermiştin. O olsaydı makuldü, çünkü inanılmaz kârlar elde edilen firmalarda çalışıyoruz. Taleplerimiz de, senelik kârın yüzde 3'ü gibi bir rakam.

Mehmet: Sadece TM değil, doğru bir noktaya parmak bastın Ali. Bütün herkes dursaydı, sadece TM'nin baskısı artması değil,

MESS'in gördüğü zarar büyüyeceği için, MESS'in hızlı karar vermek zorunda olması sağlanacaktı. Yani zarar MESS'e oluyor, onlar da bir an önce verelime dönecekti.

Gün doğmadan neler doğar

Mehmet: Büyük bir hareketi örgütleyeceksin. Oraya kas doku işlemen gerekiyor ki birbirlerine diyalog ve karar alma mekanizması oluşsun. Bunu yapmak çok zor, böyle bir şeyi yapmak zor olurdu. Diyelim ki karar mekanizmasını oluşturdun. Bu iş bilinçli bir hareket değil, insanlar bir gazla bir hamle yapıyor fakat inancı farklı. Düşünce tarzı farklı. Mesela adam şöyle düşünüyor; işveren buna izin verir mi, bizim maddi gücümüz var mı? Bunlara bakıyor adam, yani hala parametreleri yanlış. Yani işçi kapitalist bir düşüncenin bilinçaltı ile hareket ediyor. Bu adam daha Çelik-İş'e yeni geçti, "Çelik-İş bizden aidat alacak mı", ilk sorduğu soru bu...

Ali: Hatta geçen gün, bir arkadaşımız şunu demiş; "Çelik-İş 7,5 saat üzerinden değil 5 saat üzerinden aidat alsın" demiş. Ben de ona şöyle cevap verdim: İsterse on gün üzerinden aidat alsın, atıyorum benim hakkım beş bin lira mı, ben aldığım maaşa bakarım. TM benim hakkım olan, emeğimin karşılığı olan beş bin liramı alsın, bindiği mercedeste değilim. İsterse uçakla gitsin gelsin. Bana hakkımı alsın. Asli kuruluş sebebini yerine getirsin önce, ondan sonra ne halt ediyorsa etsin ki hakkımı da helal ederim.

Mehmet: Şimdi sen böyle düşünüyorsun ama adam hala o kafada değil. Şimdi adam Çelik-İş'te ya hala, adamın kafasındaki durum şu: "Çelik-İş'in hükümetle arası iyidir, hükümete bunlar baskı yapar, hükümet de işverene baskı yapar, işveren de yapmak zorunda kalır. Yani ben yapmayayım diyor. Çelik-İş hükümete gidip, ona gidip buna gidene kadar, sen 1300 kişi toplanıp İK'ya yürüdüğün zaman sendikanın odasını değiştiriyorsun arkadaşım, yapmadık mı? İşçi kendi gücünü görmüyor. Bu kafalarla sen istediğin kadar yönetici mekanizma ol kendini yıpratırsın. Ben buna, şu örneği hep anlatmışımdır mesela; Musa'nın devrimi, Hz. Muhammed'in devrimi... Bazı devrimleri anlatmışımdır. Musa'nın devrimi budur mesela, bilinçsiz bir topluma tepeden inme, tamamen siyasi taleplerle hareket ettiği için, Musa'nın yaşadığı zorluklara

bak. Musa'yı ifrit etti adamlar. Musa insanları firavun zulmünden kurtarıyor, deniz yarılıyor, özgür yaşam imkanı sunuluyor, bıldırcınlar, keklikler bilmem neler veriyor. Sonra iki dakika dağa çıkıyor, geri döndüğünde buzağıya tapıyor buluyor adamları... Yani delirtiyorlar adamı... Çünkü Musa'da sadece siyasi hareket olarak peşine takıyor bunları...

Son olarak, ben de hala umut var. Gün doğmadan neler doğar. Hiçbir zaman kayıp olarak görmüyorum. Kazanım olarak görüyorum metal fırtınayı. Bir basamak, bir tuğla da biz koyduk diye düşünüyorum.

***

Tofaş İşçisi Bora Coşkun Anlatıyor: Artık İşçi Köle Olmayacak

Geçen sene yaşanan bu büyük patlamanın nedenleri neydi?

İşçilerin, patron ve TM tarafından hakkının yenmesiydi en büyük neden. Yıllardır üç kuruşa talim edip bunu bulamayanlar da var naralarıyla kandırılan işçiler, artık yeter dedi ve düğmeye bastı. Tabi bunun yanında Bosch fabrikasına yapılan büyük zam da bardağı taşıran son damla oldu.

Çalıştığın fabrikada neler yaşandı? İlk hareket nasıl oluştu, nasıl yayıldı?

Tofaş fabrikasında çalışmaktayım. İlk hareket bizim de fabrikamızda yetkili olan sendikanın, başka bir fabrikada yüksek bir şekilde zam almasıyla birlikte fabrikamızda bulunan sendika odasının önüne toplu bir şekilde gidip geç kalınmış bir hesabı sormamız ile başladı. Diğer fabrikada alınan yüksek zammın duyulmasıyla birlikte çalışma alanlarında büyük uğultular, sesler yükselmeye başladı. Bu seslerin bir araya toplanmasını da sendika önünde tek başına bağıran, haykıran bir arkadaş sağladı. Hepimiz yaşananlara öfkeliydik, sinirliydik ama bizi bir araya toplayacak bir liderimiz yoktu. İşte o lider bizi bir araya toplayıp hakkımızı birleşerek ve güçlenerek aramamızı sağladı. Aynı bu günde olduğu gibi...

Dediğim gibi Bosch sözleşmesi tuzu biberi oldu her şeyin başlangıcının. Çok düşük ücretlerle ve tam bir kölelik düzeninde ağır şartlarda çalışan işçiler tüm fabrikalarla birlikte Kent Mey-

danı'nda buluşmaya karar verdiler. Bu buluşmadan sonra gözler Bursa'nın en büyük iki fabrikası olan Renault ve Tofaş'a çevrildi ve Mayıs ayının güneşli bir gününde Renault şalteri indirdi: NON STOP.

Aynı gün içerisinde akşam üstü saatlerinde de Tofaş'dan cevap gecikmedi ve Reno'nun başlatmış olduğu bu akıma katıldı. "Ekmek yoksa iş de yok" Tofaş'da da üretim durdu. Tabi bu iki dev fabrikayla birlikte akın akın diğer fabrikalar da bu haksız düzene dur dediler ver üretimi yavaşlatma ve durdurma gibi eylemlere başladılar. İşte tam bu esnada işçilerin hakkını savunmayan patron yanlısı TM'den de istifalar başladı. Herkes istifa edebilmek için E-Devlet şifrelerini almaya başladı ve çığ gibi istifa süreci başladı. TM'den bu şanlı kurtuluş ve direniş sadece Bursa ile sınırlı kalmadı. Başta Marmara bölgesi olmak üzere tüm illere bölgelere yayıldı. Artık işçi köle olmayacak ve hakkını arayacaktı.

Hareket başlamadan önce herkes birbirine güvensiz ve ayrıydı. Birliğinizi nasıl sağlayabildiniz?

Tabi ki iletişim ve teknoloji çağının başta olması, herkesin cebinde internet olması ve insanları bir araya toplayan MİB. Yani Metal İşçileri Birliği. Sürekli darbe vurulmaya çalışılan, mahkeme mahkeme gezip, adliye koridorlarında koşan, işveren yanlısı hükümet, polis ve TM ile uğraşan, ama yılmayan mücadeleyi asla bırakmayan ve tüm bu yapılanlara rağmen adliyenin ve karakolların önünde "HER YER RENO HER YER DİRENİŞ!" sloganları atan, sürekli terörist ilan edilen fakat hiçbir şekilde vazgeçmeyen, kendileri gibi işçi olan emekçi kardeşlerinin mücadelesinde desteğini kesmeyenden korkmadan yürüyen tek ve büyük güçlü birlik MİB.

Mücadelenin daha ileriye gidememesinin nedenleri neler sence?

Tabi bu her fabrikada başka bir nedendir aslında. Ama genel olarak baktığımızda yine işveren ve satılmış sendikanın oyunları. Tofaş'da 8 gün süren eylem anlamsız havai fişek ve davul zurnaların çalınmasıyla son buldu. Renault ise yaklaşık 13 gün direndi bu eylemlerde. Bunu gören bir çok fabrikada Tofaş ve Renault ile birlikte direnişlerine son verip üretime başladılar.

Tabi her şey bitmemişti. Fabrikaların işçinin direncini kırabilmek için ortaya attığı belirsiz ücret artışlarıydı. Yani üretimin

başlaması durumunda işçilere, belirli olmayan ama ödenecek bir miktar para.

Geriye dönüp baktığında unutamadığın şeyler var mı?

Olmaz mı? Fabrikaların önünde ve içinde direnirken bize desteğe gelen aileler, ellerinde meşalelerle gelerek ortalığı yangın yerine çeviren Bursaspor taraftarları, Şahinciler, alfacılar ve bir çok siyasi parti. Direnişi kırmak için milletin aklını çelmeye çalışan TM'ciler ve onları kovalayan biz, canlı yayınlar, gazeteler ve yandaş medyanın yazdığı anlamsız yazılar... İnsan düşününce gözleri doluyor. Gözüne gözlüğü takıp kendini MOSSAD ajanı zanneden polisleri de unutmamak lazım tabi.

Şunları şunları yapmamalıydık diyebileceğin şeyler var mı?

Yönetimle kesinlikle görüşmemeliydik. Aramıza karışıp sözde bize yardımcı olmak isteyen kendini yetkili biri gibi gösterip bizi yönetimle uzlaştırmaya çalışanlara kesinlikle inanmamalıydık.

Mücadelede MİB'in oynadığı rolü nasıl görüyorsun?

MİB'in sayfası olmasaydı nasıl birbirimizle ve diğer fabrikalarla iletişime geçebilirdik veya nasıl toplanırdık bilemiyorum ama hakim karşısında bile her şeye inat, sizin adaletinize güvenmiyorum dercesine o gülen yüzleri ve o fotoğrafı unutamıyorum. İşçilerin birliği ve tek bir çatı altında örgütlenmesini sağlayan çıkarsız, taraf olmayan tamamıyla emekçiden yana bir sayfaydı MİB. Ve hala da öyle... İşten atılan arkadaşlarımıza iş bulduklarını bile söyleyebilirim.

Geleceğe ilişkin fikirlerin ne?

Kişisel olarak kafamda çok fazla plan var aslında bunları günü geldikçe zaten bizimle olan tüm işçi arkadaşlarla konuşacağız. Bu satırları iş veren ve satılmış sendika da okuyacağına göre ondan pek bahsetmeyelim.

Metal fırtınaya bakarak gelecekte kazanmak için neler yapmalıyız?

Tek yol işçinin birlik ve beraberliğinden geçiyor. Öncelikli olarak TM'Yİ fabrikalarımızdan çıkartacağız ve yerine getireceğimiz sendikaları da denetleyeceğiz. Yoksa düzen aynı düzen devam eder ve yeni Türk Metal Sendikaları ortaya çıkarmış oluruz. Şunu unutmamak gerek Mercedes, Audi ve Wolkswagenler'e binerek işçi savunulmaz. Bunun için önce sendikalı olalım ama bu sendi-

kaları denetlemeyi unutmayalım ve şayet ki getirdiğimiz sendikalarda bir düzensizlik varsa işçi birliğini kuralım. Çünkü tek yol ve tek çare Büyük İşçi Birliği'dir.

***

Bir Tofaş İşçisi Anlatıyor: Şu An Türkiye'de İşçinin Sigortası, Birlikten Doğurabildiği Güçmüş. Ben Bunu Anladım. (*)

Metal sektörü ülke sanayisinin lokomotifini oluşturan ve TÜSİAD başta olmak üzere ülkenin büyük sermayesinin kalesi denebilecek bir sektör. Otomotiv de beyaz eşyalar da hepsi burada. Metal sektöründeki büyük patronların ekserisinin üye olduğu işveren sendikası MESS ile sektörde örgütlü sendikalar arasında toplu sözleşmeler iki yılda bir imzalanıyor. 2014 sonundaki toplu görüşmeler sonucunda DİSK'e bağlı, 25 bin üyeli Birleşik Metal Sendikası toplu iş görüşmelerinde MESS ile anlaşmaya varamadı ve sene başında greve çıktı. Ancak sermayenin imdadına yetişen bakanlar kurulunun kararı ile bu grevler fiilen yasaklandı. Yaşanan yüzeysel gerginliklerin ötesinde TÜSİAD ile hükümet arasında nasıl can ciğer kuzu sarması bir ilişki olduğunu sağolsunlar bizlere bir kez daha hatırlatmış oldular.

Sektördeki açık ara birinci sendika olan Türk-İş'e bağlı, 177 bin üyeli TM ise geçtiğimiz Aralık ayında bu kez iki değil üç yıllık bir sözleşme imzaladı. Gerek sözleşmenin süresinin uzatılması gerekse elde edilen haklar sendika üyesi işçilerin önemli bir bölümü tarafından tepkiyle karşılandı. Hikaye burada biter sanıldı, fakat bu kez öyle olmadı. TM'ye üye işçiler pek çok ilde ama özellikle de Bursa'da haftalardır ayakta. Sendikadan toplu istifalar, eylemler, iş durdurmaların ardı arkası kesilmiyor. Gerek patronların gerekse TM'nin yıllardır üzerlerinde kurmuş olduğu ikili baskıya karşı uzun yıllardır ilk kez bu kadar kitlesel ve açık bir direniş yükseliyor.

Ne olup ne bittiğini anlamak için Bursa'da Koç holdinge bağlı Tofaş fabrikasındaki mücadelenin öncülerinden biri olan bir işçi kardeşimize mikrofonu uzattık. Sağolsun, müthiş konuştu.

Tofaş'taki ve bu ikili zulme karşı mücadele veren tüm işçilerin desteğe ihtiyacı var.

Kendinizi tanıtır mısınız?

Evliyim, 1982 doğumluyum, bir çocuk babasıyım ve bir çocuk bekliyorum inşallah.

Babanızın mesleği neydi?

Babam da işçiydi.

Kardeşleriniz ne işle meşgul?

Kardeşlerimin biri bankacı, diğeri de mühendis.

Nerelisiniz?

Bize 93 muhaciri derler. 1878'den beri Bursa il sınırları içerisindeyiz.

Gençliğinizden bugüne hangi işlerde çalıştınız?

Ufak yaşlarda farklı işlerde çalışsak da, bu benim çalıştığım ikinci otomobil fabrikası. Sektörde onuncu yılım.

Hangi fabrikada, ne zamandandır çalışıyorsunuz?

Şu an TOFAŞ'ta sekizinci yılımı dolduruyorum.

Şimdiki işinize nasıl girdiniz?

Benim yerime biri form doldurmuş, referans aracılığıyla girdim. Zaten işçi lazım olduğu zaman fazla önemsemiyorlar o şekilde girdik.

Şu an çalıştığınız yerde çalışma koşullarınız nasıl?

Şu an çalıştığımız yerde çalışma koşulları çok ağır. Özellikle çalışma saatleri. Türkiye'de nadir vardır her halde, bu çalışma saatleriyle çalışan. İki vardiya çalışıyoruz. Yeri geliyor üç vardiya oluyor. Fakat herkes; 08:00-16:00, 16:00-24:00, 24:00-08:00 çalışırken, biz 06:45-16:30, 16:30-02:15 bazen uzatmalarla 04:15'te işi bırakıyoruz. Buna yarımşar veya birer saat yol eklersek mesailerle on dört, on beş saati buluyor. Çalışma saatlerinden dolayı ne geceyi tam yaşayabiliyoruz ne gündüzü tam yaşayabiliyoruz. Bu çalışma saatleri insanı ahmak ediyor uykusuzluktan dolayı, hele bir de bunun içine cumartesiler girdiği zaman. Zaten cumartesi çalıştığınızda pazar tatilinizden bile bir yarım saat çalmış oluyorsunuz. Sürekli uykusuzluk ve yorgunluk içerisinde oluyoruz. Çalışma şartları ise aynı. Bir korku sistemi kurulmuş, siz olumsuz bir şeyi söylediğiniz zaman, üstümüzdeki işçiler başka bir işçi arkadaşımıza soruyor. Onlar da: "Yok öyle değil falan..." diyor. Ve siz de sorun çıkaran biri oluyorsunuz.

Bu üstünüzdeki kişiler kim?

Vardiya amirlerimiz veya sorumlularımız. Ve buna rağmen üst şefimiz fabrikayı dolaşırken gelip sürekli sorulan "nasıl gidiyor?" sorusunu sorduğu zaman "iyi gidiyor" demek zorundayız. Bu illa böyle diyeceksiniz diye denmiyor ama demediğimizde de bin pişman ediliyoruz. Hemen gelip soruyorlar, "Bana niye söylemedin? Zamanında ben yok muydum?" falan filan.

Bu nasıl bir baskı oluşturuyor?

Bir şekilde baskı oluşturuyor. Şöyle bir şey oluyor. Örneğin banttan adam çıkarılması gerektiği zaman ilk sizin isminiz veriliyor. Yani farklı bir bant adam istiyor, imalatı artacağı zaman. Bizde iki model olduğu için, modellerden biri imalatını yükselteceği zaman adam istiyor. Ne oluyor, ilk önce göndermeye çalıştıkları, bu şekilde hakkını aramaya çalışan arkadaşlar oluyor. Bu sefer de siz kendi çalışma bölgenizde daha az bulunabildiğiniz için, bir işçi çıkışı olacağı zaman gönderilenlerden oluyorsunuz. Yani operatörleri tarafından veya ustaları tarafından amirleri tarafından önerilmeyen, tutulmayan adamlar çıkarılıyor. Bu da bir baskı oluşturuyor işçiler üzerinde.

Çıplak maaşınız ne kadar?

2007'de girdim. Bize bir hafta geç imza attırdılar ve senelik izni oradan kaçırdık. Ocak 2016'da sekiz yılı doldurmak üzereyim. Aldığım net para –mesaisiz- 1600 falan. Fakat biz de öyle bir durum var ki, net paramızı bile bilemiyoruz. Çünkü ya mesailer oluyor ya da bugün gelmedin %75, %54, artık nasıl bir şeyi varsa, bu şekilde, o ay bilmem kaç çekti, bilmem ne oldu, ne aldığımız da pek net olmuyor yani. Ve de zaten vergiler girdikten sonra, iki üç gün gelmediğiniz zaman, bir de bu yaza denk geliyor. Bir takı takacağınız iki düğün üst üste geldiyse eğer ve küçük altın takmanız gerekiyorsa, kredi kartına mecbur kalıyorsunuz. Bu şekilde de bunun arkası gelmiyor yani. O yüzden de her sorulduğunda da "iyiyiz" diyoruz.

İkramiyeniz var mı?

İkramiyeler falan hepsi bu maaşın içerisine alındı. Her şey içine alınmış haliyle 1600 tl. Bu da ortalama, fazla mesailerle birlikte yeri geliyor 2000 tl'ye çıkıyor. Çıkmıyor değil ama o gün de yani, kendimizi artık, dünyadan dışlanmış hissediyoruz yani,

mesailerden dolayı. Bunun haricinde, vergilere girildiği zaman veya "gelme" falan dendiği zaman 1400'lere kadar indiği de olabiliyor, o zaman yani hiçbir anlamı kalmıyor.

Fabrikada kaç kişi çalışıyor?

Şu an net rakam bilemesem de 4000 işçi olduğunu zannediyorum.

İşçiler genelde nereli?

Genelde İç Anadolu bölgesi ağırlıklı.

İş arkadaşlarınızla sosyal ilişkileriniz nasıl?

Sosyal ilişkilerimiz, yerine göre değişebiliyor. Biraz lafa daldığınız zaman bunun sonucunu terle ödüyorsunuz. Bant sürekli devam ettiği için bunun sonucunu terle ödüyorsunuz. Artı, süre hesaplamaları hiç bir şekilde adil olamaz. Yani hiçbir sistemde bir operasyonu ne kadar sürede yapacağınıza adil bir süre hesaplaması veremez. Çünkü gelen arabaların fonksiyonları farklı olduğu için ve bu arabaların dizilişleri de siparişe göre olduğu için sürekli buna uygun bir satürasyon yani doygunluk oranı hazırlanması imkânsız. Bunu kendileri de kabul ediyor. Artı, satürasyonlar değiştiği zaman malzemelerin yerleri de değişiyor. Şimdi süreler alındığında, A malzemesi A yerinde ise süre bunun üzerinden alınıyor. Sadece bir işlem için. Fakat sonradan o iş, başka bir yere verilebiliyor. Satürasyon değiştiğinde. Fakat süresi yine aynı. Başka yere verildiğinde A malzemesinin işlem yapılacağı alana uzaklığı bir metre ise, satürasyon değiştiğinde, başkasına verildiğinde o iş, o malzeme üç metreye, dört metreye koyulmak zorunda kalınabiliyor. Ve bu süreler kesinlikle net bir şekilde tarif edilemiyor. Artı, sıfırlık bir doygunluk oranlarıyla, eksi doygunluk oranlarıyla çalışanlar da var. Tabi o satürasyonlar var mıdır arkadaşlarında duruyor mudur, saklamışlar mıdır bilmiyorum. Bu tarz satürasyonlar da var.

Doygunluk oranı derken?

Doygunluk oranı, yani 100 tane araba var diyelim. Bir dakikada yapılıyor ve bizim 100 dakikamız var, 100 araba çıkaracağız. Şu an doygun olmuş oluyor. Fakat öyle oluyor ki adam 100 dakika da 103 tane de istemiş olabiliyor. Eksi doygunluk olmuş oluyor. Eğer vakit artıyorsa ya da 105 dakika içerisinde 100 tane çıkarırsak, bir dakikadan hesaplarsak, bizim beş dakikalık bir doygunlu-

ğumuz oluyor. Fakat bu beş dakikanın içinde bizim tamir sürelerimiz var. Biri bir şeyi takmadıysa biz de ona bağımlı olan bir şeyi takamıyoruz. Bu sefer ne oluyor, onun takılması için takan kişiyi çağırmaya gidiyoruz. O geliyor, takıyor, bizi oyalıyor. Bizim takmamız gerekiyor. Bunlara gidiyor zaten o doygunluk süresi, öyle bir sürede yok yani.

Çalışırken diyalog kurma şansınız oluyor mu, yoksa sadece paydoslarda mı sosyalleşebiliyorsunuz?

Şu an ben ikili sistemde çalıştığım için sadece yanımdakiyle oluyor. Ve şöyle bir şey daha var; farklı bir birimin üyeleri, daha rahat bir bölgede olduğu için, benim bölgemde olduğu için onlarla daha rahat bir ilişki kurabiliyorum.

Peki, siz farklı birimlerde oldunuz mu bu işte?

Ben hiç bant işçiliğinden dışarda olamadım. Hakkını arayan bir insanın da, böyle birime gelmesi çok zor. Ya tanıdığınız olacak ya da biraz arkadaşlarınızı ispiyonlayacaksınız, o tarz oyunlara gireceksiniz. Masaj falan yapacaksınız amirinize.

Bir günde kaç molanız var?

Bir günde üç molamız var; ikisi çay saati, biri yemek saati. Çay saatlerimiz 15'er dakikaydı bunun 5+5, 10 dakikası sabah iş başı toplantısı olarak oraya verildi. Ve de bu 10 dakikalık paydosa ne abdest almayı yetiştirebiliyorsunuz ne namaz kılmayı ne de tuvalete gitmeyi, kaldı ki sıra da oluyor yani. Bir de çay içeceksiniz ki o yorgunluğa -benim bünyem biraz zayıf- o çayı içmek de gerekiyor yani, şekeri düşer insanın. Bunların hepsini 10 dakikaya sığdırmak çok zor oluyor.

Çalıştığınız tipte büyük fabrika işi işçi kesimi arasında özenilen bir iş olarak bilinir. Sağlam bir iş olduğu, ücretlerin görece yüksek olduğu, ortamın nispeten nezih olduğu, insanların bu işlere girmek için heves ettiği ve girmek için bir torpil gerektiği düşünülür. Diğer yandan iş temposunun çok yoğun ve çok yorucu olduğu, işin genelde sıkıcı ve monoton olduğu, gözetimin her yana yayıldığı ve vardiya sisteminin insanları tükettiği ve sosyal yaşamını bozduğu söylenir. Bu gözlemlere katılır mısınız? Sizin tecrübeniz ve işinize dair düşünceleriniz neler?

O gözlemlerin ilk yarısına katılmıyorum. Eskiden böyle bir

imaj oluşmuş. Tofaş fabrikası devlet kapısı gibi falan. Bu tarz şeyler yaşanmış. Bir şekilde %300 zam bile almışlar. Erzaklar çok oluyormuş, arabalarla taşıyorlarmış falan. Böyle bir imaj olduğu için insanlar bunu hala böyle zannediyor. Ve inanın bizim ramazan yardımlarımız falan oluyor, inanın koliler her geçen gün komik derecede küçülmeye başladı. Dağıtılan yemek bile yani yenilen yemek bile, eskilerin anlattığına göre, her şeyde aşırı şekilde bir kısıtlamaya gidildi. Kaldı ki bunu -fabrikamızın patronları- Ali Koç televizyonlarda; "Türkiye'de her şey artarken işçiye reel ücretler azaldı" diyerek kendisi de zaten itiraf etmiştir.

Sizi şu an içinde bulunduğunuz mücadeleye sürükleyen neler oldu? Nasıl başladı?

Biz her sözleşmede kandırılıyorduk. Sendikanın genel başkanı "iki hanelinin altına imza atarsam, elim kırılsın" dediği halde %9'lara imza attı. Her kandırılışımızda bir şekilde bu ateşimiz söndürülüyordu. Oyalanıyorduk; cevap gelecek, şöyle olacak, böyle olacak. Bunun çok formülleri var. Yani bunları size ince ince de anlatırım, zamanınız varsa.

Örneğin, sendikanın fabrikada adamları var ve özellikle en hareketli yerlerde adamları var. Mesela pinespocular, fortifçiler sürekli insan içine girebilen, farklı yerlere gidebilen adamlar mesela. Veya rahat iş yapan adamlar. Bunlar yeri geldiği zaman böyle anları bastırmak için kullanılıyorlar. Mesela biz isyan anında sendikaya gideceğimiz zaman, bizim süremiz yemekten kalan en fazla 10-15 dakika. Bu adamlar kolay yerde çalıştıkları için önceden tedbirli olup işlerini biraz daha hızlandırdıkları için, kendilerine zamanı daha rahat ayırdıkları için orada, bizim yemek saatimizde, ön safları doldurarak, soruların gelmesini, tepkilerin gelmesini önleyerek ve kendilerinin hazırlandığı soruları sorarak topu taca attırıyorlar. Bu şekilde bastırmada büyük bir rolleri var.

İsyana götüren süreçle ilgili biraz daha bilgi verebilir misiniz?

Şöyle oldu; fikri çalışmalarda bulunmuş bir insanım. Farklı gruplara da katılıyorum, farklı kitaplar da okuyorum. O yüzden çalışma esnasında iş arkadaşlarımız konuşma imkanı da olmadığı için sürekli yapabildiğim tek şey düşünmek oluyor. Bu düşünceler gerçekten yani hep acı düşünceler; sonumuzun düşüncesi, dünyanın ne olacağı düşüncesi. Ben bir düşünürü ziyaret ettim

arkadaşlarla. O düşünür dedi ki -belki de onu karşımda canlı olarak görünce onun heyecanı mı geçti diye düşünüyorum- "Güneş her gün doğuyor, yeni bir anlamla doğuyor". Ben sadece bu lafı düşündüm ve açılan kapıların ardı arkası gelmedi. Yani ben düşünüyorum, güneş her gün doğuyor ama yeni bir anlamla doğmuyor. Her gün ben o fabrikaya gidiyorum, aynı şeyleri yapıyorum, yapıyorum ve saatlerce aynı şeyi yapıyorum ve günlerim ziyan oluyor. Bir anlamsızlık belirdi ve anlamsızlık da amaçsızlığı beraberinde getiriyor. Bu da beni uçurum kenarına getirdi ve düşüncelerimle yaşantım arasında bir uçurum oluştuğunu fark ettim. Ve buna artık bir dur demenin zamanının geldiğini düşünüyordum kendi kendime. Bu esnada da biz böyle sözleşmelerle oyalanıyorduk. Son sözleşmede Robert Bosch –Bosch fabrikası- DİSK'i soktuğu için fabrikasına, yetki karmaşası vardı ve onlar toplu sözleşmeye katılamadılar.

DİSK mi katılamıyor?

İkisi de katılamadı. Yetki alamadığı için, fabrika adına bir sendika olduğu için, mahkemelik oldukları için katılamadılar toplu sözleşmeye. Yani Bosch fabrikasını temsil edecek bir sendika yoktu. Patron sendikası vardı ama işçi sendikası yoktu. O yüzden de onların sözleşmesi mahkemenin sonucunu bekledi. Biz imzaladık. %10'ları geçti bu sefer imza biz şaşırdık. Ve de zaten 6 ay falan, bir süre geçmişti. O ara işte uzatıyoruz, koparacağız, alacağız falan. Ondan sonra 6 ay kadar, yani epey süre geçtiği için birikmiş bir para da var. Biraz da %10'u da geçti. Biz biraz olsun "eh" dedik "Allah bereket versin". Fakat bir şey getirmişti bu anlaşma iki senelik olan sözleşmemiz üç yıla çıkarılmıştı. İnsan peşini sever diye bir ayet de vardır ya, o ara iyi tatlı gibi geldi bize. Fakat altı ayda bir anlaşma gereği enflasyon falan, enflasyonların düşük çıkması falan, bizi iyicene zaten korkutmaya başladı. Bunun üzerine de bize %12 alan bu sendika, Bosch'ta masaya oturmaya hak kazandı. Bizden dört beş ay sonra. Tam tarihini bilmiyorum. Ve onlara %60'lara, % 75'lere varan biz zam aldı. Yani bu makasın ağzı çok açık. O yüzden insanlar galeyana geldi. Ve sürekli her hafta gitmeye başladılar sendikanın önüne. Her hafta işte, beşer kişilik onar kişilik guruplar sadece işte açıklama istemeler, "başkan gelsin, şube başkanı gelsin, o gelsin, bu gitsin" diye şöyle böyle. Sendikanın adamları da bizi sürekli

bastırmaya çalıştılar; "2017'ye kadar imzamız var, yapacak başka bir şey yok", "2017'yi beklememiz lazım" gibisinden. Bu ara bu baskılar arttıkça bize bir tarih verdiler: "5 Mayıs'ı bekleyin". Biz de herhalde bir şeyler olacak sandık, hatta fabrika adına yalan da söylediler; "holdingten size geldiler, sizin saat ücretlerinizi aldılar" diye. Fabrika yetkililerinden birisi bunu yalanladı. Bizi gevşetmeye çalıştılar.

Saat ücretlerinizin alınması ne demek?

Yani iyileştirme yapılacağını bize düşündürtüyorlar, maaşlarımıza. Ondan sonra biz de onu bekliyoruz tabi. Yönetim aldığına göre saat ücretlerini, bir şeyler yapacaklar herhalde. Bir de 5 Mayıs'ı bekleyin falan, açıklamalar. 5 Mayıs'ta ben yemekhaneye çıktım. Ve umuyorum, büyük bir şeyler olacak diye bekliyorum. Aşağıda kalabalık, herkes gelecek falan filan. Ben yemeğimi yerken, gelen herkesi "2017'yi bekleyin" diye geri salmışlar. Herkes de umut kırıklığıyla "tamam artık, bizden bir şey çıkmaz" diye. Zaten fabrikamızda şöyle bir inanç var; "Renault alır, Bosch alır ama Tofaş alamaz. Böyle bir inanç var. Çünkü neden Tofaş'ın patronu güçlü bir patron ve sektörde olsun, farklı sektörlerde olsun, birkaç tane daha, hani sayısı fazla olduğu için, gerekirse işveren sendikasını da baskı altında tutuyor. Gerekirse işçi sendikasını da baskı altında tutuyor. Hatta sözleşme dönemlerinde farklı fabrikadan arkadaşlar, aynı MESS'e bağlı farklı fabrikaların çalışanları olan arkadaşlarımız bize diyor ki; "Sizin patronunuz yüzünden bu sözleşmeler bu kadar uzuyor, çünkü o vermek istemediği için. Bizim patronlara kalsa bizim patronlar veriyor", diyorlar. Hatta Borusan'da sözleşmeye ekstradan iyileştirmeler bile yapılıyor, saat ücretlerine elli kuruş gibi. Hatta bizimle aynı sözleşmeyi yapan Bosch, Ramazan erzakları falan bizimkinden çok çok farklı, çok çok iyi. Bu yüzden Tofaş işçilerinde böyle bir çekimserlik, böyle bir karamsarlık var ve daha önceden yaşanmış bir acı tecrübe var. İmza attıktan sonra geri imza atarak tekrar Türk Metal'e geçme gibi. Böyle acı bir tecrübeleri var. Bir korku var. Ben yemeğimi yedim, yemeğimi yerken kendi kendime kaşığı vurmaya başladım tabağa.

Öfkelisiniz?

Evet, açıklamayı da bilmiyorum, ne olacak, ne bitecek diye de bilmiyorum. Belki de zam alınacak, oturulacak falan denecek,

bilmiyorum. Ben sadece tepki olsun diye, o şey soğumasın diye, tabağa vurmaya başladım, vurdum, vurdum. Hani şey olsun diye, galeyana gelip kalabalık, hani belki gideriz. Anlatabiliyor muyum? Kalabalık gidince belki daha iyi açıklama yapılır. Daha kaale alınır diye. Kaşığı tabağa vurmaya başladım. Ben arkası gelecek sandım, herkesin o kadar umudu kırılmış ki, hiç kimse vurmadı. Ben bu sefer slogan atmaya başladım.

Nasıl sloganlar?

"Satılmış sendika" işte ismini vererek sendikanın, "satılmış Türk Metal" diye slogan atmaya başladım. Ve sesim de gürdür. İnlettim yemekhaneyi. Bağırdım, çağırdım. Ama bir karşılık gelmedi. Ondan sonra aşağı indim. Sendikanın önüne indim. Etrafı dağınıktı. Ben de yine, herhalde kalabalıktır diye düşünüyordum. Etrafta açıktı ve uzakta dörder beşer kişilik gruplar kesiyorlardı sendikayı, yani acaba bir şey çıkacak mı? Biri sorsun da soru, biz de dinlemeye gidelim diye uzaktan bekleyen insanlar da vardı. Sendikacılar da kapının önünde gülüşüyorlardı. Bastırmayı kutlarcasına bir gülüşme vardı gözlerinde. Ve ben o gülüşü görünce sinir oldum, gittim önlerine, açık meydanda yüzlerine karşı, slogan atmaya ve yuhalamaya başladım. O sırada iki arkadaş da, benim gibi düşünen iki arkadaş da, kendilerini de tanıyorum hani, dersiniz ki "siz daha önceden mi organize ettiniz" falan. Onlar da Gemlik'ten. Tesadüf bu ya tanıyorum da yani. Onlarda gel bir bakalım ya, ne oluyor, ne bitiyor, bir bakalım diye, geliyorlarmış bize doğru. Benden önce çıkmışlar, sigara içmeye gitmişler, geri geliyorlar. Ben bağırdım yuhaladım, böyle dönüp etraftaki insanları da yuhalamaya başladım. Ve tuvalete gittim. Ben en azından kendi görevimi yaptım. Rahatladım diye düşünürken, tuvaleti bile inleten yani çok büyük bir ses duydum. Geri döndüğümde baktığımda herkes toplanmıştı. Ve o sırada aralarını yara yara gittim. Orada biraz da ben de bağırdım, çağırdım falan, bu şekilde bir öncülük etmiş olduk yani. İlk böyle başladı. Yalnız şey de var; böyle başladı derken, Renault bizden önce böyle bir hareket başlattı. Ve onlar da Metal İşçileri Birliği (MİB) gibi bir facebook sayfası yayınladılar. Biz onları da takip ediyorduk. Ve onlara da destek olmaya çalışıyorduk. Ondan sonra, yani sırf Renault alsın ki, Renault aldı diye belki Tofaş işçisi de gaza gelir diye o umutlarla yani öyle bir sayfayı beğeniyorduk. Kent meydanında konuşma yaptılar, oraya

katıldık. Ben kendim katıldım, kendi payıma. Öyle söyleyeyim. Yani böyle bir şey vardı zaten. Renault'da vardı da, bizim Tofaş'ta olmaz hani, onlar alır, herkes alır, Tofaş alamaz diye bir söz vardı. İlk Tofaş'taki şey öyle başladı diyebilirim.

Sizin yaptığınız hamlelere karşı işveren ve sendika nasıl tepkiler verdi?

Sendika açıkçası bana ilkin tepki vermedi. Çünkü benim sendikacılarla daha önceden bir konuşmuşluğum olmadığı için, benimle muhataplıkları da olmadığı için, bana baskı da yapamadılar. Fakat çalıştığım yere farklı farklı insanlar geldiler. Renault'da bir işçi dövme olayı oldu. İşte içkili resimleri paylaşıldı facebook sayfalarından. "Biz de bunlara karşıyız ama ne yapalım burada biz durmazsak başkaları durur" gibilerinden, yani sol kesimi, sol camiayı kastederek güya vatani vazifelerini yaptığını söylemeye çalışan bazı insanlar geldiler, gittiler. Karnından konuşan bir sürü insan geldi diyebilirim yanlarıma. Ama tabi bir tehdit kelimesi yok yani, öyle bir durum yok. Fabrika ise, benim geldiğim Gemlik servisine talimat verdi ve bizi yolda durdurdular.

Arabanın durdurulması eylemden kaç gün sonra gerçekleşti?

İlk bir hafta içinde oldu diye hatırlıyorum. Eylemler artık hız aldı. Diğer vardiyadaki arkadaşlar pasif kaldığı için bir karar almıştık. Biz içeri girerken biraz geç gireceğiz. Son dakikalara doğru gireceğiz. Onları (diğer vardiyadaki arkadaşları) çıkarken görüp, onlara bir ruh üfürecektik. Fakat işçi servislerini, kendi talimatlarıyla yol kenarına çektirdiler. Sırf orada aynı anda karşılaşma olmasın, birlik, beraberlik olmasın diye. Böyle bir tedbir aldılar. Bizi daha da galeyana getirdiler. Ki bunlar bizim arabaları durdurup, bizi yolda alıkoyunca, işlek bir yolda caddeye inmek durumunda kaldık, yani bir kaza da olabilirdi orada. İkincisi de şu oldu: Bir gece vardiyası çıkışında, yaptığımız bir eylemde, servislerin önünün açılmasını rica ettiler. Biz servislerin önünü açtık. Sonuçta gelecek olan vardiya, sabah vardiyası, zaten sabaha kadar çalıştığımız için, yarım saat, bir saat, orada oyalandığımız zaman sabah vardiyasının zamanı gelmiş oluyor yani. O servis gitti. Boş gitmesine müsaade ettik, engel olmadık. Gelecek olanlar bizi orada görür, en azından o şekilde birbirimize görüşürüz diye düşünüyorduk ki, iki kapısı var fabrikanın. 1 nolu ve 4 nolu. Biz 1 nolu da yaparken programımızı, 1 noluya

gelmesi gereken servisler de 4 noludan sokuldu. Anlatabiliyor muyum? Bu tarz oyunlara girişti yani yönetim. Bize söz verdiği halde, sendikanızdan çıkabilirsiniz, bundan dolayı kimse işten atılmayacak dediği halde, bu tarz ayak oyunlarına girişti.

Bu tepkilerinize sendika nasıl tepki verdi?

Sendika bizi hiç kaale almadı. 2017 dedi. Başkan gelsin dedik, gelemez dedi. Ben şahsen kendi payıma zaten başkanın falan gelmesini de istemiyorum yani. Gitsinler, hepsi gitsinler. Kimseyi istemiyoruz. Fabrika olarak da öyle, ama bazıları takıntı yapıp o şekilde, "niye gelemiyor, niye açıklama yapmıyor?" diyor. O kadar şeye rağmen kimse gelmedi. Artı, genel başkan Bursa'ya geldi. Ve artık ne diyeyim, patronumuzun satın aldığı mı diyeyim, Olay tv'de yani bazı haberleri bile çarpıttı. Bizim arkadaşlarımızdan yaptığı röportajları falan. Korkutma şeyleri verdi, 2017'ye kadar olamaz falan gibisinden. Bu Olay TV'de iki, üç tane soruyla geçiştirildi. Ben dinlemedim ama yani duyduğum bu şekilde. Ve orada bile zam alınamayacağını söylemiş. Benim bunları izleme fırsatım bile olmadı. Yani şartlarımız çok zor. Telefonla ailemizle bile konuşamıyorken, telefonumuzu açamaz hale geldik. Açar açmaz interneti falan açtığımız zaman çok büyük bir yüklenme var, zamanımız çok dar. Gelen giden insanlar var. Ben günlerdir yemek yiyemedim. Yiyemedim derken, midem kabul etmiyor. Serum yedim fabrikada bir kere. Bu şekilde uğraşıyoruz yani. Kim yardım ederse de Allah razı olsun. Herkesin yardımını da bekliyoruz.

Daha önce toplu iş sözleşmelerinde böyle bir haksızlığa maruz kalıyor muydunuz?

Kalıyorduk.

Mücadelenizin şu an kaç kişilik bir istişare gurubu var?

45 kişilik bir önder gurubumuz oluştu.

Böylesi kitlesel bir mücadeleye girişebildiğinize göre, iş arkadaşlarınızla ilişkileriniz iyi olmalı. Bunu neye borçlusunuz? Çünkü şunu biliyoruz ki iş yerlerinde insanlar birbirleriyle rekabete zorlanıyor. Ve idareciler genelde işçilerin birbirleriyle ilişkilerinin iyi olmasını pek istemiyor. Bu konu da ne düşünüyorsunuz?

Buna tamamen katılıyorum. İnsanlar rekabete zorlanıyor gerçekten. Fakat benim iş arkadaşlarımla ilişkilerimin iyi olmasının

sebebi, haksızlığa dayanamadığım için bazı durumlarda operatörlere bile cevap veremeyecek sorular sorduğum için, yani bana tedbir olarak bir şey yapamıyorlar. Yani bana bir tutanak bile yazamadıkları durumlar oldu. Çünkü yazdığım savunmadan dolayı kendi tutanaklarını bile yırtmak zorunda kaldıkları oluyor. O yüzden beni farklı farklı yerlere sürdüler fabrikada. Fabrikada çok yerde çalıştığım için de, işle ilgili herhangi bir sorunum yok. Her işi de elimden geldiği kadar yaparım. Fakat arkadaşlar rekabete zorlanıyor ya. Bazıları mesela diğer arkadaşları yalama diye adlandırır, ben arkadaşlarla bu tarz bir diyaloğa girmedim hiçbir zaman. Yani onun da işte, çoluk çocuk geçindirdiğini, korkudan bunu yaptığını biliyorum. Aslında, özünde beni sevdiğini biliyordum, karşımdaki arkadaşların. O yüzden ilişkilerim iyi gelişti. Farklı farklı yerlerde gezdiğimden dolayı, biraz da şen şakrak yapım vardı. Sesimden dolayı bağırma huyum var zaten, çalışırken de stres atma amaçlı hep bağırırdım. Ve bantları da coştururdum. Bantları bile bağırttırırdım ama onlar anlamsız bağırışlardı. Ama gittiğim her yerde işimi elimden geldiği kadar yapmaya çalıştım. Ve de devamsızlığım bile yok mesela. Geçen sene hiçbir devamsızlığım olmadığı için fabrikadan ödül aldım. Hatta şefim de beni çektiği zaman "sizden bir şikâyetimiz yok" dedi. Bunu açık açık söyledi ve gelen her yönetici de, bizlere teşekkür etmiştir. Altın fabrika olmamız sizin sayenizdedir diye. Yani işçiden çalışandan yana hiç bu şekilde sıkıntıları olduğunu sanmıyorum. Yani bize açıkça ağızlarıyla da söylüyorlardı.

Özellikle Türk Metal'e dair neler söylemek istersiniz?

Türk Metal'e şunu diyebilirim. Tamam, parayı alamıyorsunuz. Yani işçinin hak ettiği parayı alamıyorsunuz. Emin olun küçük hizmetleri bile ihmal ediyorlar. Yani servis olayı vardı mesela, örnek vereyim, iki kişi sürekli ayakta kalıyordu. Ve o iki kişiyi oturtturabilmek için sürekli bizim otobüsümüzden iki kişi kaldırılıp başka bir otobüse gönderiliyordu. Ve bu sürekli olduğu için, o iki kişi yüzünden seksen tane –bizim oradan seksen araba kalktığı söyleniyor- otobüs o iki kişiyi bekliyordu. Her gün. Kim kalkacak nereye gidecek hesabı hani. O iki kişi kalkacak, diğer iki kişi oturacak diye. Ben bunu bir gün sendikacıya söyledim. Sendikacı dedi ki: "Ohoo, o sorun 4 yıldır çözülemiyor". Bana verdiği cevap bu.

Bir olayımız daha oldu. Yani örnek vereyim, ben bu adamlara niye gideyim ki, çözülemeyeceğini bildiğim için, örneklerin sayısı bende az ama fabrikada görüyoruz yani. Servis araçlarımız çok eski ve yollarda kalma olayları sık yaşanıyor. Bizim servisimiz yolda kaldığı için bizi başka bir servise bindirdiler. Fakat o servis de dolu yani, yolcularını almış, bizi ayakta Bursa'ya kadar taşıdılar. Ve tam biz alana girdiğimiz zaman, sendikacının koşa koşa geldiğini gördüm. Ben zannettim ki sendikacı bizden "arkadaşlar kusura bakmayın, araba bozuldu", hani "sizi o kadar yol, ayakta getirttik" diyecek, hani bir gönül almaca yapacak diye düşünürken, sendikacı girdi ve şoföre dedi ki; "Abi kusura bakma ya seni de yolundan geri çevirdik." Anlatabiliyor muyum? Yani işçiye verilen değer ortada. Ben daha bir şey söylemek istemiyorum. Yani o bizi alacak olan araba bizden daha öndeymiş, telefon gelip adam geri manevra yapıp veya bir kavşaktan geri dönüp bizi gelip aldığı için, adamı yolundan geri çevirdiği için, servis şoföründen özür diliyor. Biz ayakta gelmişiz, 40 km yolu, hiç umurunda değil.

Türk Metal sendikasının işçilerden çok işverenin çıkarını düşünen bir sendika olduğuna yönelik bir iddia vardır. Sizin tecrübe ve izlenimlerinize göre bu düşünce doğru mu yoksa abartılı mı? Anlatır mısınız?

Yani gerektiği yerde isim de veririm ama birilerinin de başını yakmak istemem. Bizim fabrikadan bazı insanlar, mesela bu Bosch sürecinde, arabalarla toplanıp, Bosch'a kavga ettirilmeye götürüldü. DİSK'cilerle. Anlatabiliyor muyum? Yani, işçilere sendikal izin alınıyor. Ve kendilerine bağlı olan her fabrikadan 14, 15 kişi, kendi yanlılarından adamları, sendikal izinle kavgaya götürüyorlar. Bazı videolarda da işte başka fabrikanın elemanı başka yerde göründü falan. İşten atıldı falan. Öyle durumlar oldu. Çok farklı kurumlardan da adam temin ettiklerini falan da duyduk. Ona girmeyeyim.

Türk Metal nasıl oluyor da işçilerin üzerinde böyle bir otorite kurabiliyor?

Ben işverenin desteğini aldığından dolayı bunları yapabildiğini düşünüyorum. Zaten sendikaya fazla gittiğiniz zaman, sendika tarafından ihbar ediliyorsunuz işverene ve gereği yapılıyor. Yani bu şekilde işten atılan insanlar da olmuş fabrikamızda. Ben sendikacıların adını bilmiyorum doğru düzgün, anlatabiliyor muyum?

Ben kendi işimi, yemeğimi, tuvaletimi, abdestimi zor yetiştirdiğim için, benim dış diyaloğum o kadar yok. Benim diyaloğum çalışma ortamında birlikte çalıştığım insanlarla. Ama yemek saatinde ben mesela sendikanın önünde bile durmam. Yemeğimi yerim, giderim ancak abdestimi alırsam alırım, üzerine kalırsa biraz dinlenme vaktim kalır. Bu olaylar başladığından beri farklı tabii. İnsanlarla aramız iyi olduğu için de duyduk yani, bunları da duyduk. Bizim başımıza gelmese de duyduk, dinledik. Bazı arkadaşların ihbar edilip fabrika tarafından gereğinin yapıldığını duyduk.

Geçmişte benzer bir mücadeleye giriştiniz mi? Yani Türk-Metal yönetimine ya da fabrika yönetimine yönelik eleştirel bir eylemlik içinde bulundunuz mu? Sendika değiştirmeye çalıştınız mı, olduysa neden ve nasıl vazgeçtiniz ya da başarısız oldunuz? Böyle bir şey oldu mu?

Ben kendim şahsi olarak öyle bir şey olmadı. Yani tabi ki direk üst yönetimle değil de ufak amirlerimizle falan aramızda sorunlar oluyordu. O tarz şeyler yaşadık. Fakat hani derler ya "Türk söylemez söylenir". Söylenti bazında sendikaya eleştiri zaten herkesin ağzında ama somut bir tepki pek olmadı. Tabii ki birbirimize çok dert yakınıyorduk, ama bunun haricinde öyle bir şeyim olmadı benim ne işverene ne sendikaya karşı.

Farklı fabrikaların aynı anda böyle bir harekete geçmesinin sebebi nedir? Bir iletişim ağınız var mıydı yoksa kendiliğinden mi gelişti?

Şimdi farklı farklı şeyler söylenebilir, her senaryo da bence değerlendirilmelidir de. Mesela benim kulağıma Alman istihbaratı lafı bile geldi. Söylentilerden fısıltılardan bu tarz şeyler bile duydum. Yani işte yok Alman istihbaratı Bosch'a "fazla ver ki seçim zamanı geliyor ortalık karışsın" demiş filan. Bunlar senaryo mudur gerçek midir değil midir hiç umurumda değil ki benim. Ben şu an Bosch'taki işçilerin aldığı zam oranıyla benim aldığım oran arasındaki farkla ilgileniyorum. Bize bu 8 yıl içerisinde %8-10'lar verileceğine, %14-15 civarlarında verilmiş olsaydı benim şu anki puanım %10 oynardı. Bizler kanaatkâr insanlarız. Ben zannetmiyorum yani fazla parada gözü olduğu için insanların bu hareketi yapmaya kalkıştığını. Çünkü inanın öyle bir şey olsaydı şu an daha para edecek durumlarda bu insanlar yolda bırakırlardı. Yani satarlardı davalarını öyle bir şeylerde gözleri olsaydı. O yüz-

den bunu yaptıran şey bıkkınlık, yılgınlık. Başkada bir şey olduğunu sanmıyorum.

Gerçeği söylemek gerekirse gerek işvereniniz gerekse sendikanız çok büyük ve güçlü kurumlar. Fabrikanızdaki işçilerin bunca zaman genel olarak yaşadıkları haksızlıklar karşısında sessiz kalmaları biraz da bu yüzden olsa gerek. Çünkü giriştiğiniz mücadele çok büyük ve güçlü kurumlara karşı. Siz de böyle mi düşünüyorsunuz? Tam da bu yüzden muhtemelen stratejik düşünmek ve dikkatli adımlarla ilerlemek zorundasınız. Nasıl bir strateji izliyorsunuz?

Evet, ben de öyle düşünüyorum. Asıl güçleri bir de ikisinin, yani işveren ve sendikanın birliğinden doğuyor. Strateji konusunda ise biz bu işlerin uzmanı olmadığımız için, ağzımıza geleni söylemeye devam ediyoruz. Bizim stratejimiz falan yok yani, öyle diyebilirim.

Sürecinizin manipüle edilmesi gibi bir tehlike yaşıyor musunuz?

Evet, yani arkadaşlarımız fişleniyor. Kendilerinin çıkardığı sayfalarda bize bazı yakıştırmalarda bulunuluyor. Ben kendi şahsım için yapıldığını görmedim ama varsa da takip de edemiyorum zaten. Birkaç arkadaşıma o tarz farklı şeyler yapılmış işte; "kredi kartı borcu vardı onu DİSK ödedi, işte ondan dolayı yapıyor" falan filan. Bu tarz, yani sanki biz DİSK'e geçirmeyi istiyormuşuz gibi göstermek istiyorlar. Gerçi öte yandan böyle bir şey olmuş da olabilir çünkü ben şu an öyle bir süreç yaşıyorum ki kimin ne olduğunu artık şey yapamıyorum yani. Herkese şüphe eder bir gözle bakar duruma geldim? Ama kendimden hiçbir şüphem olmadığı için de çok rahatım yani sonuna kadar ben giderim, kimseden de korkmam.

Farklı fabrikaların aynı anda böyle bir harekete geçmesini sebebi nedir?

Aynı sözleşmeye tabi olmaları, yani aynı yamuk onlara da yapıldı. Toplu sözleşme olduğu için onların fabrikaları da MESS olarak Türk-Metal'le oturuyor, onlar da Türk-Metal üyeleri. Yani 10 tane fabrikadan bir tanesi %60 alıyor öbür 9 tanesi %12 falan alıyor, %13, %14. Anlatabiliyor muyum? Yani aynı tepkiyi hissetmemek normal değil.

Birleşik Metal'in ocak ayında gerçekleştirmesi gereken ancak yasaklanan grevlerin teşvik edici bir etkisi oldu mu?

Yok, sanmıyorum. Bizim Birleşik Metal'le bir şeyimiz yok. Fabrika olarak nedense Birleşik Metal ve Türk-Metal bu ikisi pek duymak istemediğimiz isimler. Türk Metal'i bildiğimden falan değil, Birleşik Metal'i bildiğimden falan değil. Türk-Metal öyle bir algı oluşturmuş, Tofaş'ta ve biz de öyle bir algı oluşan bir şeye biz de uzak duruyoruz.

Sektörünüzde ki diğer sendikalar DİSK'e bağlı Birleşik Metal ve HAK İŞ' e bağlı Çelik İş le ilgili ne düşünüyorsunuz? Bu sendikaları geçmeyi düşünüyor musunuz? Niye açıklar mısınız?

İşte dediğimiz gibi bu DİSK olsa bile Türk-Metal'le kavgası devam edeceği için ve daha da artacağı için yani "sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer" derler ya, biz bu iki sendikayla pek bir şey düşünmüyoruz yani ikisini de düşünmek bile istemiyoruz öyle diyeyim.

Sebep olarak niye DİSK'ten korkulur diye sorsak?

Bize anlatılan, örgüte hizmet ettikleri, paraları o tarafa yedirdikleri, efendim DHKPC'liler, PKK'cılar. Yani bu tarz insanların hep örgütsel bir şeyleri olduğunu söylüyorlar. Ben çok bilmiyorum, kimseyi de tanımıyorum içlerinden ama sonuçta böyle de bir algı var. Bunu da kabul etmek lazım. O yüzden biz buna sıcak bakmıyoruz. Fabrikadaki çalışanların çoğu da bakmıyor. Biz şu an istifalara yoğunlaşmış durumdayız. Gerekirse kimimiz diyor işte kendi yönetimimizle masaya oturmayı deneyelim. Kimimiz diyor bu Renault'un, Coşkun Öz'ün ve Mako'nunkiler gibi ipini koparan, sendikayı çıkaran fabrikaların ortaklaşa oluşturduğu Metal İşçileri Birliği (MİB) dediğimiz site ile bağlantılı, yeni bir sendika da kurulabilir deniyor. Fakat bazı arkadaşların hala daha MİB'in bile DİSK'in oluşturduğu bir şey olduğuna dair düşünceleri var. Bu Türk Metal'in iftirası da olabilir ya da böyle bir imaj bir şekilde oluşmuş da olabilir, bilemiyorum. Biz bu parazitten kurtulduktan sonra bir şura heyeti oluşturup yeni bir yol haritası çizmek istiyoruz. İhtimaller şunlar: Ya bir sendika seçilecek ya da kendimiz işvereni bizlerle masaya oturmaya ikna edeceğiz. İkinci ihtimal biraz zor görünüyor ama karar artık ne çıkar bilemiyorum. Ya da işte yeni bir sendika kuracağız bu boşta kalan işçilerle hep

birlikte. Bu süreç biraz daha ilerlediğinde Bursa'da yirmi bine yakın işçi boşta kalmış yani sendikasından istifa etmiş durumda kalacak. Yeni bir sendika kurulursa ve yetki alma ihtimali olursa bu yol da denenebilir. Bunlar ihtimaldir ve bunlara TOFAŞ çalışanı karar verecektir.

Çelik İş sendikası ile ilgili ne söyleyebilirsiniz yani bununla ilgili herhangi oluşmuş bir algı var mı?

Yok. Onun adı nedense hiç geçmiyor.

Bundan sonrası için hedefleriniz ve beklentileriniz neler?

Bundan sonraki hedefim, şu işten bir alnımın akıyla çıkabilmek. Belki de çıkamayacağım ama ben en azından yapmam gerekeni yaptığıma inanıyorum. Canıma bir kast olmazsa, beni işten atmaları hiç umurumda değil. Zaten ben o şekilde yaşamak istemiyorum artık, anlatabiliyor muyum? Gerekirse çobanlık yaparım hem temiz hava bol güneş o şekil yaşarım yani. Bu fabrika gürültüsü, zaten insanları zehirliyoruz ya bu egzoz gazlarıyla. Bilmiyorum belki konuşmalarım daha kötü yerlere gidecek. Hedefim bu işten anlımın akıyla çıkmak beklentim de adalet başka bir şey yok.

Hak davasına inanan insanlardan mücadelenize nasıl bir destek istersiniz? Sizler için yapabilecekleri bir şeyler var mı?

Eğer yani biz bir şekilde Türk Metal'le uğraşırken patronumuzun da güçlü bir grup olduğu için, onun da tekerine çomak sokuyorsak, muhtemelen biz taşın altına değil kayanın altına elini atmış çılgın konumundayız şu an. O yüzden çok desteğe ihtiyacımız var. Yani mümkün olan her desteğe ihtiyacımız var ki en azından başarılı olamasak bile ikinci raundu oynayabilecek bir gücümüz olsun.

Somut olarak nasıl bir destek sunabilirler size şu an takip edenler?

Bizi paylaşabilirler, gündeme getirebilirler. Medyadan destek az veya bize teklifler falan da geliyor, inanın vakit olmadığı için röportaj yapamıyoruz ki o tarz şeyler de oluyor. Bunların paylaşılmasını istiyoruz yani her türlü desteğin verilmesini istiyoruz.

Genel olarak kamuoyuna bir mesajınız, çağrınız var mı? Özel olarak işçilere emekçilere bir çağrınız, mesajınız var mı?

Genel olarak kamuoyuna bir çağrım var. Onlar zannediyorlar ki "işçiler servislerine biniyor, çalışıyor ve geliyor." Yani hayat

bu kadar kolay değil. O servise bir gün siz de binseniz anlarsınız ne demek istediğimi. Bir hafta dayanabilir misiniz acaba? Mesela benim puanım biraz yüksek. KPSS'de biraz daha çalışsam belki de bir memur olabilirdim. Anlatabiliyor muyum? Aile baskısı mesela: "sana kaç kere dedik memur olmadın". İyi de, memur olamadım diye ben sömürülmeyi hak ediyor muyum veya ben mühendis olmadım diye sömürülmeyi mi hak ediyorum? Toplumdaki algı bu yani. "Okusaydın veya bir şeyler yapsaydın." Peki, bu işçi kesiminin sömürülmesini mi meşru kılar? Benim demek istediğim bu.

İşçilere olan, işçi arkadaşlara olan özel mesajımız da şu: Bizim eski işçilerimiz iyi maaşlar alıyor, ama biz eskisek de o maaşları alamayacağız. Bu artık bir gerçek. Bunu Koç grubundan bile işte Ali Koç açıkladı. İşçinin maaşı, reel ücretler, sürekli geriye doğru gidiyor diye. O yüzden Türk Metal'den istifa etmelerini, bizi desteklemelerini diliyorum, bize güvenmelerini diliyorum. Yapacak bir şey yok, biz birbirimizin sigortasıyız. Şu an Türkiye'de işçinin sigortası birlikten doğurabildiği güçmüş. Ben bunu anladım. İmalat durmadı mı kimse bizi kaale almıyormuş. Ben bunu anladım. Biz imalat durana kadar günlerce eylem yaptık ama karşılık bulamadık. Ne zaman ki imalatımız yarım saat gecikti. Karşımızda muhatap bulduk.

Emek davasında hakkına sahip çıkan, hakkını arayan işçilere toplum genelde solcu gözüyle bakar. Tarihsel olarak da sağcı ve dindar işçiler genel olarak emek mücadelesine mesafeli durmuş gibi bir düşünce hakimdir. Bu genellemeye ne dersiniz? Siz de benzer önyargılara karşılaştınız mı?

Evet, böyle bir genelleme var. Fakat bizim fabrikada bir arkadaş var, ülkücü bıyıklı da hatta, diyor ki: "Solcu da diyorlarsa, bu yaşıma kadar solcu olmamıştım, bundan sonra solcuyum anasını satayım" diyor adam. Anlatabiliyor muyum? Yani en son, yani benim gibi ülkücü adamı bile solcu yaptınız demeye getiriyor. Durum bundan ibaret. Yani artık bizim sağla solla işimiz yok. Biz hakkımızı almak istiyoruz.

Bu ayrışmaları ön yargıları ve bölünmeleri kırıp hak bilincini ve mücadelesini nasıl yaygınlaştırabiliriz?

Bunlar akla önem veren, düşünmeye önem veren, sorgulamaya önem veren düşünürlerin, yayınların çoğaltılması, aforizmaların

paylaşılması, işte sanal alemlerde bu tarz aforizmaların paylaşılması ile olur. Örneğin bir Ali Şeriati'dir, bir Ercüment Özkan'dır, bir Atasoy Müftüoğlu'dur. Bu şekilde sorgulamayı, düşünmeyi yaygınlaştırmamız lazım. Bunlar benim verdiğim İslami kesimden isimler. Sol kesimden de olabilir. Bu tarz hakka, emeğe ve adalete çağıran ve insanı düşündüren paylaşımların artması lazım. En azından, hadi kitapları okumuyor insanlarımız bari slogan bile olsa bunların paylaşımlarının artması lazım artık diye düşünüyorum.

(*) Emek ve Adalet (emekveadalet.org) sitesinden alınmıştır.

COŞKUNÖZ

Coşkunöz İşisi Özkan Anlatıyor: Direnişin Kırılması Ölmek Gibi Bir Şeydi

Bu eylemleri Renault'dan duyduk. Ondan öncesi insanlar konuşuyor tabi; 3 yıla çıktı, niye oluyor gibisinden sorgulamaya başladı yavaş yavaş. Sorgulaya sorgulaya, yayıldı. Derken bazen işte toplum içinde yüksek sesle söylüyor millet, birbirini herkes gaza getirmeye çalışıyor falan. Tabi derken patladı. Bosch sözleşmesi de olunca olay iyice kaçınılmaz oldu yani. Olması gereken buydu bence. Tabi sonuç olarak değildi ama olması gereken buydu ve oldu da.

Renault'da başlayınca gece, bizim öncü arkadaşlarımız vasıtasıyla hemen yayılıyor. Onlar daha bir girişken oluyor, onları gönderdiler yani hepsi, Ercan vardı yazıcı, onu gönderdiler, onu biz sözcü seçmiştik. Hatta MİB'le bağlantıya geçmişti, bizim de arkadaşımızdı o aynı zamanda. Sözcülerden Ahmet vardı, Ahmet'in şu an psikolojisi çok bozuk, tazminatı bırakıp gitti yani bu olaylardan sonra. Onları gönderdik. Ondan sonra patladı olay. Saat 9'da biz o akşam bırakacaktık işte, dedik ki üretimi bitirelim ondan sonra şalteri indirelim. Yoksa 9'da duruyorduk biz.

Üretim durmadan önceki süreç nasıl gelişti, o ilk eylemlere başlamanız, yürüyüşler, Kent Meydanı ve 5 Mayıs... İlk ateş nasıl yandı?

Renault'da yürüyüşler başlayınca, biz de dedik yürüyelim. Başladık yürümeye. Herkes MİB'den takip ediyor tabi, oradan yürüyelim gibi yazılar çıkıyor falan. MİB'i takip etmeye başlayınca herkes örgütlendi. Herkes MİB'i konuşuyor, tabi o dönem MİB'i çok rahat konuşabiliyorlardı insanlar. Şimdi kimse konuşmuyor, gizli gizli takip ediyorlar. İşte o dönem takip edince MİB'i, dedik yürüyelim. Haydi başladık KMF'ye doğru yürümeye aşağıya doğru. Servisler arkamızdan geliyor eskortlar gibi. En öndeyiz falan. Hatta bana sendikadan uyarı geldi işte o zamanlar. Uzun yıllar aynı sendikada olunca çok tanıdığı oluyor insanın. İçinde saydığım sevdiğim abiler de var gerçekten. Tamam sendikanın içinde ama yani tuttuğunu koparan insanlar bunlar. Bunlar sadece sendikaya çalışmayan, işçinin hakkını yemeyen, bir sorun oldu-

ğunda gittiğinde çözen insanlar. Bu uyarıya rağmen yine de gittik istifa günü olduğunda oraya. 5 Mayıs günü kavgalar oldu orada biliyorsunuz.

Kent Meydanı eylemiyle neler yapabileceğimizin farkına vardık

Öncesinde Kent Meydanı eylemi vardı...

Kent Meydanı'na da gittik. Oraya da arkadaşlarla beraber gittik, toplandık. Yani kendimizi gösterdik, orada bayağı cesaretlendi işçiler. Bir şey yapabileceğinin farkına vardı. Biz bunu yapabiliriz dediler. Kendi içinde de yaptılar muhasebesini. Ondan sonra da tabi yürüyüşler başladı. Derken bunu bir faaliyete dökmemiz lazım dedik. Ne yapalım diye düşünürken, Renault durunca biz de durmaya karar verdik. O an herkese bir gaz geldi yani. Ne yapacağız dedik, duracağız. Tamam dedik herkese duyuralım. Forkliftçiler var haber yayan, o ona gidiyor, diğeri öbürüne, gidiyor toplanıyor forkliftçiler falan. Ondan sonra yaya olanlar var, haberleşiyorlar. 9'da duralım dedik, sonra konuştuk 9'da durmayalım dedik. Herkes toplanmıştı, üretimi bitirelim dedik. Biz B vardiyasıydık. C vardiyası girmesin içeri dedik. C vardiyasına da haber gönderdik. Saat onbir çeyrek, buçuk gibi bitirdik, dışarı çıktık. Amirler falan hiç ses, gık yok. Yani bizim o başkaldırmamıza seslerini çıkartamadılar. Tabi biz sonradan anlıyoruz bazı şeyleri. Onlar bize izin verdiler, ne yapacaklarına karar verdiler. Yani aslında bizim planımız yoktu. Hani bir kural vardır, planı olan on kişi yüz kişiyi dağıtırmış. Bizim bir planımız yoktu, en büyük hatamız buydu. Planımız yoktu, ne yapacağımızı bilmiyorduk. Bodoslama girdik olaya. Bir plan yapmış olsaydık, imkanı yok bizi dağıtacaklarına inanmıyorum. Çünkü fabrika çok sağlamdı. Mesela Renault'nun bize desteğe gelmesi, oradaki konuşmalar, birbirimizi motive etmeler, gaz vermeler... Yan yanayız, açız, soğukta yatıyoruz, hiç umurumuzda değildi yani. Umrunda değildi kimsenin. Yemek yok, sigara içenlerin sigarası yok, su yok, tuvalete bile girmek yasaktı ona rağmen insanlar geri vites yapmadı yani. Geri adım atmadılar, herkes birlikti. Gelen arkadaşlarım şaşırıyorlardı, nasıl birlik oldunuz siz böyle diye ve hayran kalıyorlardı. Bizim bir planımızın olmaması, ne yapacağımızı bilemememize sebep oldu.

İlk iki gün çok iyiydi, ta KMF fabrikasından ses geliyordu. Koca sanayi sesimizle inliyordu.

En büyük sorunumuz bir planımızın olmamasıydı

Benim ikinci gün sesim gitmişti yani, konuşamıyordum, ses gitmiş, ses çıkmıyordu, sadece bir hırıltı çıkıyordu, bağırmaktan ve slogan atmaktan. O kadar bağırıyorduk ki, yırtıyorduk kendimizi. İkinci günden sonra baskılar başladı. Çünkü adamlar ne yapacaklarını planlamıştı artık. Bunu biz bugün anlıyoruz. Şimdi oradan sonra muhasebesini yapıyorsun, ne oldu, ne gitti, artısı, eksisi... Adamlar başladı baskıya. İşte CEO geldi, müdür geldi, bize başladılar zam yok demeye. Aslında bizim psikolojik savaşımız orada başladı. Kırılmaya başladı, yavaş yavaş bizi kırmaya başladılar. İşte pazarlık yapıyorlar, zam yok diyorlar. En son CEO orada öldürücü darbeyi yaptı bize. Yavaş yavaş bize baskıyı arttırdılar. Müdürler geliyordu, işte bizim maliyetlerimiz çok yüksek, karımız çok az falan dediler. Tabi insanlar başladı sorgulamaya. Aslında iyi niyetten kaynaklanıyor, insanların iyi niyetinden. Ondan sonra en son CEO geldi. CEO çok profesyonelce geldi oraya, adam ne yapacağını ne diyeceğini ezberlemiş, kaç kere tekrar etti bilmiyorum. Konuşmalarında hiç takılma yoktu. Yani yalan söyleyen biri muhakkak bir yerde takılır, bu takılmadı da. İnsanlara o yüzden inandırıcı geldi. Öyle bir konuşma yaptı ki, ben tamam ya dedim kırıldı insanlar. Yanıt veren olmadı, çünkü adam yok diyor, agresif hareketler yapıyor, size zam mam yok veremeyiz, mümkün değil, iflas ederiz, küçülmeye gideriz, çıkartırız, yüzde elliye düşer üretim diyordu. Benim burada ömrüm dört yıl, ben küçültürüm giderim, beni ilgilendirmez, geriye kalan düşünür, siz düşünürsünüz gibi sözlerle insanları korkuttu. İnsanların gözü korktu. Böyle bir adım karşısında, ne yapacağımızı bilemedik.

Bir de sonra sabahtan başlamıştı müdahale, polis geldi dedi ki, yaptığınız yasal değil. Bu bitirmeden önceki gün oluyor. Emniyet müdürü geldi. Onun yanında bir komiser daha vardı. Dedi biz size karışamayız, bir olay çıkmadığı sürece müdahale etmeyiz, bizi işveren çağırdı, biz onun için buradayız, yoksa bizim bir şeyimiz yok, siz dağılana kadar buradayız sadece dedi, siz eyleminizi yapacaksanız yapın gibi şeyler söyledi.

Kimin polisisin diyemedik

Bize gelen yemekleri kestiler. Sonra bir de emniyet müdürünün öyle demesi var. Ben orada ona diyemedim, çünkü orada bir kişi konuşamadı. Sadece orada bir kalıpçı vardı, dedi ki polise sen bunu canı gönülden mi söylüyorsun. Onu demeseydi insanlar belki farklı davranırdı, o öyle deyince polis de vallahi, billahi Kuran'a el basarım dedi. Ben diyemedim ona orada, sen devletin polisi misin, insanların polisi mi, patronun polisi mi? Kimin polisisin diyemedik. Onu demiş olsaydık bize müdahale edemezdi, insanlar kırılmazdı. Eğer devletin polisiysen, patronun polisiysen al bizi buradan, al o zaman bizi, bizimle ne muhabbet ediyorsun? Zaten alamazdı.

Renault'da bunu da gördük. Renault'da bırakmadılar, 27'sine kadar sürdürdüler. Çok zordu onlar için ama adamlar bırakmadı. Bizimkiler hemen geri vites yaptı. Sonra CEO'nun gece 3'te gelmesi ile beraber, artık insanlar böyle yorgun argın, doğru düzgün uyku uyuyamıyoruz falan, esas kırılma başladı. Gece geldi, içeri girecekler isim yazdırsın falan dedi. CEO amirleri gönderdi, amirler içeri girmek isteyenlerin isimlerini almaya başladı. Adama git diyoruz gitmiyor. Bazıları başladı konuşmaya yasal değilmiş falan. Abi diyorum yasal diye bir şey yok. Arkadaşlarım falan araştırıyordu, işte sizin avukat çok dişli bir adam, kimseye talip olmamış, tuttuğunu koparan bir adam, iyi bir avukat geldi falan demişti. Avukatla da görüştük, herkes tazminatının peşinde tabi. Avukat tazminatınızı alırsınız dedi, sizi çıkartabilir, çıkartamaz diye bir şey yok, ama sizi oradan polis de çıkartamaz dedi. Böyle bir şey olamaz dedi. Böyle insanlar ne yapacağını bilemedi. İşte dediğim gibi plansızlık. Biz konuşmadık, şunu şunu yapacağız, bize bunu yaparsa şunu yapacağız demedik. Renault'ya baktık, Tofaş'a baktık, onlar ne yapıyorsa onu yapmaya çalıştık. Bilmiyordu insanlar hiçbir şey. Mesela polisin bize müdahale edemeyeceğini bilmiyordu. Avukat işten çıkartabilir diyordu, doğru işten çıkartabilir ama tazminatını alır çıkarsın. Yani bunu dahi bilmiyordu arkadaşlar, sanki yaka paça polis bizi alır. Biz sadece ne yapacağımızı bilmediğimiz için oradan kaybettik.

Ama gecenin 3'ünde en büyük darbe geldi. Çok iyi hatırlıyorum gece üç buçuktu, uykuluyuz böyle yarı uykuluyuz, karto-

nun üstünde yatıyoruz böyle, naylonları birbirine sarıyoruz yastık gibi, öyle üç dört kişi yan yana yatıyoruz, ısınmaya çalışıyoruz falan. Geldi CEO toplanın falan, yok işte olmayacak falan filan, bırakın. A vardiyası içeri giriyor, yok içeride çalışmaya başladılar gibi şeyler söylüyor. Sesler de geliyor içeriden, memurlar çalışıyordu içeride. Amirler, memurlar çalışıyor. Forklift vermişler çalışıyorlar. Tabi bu psikolojik bir şey, çalışıyorlar gibisinden bize baskı yapıyorlar, ama iş olmuyor. Oyun oynuyorlar bize. Orada anca bir hafta çalıştırsalar çalışırlar çünkü bilmiyorlar neyin ne olduğunu, presi açamazlar. Ancak amirler yapar, o da amirlerin bir kaç tanesi yoktu. Onlar girdi, bir kaç kişi de ben gördüm girenlerden. TM'ciler girdi çalıştı. Onların bu oyunuyla millet kırılmaya başladı. Sabah oldu bir baktık millet girmeye başladı. Ben psikolojik olarak bittim.

Çok ağladık, ama hayatımda böyle direniş görmedim

Ağlıyoruz böyle arkadaşlarla. Ya girmeyin, etmeyin diyoruz. Artık nasıl ağlıyoruz böyle, salya sümük. Öyle ağladığımı bir ilkokulda hatırlıyorum, ilkokul beşte. Dördüncü sınıftayken beşinci sınıftakiler gidiyor ya giderken ağlıyorlardı, niye ağlıyorlar diye merak ederdim. Beşinci sınıfa geldiğimde ben de ağlamaya başladım, niye ağladığımı bilmiyordum. Bir o zaman yaşamıştım o kadar duygusal çöküntüyü. İşte kırılma başlayınca o zaman da ağladım böyle ama herkes ağlıyordu. Bütün arkadaşlarım ağlıyordu, böyle beş altı kişi bir grubuz, beraber takılıyoruz, bazen onlarla birlikte en başa gidip ara gaz yapıyorduk, bizim çadır yanımız var oradan aşağı sesleniyorduk, hemen sloganlar başlıyordu falan. Biraz yönetim yapıyorduk orada. İşte bizim o grupla hep beraber ağlıyorduk, işte girmeyin, etmeyin. Orada sevdiğimiz saydığımız abiler var, bize diyorlardı, biz giriyoruz siz de girin. Diyorduk ya abi etmeyin, girmeyin, ya şimdi anlatırken bile sesim değişiyor, boğazım düğümlendi, o anı yaşıyorum. Girmeyin, etmeyin diyoruz ama giriyor adamlar. Montaj girdi çıktı, girmeyin arkadaş dayanın diyoruz ama anlatamıyoruz adamlara. Ürktü adamlar bir kere, orada kırıdı direniş. Dışarıdakiler eve gitmeye başladı. Ben gidiyorum yanlarına, içeri giriyormuşsunuz diyorlar, diyoruz yok öyle bir şey, toplayamıyoruz insanları, belirsizlik var. Biri diyor girmiş çalışıyormuş A vardiyası, herkes preslere bakıyordu, çün-

kü azınlık çoğu yer. Montaj azınlık, SUG2 (Departman) azınlık, aşağısı KMF falan hep azınlık. En çok kişi preste var bizde. Herkes bize bakıyordu. Bizim içimizde kırılma olunca diğerlerinde de oldu. SUG 2 girmiş dediler, aslında girmemiş adamlar. Montaj girer gibi olmuş, girmemiş. Biz haber gönderdik, bak preslerden giren yok, onlar girmiyorsa biz de girmiyoruz dedik. Onlara denmiş ki, bak girmişler prestekiler çalışıyorlar diye, adamlar kanmış. Çıktılar dediler, bizimkiler girmedi, sizin girdiğinizi sandık falan. Bizim içimizde vardı satılan, hem de en başından.

Sözcüleri nasıl korkuttuysalar, adamlar geldi kekelemeye başladılar. Sizi vururuz mu dediler, öldürürüz mü dediler ne yaptılar anlamadım. Adamlar bir girdi içeri, çıktıklarında başka konuşmaya başladılar. Bize orada çatır çatır destek olanlar, öncüyüz, satan bilmem nedir falan diyen adamlar bir çıktı, adamı neyle tehdit ettilerse söylemiyor. Ya size ne söylediler, nasıl tehdit ettiler sizi diyorum, konuşmuyor adamlar. Kekelediler resmen, rengi atmıştı adamın. Öldürürüz mü dediler ne yaptılar, bir insan bu kadar korkmuş olamaz. Çoluğunu çocuğunu göremezsin mi dediler, bence büyük ihtimal, çıkışta tehdit yapmasalar bu kadar korkmazlardı, imkanı yok. Bence gün yüzü göremezsin, yaşayamazsın diye tehdit ettiler çünkü insan işten atılma tehdidiyle bu kadar korkmaz, çekinir ama o kadar korkmaz. Kekeledi adam ya, çıktı konuşamıyor. Toplantıya girdiler çıktılar sözcüler, adam resmen titriyordu. Dedim Ercan ne dediler size ya. Ya işte falan filan diye geveledi ama söylemedi. Bence ölümle tehdit ettiler, aileleriyle tehdit ettiler. Saman altından tehdit ettiler.

Biraz öfkeleniyorum biraz kederleniyorum kusura bakmayın. Ben hayatımda öyle bir direniş, öyle bir birlik beraberlik görmedim, bunu görmek ve yaşamak benim için çok büyük bir olaydı yani. Hatta Tayyip Erdoğan bizim için ikinci Gezi vakası demişti. Yeğenim aradı beni, dedi sizi Erdoğan ikinci Gezi vakası yaptı ona göre dedi. Birçok şey yapabilirlerdi, hükümetten her şeyi bekliyorum çıkarları uğruna yapamayacakları şey yok. Zaten seçim nedeniyle o kadar tahammül ettiler. Davutoğlu geldi o zaman Bursa direnişteydi, hiç ondan bahsetmedi. Hiç direnişten bahsetmedi, Bursa ayağa kalkıyordu yani. İnsanlar geldi desteğe, sivil insanlar geldi, bunu duymayan yoktu ama hükümet ağzına bile almıyordu. Türkiye duydu hatta dünya çapında bir olay oldu

ve bu hep bastırıldı yani. Bence hükümet tarafından bastırıldı bu. Dediler bunu bastırın yoksa bu işçilerin elinde bir koz olacak. Biz birlik olursak her şeyi değiştirebileceğimizin kozuydu, bu yüzden hükümet de bastırdı.

Sıradan bir işçinin her şeyi değiştirebileceğini gördük

Sıradan bir işçinin her şeyi değiştirebilirim düşüncesi doğdu, insan olduğunun farkına vardı. Bireylerin bir araya geldiğindeki gücünün farkına vardı. Kore'yi gördük üç yüz bin insan çıkmış sokağa, Amerika şu an yıkıp yakıyorlar, kimse bastıramıyor yani. Ama bizi bastırdılar. Hazırlıksızdık, bir planımız yoktu. Hatta MİB'e yazmıştım gece üç buçuktu, kırılıyoruz, destek olun, Renault'dan gelsin dedik, MİB yayınlamıştı. O anda herkesin elinde telefon MİB'e bakıyordu yani. Ne yapacak işçi bilmiyordu ne yapacağını, MİB'den takip ediyordu herkes. Montaj, KMF, Sug1, Sug2 hepsi birbirinden habersizdi, MİB'den iletişim kuruyorduk. Mesela SUG2 en son girdi. Girerken helalleşti adamlar. Biz ağlaya ağlaya girdik akşam üstü. Ben girdim içeri duramıyorum. Ekmek arası bir şeyler veriyorlar falan ben duramıyorum, konuşamıyorum. Dedim içeri girdim ama yüzüm yok dışarı çıkmaya. Dışarıda vardı bir elli kişi tahminen, onlar girmediler. Biz hep beraber girelim dedik, dediler girmeyin, ağlaya ağlaya çöktüm artık. Psikolojik olarak bitmiştim, kaslarım bile hareket etmiyordu, konuşmaya takatim kalmamıştı. Sadık abi vardı amir, iyidir kendisi çok efendi bir adam, kırmaz kimseyi, üzmez, dedim abi ben gidiyorum, duramam burada, gelmişim içeri ama çalışamam. CEO demiş çalışın, çalıştırın presleri, ben çalışmam dedim ne çalışması, daha adamlar dışarda bekliyor. Ben eve gidiyorum dedim, ne haliniz varsa görün. Gittim eve rapor aldım gelmedim. Çoğu kişi rapor aldı zaten. Zaten çalışacak takatim yoktu, kimsenin yoktu. Rapor bitince geldim, kimseyle konuşmuyorum. Ben çok böyle esprili bir adamım, şaka yaparız herkesle, muhabbet ederim, beni severler de, sayarlar da. Geldim kimseyle konuşmadım.

Annem ölse bu kadar üzülmezdim

Altı ay boyunca kimse kimseyle konuşmadı, ağzını açmadı doğru dürüst, o kadar moral bozukluğu vardı. Çok üzücü bir

olaydı bizim için. Perşembe bitti bizim direniş, pazartesi iş başı yapacağız, benim ayaklarım gitmedi. Ben perşembe rapor aldım, pazartesi işbaşı yapacağım, ben gidemiyorum fabrikaya. Ben gideceğim, herkes bakacak, utanıyorum ya, içeri girmemden dolayı utanarak girdim işe. Telefonlarla kimse kimseyi arayamadı, herkes utanç içinde, herkes birbirinden utanıyor çünkü. Böyle büyük bir direnişin, böyle bir utançla sonlanmasına herkes üzülmüştü. Çok kırıldık, kimse kimseyle konuşmadı. Çalışırken bile herkesin yüzü yerdeydi. Büyük konuşmayayım ama annem ölse bu kadar üzülmezdim. O dönem çok büyük birlik olmuştuk çünkü. Güveniyordum ya insanlara, yanımdaki adama güveniyorum, beraber yatıyorsun, ayakları kokuyor adamın hiç umurunda değil, onu duymuyorsun bile. Arkadaş diyor, ya diyor bir koku geliyor bir yerden. Diyorum oradan bir yerden lağım kokusu geliyor, halbuki adamın ayağı kokuyor, çorap ayağına yapışmış, dört gündür çıkarmıyor. Adam iki gün mesaiye kalmış, sabah 7'den akşam 12'ye mesai yapmış, abi diyor ben de çok ters bir zamana denk geldim diyor, mesaiye kaldım iki gün diyor. Ağzının suyu akmış adamın ama ne koku ne başka bir şey hiçbir şey umurumuzda değildi, öpüşeceğiz nerdeyse yan yana yatarken adamla ama takmıyorsun uyuyorsun yani. Bunları görmüyor insanlar yani. Herkes can ciğer olmuştu ve birbirine tutunmuştu insanlar. Bütün bunların sonunda direnişin kırılmasını kimse hazmedemedi. Nasıl kırılabilir, nasıl yaptık diye insanlar hep birbirinden utandı. Şimdi yeni yeni başladık o dönemi konuşmaya, şakalaşmaya. İşte adamla yan yana yatıyorduk, oğlum ben neredeyse öpüştüm adamı falan, İbrahim'in ayağı kokuyordu çöp kokuyordu diyorduk, kokacak tabi ayağıma yapıştı çorap falan diyor yani, o dönemde yaşadığımız güzel ve komik olayları yeni yeni konuşmaya başladık.

Bu direniş TM'ye bir başkaldırıştı

O dönemde bir de balkon tayfa vardı. Balkondan slogan atardık. Şimdi balkonu kapattılar, her yeri kapattılar. Tel örgü çektiler, cezaevi gibi oldu fabrika, turnikelerden geçiyoruz, kartın yoksa giremiyorsun içeri. Mako'da bayağı destek oldu, bizim fabrikanın önüne geldi. Maysan Mando gelmişti destek olmaya, Çelik-İş olmasına rağmen. Sonuçta bu direniş biraz da TM'ye bir başkaldırıştı. Buna rağmen Maysan Mando her yere desteğe gitti, me-

şalelerle falan geliyorlardı. Erzak getirdiler falan. Manavdan bir şeyler almışlar, fırına gidip ekmek almışlar, domates, biber ne olursa getiriyorlardı insanlar Allah razı olsun herkesten, hakkını ödeyemeyiz kimsenin. İşte balkona çıkardık direniş zamanı.

Hüsnü vardı hep öndeydi, sonra o çıktı Bosch'a girdi. Sözcüler vardı, mesela Ceyhun'u çıkardılar şimdi. Forkliftçi vardı Alim abi, ilk onu çıkardılar. Alim abi hiç geri vites yapmadı, dedi ki hakkınızı helal edin, beni çıkardılar duruşumdan dolayı, ben geri vites yapmadım dedi. Mesela İdris diye bir amir vardı, hem işverene oynuyordu, hem bize oynuyordu. Tabi biz onun ne olduğunu biliyorduk, lakabı "piç İdris"tir. Kendisi de öyle derdi, çok fırlamadır, her türlü şey var onda, kendisi derdi bana "piç" derler diye. Onu çıkardılar geçen günlerde. Demiş 5 Mayıs'ta kutlama yapalım falan diye, CEO demiş bu ne diyor çıkarın bunu işten, çıkarmışlar.

Coşkunöz en başından en eylemci fabrikaydı, sonuna kadar da, kırılana kadar da böyle oldu. İçeride elemanlar vardı, bir kaç kişi vardı insanları kırmaya çalışıyordu, ben dinliyordum onları. Diyordum, sen böyle konuşuyorsun ama bunu nereden biliyorsun? Bunu böyle konuşma bak, yanlış diyordum. Ama bilinçli şekilde kırmaya çalışıyordu, satılan insanlar oldu orada. İçeride patrona çalışanlar da oldu, oradan da saldırdılar, her yerden saldırdılar. Biz bunları uyarmamıza rağmen bir bakıyorduk gitmiş başka gruba konuşuyordu.

Üretim durmadan başlarda diğer fabrikalar yürüyüşe dönem dönem ara veriyorlardı, biz hep yürüdük hiç ara vermedik. Biz MİB'den takip ediyorduk, yürüyeceğiz diyorduk, çıkışlarda hep yürüyorduk. MİB'de yazmasa bile, çıkışta ıslıklar falan servislere giderken hadi yürüyelim falan derdik. Ama işte adamlar bizi kırdı, biz plansız gidince bir şey kalmadı.

Unutamadığın olaylar, anılar var mı?

Unutamadığım olay, bitirişi hiç unutamam. O an benim içimde büyük bir yara olarak kaldı. Herkes salya sümük ağlıyor, girmeyin falan diyorlar, kopmaya falan başladı. Artık böyle, gemi batar ya hani öleceğini bilirsin ya da üstüne bir şey düşer artık ölüyorsundur, ölmek gibi bir şeydi direnişin kırılması benim için. Bizi kırdılar ya, çok üzücü bir durumdu. İnsanları üzüntü hasta yaparmış ya öyle bir şeydi, onu hissettik yani. Göz göre göre birinin ölmesini

seyretmek gibi, bir şey yapamazsın, çaresizsin. Düşünün bir adam birini kesiyor, sen bir şey yapamıyorsun, elin kolun bağlı, hiçbir şey yapamıyorsun. Birinin çocuğunu kestiğini düşün, karnı kestiğini veya anneni kestiğini düşün, öldürdüğünü düşün yani öyle bir durumdu benim için. Ben zaten isteyerek girmedim, arkadaşlarla birlikte girdik, elim kolum bağlanmıştı yani. Artık bitmiştik. Elimi, kolumu kaldıracak halim kalmamıştı, o kadar üzücü bir durumdu. Zaten uykusuzluk, bitkinlik hat safhadaydı. Direniş kırılınca eve gittim, yatak bana tuhaf gelmişti, o yumuşaklık bana tuhaf gelmişti. Nasıl bir şeydi taşa yattık, alıştım bir de. Dedim balkonda mı yatsam acaba, tuhaf gelmişti yatak bana yani. Garip hareketlerim vardı üzüntüden. Hanım bana bir kaç gün hiçbir şey demedi, sevdiğim yemekleri falan yaptı azıcık psikolojim yerine gelsin diye. Çok zordu bizim için.

Her şeye rağmen bir tarih yazıldı

Yine de bir tarih yazıldı. Tarihi bir olaydı, hiç yapılmamış bir şeydi. Bizim yaşlarımızda insanlar için, bizim jenerasyon için yapılmamış bir şeydi. Bizim için çok büyük bir olaydı ve hayatımda hep bir yeri olacak. Büyük konuşmamak lazım ama bir hastalık ya da bir hafıza kaybı olmadığı sürece, ölene kadar unutamam bu olayı. Ve bunu da gelecek nesillere hep anlatıyorum. Yeni gelenlere de anlatıyorum. Bazen bakıyorum şimdi, çırak yetiştiriyorum adam ölçü bilmiyor, ayar bilmiyor, onu yetiştirirken anlatıyorum işte, yıllarca böyle sağılan ineğiz. TM bizi sağdı. TM'nin eski başkanı Özbek'in bir sözü vardır, sendika işte elli bin tane sağılı ineğim var derdi. O zamanlar öyle duyulmuş bir cümlesi vardır. Özbek böyle demiş, sonra Ergenekon muhabbetleri çıkmıştı ya, Kıbrıs'ta araziler, yerler, aylık 70 trilyon geliri olan Karun gibi bir başkan. O zamanlar kullandı bu lafı. O zamanlar biraz daha katlanılır geliyordu. Ne zaman ki işte 2007'den sonra yüzde iki, yüzde üç zamlar almaya başlayınca, tabi sinir katsayısı artmaya başladı, belki bir dahaki seneye, belki önümüzdeki seneye derken sabır taşı çatladı. Kaçınılmaz bir şeydi yani. O zamanlar ben 480 lira maaşla başlamıştım Teknik Malzeme'ye, 800-1000 lira maaş alıyorlardı ve asgari ücret de 300 lira mı neydi yani. Şimdi asgari ücret alıyoruz, AKP 1300 lira yaptı da öyle zam aldık. Bir de ne diyorlardı, zam yok, hani zam yoktu? Zam yapamayız dediler ne

oldu, bin liraları verdiler bir kere ama düşün ondan da vergi aldılar. Direnişten hemen sonra verdikleri ilk bin liralardan da vergiyi sonra kestiler. Çok uyanıklar, sonraki taksitleri de vermeyeceklerdi de, insanlar isyan eder diye korktular. Vergi matrahı falan şimdi, önceden 12. ayda giriyorduk, şimdi 6. ayda giriyoruz, niye yükseltmiyorlar çünkü sağmalı inek! Aslında Türkiye genelinde bir eziklik var.

Direnelim ama planlı

Bu direniş Türkiye'deki herkese direniş yapılabileceğini gösterdi. Gösterdi ama, böyle toplantıdayız içerde, amir dedi bak adamlar artık bizim direniş yapabileceğimizi gördü, ben de dedim ki nasıl bastıracağını da gördü adamlar, bizim artık kendimize gelmemiz lazım dedim. Öncelikle bir planımız olması lazım dedim. Sadece direniş yapalımla olmuyor. Eğer bundan sonra bir şey yapacaksan, plan, proje önemli. Ne yaptığımızı bilmemiz gerekiyor, en önemlisi o. Adım adım ne yapmamız gerekiyor, ilk önce bir ne yapmamız gerektiğini bilmemiz lazım. Ne yapmamız gerektiğini bilmeden daldık. Aşama aşama gittik bir yerden sonra tıkandık. Biz sadece Renault'ya baktık, Tofaş'a baktık, onlar ne yaptıysa biz de onu yaptık. Renault gece bize el fenerleri ile geliyor, yaklaşık bir beş yüz kişi falan vardır yani, belki fazla. Adam anlatıyor, dedi kırılmayın, arkadaşlarınızı satmayın. Adamın teki bir tane oradan çıktı dedi TM bitmiştir dedi sözünü kesti Renault işçisinin. Videosu da var. Bizim için çok büyük bir destekti mesela Renault'nun o gelişi. Biz ne yaptık, Renault'ya baktık, Tofaş'a baktık. Orada da anlamadık yani fark edemedik, arkadaş biz Renault'ya bakıyoruz ama bizim bir planımız yok. Kimse de orada uyanamadı. Oysa Renault başka Coşkunöz başkaydı. Gelen saldırılara karşı ne yapacağımızı bilemedik, bilmiyorduk çünkü hiçbir şey. Yemek de kesilebilir, CEO gelip zam yok diyebilir, nasıl bir tavır alacağız buna karşı, işte bunları hiç konuşmadık.

Öldürmeyen hastalık güçlendirir

Ama sonuçta bizim için çok büyük bir ders oldu, tecrübe oldu. Öldürmeyen hastalık güçlendirir gibi bir söz vardı. Yani bundan sonra eğer bir şey yapılacaksa, toplanıp ne yapacağımızı düşün-

mek lazım. Şunu yapacağız, şunu yaparsak bize ne yapılabilir. Açığımız var mı, açığımızı görüp ona göre adım atacağız. Bizim arkadaşlardan çoğu başka yerlere geçti, kimisi çıkarıldı. Şimdi bakıyorum amirler yeni gelenlere çok iyi davranıyor, çünkü hepsi kaçıyor kalmıyor yeniler. Gelenleri kazanmak için o kadar iyi davranıyorlar ki, hep güler yüzlüler, sayı önemli değil demeye başladılar. Ben o zaman fark ettim, sayı önemli değil eliniz alışsın falan diyorlar. Önceden daha iki hafta dolmadan sayı derdine düşülürdü.

Direniş kırıldıktan sonra dönüşler başladı TM'ye. Tabi dönüşler hemen başlamadı, bir iki ay kimse geçmedi. Dönüşler nasıl başladı, içerideki satın alınmış adamlar geçin falan dediler. Sonra temsilcilik için oy kullanmaya sandık getirdiler. İnsanları mecburen ittiler aslında, sendikaya ittiler. Biz baştan Birleşik Metal'deydik, oraya üye olmuştuk ama oradan da bize bir destek gelmedi. Biz iki-üç kişi çağırmaya geldiğimizde bile yanımıza gelmedi adamlar. Biz onlarla görüşmeye de gittik, görüşemedik, tam bir destek alamadık. En azından biri cesaret edip de fabrikaya gelseydi, arkadaş bak böyle böyle, bize geçerseniz size tam destek arkanızda dururuz deselerdi ama bize böyle bir güven aşılamadılar. O yüzden insanlar işveren tarafından da bir yere itildiler. İnsanlar çaresiz kaldı. Belki Birleşik Metal'e geçseydik bir şey demeyecekti işveren.

VALEO

Valeo İşçisi Nazmi Anlatıyor: İşçi Sakat Kalıp Fabrikadan Çıkacağıma Hakkımı Arayıp Çıkarım Dedi

Patlamanın en büyük sebebi TM, işçilerin üzerinde yapmış olduğu baskı. İşçilerin ekmeği ile oynanması, işten atmalar. Artık millet bundan kurtulmak istedi, bu yüzden bu patlama yaşandı. Patlama 1 hafta, 10 gün kadar sürdü Valeo'da. Sonra bir durulma oldu.

10 gün boyunca TM'ye karşı eylemler yapıldı. İstifalar edildi. Fakat o zaman işten çıkarılma korkusuyla yüzde 20'lik kesim tekrar TM'ye üye olmuş.

Valeo'da iş durdurma olmadı. Vardiyalar içeride kalmak istemedi. 3 vardiyadan içeride kalmak istemeyen olmayınca iş durduramadık. Burada lekelenen baştakiler oldu. Süreç bittikten sonra onlara mobbing uygulandı. Görevleri değiştirildi, vardiyaları değiştirildi. Böylece bu işçilerin hakimiyetlerini yok ettiler.

Bosch sözleşmesi imzalandıktan sonra zaten Bursa'da bütün metal işçisi haberi aldı. Herkesin Bosch'ta çalışan arkadaşı var, eşi, dostu var, haber yayıldı. Sonra metal işçilerinin sayfasıyla tanıştık, MİB ile. Oradan Bursa'da olup biten her şeyi öğrendik. Bu şekilde işçiler arasında koordinasyon sağlandı.

Zaten 3 yıllık sözleşme yapıldığında bir mutsuzluk vardı, üstüne bu Bosch sözleşmesi gelince metal işçisinin bir kafede çalışandan, bir konfeksiyonda çalışandan bir farkı kalmadı maaş olarak. Metal işçisinin işi ağır, 8-10 sene içinde bel fıtığı, boyun fıtığı çıkıyor. Zaten bugün çok eski işçi yok fabrikalarda. 10 senesini dolduran sağlık probleminden ya da başka problemlerden bırakıyor. Artık işçi de bunun farkına vardı. Sakat kalıp da bu fabrikadan çıkacağıma hakkımı arayıp çıkarım dedi. Bir başkaldırı oldu. Bunlar etkili oldu metal işçisinin ayaklanmasında. Tabi en büyük etken Bosch sözleşmesi. Orada çalışan adamla bizim aramızda büyük bir maaş farkı oldu.

Genç işçilerin bilinçlenmesi için birkaç sene çalışmaları, bu zorlukları yaşaması gerekiyor. Türkiye'de bilinçlenmek zor. 8 saat tempolu çalışıyorsun, 4-5 saat de mesaiye bırakıyorlar, yolda da

iki saati gidiyor adamın. Bir sosyal hayat yok, hafta sonu ailemi alayım, bir yerde yemek yiyeyim diye bir lüksü yok metal işçisinin. Bunları yapanlar da eski, 13-15 senelik maaşı daha yüksek işçilerdir.

İlk eylemler şöyle başladı:

Ara ara MİB'de yazılar yazılıyordu, o ara herkes MİB'i takip ediyordu. Gemlik ve NOSAB'da çalışanlar yeni olduğu için ilk etapta pek seslerini çıkarmadılar. İş debriyaj fabrikasına düştü. Orada da yüzde 60 bir ayaklanma sağlandı. 5 Mayıs'tan sonra istifalar başladı ve o ay içinde çoğu tamamlandı. Haziran'da da geri dönüşler başladı zaten. Bazı bölümlerin posta başları istifaları engelledi. Yüzde 75 istifa sağlandı.

Seçim yaparak sözcülerimizi seçtik, fabrika yönetimi bu kişileri tanıdı. Fakat burada TM'nin desteklediği bir aday da vardı, geri kalan biz sözcülerdik 3 kişi. Yönetim bizi tanımıştı, bizim muhatabımız sizsiniz demişti. TM tarafı ile görüşmüyordu, o iki aylık süreç boyunca TM ile görüşmediler. Yönetim ile de pek sıkıntı yaşamadık. Zaten yönetim o arada işi durdurmadığımıza şükrediyordu. Biz işi durdurmadığımız için onlar da ılımlı davrandı. Bizi tanıdılar, "madem işçi sizi istiyor sizinle görüşürüz" dediler. Bize o dönem rüşvet de teklif edildi. Maaşlarımıza zam teklif edildi ama biz kabul etmedik. İstediğimiz zammı adamlar bize verecekti.

O zammı alsaydık şu an TM'nin Valeo'daki yeni yöneticileri bizlerdik. Elimiz arkamızda hiçbir iş yapmadan geziyor olacaktık.

Baskılar da oldu o süreçte, TM ve işveren tarafından. "Bu işe girmeyin sizin sonunuz olur" dediler. Gerçi biz korkmadık hiç birinden. Hiç biri de gelemedi yanımıza tehditler telefonda kaldı. Ama süreç önümüzdeki aylarda TM'nin tarafına dönüldü.

Nerede yanlış yapıldı. Yeni sendika kurulduğu zaman işçi sendikanın maddi ve manevi olarak güçlü olmasını istiyor. Bizim maddi sorunlarımız oldu. Yoksa sendika maddi olarak güçlü olsaydı şu anda Bursa'da hatta Türkiye'de TM'nin üye sayısı yüzde 25'lere düşerdi. Bütün fabrikalar geçerdi yeni sendikaya. Fakat elinde güç olmadığı için, işçiler de güvenemedi. İşçiler TM'ye geçti ama gönüllü değildi. Güçlü bir başka sendika olsa metal işçisi geçmezdi.

TM işverenle iyi geçiniyor, istediği fabrikada çalışma yapıyor.

Aradan bu kadar zaman geçmesine rağmen sürecin canlı olmasının sebeplerinden biri MİB'in hala Bursa'da metal işçisini takip etmesi oldu. Mesela 2017 sözleşmesine TM ile girmek kimse istemedi. Bir patlama olsa da kurtulsak diye bakıyordu işçiler.

İşçi kendinin işyerinde kollanmasını istiyor, bir de asgari ücret seviyesinde zamlar almak istemiyor. Onun birkaç tık üstünü alınca ona yetiyor. Bunları yapan bir sendika istiyor. İşyerinde iş güvencesi istiyor, sendikası onu satmasın istiyor.

DELPHİ

Delphi İşçisi Erhan Bayrak: Hayatımızın En Güzel Günleriydi

6 Mayıs'ta biz sabah geldik, iş başı yapacağız. O sabah insanlarda bir sinir hali vardı. Hatta TM'ye yakınlığıyla bildiğim insanlardan birkaç tanesi durumdan ciddi rahatsız olduklarını belirten konuşmalar falan yapıyorlardı. Herkes o sabah o mevzuyu konuşuyordu. Sabah 8 işbaşı yaptık, depodan bir tane arkadaşımız geldi; "Depo'da bir kaç arkadaş bu durumdan rahatsız, bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama üretimden desteğe ihtiyacımız var, siz destek verir misiniz?" dedi. Biz iki arkadaş olur katılırız dedik. Biraz muhasebe yaptık konuyla ilgili nedir, ne götürür diye. Bizim çalıştığımız alan, deponun tam çıkışı, aynı zamanda yönetim idare kısmından açılan kapının da tam başı. Yani stratejik bir konumda bulunuyorduk çalıştığımız yer itibariyle.

Saat 9 itibariyle ilk mix3 hattı çay saati başlıyor, ilk mix 3 hattı çıkıyor, 35-40 kişi grupta. Onun içine sızacak depodan ve bizim üretimden bir kaç arkadaş, ilk kıvılcımı ıslık ve slogan atarak, fabrikadaki potansiyeli ölçmek için başlatacaktı. Karar aldık. Saat 9'da ilk mix3 hattının çıktığını görünce biz hemen harekete geçtik. İlk ıslıklar ve birkaç slogan işte "işçiye uzanan eller kırılsın" şekliyle bir kaç slogan attık, hemen Ayhan Pehlivan ve onun yardımcısı Celal, sanki kapıda beklercesine bir anda üretime girdiler. İşte kim bağırıyor, ne oluyor, ne ediyor, bekliyorlar böyle bir şey, anladık yani kapıda beklediklerini. Onların böyle bir şey duyup olay mahalline gelmelerine en az bir dakikalarını alır. Ama onlar yaklaşık 10-15 saniye sonra geldiler.

Kalabalık da geçiyor onların önlerinden, işte kimdi bu bağırıp gidenler, ne oldu diye direk bize geldiler. Biz dedik ki, burada arkadaşlar tepki koydu. Sorun neymiş dediler, Renault'daki olayları söyledik. Sonra üretimin ilerleyen hatlarına doğru bir tanesi gitti. Celal, bizim takım lideri ve depodan sorumlu bir kişi, o anda kendi aralarında muhabbet ediyorlar. Celal denen adam zaten gayet ukala bir tip, işte bordro ile ilgili bir şikayetin vardır, işte sen cahilsin ne anlarsın diyerek aşağılar, haklı da olsa haksız da olsa her türlü insanı aşağılar ve ezer. Halbuki kendi de üretimde çalışmış, bir

şekilde kendini oraya atmış bir kişi. En kötüsü de nereden geldiğini unutanlar oluyor zaten. Bizim diğer temsilci arkadaş Ergin, o böyle hayatta haksızlığa falan gelemez, yıllarca bu mücadelenin içinde farklı boyutlarıyla bulunmuş bir insandır. Celal ve diğerleri kendi aralarında konuşurken, gülüp bize bakmaya başladılar. İşte bunlar mı falan gibisinden bakıp gülüyorlar, bu lafı duyduk biz, Ergin "sen niye bize doğru bakıp gülüyorsun" dedi. O anlayamadı, "anlamadım" dedi. Ergin de "sen niye bize doğru bakıp gülüyorsun, komik bir şey mi var" dedi. Celal'de "sana ne, sen karışıyorsun" diye cevap verdi. Ergin "ne demek sana ne, sen bana burada bakıp gülemezsin" deyince o arada bir münakaşa oldu. Onlar hatta girmeye çalıştı. Ergin dedi ki, "sen buraya giremezsin arkadaşım, senin gözlüğün yok" dedi. "Sana mı soracağım" gibi bir cevap alınca, o dedi tabii ki "bana soracaksın, 8 saat boyunca bana sormak zorundasın, bu hata giremezsin." Ergin; "sen insanların haklarını araması zoruna gittiyse, gerçek sebebi buysa bana horozlanmanın söyle yoksa bu hatta giremezsin, ona göre alacağım seni buraya" dedi. Ondan sonra başka birileri geldi o ara ses bayağı yükselince, geldiler götürdüler Celal'i, ortamı yumuşattılar.

Ama o ilk bağırılan sloganların arkasından bizim Delphi'de, fabrikanın bir başında Renault hatları en sonunda da Tofaş hatları var, çıkan ilk grup Tofaş hatlarından bir grup olduğu için atılan sloganlara Renault hattından tepki gelmeye başladı. Oradan da ıslık sesleri gibi ufak çaplı tepkiler gelmeye başladı. Biz o gün ümitlendik, demek ki biz bir şeyler yapacağız dedik. Ama bireysel olarak hat içerisinde bağırırsan, sesin geldiği yöne doğru mutlaka baskılar olacaktır ve bunu bastıracaklardır. Bir kere bastırıldığınızda da bir daha gerisi gelmeyecek, insanlar sinecek ve bu bir şekilde örtbas olacak. Biz bu sefer yemek saatini beklemeye başladık. Bir de en sonu, bizim için en önemli olan kısmı da vardiya sonuydu. Vardiya sonu bizim için çok önemliydi; gelen vardiyanın karşılanması, bizim uğurlanmamız. Bir organizasyon daha yaptık aynı gün. Bunların hepsi aynı gün oluyor, o gün çok enteresan bir gündü, bir kıvılcımın alev alması şeklinde.

Ufak tefek ıslıklar oluyor, kendi aramızda da bir haberleşme oluyor. Benim tanıdığım ya da daha evvel beraber çalıştığım insanları telefonla arıyordum, diğer arkadaşlar da aynı şeyi yapıyorlardı. İşte biz yemek saati ve vardiya sonu bir eylem planladık,

protesto yapacağız, katılır mısınız diye söylüyorduk. Şimdi herkese de bu konuda telkinde ya da ısrarcı olamıyorsunuz, çünkü bu işin sonu belli. Yani bu işte başarılı olursanız ne kazanırsınız belli değil, bireysel olarak bir şey kazanma amacı zaten kimsede yok. Ama kaybedeceğiniz çok şey var, işinizi kaybedebilirsiniz. Ben bunu göze almışım veya arkadaşlarım göze almış ama benim telefonla aradığım veya ulaştığım kişiler bunu göze alamayabilir. Yani biz herkesten de olumlu cevap alamadık zaten. Alamamamızın nedeni de bu kaygılardı. Yani biz o gün bir organizasyon yaptık, yemek saatinde bir kaç hat buna öncülük etti. İnsanlar bir eylem için hazır hale geldi. Çünkü idari kısım o gün aynı zamanda ıslık sesleri yükseldiği anda, biri teybin başında oturuyor, sürekli müzik yayını vardır Delphi'de, bir ıslık sesi yükseldiği an anında müziğin sesini yükseltmeye başladılar. İnsanlar bunu duyunca daha çok hırs geldi. Biri ıslık çalıyor, müziğin sesi yükselmeye başlayınca, bir kişiden geliyorsa o ıslık, beş-on kişi öttürmeye başlıyor müziğin sesini bastırabilmek için. Yapılan her kontra yani etkiye tepkiyi doğruyordu.

Patlayan yılların birikimiydi, mesele sadece para değildi

Yönetim bu süreci çok kötü yönetti. Bunu kötü yönetmelerinde neden şuydu, daha öncede mesela Delphi'de birçok olay oldu. 2012 sözleşmesinde yine o Mix 3 hattının B vardiyasındaki bir organizasyon vardı. Biz A vardiyasıydık o zaman, vardiyayı teslim aldığımızda fabrikada protestolar vardı o zaman. O örgütlenmeyi yapan 12 kişiyi, gözlük takmadıkları bahanesi ile işten atmışlardı. Ona da çok büyük tepkiler vardı. İşte o insanlar o süreci düşündükleri için, onların hepsi yılların birikimi, işte insanların kayırılması, Kırıkkale tayfasının bir yerlere getirilmesi, sendikaya yakın olan insanların rahat yerlerde çalıştırılması, bir sürü neden sayabilirim insanların tepki göstermesi için.

Sadece olay para değildi, zaten biz hiçbir zaman para için bağırmadık veya bir isyan olmadı. Delphi için konuşuyorum, bizim isyanımızın sebebi şuydu; para tamam, biz Bosch sözleşmesinden 4-5 ay sonra bu hareketi yaptık. Derdimiz para olsaydı biz o zamana kadar onu yapardık. Bizim asıl amacımız fabrikadaki haksızlıklardı ki, biz fabrika yönetimi ile masaya oturduğumuzda

8 tane madde hazırladık talep taslağında, bunlardan son iki maddesi paraya dayanıyordu. Biz dedik ki diğer 6 maddeyi geçireceğiz her ne pahasına olursa olsun, diğer 2 maddeyi pazarlığa açığız. Olur olmaz, çünkü biz Bosch sözleşmesinden ertesi gün bu olaya kalkışsaydık, tamam o zaman biz bunu para için yapmış olurduk. Ama bugün biz bunu para için değil, eşitlik ve adalet için yaptık. Ki o zaman ki tepkinin de özünde bunlar vardı. Para için o gün herkes konuştu ama herkes şunu da biliyor, bu parayı alan, zammı alan Bosch'ta TM değil, Bosch fabrikasının kendiydi. Kendi vermek istedi ve verdi, TM orada sadece kendi reklamını yapmak için, biz Bosch'ta böyle bir zam aldık diye bunun şakşakçılığını yapınca bunun faturası da böyle oldu.

Hepimizin ailesi var ama insanın her şeyden önce onura ihtiyacı var

O gün gelecek olan A vardiyasındaki arkadaşlardan bir kaçı ile iletişime geçtik. Direk böyle böyle planlarımız var. Biz dedik hali hazırda 30 kişiyiz. 30 kişi fabrikanın en sonunda, vardiya amiri ve sendika odasının önünden yürüyerek geçeceğiz, sonra ne olur bilmiyoruz. Biz 30 kişi başlarız, biz otuz kişi o iki kapının önünden geçeceğiz, 30 kişi de kalabiliriz 300 kişi de çıkabiliriz dedik dışarı. 30 kişi çıkarsak, biz o fabrikaya bir daha geri giremeyiz. Ama 300 kişi çıkarak, kucağınıza çok güzel bir alev parçası bırakırız, siz o zaman ormanı ateşe verebilirsiniz dedik. Bizim onlarla iletişime geçmemiz saat 2'yi buldu. Saat 4'te işbaşı, saat 3'te servise biniyorlar zaten, o örgütlenmeyi yapmak çok zor dedi. Haklıydı da o zaman, Hasan diye bir arkadaş vardı. Onun haricinde bir kaç kişiye daha ulaştık ama Hasan kadar kimse bu işe olumlu bakmadı. İnanmadıkları için olumlu bakmadılar, tepki göstermedikleri için değil. Olmaz diye düşündüler ama hepimizin çoluğu var, çocuğu var ,ailesi var ama her şeyden önce insanın onura ihtiyacı var, haksızlığa karşı bir direnci var. Bu yüzden bunu yapmak zorundaydık, o an öyle hissettik. Halbuki biz sesimizi çıkarmasaydık belki başka birileri yapacaktı ama direniş ne kadar ileri bir noktaya giderdi onu bilemiyoruz.

İşin sonunda biz 30 kişiyi topladık oraya. Saat 4'e çeyrek vardı ısıklamaya başladık 30 kişiyle. Sonra seslerin çoğaldığını

duyduk. Fabrikanın diğer başındaki dört beş arkadaşa da haber vermiştik. Onlarda yanlarında üçer beşer kişi getirdiler ve yaklaşık 50 kişilik bir grup olduk. O zamanki şartlarda vardiyanın mevcudu 600 civarıydı. Gündüz vardiyasında ilave sürekli gündüz çalışanlarla beraber ortalama 700 kişi vardı. Biz o gün yürümeye başladığımızda 4'e beş kala, iki odanın önünden yaklaşık 500 kişiyle geçtik. Yani ben o gün arkadaşlarımla yürürken, insanların akın akın o koridora çıktığını görmek çok muazzam bir duyguydu. Anlatılmaz yaşanır derler ya, aynen öyle bir durum oluştu. Biz o gün oradan geçtik bir fırtına gibi, zaten giren vardiya da herkes bireysel olarak şimdi o kalabalığın içine giriyor, bir şeylere tepki göstermeye başlıyor. Çünkü kalabalığa karışıyor, o kalabalığın içinde bende bir şeylere tepki gösteririm diyor. O kadar güçlü bir direnç olduğunu görünce bizden sonraki vardiya çok daha büyük tepkiler göstermeye başladı. Onlar sayı olarak bizden daha kalabalıklardı ama gündüz vardiyasından sürekli olanlarla beraber eşit sayılırdık.

O hafta boyunca eylemler giderek büyüdü. O süreçte sadece B vardiyasından çok fazla tepkiler olmadı. Ama biz A vardiyasında her gün, sabah-akşam vardiya değişimlerinde büyük bir şiddetle eylemler yapıyorduk. Üretimin en başında sendika odası vardır. Üretime girecek olan vardiya onun başında bekler, çıkacak olan vardiya da Delphi'nin ortasından geçerek sloganlarla, sendika odasının önünde buluşur orada eylem yapardık. Orada hep sendika temsilcileri oturur, orada onlara o dönemde yalakalık edecek insanlar içeride otururdu.

Gemileri yaktık

Ondan sonra süreç böyle büyüdü. Biz sonraki dönemde, tamam bir şeylerin eylemini yapıyoruz ama 3 gün bağırırız, 5 gün bağırırız. Peki biz bu noktayı nereye getireceğiz? Biz bu ateşi söndürürsek, ateşi yakanlar ateşe düşecek. Düşüp düşmemek çok da umurumuzda değil, çünkü artık biz gemileri yakmışız önemli değil ama yanımızda masum insanlar da harcanacaktı. Çünkü orada gaza gelip de birçok şeyi paylaşım yapan, MİB'e gönderen ve bunu da açık açık dile getiren insanlar vardı. Yani işin sonunun ne olacağını çok düşünmeden hareket eden insanlar da vardı. Biz ön-

cüler olarak bir şeyler yapıyorduk ama ilk önce muhasebesini yapıyorduk, bunun karşı saldırısı olarak en kötü ihtimal ne olur diye bunu değerlendiriyorduk ve göze alabilirsek bunları yapıyorduk. Ama bunu hiç düşünmeden yapan insanlar da çok fazlaydı, biz onları düşünerek bazı hareketler yaptık. Dedik ki biz insan kaynakları ile görüşeceğiz.

1 hafta boyunca sürekli eylemler oldu ve bu bir hafta boyunca devam etti. Ama sonunda Renault gibi bizim de istifa etmemiz gerekiyordu. Çünkü sendikadan ya da şubeden "Arkadaşlar sizin derdiniz nedir? Amacınız ne? Niye böyle yapıyorsunuz?" diyecek ya da bunun bir özeleştirisini yapacak, bizimle bu konuları görüşecek birileri gelsin diye biz bu süreçte biraz bekledik. Yoksa biz de hemen ertesi gün gider, bireysel olarak istifalarımızı verirdik. Biz bekledik, karşı taraftan herhangi bir adım gelmedi. Aksine, "bunlar terörist, bunlar vatan haini, yabancı sermayenin uşakları" gibi laflar edildi. Halbuki fabrikaların tamamı, Coşkunöz hariç yabancı sermayenin fabrikaları. Onların dediğinin tam tersi olarak biz yabancı sermayeden hakkımız olanı talep ediyoruz. TM tabi her zamanki taktiklerini yaptı ama tutmadı.

Çarşamba istifa

Bir gün yine eylem yaparken, günlerden pazartesiydi, bir an benim içimden geldi ve "çarşamba istifa" diye bağırmaya başladım. Sonra bir anda herkes çarşamba istifa diye bağırmaya başladı. Çarşamba istifa diye konuşuyorduk biz öncü arkadaşlarla. Bunu nasıl slogana dökeceğimizi düşünürken, vardiya sonu çok fazla vaktimiz kalmamıştı. Ben öteki çarşambayı kast ederken, insanlar önümüzdeki çarşambayı anladılar. Çok da iyi oldu, çok da isabetli bir karar oldu, çünkü ateş doruk noktasındayken adım atmak ve bir şeyler yapmak daha sağlıklı oluyor, daha sağlam oluyor. Biz biraz daha vakit kazanalım, örgütlenmemizi tam yapalım, ne olacak, ne bitecek insanlar bağırıyor ama bu süreçte geriye dönük bu tür eylemlerde ne olmuş neler yaşanmış bunları da araştırıyoruz akşam eve gidince. Daha önce neler yaşanmış araştırıyorduk. Çünkü daha önce 98 sürecini yaşayan insanlar var, onlar da bize sürekli öğütler veriyorlar. Velhasıl kelam biz o gün çarşamba istifa diye bağırdık ve iki günlük süremiz kalmış oldu. Biz kendimizi

orada zora soktuk ama çok isabetli bir karar verdiğimizi anladık sonradan. Sonuçta bir rüzgar var, hazır yelkenler şişmişken gemiyi ne kadar ileri götürebilirsek bizim için kardı.

Sonra biz insan kaynaklarına çıktık beş kişi. Yasal haklarımızı kullanarak sendikadan istifa edeceğimizi söyledik, bunun için neler yapmamız gerekiyor diye sorduk. Dediler ki herkes birer tane dayanışma dilekçesi dolduracak. Nasıl bir dilekçe olacak; işte şu şu nedenlerden dolayı dayanışmaya geçiyorum sendikadan istifa ederek, sendika aidatımın baki kalması şartıyla toplu sözleşmeden yararlanmak istiyorum. Biz onu edebi bir dille kağıda döktük. Sonra kendi cebimizden beşer onar lira toplayarak iki bin adet fotokopi çektirdik. Hatta fotokopilerin yarısını fabrika içerisinde gezen arkadaşlara verdik, birçok kişinin bilgisayarmış, fotokopi makinesiymiş işi olmuyor çünkü. O dönemde de ciddi bir dayanışma vardı, insanların sürekli bu kağıdı çoğaltıp, bir an evvel imzalanması yönünde mücadele ettiğini görünce, bunların hepsi bizi daha da kamçıladı. Bundan sonra biz herkesten dayanışma dilekçelerini topladık. Daha sonra temsilci olarak seçilen, her vardiyadan öncülerle birlikte topladık ve çarşamba günü hepimiz toplu bir şekilde insan kaynaklarına bunları teslim edeceğiz dedik.

Bizden önce B vardiyası vardı, onlarda katılım çok azdı. Katılımın az olmasının nedeni de şu; daha önce 2012'deki eylemlerde B vardiyasında şiddetli eylemler olmuştu. B vardiyasında şiddetli eylemler olunca diğer vardiyalara bu iş sıçramadı. Biz de bir şeyler yapmaya çalıştık ama kırıldı. B vardiyasındaki çıban onlara göre biraz büyük olduğu için oraya çok fazla yalaka sızdırdılar. O yüzden biraz fazla kaçırmışlar işin dozunu, hiç tepki gelmedi oradan. Yaklaşık 600 kişilik B vardiyasından 50-60 dilekçe ya geldi ya gelmedi. Tabi öyle gidince insan kaynaklarına, insan kaynakları ciddiye almıyor ve diyor ki, kardeşim ben bunları kabul etmiyorum, herkes kendi el yazısı ile dolduracak dedi. Tamam da, bütün fabrikalar fotokopi şeklinde kabul ediyor. Sonuçta işçiler kendi adlarını kendi el yazısı ile yazmış ve altına imzasına atmış şekilde teslim edildi. Ama insan kaynakları ısrarla herkes kendi el yazısı ile yazacak diyerek başka türlü kabul edilmeyeceğini söyledi. Sonraki vardiya bizdik, biz de götürdük. Biz de yaklaşık 400'e yakın form vardı, çoğu getirememişti çünkü süre çok kısıtlıydı. Hemen salı günü fotokopileri çoğalttık, insanlara

dağıttık. Bir kısmı getirdi, ben kocama sorayım diyen de oldu, ben karar veremedim diyen de oldu, çok fazla ayrıntısı vardı işin. Velhasıl biz 400'e yakın dilekçeyi götürdük insan kaynaklarının önüne koyduk. İnsan kaynakları aynı cevabı bize de verdi, kendi el yazısıyla yazacak herkes başka türlü kabul etmiyoruz dedi. Dedik ki "Bu neyi değiştirecek, ne sağlayacak? Biz yine bunu bu şekilde çoğaltacağız."... Esasında o bir blöftü. Biz insanlara o kağıtları imzalatırken, birçok kişi imzalıyorum ama doğru mu yapıyoruz, yanlış mı yapıyoruz gibilerinden söylendi, biz insanlara bunları kendimiz yazdırmaya çalışırsak birçok kişi uğraşmaz yazmaz diye düşündük. Ama fabrika yönetimi orada da bir hataya düştü. Zora sokmaya çalıştıkça insanlar daha bir heyecanla bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Biz bunu yaydık; insan kaynaklarından Petek hanım hiçbir şekilde bunu kabul etmiyor, herkes kendi dolduracak, kendi eliyle getirecek oraya... Biz de o gün insan kaynaklarından çıkarken dedik ki; "Petek hanım burada 400 form var, biz bugün gideriz yarın 400 kişiyle buraya geliriz, biz dağılmayız. Bunu göze alıyorsanız biz buradan çekip gideceğiz ama diyorsanız ki biz bunları kabul ediyoruz o zaman problem yok.. Petek hanım bize "isterseniz 4 bin kişi gelin problem değil" dedi. Bunu derken de kesinlikle inanmadığı için dedi, hatta birçok kişi yerine bizim imza attığımızı bile düşündüler. Çünkü inanmıyorlardı bizim bu kadar büyük bir desteği arkamıza aldığımıza.

O süreçte sosyal medyadan ve daha başka kanallardan gruplar kurduk, anlık olarak haberleşiyorduk. Biz insan kaynaklarının fotokopi kabul etmediğini duyurunca daha büyük bir tepki oldu. Gitti herkes kırtasiyeden A4 kağıdı aldı, evinde doldurdu ve imzaladı. Bizim normalde fotokopi ile çıkamadığımız rakama çıkıldı, 500 dayanışma dilekçesi geldi elimize. Vardiya sonu geldi, teslim edeceğiz ama güzel bir süpriz hazırlayalım dedik. İlk baştan 20 kişilik bir ekip hazırladık biz. Ondan sonra geride kalan kalabalığa da, tabi biz onlara haber vermedik bu durumu ama bizim işimiz biraz daha erken bitti diğer arkadaşlara göre. Biz dedik ki, normalde vardiyamız biter 4'e 5 kala, vardiyanızı teslim edersiniz, vardiyanızı teslim ettikten sonra en erken 5'te insan kaynaklarında olmanız gerekiyor dedik. Biz biraz da erken bitirdik, saat 4'e 5 kala biz orada hazırdık. 20 kişi gittik verdik. İnsan kaynakları

müdürü tabi 20 kişi gittiğimizi görünce, böyle bir bıyık altından gülümseme oldu kadında. Ondan sonra getirin getirin dedi. Biz güzelce bıraktık. Tabi onun odasının güzel bir kapısı vardı. Kapı kapalıydı, biz girince kapıyı kapattık. Biraz da oyalandık, Petek hanım olmuş mu, işte bunda bir yanlışlık var mı diye oyalandık.

Buradaki amaç, dışarıdaki kalabalık toparlansın, kapıyı açtığımızda Petek hanımın yüz ifadesini görmek için onu yaptık. Neyse süreç tamamlandı, biz kapıyı açtık, kapıdan içeri girmeye başlayan insanları görünce çok ciddi panik oldu o anda. Onun yardımcıları var stajyer olanlar falan... Ya arkadaşlar tek tek verin gibi şeyler söylüyorlar panikle. İş servislerin gecikme noktasına kadar vardı. O dönemde sendika temsilcileri, servisleri kaldırın, gelen gelsin falan diyorlardı. 15 dakika var o sürede insanlar giyinecek, elini yüzünü yıkayacak ama servisleri kaldırdılar. Orada da ciddi bir sıkıntı oldu ama o anki insan kaynaklarındakilerin yüz ifadesi her şeye değerdi.

Engelleri aşa aşa ilerledik

Sonraki süreçte bir noterle anlaştık, toplu bir şekilde avukata vekalet vermemiz gerekiyordu. Vekaleti de neden alıyoruz; biz ilk toplantıyı yapmak için çok uğraştık fabrika yönetimiyle, biz sizi tanımıyoruz falan dediler. Biz de kendimizi tanıtabilmek için ufak çaplı bazı eylemlere girdik. Yani üretimi belli sürelerle aksatmaya başlattık. Normalde yüzde yüz çalışan hatlar yüzde doksan beş çalışmaya başladı. İşte üretim müdürü gelip, bu hat bir yıldan beri yüzde yüz alırdı, neden yüzde yüz alamadı diyordu, biz de canımız bu kadar istedi diyorduk. Yani biz bir tepki yaptığımız için değil de şartlar bunu gerektiriyor diyebilmek için yaptık. Sonradan bize bunu vermek zorunda kaldılar. Sonra biz ilk toplantıya 20'ye yakın bir kalabalıkla gittik. Dediler ki sözcüleriniz gelsin, derdiniz neymiş anlayalım. Her isteyen gelmeye kalktı, medeni cesareti yetenlerden biz yirmi kişi ortaya çıktık. Biz insan kaynakları müdürü ve fabrika müdürü ile bir toplantı yaptık. Tabi stratejileri işi hep yokuşa sürmek. Bürokrasiye doğru uzatmak. Bize dediler ki, tamam kardeşim siz burada konuşuyorsunuz ama en nihayetinde hepimiz, bizler de dahil buralarda işçiyiz. Tahsil durumunuz belli, bilgi birikiminiz belli, hukuksal anlamda birikimleriniz de belli.

Şimdi siz burada konuşurken, neyin yasal neyin yasal olmadığını anlayabilmeniz için sizin birer avukata ihtiyacınız var. Biz burada avukatlarımızla beraberiz dediler. Yani benim bir telefonuma bakar dedi fabrika müdürü, avukatımı buraya getirebilmek için... Siz dedi neye dayanarak konuşuyorsunuz, buraya dedi avukatlarınızla geleceksiniz. Tamam dedik. Biz yirmi kişi avukata vekalet verdik, bir sonraki toplantıda, talep almak için yirmi kişilik vekalet listesini önüne koyduk fabrika müdürünün. Dedi ki, siz sadece yirmi kişi için mi geleceksiniz benim karşıma, ben bunun için mesaimi harcayamam. Dedik beklentiniz nedir, dedi siz binin üzerinde form getirmişsiniz buraya, yani biz o zaman da sayıyı da almaya uğraşıyoruz, kaç kişi form vermiş, tahmini bir sayımız var ama net bir sayı elde etmek istiyoruz, tam ne durumdayız diye. Binin üzerine çıktığımız belli, yüzde yetmişi geçtiğimizi çok iyi biliyoruz ama belki yüzde doksan beş bile olabilir bu arada ama biz bilmiyoruz. Tabi bize kesinlikle söylenmiyor bu, işte bunu şuradan öğrenebilirsiniz, e-devletten öğrenebilirsiniz gibi saçma sapan bir sürü şeyler söylüyorlar. Velhasıl bize dediler ki, kaç kişi form getirdiyse bunlar gidecek avukata vekalet verecek. Tabi avukata vekalet verdikten sonra siz de görmüş olacaksınız kaç kişi olduğunuzu dediler. Şimdi orada bir şey vardı, hem yıpratma politikası, hem de nasıl olsa bunlar gidip avukata vekalet veremez diye düşündüler. Tabi onlar biliyor ki, vekalet vermenin 80 lira bir maliyeti var. Bir de insanlar mesailerden zaman harcayacaklar, inecekler servislerinden vekalet verip kendi evlerine gidecekler, bu ciddi bir sıkıntı. Bütün bunlara rağmen biz bir hafta içerisinde 1080 kişiden vekalet topladık. İşin gerçeği bizim beklediğimiz rakam 400-500'tü. Ama 1000 rakamı çok iyi çünkü konuştuğumuz insanlardan çoğu da ya ne avukatı, ne gerek var, vekalet vereceğiz ciddi sıkıntı. İşte karşı tarafında doldurmaları vardı, vekalet vereceksiniz ciddi sıkıntı, yarın öbür gün altınızdan arabanızı alır, evinizi alır gibi... Halbuki orada gayet açık ve net yazıyor; bizim aldığımız vekaletlerde işte sadece bu olaylarla ilgili bir vekalettir, sınırsız bir vekalet ama sen sadece bu olaylarla ilgili hakkını avukata devrediyorsun. Yani avukat senin imzan olmadan herhangi bir şekilde bir şey yapamaz, onayın olmadan hiçbir şekilde senin adına dava açamaz. Sadece şunu yapabilir senden izinsiz, senin adına açılmış bir dava varsa, gidip bu davaya bakabilir, onun için de o avukatın biraz manyak

olması gerekiyor, durduk yere birinin davasını üstlenmek için. Bu yüzden ciddi bir kaybımız oldu ama buna rağmen 1080 kişiden vekalet topladık.

Yönetimin oyunlarına karşı omuz omuza verdik, güzel bir birlik ruhu oluştu

Ondan sonra biz artık dedik ki, sizinle oturup diğer fabrikalar gibi bir pazarlık masasına oturacağız. Tamam dedi, avukatınızı hazırlayın sekiz kişi kabul edeceğiz temsilcilerden. Sayınız çok fazla kalabalık olmasın dedi. Her vardiyadan ikişer üçer arkadaş seçildi. Pazartesi günü seçildi biz de o zaman gece vardiyasıyız. Geceden çıkacağız, öğlen ikiye bize randevu verildi. Tabi ondan önce oturup avukatla neler konuşacağız, beklentimiz nedir diye oturup bu işin bir muhasebesini yapacağız. İşte diğer vardiyalardan olanlar, 4/12 olanlar bir kaç saat erken gelecek, onlarla oturup bir toplantı yapacağız son durumu gözden geçireceğiz. Biz taslağımızı hazırladık.

Pazartesi günü geldi, pazartesi günü ben avukatla buluştum. Onunla oturduk son gözden geçirmeleri yaptık, ne yapabiliriz, ne kadar esneyebiliriz veya karşıdan ne kadar taviz alabiliriz gibilerinden bir muhasebeyi yaptık. Saat 12'de avukatla insan kaynakları müdürü Petek hanımı görüşmesi için aradık; saat 2'de biz oradayız bir aksilik yok değil mi diye. Benim yanımda avukat bey insan kaynakları müdürünü aradı. Bize de o olaydan 15 dakika önce telefon geldi fabrikadan; fabrika müdürü ile insan kaynakları müdürü bir arabaya binip çıktılar diye. Biz bir anlam veremedik çünkü onlarında bir hazırlığı olması gerekiyordu. Yani nereye çıkabilirler? Çünkü yemeğe falan çıkabilirsiniz ama normalde onlar 1'e doğru falan çıkıyorlar yemeğe, yani o biçimsiz bir saat. Biz çok fazla da bir anlam veremedik açıkçası ama anladık bir terslik olduğunu.

Biz avukata arattırdığımızda bize dediler ki, "biz işte İstanbul'dan gelen, genel direktör, CEO'su şusu busu hep birlikte Crown Plaza'dayız, arkadaşları da Crown Plaza'ya bekliyoruz." Şimdi biz bunu duyunca işin rengi değişti. Yani biz orada gideceğiz bir şeylerin pazarlığını yapacağız ama biz kimseyi inandıramayız gerçek anlamda neyin pazarlığını yaptık veya biz niye

orada yapıyoruz. Biz her şeyimizi fabrikada paylaşıyoruz, fabrika ile ilgili bir pazarlık yapıyorsak fabrikada olmamız gerekiyor. Biz dedik ki, kesinlikle bu kararı kabul etmiyoruz, diğer arkadaşlara ilettik biz bu kararı, onlar dediler ki, mümkün değil böyle bir şey olamaz. Vardiyada olan arkadaşlar biz işte çalışıyoruz nasıl geleceğiz falan dedi. İşte biz onlara ilettik başta, çalışanlar arkadaşlar var onlar nasıl gelecek diye, bize dediler hiç problem değil taksi gönderip aldıracağız sizi, siz yeter ki avukatınızı alın buraya gelin dediler. Tabi biz işin sonunda dedik ki, biz kesinlikle kabul etmiyoruz. Saat 2'de biz fabrikada olacağız, tam kadro olarak fabrikada olacağız, sizi de fabrikaya bekliyoruz, biz başka bir yerde görüşme kabul etmeyeceğiz.

Tabi ondan önce biz Görükle'de diğer vardiyadan olan arkadaşlarla toplandık, yaklaşık 30 arabalık bir konvoyumuz oldu, arabalarda da dörder beşer insan vardı. Yani insanlar geceden çıkmışlar, uyumamışlar. 4/12'den erken gelen arkadaşlarla beraber orada ciddi bir kalabalık var. Orada bize sürekli telefonlar geliyor fabrika yönetiminden, işte gelin burada biz size her türlü şeyi yapacağız falan. En son bizi ikna edemeyince şu mazereti öne sürdüler; dediler ki insanlar ciddi sinirli, bizim can güvenliğimiz yok fabrikada. Bu sefer arkadaşlar ciddi tepki koydu, siz 12'ye kadar fabrikadaydınız, kimse canınıza veya malınıza zarar gelecek bir şey yapmadı, ki fabrika çalışanlarına hakaret etmiş oluyorsunuz siz bunu söyleyerek. Yani o insanların hiçbiri dağdan gelme değil, yani anti medeni insanlar değil. Herkes belli bir tahsil derecesini almış, evli-barklı, yetişkin insanlar. İşçiye hakaret olmuş oluyor bu söyledikleri. Dediler ki arkadaşlar, biz de temsilci arkadaşları göndermiyoruz, biz de onların can güvenliğinden endişeliyiz. Çünkü TM'nin bununla ilgili sabıka dosyası oldukça kabarık. Böyle bir restleşme oldu. Biz dedik ki, saat 2'de fabrikada olacağız, ya gelirsiniz ya da sonuçlarına katlanırsınız. Bizim üretimi durdurmak ya da üretime zarar verecek bir şey yapmak gibi kesinlikle bir niyetimiz yoktu ama şimdi bizim tek bir silahımız var üretimi durdurmak, üretimden gelen gücümüz.

Ve üretimi durdurduk, kazanımlar geliyor

Biz onlara 2'ye kadar bekliyoruz dedik, saat 2 oldu. Biz otuz

arabayla fabrikaya gelince zaten ciddi bir infial oldu, orada hemen bize içeriden telefonlar geldi; gerçekten geldiniz mi herkes bunu konuşuyor, çay saatine çıkanlar alkışlarla çıkıyor, hoş geldiniz falan. Orada çok güzel bir ekip ruhu oluştu, tam bir sırt sırta, omuz omuza bir mücadele ortamı oluştu.

Tabi bizim de avukatımızın o dönemde ciddi acemilikleri oldu, o işin uzmanı değildi, biz de uzmanı değildik ama riskleri göze alabiliyorduk. Hani azdan az gider çoktan çok gider diye bir tabir var ya bizim de kaybedecek bir şeyimiz yoktu. Ama avukat için bu ciddi bir sıkıntı, bu işin yasal bir süreci var, üretimi durdurmak öyle basit bir iş değil. Yani başarısızlıkla sonuçlandığı anda hapse varacak noktalara gidiyor bu iş. Biz toplandık konuşuyoruz, ne yapacağız, üretimi durduracağız, şu olacak bu olacak diye. İçeride de bize karşı çalışmalar başlamış bu sefer, işte üretim durursa üretimi durdurmamak için ne gibi operasyon yapabiliriz, TM temsilcileri ve yalaka dediğimiz tayfa ciddi bir faaliyete başlamış, onların da haberleri gelmeye başladı.

Delphi'de üretim sonuna doğru, vardiya sonuna doğru bir saat kala bir beş dakika temizlik zili çalar. O süre içerisinde temizlik yapılır. Biz dedik ki, yani bir anda üretimi durdurmak öyle herkese uyacak bir şey değil. Hattı kapatacak insan önce şöyle bir oturur düşünür, bizden mi değil mi bir kere onu da bilmiyoruz, bizimle aynı fikirde mi? Hattı kapatmazsa ciddi bir sıkıntı. Yani şimdi beş on kişi çıkmaya başlar, bakar ki kimse gelmiyor, o insan kapının önüne çıkmak yerine tuvalete gidiyordum ben der, gider tuvalete girer. Hiçbir şekilde engel olamazsınız ki, bu riski almak istemeyebilir. Biz de orada akıllıca bir karar verdiğimizi anladık sonradan, dedik ki, temizlik saatinde üretim duruyor, temizlik saati bittikten sonra herkesi dışarıya alacağız. Başarılı da oldu. Tabi biz o dönemde üretimi durduralım diye herkes baskı yapıyor ama şimdi bütün sorumluluk bizim üzerimizde, beş on kişinin üzerinde. Bir de avukat var işin içerisinde. Avukat yan çizmeye başladı, arkadaşlar biz bu üretimi durduruyoruz ama bu üretim durmazsa işte bakın bu duruştan dolayı ortaya çıkan maddi kayıplar var, bırakın tazminatınızı almayı bunları da karşılarsınız, birden üç yıla bunun hapis cezası var. Biz avukata diyoruz ki, sen bunu söylüyorsun ama insanlar farklı anlayacak. Ama o anda insanlarda hiçbir tedirginlik oluşmadı. Bu tedirginlik daha çok biz temsilcilerdeydi,

acaba üretim durur mu durmaz mı diye. Durmazsa zaten onlara bir şey olmayacaktı, birçok kişiye bir şey olmayacaktı orada. Öne çıkanlara, bizlere olacaktı.

Biz dedik ki, biz bu işi üretimi durdurmayacak şekilde halledelim böyle bir pozisyon alalım, bu istek doğrudan tabandan gelsin. Tabandan gelirse biz itmeden, önündeki engel olarak kalkarız ve şelale gibi akar gider, bu iş olur. Ama biz insanları çekmeye çalışırsak, herkes gelmeyebilir. Biz hemen orada mini bir toplantı yaptık, kararlar aldık, insanlar şiddetle hayır biz üretimi durduracağız dedi. Çok da güzel oldu, üretim bir anda durdu.

Üretim durmasından on dakika sonra, Crown Plaza'dan fabrikaya çok süratli bir şekilde geldiler. Altlarında Mercedesleri vardı ondan güç alıp çok hızlı bir şekilde geldiler veya istihbaratları vardı içimizde onlardan haber aldılar. Geldiler, hemen ayak üstü bir toplantı, dediler ki tamam hemen gidelim, görüşelim, bakalım üretimi yeniden nasıl devam ettiririz bir münazara yapalım dediler. Biz geçtik toplantı odasına, işte taleplerimizi okudular, temsilcilik vs. biz bunları kesinlikle kabul etmiyoruz dediler bir kere. Maddi konulara gelince, Renault fabrikası ne alırsa biz dedi aynısını vereceğiz; ister bir lira çıksın bu karardan, isterse saat ücretinize on kuruş çıksın, bizim için hiç önemli değil biz zaten burada işveren değiliz, biz de sizin gibi bir çalışanız, biz Avrupa'ya bunu bildiririz, süreç böyle değişti, bunu da size fatura ederler dendi. Orada söylenecek bir kelime yoktu. Bizim zaten asıl amacımız maddi değildi, ki o döneme kadar kimse bir kuruş para alabilmiş değildi, bizim Delphi olarak, Renault alamamışken, Tofaş alamamışken ekstra para kopartma şansımız zaten yoktu gerçekçi baktığımız zaman. İşte onun dışında temsilcilik biz veremeyiz vs. sürekli bunlar bir şeyler söylüyorlar, sonra insan kaynakları müdürü ile fabrika müdürü kendi odalarına çekiliyorlar siz aranızda görüşün diye, sonra gelip başka bir şeyler yumurtluyorlar. Her geldiklerinde biraz daha verdiler, üç temsilci verelim şu olsun bu olsun, biz de sürekli dışarı çıkıyorduk, arkadaşlar işte bunu teklif ettiler kabul ediyor muyuz diyorduk, herkes hayır diyordu. Biz yeniden içeri giriyorduk onlar yeniden geliyordu vs. En sonunda biz beş temsilci talep ettiğimiz hakların birçoğunu aldık. Yani bunun içerisinde işten çıkarılacak biri olduğu zaman disiplin kurulunda sendikanın kendi temsilcileri vardı, bizimde temsilcilerimiz ola-

cak, çıkartılacaksa bir insan bunda da bizim söz söyleme hakkımız olsun, haklı veya haksız; yani taciz olabilir, hırsızlık olabilir, her şey olabilir, bununla ilgili bir disiplin kurulu varsa biz de bunun içinde olacağız. O kadar ayrıntıya girmiştik yani. Her şey kabul edildi bir problem yok. O gün yaklaşık 3 saat sürdü bu eylem. Gelen B vardiyasının da içeri girmesini engelledik. 3 saat sonra üretim başladı. Üretime başlatmamız da biraz sıkıntılı oldu. Çünkü insanlar hazırlıklı gelmişler, biz burada günlerce yatacağız, Renault'nun önünde gördüğü gibi. Çadırlarıyla, erzaklarıyla gelmişler, kantinde ciddi bir yağmalama gibi. Tabi bizim Pazar günü sabahtan başlamıştı mesaimiz, hazırlık süreci. Pazartesi çalıştık, işte biz 2'de toplantıyı yaparız, geliriz saat beş altı gibi, sonra üç dört saat uyuyup işe geliriz mantığıyla düşünüyorduk. Tabi biz o gün hiç uyuyamadık. Bir önceki gün zaten uyuyamamıştık. O günde bir gece vardiyası kaldı önümüzde. Biz bir şekilde o günü atlattık.

TM şefi Gezer'in oyununu bozduk

Bu olaydan üç gün sonra bize, eski temsilcilerden biri aracığıyla bir buluşma talebi geldi. Bizim diğer temsilci arkadaşa geldi bu talep, onu aradılar. Onunla o Murat Kurol denilen şahsın hiçbir şekilde bir muhabbeti yoktu. Ben Murat Kurol'un evine gitmiş, onun garajında içki içmiş insandım. Beni araması gerekirken diğer temsilci arkadaşı aradı. İşte dedi ki sizinle bir sabah bir kahvaltı yapmak isterim. Ya perşembe günüydü ya da cuma günüydü. Tamam dedi arkadaş, telefonda konuşuyor, gece kahvaltıdayız. Ama dedi yalnız gelmem, benim bir temsilci arkadaşım daha var, çalışma arkadaşım gelirsem onunla gelirim dedi. Tabi tabi onu da al gel dedi. Temsilci arkadaşın bahsettiği kişi evine kadar gelmiş, yeri gelmiş ailecek görüşmüş bir insan yani. Ben de o gün şöyle bir yorumda bulundum, bu adam bizi çağırıyorsa, mutlaka ve mutlaka bir bit yeniği var. Çünkü onun evinde oturduğumuzda Mesut Gezerle ilgili bir sürü anısını anlatırdı, biliyorum Mesut Gezer'le olan ilişkisini. Dedim ki kesinlikle Mesut Gezer de bu buluşmaya gelecek. Biz bu durumu çok güvendiğimiz on-on beş arkadaşa yaydık; biz bugün gideceğiz Murat Kurol'la buluşacağız, bu işin altından büyük olasılıkla Mesut Gezer çıkacak bilginiz olsun, kimseye de söylemeyin, yarın öbür gün bizim orada videolarımız çekilir, fotoğraflanırız işte temsilciler geldi pazarlık yaptı anlaşıldı

şu bu oldu derler, bilginiz olsun dedik. Yani biz o amaçla gitmiyoruz, neymiş dertleri biz onları dinleyeceğiz, sonra gelip size bir bir anlatacağız. Söylediğimiz arkadaşlar tamam dedi. Çünkü herkese söylemeye kalkarsak orada bu her türlü sabote edilebilecek bir durum. Duyulacak, pazarlık edecekler, satılacaksınız, şu olacak, bu olacak diye ciddi bir güven kaybı olabilirdi bu yüzden çok güvendiğimiz insanlara söyledik.

Ertesi gün sabah biz arkadaşın arabasıyla, saat biraz erkendi, biz gittik önce bir bu işin sonu ne olur, nereye varır, veya düşündüğümüz gibi Mesut Gezer gelirse ne gibi bir tepki vereceğiz, ne konuşacağız diye istişare ettik. Hürriyet'te bir pastane var Rojan diye, oraya oturduk. Orada biz bir şeyler yiyip bu durumun bir muhasebesini yaptık. Sonra da o temsilci arkadaşı evinden aldık, pastanenin aşağı tarafında oturuyordu zaten. Dedik ki Murat abi nereye gidelim, ne ısmarlayalım sana, ya dedi Rojan'a gidelim. Dedik ki abi öyle kuytu köşeler olmasın, bahsettiğin yer tamam insanlar geliyor ama daha açık ve net bir yerde olsun, yani herkes görsün bizim ne yaptığımızı, yani biz gideriz kuytu köşede bir şeyler yapmaya çalışırız, konuşuruz saf duygularla, biri gelir görürü der ki bakar bunlar ne yapıyor burada, niye gizlenmiş, ne yapmaya çalışıyorlar der.

Biz dedik ki merkezi bir yere gidelim. Tamam arkadaşlar ben size bırakıyorum, nereye isterseniz gidebiliriz dedi. Biz girdik, FSM bulvarında o zaman Kupa Kızı diye bir yer vardı, ilk gördüğümüz yere girdik oturduk. Neyse süreçle ilgili bu bize, ne yapmaya çalışıyorsunuz, amacınız ne gibi sorular sorarak, bizden fikir alıyor fikir veriyor işte bize yapmayın yanlış yapıyorsunuz gibi tenkitlerde bulunmuyor ama yani şunu da belirtiyor; işte bu yaptığınız şey bizim işimize geldi, biz şu anda var olan bir temsilci değiliz eski temsilciyiz ama var olan temsilcileri yıpratmış olmanız bize yeni bir umut kapısı doğuruyor gibisinden bir şeyle geldiler. Tamam dedik biz de, bu iyi güzel de, bunu dinlemek için mi geldik dedik. Hayır dedi. O ara benim yanımdaki arkadaş kalktı tuvalete gitti. O kalkmadan önce de şunu dedi, müsaadeniz olursa ben buraya bir dostumu çağırmak istiyorum dedi. Onu deyince biz anladık zaten. Sadece teyit amaçlı şunu sorduk, dedik ki, bu gelen şube sekreteri Adem ya da şube başkanı Yılmaz olmadığı sürece problem yok, istediğinizi çağırabilirsiniz. Tamam dedi, zaten be-

nim onlarla işim olmaz, benim asıl meselem de onlarla zaten dedi. Çünkü konuştuğumuz kişi de onların koltuğuna oynayan kişi. Biz anladık kimin geleceğini. Arkadaş dedi tamam siz çağırın ben tuvalete doğru gidiyorum. Aynen şöyle yaptı, telefonu aldı, dostum dedi arkadaşlar burada Delphi'den dedi, seninle görüşmekte de bir sorun görmediler, gelebilirsin dedi tık kapattı. Konuşma aynen bu kadar. Yani ben şuradayım, şuraya gel, buraya gel demedi. İki dakika sonra arkadaş geldi, tam orada konuşurken, biz bahçe tarafında oturuyoruz sırtımız dönük, dedi ki dostumda köşede şu anda geliyor dedi.

Arkamızı döndük, Mesut Gezer eğmiş kafasını, ben bizim masamıza oturana kadar onu takip ettim, hiçbir şekilde kafasını kaldırmadı, geldi direk masamıza oturdu. Yani şunu anlatmaya çalışıyorum, takip edilmişiz, izlenmişiz, adam hiç kafasını kaldırıp da bunlar nerede oturuyor diye bakmadan geldi direk masamıza oturdu. Mesut Gezer'in ilk lafı şu oldu, arkadaşlar ne istiyorsunuz, derdiniz ne? Ben dedim ki, ben dedim direk kitabın sonundan başlarım, sizin de dedim aynı dertten mustarip olduğunuzu düşünüyorum dedim, bizim derdimiz Kırıkkaleliler ve davranış biçimleri. Kırıkkaleliler defolsun gitsin diye bir şey söylemiyorum. Adam kayırma, haksızlık, sendikanın işçisini hiçbir şekilde sahiplenmemesi, sadece kendisine yakın olan insanları bir şekilde himayesine alıp diğerlerini dışlaması gibi bunun birçok nedeni var ama asıl bizim arkamızda olan insanların dertleri bu. Ha bana sorarsanız farklı bir cevap veririm ama ben burada kendi adıma konuşmuyorum, benim elimde 1100 kişinin vekaleti var, ben buna dayanarak konuşuyorum. Tamam dedi yani biz de bunlarla beraberiz, işte hemen şeye çevirdi olayı; arkadaşlar işte bizim bir planımız var, işte ben üç aydır Antakya'daydım, İsdemir projesi ile ilgileniyordum, orada bir görevdeydim ama başkan beni buradaki sorunu çözmem için gönderdi, sizin dertlerinizi dinliyorum.

Dedi ki işte bizim Delphi ile ilgili projelerimiz var, ilk önce yeni bir şube açacağız, işte şube ile ilgili orada önemli insanlara yer vereceğiz, var olan temsilciler hakında da, Faruk dedi çok iyi bir insandır ama bu işin insanı değildir. Yine Gürcan ile ilgili yorumlar vs. herkes ile ilgili olumsuz yorumda bulundu. Hiç kimseye olumlu bakmadığını söyledi, katılıyorum yani dedi size. Neyse biz dedik ki sizin amacınız nedir? Dedi ki arkadaşlar, siz hangi

vardiyasınız, C vardiyasısınız, biz dedi sekiz temsilciye çıkaracağız toplam sayınızı, sekiz temsilciden iki tanesi sizsiniz dedi. Ondan sonra kendi saydıkları bir kaç adamı da koydu, üç dört tane de ben şu anda dedi adını söylemeyeceğim, zamanı gelince göreceksiniz. Dedim ki, tamam da yani biz burada bireysel çıkar amacı uğrunda bir şey gütmüyoruz, yani ben fabrikaya gidince ne diyeceğim insanlara? Arkadaşlar biz temsilci olacakmışız, hadi TM'ye geri dönelim mi diyeceğim? Bizim bu yola çıkış amacımız belli, biz haksızlık uğruna bir yola çıkmışız, siz başka bir haksızlıkla var olan davayı sonlandırmaya çalışıyorsunuz, yani bunu nasıl yapacağız? Dedi işte o da size kalmış, dedim bizim bizim buna bir mecburiyetimiz yok.

Mesut Gezer, biz Bursalılar olarak Kırıkkalelilir 'den rahatsızız dedi mi?

Tabi ki dedi, hatta beni bilmem ne yapsalar Adem denilen adam o fabrikadan içeri adımını atamayacak bundan sonra dedi. Ama bizim düşme sürecimizden sonra Adem yol geçen hanına çevirdi fabrikayı. Hiçbir şey de yapamadı, hala daha yapabilmiş değil. Sonradan gittiler ama Adem yapacağını zaten yapmış. Mesut Gezer'in herhangi bir hükmünün olmadığını anladık biz orada. Bize dediği son şu oldu, biz dedi sadece sizinle görüştük, siz işçiyle aramızda köprü olun, biz anladık sizin iyi niyetli olduğunuzu, bireysel çıkarlarınızın olmadığını. Biz yakında eski ekibi devireceğiz yerine Murat Kurol ve ekibi gelecek ama bunu kesinlikle fabrikada kimseye anlatmıyorsunuz, vakti zamanı gelince herkes görecek, sadece siz kendiniz bilin dedi. Biz de ertesi gün fabrikaya girdik, bir de işin enteresan tarafı var, bir tane bayan adı verdi, baş temsilci yani Murat Kuroğlu'nun sağ kolu olacak. Zamanında Murat Kurol dedi ki, ben bu bayan üzerinde çalışıyorum, bu bayan benim sağ kolum olacak ismi Necla, bu da dedi temsilcilerden biri olacak. Son derece gizli tutulması gereken bir olay ben daha giderken eşime bile anlatmadım. Diğer temsilci arkadaş Ergin, dedim ki sabah bir yerlere kahvaltıya gideceğiz işte muhabbet edeceğiz. İşte Murat Kuroğluyla buluşacağız, sonunda bu olur bu olur gibi şeylere dahi girmedik yani. Benim eşimin o sabah nereye gittiğimden haberi bile yok. Tabi biz gece vardiyasıyız, vardiya başı üretime girerken bana telefon geldi eşimden, diyor ki, beni dedi Necla sabah kenara çekti, eşin sabah kaçta geldi dedi, ben bir anlam vere-

medim dedi şimdi telefonda. Ben de şimdi bir anda hemen ortaya çıkan ihtimali düşündüm, yani çok saçma bir yere gidiyor olay, sanki ben eşimi aldatıyormuşum noktasına vardı iş, eşim bilmiyor ben Ergin'le bir yere buluşmaya gittim Necla'nın bundan nerden haberi var ya da bu toplantı için kendileri gizli tutulacak dedi nasıl olur da sağ kolum dediği kişi benim eşime bunu söyleyebilir? Eşime dedim ki ben sana her şeyi izah edeceğim, sen bana dedim müsaade et, sen işinin başına git çalış ve kapattım telefonu.

Telefonu kapattım, diğer vardiyadaki temsilci arkadaş yanıma geldi, vardiyayı teslim edecek. Günlük faaliyet raporlarını birbirimize belirtirdik yani, işte öğlen şu eylemi yaptık, şu oldu bu oldu, şöyle iyi oldu, şöyle kötü oldu gibi. Geldi ilk dediği şu oldu, duydunuz mu ya dedi Murat Kuroğlu ekibini hazırlamış bunlar gidecekmiş yerine onlar gelecekmiş. Dedim arkadaş siz benimle dalga mı geçiyorsunuz, biz dedim bu adamlarla sabah görüştük, bana son derece gizli olmalı dendi ama önce eşim arıyor sonra sen geliyorsun böyle bir şey söylüyorsun. Ben direk Murat Kuroğlu'nu aradım, dedim ki abi biz dedim sabah ne konuştuk, siz ne yapıyorsunuz? Ne gibi dedi. Dedim ki, Necla gelmiş eşime böyle böyle demiş, nasıl olur öyle şey yapamaz dedi, nasıl yapamaz ara sor dedim. Ben ona bilmem ne yapacağım, sen kapat dedi ben sana her şeyi anlatacağım. Bir de biz o toplantıdan ayrıldıktan sonra Mesut Gezer'den telefon geldi, Murat Kuroğlu aracılığıyla tabi. Murat Kuroğlu aradı, Mesut Gezer demiş ki, biz Erdoğan'a haksızlık yaptık, o çocuk mağdur oldu, tazminatsız işten atıldı, arada bizim olduğumuzu haber vermeden siz ona deyin ki bizim bazı tanıdıklarımız var, Bosch'ta, Mako'da bir de Valeo'da, bunlardan birine gitsin form doldursun, biz seni işe aldıracağız deyin, gerisini bize bırakın, biz bir şekilde halledeceğiz dedi. Tamam dedik, yani bu da bizim için olumlu bir gelişmeydi, yaptıkları hatayı bir şekilde telafi etmiş olacaklardı ama meğerse ki bunların hepsi birer oyunmuş. Biz Erdoğan'a diyeceğiz ki bak arkadaş bizim tanıdıklarımız var, biz seni bir şekilde aldıracağız oraya, ama Erdoğan biliyor olacak yani tezgahın bile bile içinde olacak. Zaten onun amacı o, oradaki Erdoğan'ı çıkarmaktaki amaç neydi, sendika başkanına küfür edersen işten atılırsın arkadaş, ne bağırıp çağırması asıl amaç buydu. Ama tabi bunların hepsi ters tepti. Neyse biz Murat Kuroğlunu aradık öyle anlattığım gibi. Murat Kuroğlu o zamanki

dönemde Necla'yı güzel bir paylamış ama biz tabi bunların samimiyetsizliklerini anladık.

Bir araya geldik ve TOMİS'in ilk temellerini attık

O akşamda hemen toplantı kararı aldık. Dedik ki arkadaşlar bize ordan buradan laflar geliyor, üzerimizde baskı oluşturmaya çalışıyorlar. Sürekli oradan bize bir şeyler geliyor, empoze ediliyor, siz insanlara söylemiyorsunuz, bütün çığ bizim üzerimize kalıyor. Dedik ki bunu herkese yayalım çünkü sadece bizim değil herkesin problemi, biz temsilciyiz ama en başta adımız sözcü, biz bir şeyleri dile getirmek için buradayız, yani adımız Erhan'mış, Ergin'miş, Sedat'mış, Sevdiye'ymiş değil, biz oradaki insanların sesiyiz. O zaman biz bu sese iletelim bu durumu. Acil toplantı kararı aldık. Bizim bahsettiğimiz olay Cuma günü oldu, Pazartesi için biz sözlendik. O zamanda o akşam yaklaşık bir 20-30 araba kadar Görükle'de bir çay bahçesi ayarladık gece saat 12'de. Oturduk orada konuşuldu, biz Ergin'le o günkü yaşadıklarımızı birebir anlattık. İşte neler planladığımızı anlattık, onların neler planladığını neler düşündüğünü anlattık ve TOMİS'in o akşam ilk temellerini attık.

Erhan da o akşam geldi. İşte bizim Renault'da arkadaşlarımız var dedi, Mako, Coşkunöz bu fabrikalarda arkadaşlarımız var, onlar da yeni bir sendika için uğraşıyor, her ne kadar Renault Birleşik Metal'e doğru ilerlese de, insanların bir çoğunun yeni bir sendikadan yana olduğunu falan dile getirdi.

İşte ondan sonra o akşam TOMİS'i kurma kararı alındı, tam destek çıkıldı. Ama tabi o süreçte çok sıkıntılar çektik, parasal anlamda baskı anlamda, MİB'de bunu çok iyi biliyor. Çok şeyler yaşadık.

Temsilcilik odamızı da aldık telefon ve bilgisayarımızı da

İşte temsilcilik yapmak için bize bir oda ayarlandı. Ondan daha güzel bir olay oldu. Bizim yaklaşık bir iki hafta geçtikten sonra, temsilciliğe geçildikten sonra, yavaş yavaş insanları geziyoruz ediyoruz ama insanlarda eylemler bittikten sonra bir gevşeme oldu. Yani eskisi kadar destek değil. Bakıyorum, eskiden sendika temsilcileri odalarına girerlerdi kesinlikle vardiya sonuna kadar

odalarından dışarı çıkamazlardı, bu durum ortadan kalktı. Adamlar istedikleri hatta giriyorlar, sadece bu durumdan rahatsız olanlar, ya bunlar buraya geldi gelin bunları buradan kovalayın derlerdi, biz hatta girince onlar kaçıyorlardı. Böyle bir düzen dönüyordu. Sonra bize söz verdikleri eşit şartlardaki oda sözünü yerine getirmediler. Tamam, sandalye, masa, kırtasiye malzemeleri gibi şeyleri verdiler ama bir telefonumuz, bir bilgisayarımız yoktu. Biz bunları yönetimle görüştük, yönetimden hep ret cevapları geldi. Biz en sonunda dedik ki, son bir kez daha uyaracağız, bizim diğer arkadaş biraz fevri olduğu için dedi sen git, uygun bir dille söyle, eğer kabul edilmezse biz vardiya sonunda bir tepki koyacağız de dedi. Ben gittim, işte Petek hanım durum böyle böyle, dün dedim iletmiştik müdürden cevap bekliyordunuz dedim. Petek hanım cevap durumu olumsuz, fabrika müdürü size kesinlikle telefon da vermeyecek, bilgisayar da vermeyecek dedi. Ben de şunu söyledim, Petek hanım yani kendi adıma konuşmadığımı defalarca söylemiştim tekrar söylüyorum, bu benim lafım değildir ama vardiya sonu olacaklardan biz mesul değiliz dedim. Sen beni tehdit mi ediyorsun dedi, sonra ben döndüm arkamı çıktım yani hiç münakaşaya girmedim kesinlikle.

Biz hemen Whatsapp grubu üzerinden haber verdik, herkes tepkiyi koydu ama orada bizim Alper denilen arkadaşın bir uyanıklığı ortaya çıktı. Dedik ki biz bu durumu protesto edeceğiz ama fabrikanın bir başından bir başına yürümek bize çok bir şey kazandırmıyor, daha etkili bir şeyler yapmalıyız. Nasıl yapabiliriz, insanları personele sokalım bütün vardiyayı, gelen vardiya da komple personele girsin. Gelen vardiyayı personele sokmak kolay çünkü dersiniz ki, çıkacak vardiya personelin içinden geçerek çıkacak gelecek vardiya, diğer vardiya çıktığı için zaten bir kere delinmiş bu kural biz de geçebiliriz havasıyla onlarda geçecekler diye düşündük, ki bize göre daha ateşli bir vardiyaydı. Şimdi biz insanları buradan alıp hadi baskına gidiyoruz, personeli basacağız desek insanlar gelmeyebilir, Nasıl yaparız dedik. Alper çıktı o gün dedi ki, ben halledeceğim siz hiç karışmayın, zaten o bizim amigomuzdu. Çıktık yine flor hatlarının fabrikanın tam merkezindeki alanda toplandık. İşte arkadaşlar bize söz verdiklerini tutmuyorlar, şudur budur hep beraber gidiyoruz dedik. En başta duranlar bu işin en ateşlileri, en arkada duranlarsa bu işteki en çekingenler.

Tabi bu arada savunmalar yazdırılıyor, fabrika içerisinde bir sürü olaylar oldu. İşte insanları tahrik etmekten uyarı alanlar, tabi yine o merkezde oldu o alandaki toplantıda. Alper dedi ki, arkadaşlar biz buna bir tepki koyacağız, bugün rotamızı değiştiriyoruz dedi. Lütfen herkes sırtını ters tarafa doğru dönebilir mi dedi. Şimdi döndüler ama nereye gideceklerini bilmiyorlar. En sonda duranlar en başa geçmiş oldular. Şimdi her şeyin kamera kaydı alınıyor, ama hiç beklemedikleri insanlar personele ilk giren insanlar oldu. Herkes beni takip etsin dedi, yaklaşık bir beş yüz kişi, biz temsilciler kenara çekildik. Tabi biz en başta girersek, insanları biz galeyana getirmiş olacağız, biz yönlendirmiş olacağız, zaten bununla ilgili bir sürü suçlamalar oluyordu bize. Biz kenara çekildik, biz beş yüz kişiyi personele soktuk. O gün tehdit ettiğim bahanesiyle, benden yarım saat sonra Petek hanım bir taksiyle fabrikadan ayrılıyor. Biz personele girdiğimizde, normalde biz 4'te bitiriyoruz onlar saat 6 da bitiyor işleri ama beş buçukta çıkış yapmaya başlıyorlar, biz girdiğimizde kimse yoktu. Personelde herkesin haberi varmış, herkes kaçışmış. Yani büyük olasılıkla biz sopalarla falan gireceğiz, ortalığı tahrip edeceğiz gibi saçma sapan bir düşünceye mi girdiler ne yaptılar, artık bilmiyorum ama, ki orada bulunanların çoğu da Delphi'deki yönetim sistemi açısından hepsi işçilikten çıkıp oraya gelme, hiçbiri okullu değil hepsi alaylı yani.

Neyse biz içeri girdik, fabrika müdürü koşarak geldi, siz ne yapıyorsunuz, bilmem ne de, böyle bir şey mümkün değil de, bağıra bağıra konuşuyor, eli ayağı titriyor. Zaten topluluk önünde konuşması, hitabeti sıfır bir insan, yönetimsel olarak belki kendi çapında iyi olabilir ama, o konuda rezaletti. Zaten titreye titreye geldi bizim Alper'in karşısına, sen dedi ne yapıyorsun? Alper dedi arkadaşlar bu titremeye başladı sözcü arkadaşlar gelsin deyince fabrika müdürü daha çok sinir oldu. Personelin ana giriş kapısını açtı, herkes dışarı çıksın dedi ama kapıya bir baktı en başta bizim temsilci arkadaşlar ama arkasında beş yüz kişi diğer vardiya onu görünce hepten sinir oldu. Yaptığınız kanuna aykırı polis çağıracağım jandarma çağıracağım bilmem ne dedi, ortalık orada bir kızıştı. Ondan sonra hemen diğer arkadaşlar çıktı sloganlar ata ata, diğer vardiya sloganla girdi. Yani biz aba altından sopayı göstermiş olduk; yani biz bugün buradan geçiyoruz, yarın öbür gün senin

odana geliriz demeye geldi bu iş. Böyle de bir imada bulunduk zaten.

Hemen acil toplantı kararı aldı. Siz provoke ediyorsunuz bilmem ne dedi, biz dedik açın kamera kayıtlarını inceleyin, daha önce uyarı alan arkadaşların bir yönlendirmesi var mı, üretimde kamera yok üretime kamera koymak yasak ama üretimin girişinde, personelin girişinde, yemekhanenin girişinde her yerinde kameralar var. İlk girenler de en pasif kalabalık olduğu için hiçbir şekilde kaçar yolları kalmadı. Biz dedik oturun buyurun inceleyin, eğer bizden biri varsa biz her türlü sonuca razıyız, gerekirse kendi yargılama sistemimizle buna bir ceza buluruz. İsterseniz siz de yapabilirsiniz. Orada çok büyük bir kazanım elde ettik ama bilgisayar ve telefon esasında nihayetinde yine gelmedi. Onunla ilgili bize bir çeşit açıklama yaptılar, dışarıdan İstanbul'dan genel direktör geldi. Bir konuda ricada bulundular. Biz bugüne kadar siz ne istediyseniz tek tek yaptık ama bizim için de orada bir risk teşkil ediyordu, biz şimdi sürekli sendika temsilcileri sabah gelir, oturur masasına akşama kadar oradan bir yere çıkmaz, biri telefon ederse gider, onunla ilgilenir tak yine gelir odasına oturur. Bizim öyle bir şeyimiz yoktu, biz sürekli hatlar içerisinde gezerdik, sorunlarla ilgilenirdik, insanlarla muhabbete giriyorduk yani sürekli odada durmuyorduk. Şimdi dediler ki bize, yani biz buraya bir bilgisayar kurarız ama her yeri Amerika dahil bir global ağ bu. Şimdi sizin düşmanınızda çok fazla sorun olur dediler. Bunu esasında bizi düşünerek söylemediler ama söylediklerinde haklılık payı da vardı. Yani art niyetli birisi, kalkıp oradan girip olmayacak işlere imza atabilir, zaten siz resmi bir oluşum değilsiniz, biz bunu Avrupa'ya açıklayamayız, eğer böyle bir şey olursa hiçbirimiz bu durumun altından kalkamayız dediler. Ama isterseniz bireysel bir bilgisayar getirebilirsiniz, işte bu bireysel bilgisayarın içinde personel bilgileri, üretim planlaması gibi şeyleri buna yükleyebiliriz ama ağa bağlayamayız dedi. Biz de bu bilgisayar eksikliği üzerine oturduk konuştuk, durumu inceledik. Yani bu bize ekstra bir katkı sağlamayacaktı, o yüzden dedik ki ısrar etmeye gerek yok. Ama sonradan telefonumuz geldi. Hatta numarasını hiç unutmam, bir yıl oldu işten çıkalı, acil durum hattı dedikleri. Ondan sonra durum böyle tabi.

Kendimler gurur duyuyorum

Uzun zaman geçtikçe tabi insanların böyle 150 lira gibi basit menfaatler için davalarından vazgeçmeleri, işte ricacı oldu bir arkadaşım onu kıramadım geri döndüm gibilerinden bahaneler, işte seçilen sendika başkanı arkadaşımız üzerinden yapılan kampanyalar falan bunlar bize kaybettirdi. En nihayetinde parasızlık gelip bizi vurdu. Karşı taraf parasal gücünü kullandı, insanları bir şekilde elde etti.

Ama şu anda ben kendimle gurur duyuyorum, o parasal güce hiçbir zaman tapmadım ve boyun eğmedim. Ki o dönemde bize çok ciddi tekliflerde geldi, sadece makam mevki olarak değil, ne istiyorsanız dediler, yani bu ne istiyorsanızın ucu açık. Demiyor ki adam sana tamam kardeşim elli bin mi, yüz mü veya bin lira mı, al şunu çekil bu işten demiyor sana, ne istiyorsunuz diye soruyor sana. Biz diyebilirdik de bunu ama hiçbir zaman bizim böyle bir niyetimiz olmadı. Zaten geriye dönük tarihe baktığınız zaman, hep insanlar bunlardan biraz menfaat elde etmişler ve elde ettikleri menfaat onların yanına hiçbir zaman kar olarak kalmamış. Kalsa da pranga ile yaşamış. Ben bugün evden sokağa çıktığım zaman, yolda yürürken, hep kafam dik yürüyorum. Ama beni görünce kafasını eğen çok insan oluyor. Bu benim için çok önemli bir şey. Ömrüm boyunca yetecek bir şey, parayla hiçbir zaman satın alınamayacak bir şey, istese de insan böyle bir şeyi parayla satın alamaz. O yüzden ben, şu anda halimden gayet memnunum. Mutlu sonla biten filmlerinden olacağını düşünmüyorum. Yani kişisel tecrübelerim böyle, ben on yıl o sendikaya bağlı olarak çalıştım ama okumayı, değerlendirmeyi severim, okuduğum tarih bana bugün öyle olmayacağını söylüyor. İnsanlar çabuk unutuyor bazı şeyleri. Unutmasalar da bir çıkar uğruna geleceklerini yakıyorlar. En son süreçte fabrikada çok az kaldı nüfusumuz TOMİS'li olarak. Bize dediler ki niye gidip de çekleri almıyorsunuz, buraya bir aidat ödüyorsunuz niye bu çeklerden faydalanmıyorsunuz dediler. Ben dedim yani dokuz yıl boyunca 150 liralık çek almadım, ölmedim. Bu saatten sonra da 150 liralık çeki alıp zengin olacaksam, hayatımı kurtaracaksam veya vicdanın rahatsa al kardeşim. Ama benim değil, alamam mümkün değil. 150 liralık değil bir buçuk milyarlık çek olsa da ben bunu yapamam.

MESS vermedi, biz aldık

5 Mayıs'tan öncesini anlatırken benim atladığım bir nokta var. Biz temsilcilerle sürekli maçlara gidiyorduk öncesinde. Mustafa abi ve Faruk abi. Faruk abi insan olarak çok iyi bir insandır. Yani TM temsilciliği yapabilme kapasitesi bu adam da olmaması gerekiyor. Yöneticilik yaptı bir şekilde baş temsilciydi ama vicdanlı bir insandı, hakka, hukuka inanan bir insandı. Diğeri Hasanağalı Mustafa adlı bir arkadaş. Biz olaylar başladığında yine onlarla görüşüyor ediyorduk. Ya Mustafa siz de gelin katılın bize, yani bu işi görüyorsunuz, binlerce insan arkamızda, siz de bize bu desteği verirseniz biz TM'nin karşısında değiliz. TM tamam bizim de sendikamız, yıllardır aidat ödüyoruz, biz TM'yi özgürleştirelim. Biz başka bir sendikaya geçelim veya DİSK'e geçelim demiyoruz, biz bu işte bir orta yol bulunsun diye mücadele eden insanlarız. Ya işte mümkün değil de, bir kuruş para kazanamayız da şuydu buydu.

O gün herkesin içinde bağıra çağıra zaten 3 kişi konuşuyorduk da etrafta yakın hatlardan duyan çok oldu, Siz dedi sözleşme harici cebinize bir kuruş fazla koyun, ben dedi bu üzerimdeki yaka kartını çıkaracağım, tişörtü çıkaracağım, alacağım bayrağınızı en önde koşturacağım dedi. Namus sözü mü Mustafa dedik, namus sözü dedi. Sonra bize ilk bin liralar açıklandı, sepetten çıktı bin liralar. Baktık tak tak yatmış hesaplara, direk Mustafayı aradık, dedik ki Mustafa, Faruk abi gelin bakalım. Diğer Ergin dediğim arkadaş, o biraz daha ateşliydi bu konuda, ben biraz daha sakin kalıyordum. Birinin iyi polisken birinin kötü polis olması gerekiyor açıkçası. O kötü polis rolünü çok iyi oynuyordu. Çağırdı Mustafaları, evet dedi çıkartın tişörtleri, onlar şaşırdı ne falan dedi. Dedi hani bir kuruş alamaz diyordunuz ya, şu anda hesaplarınızda biner lira var sizlerin de dedi, bizi geçtim sizin de var dedi, hadi çıkarın tişörtleri dedi. Ya dedi o parayı fabrika vermedi, MESS verdi bilmem ne dediler. Ergin dedi, bugüne kadar MESS sana ne zaman para verdi, olsun dedi bunu iyi niyet anlaşması olarak MESS verdi falan geveliyor bir şeyler. Tamam dedik bunu MESS verdi ama bu sadece bugünlük bir şey değil ki bundan sonra da kazanımlar olacak dedik. Olmayacak da bilmem ne de işte bu parayı MESS verdi vs. başladı kıvırmaya. Gittiler, aradan yarım saat geçti, hatlardan haber gelmeye başladı, bunlar hatları dolaşıyorlar

ve arkadaşlar sendikamız size biner lira para dağıtıyor gidip çekebilirsiniz diyorlar. Bizim taslaktaki maddelerden biri de Delphi'ye 175 lira promosyon. Garanti Bankası ile 3 senelik anlaşma yapıldı, daha önce 175 liraydı, 170 liraya düşürmüşlerdi. Bizim taslakta bu yazıyordu. İyileştirin dedik. Bu da bir kazanımdı.

Kadın işçiler erkeklerden bile daha dirayetliydi

Delphi'de çoğunluk kadın işçi, ciddi bir kadın işçi sayısı var. Onların katılımı nasıldı metal fırtınaya? En başında Delphi'de kadın işçi yoğunluğu olduğundan, buradan bir şey olmaz deniyordu, tam aksi bir durum geliştiğini gördük. Bu nasıl oldu?

O dönemde onların çok ciddi bir desteği oldu. Hatta benim eşimin başını çektiği Pembe Delphililer diye bir grup vardı. Bazen sırf onlara özel eylemler olurdu, o eylemlerde erkekler olmaz sadece onların bağırdığı günler olurdu. Biz o dönemleri öyle dolu dolu yaşadık ki, unuttuğum, eve gidince aklıma gelecek bir sürü anım var aslında. Yani düşünüyorum da o dönem için ayrı bir kitap yazmaya kalksan, ansiklopedi boyutunu bulurdu. Mesela biz temsilci seçildik, geriye dönük 3-4 aylık periyodik olarak gözümüzün önünden geçiriyorduk, gecesi gündüzü o kadar dolu dolu yaşamışız ki, unuttuğumuz o kadar çok olay var anlatamam size şu anda. Bunlar da onlardan biriydi. İşin şu boyutu da var; karı-koca çalışan çok fazla var Delphi'de. Onun haricinde bizde çalışıp, kocası Bosch'ta çalışan, aman olaylara girme diyen, kocasına baskı yapılan işte bak senin hanımın yanlış yerlere giriyor ayağınızı denk alın gibi tehditlerle gelenler de çok oldu. Bu yüzden geri vites yapan da çok oldu. Ama kadın işçiler erkeklere göre çok daha fazla dirayetlilerdi. Erkekler bir yönde adım attığı zaman kadınlar hiçbir şekilde ikiletmiyorlardı, bir şekilde kocasından gizli de olsa, şu da olsa bu da olsa takip ediyorlardı. Ama biz o dönemde onlara haksızlık da yaptık. Belki bu bize avantaj da sağladı. Biz bir şeyler yaptığımız zaman bayanlar pranga vurur gibilerden. Ama onlardan da bir tepki doğdu nasıl pranga olur, bizi bize bırakın biz de eylem yapalım gibi tepkilerle eylemlere katılıyorlardı.

Biz temsilci çıkartırken, biz dedik ki bayan temsilci de olmak zorunda. Erkek temsilciler üzerinde herkes uzlaşmaya vardı, ta-

mam arkadaşlar bunlar olacak hiç problem yok. Bayanlar için tam bir hafta mücadele ettik, o mu olsun bu mu olsun diye. Kendi aralarında bu sorumluluğa girmek için çok fazla uğraşan oldu. Bunların bir çoğu evli, bunların ev işleri var, ciddi mesailer. Biz karı koca çalışıyoruz belki ama o dönemde benim eşim ev işlerinin bir çoğu ile uğraşıyor, benim sorumluluklarımın da bir çoğunu o üzerine alıyor, çünkü ciddi mesai ayırmak zorundayız. Hele bir bayanın buna el atması demek, çok zor bir şey.

MİB bize kılavuz oldu

Bütün bu olaylarda MİB'in varlığı çok önemliydi. Özellikle sosyal medya olmasa eylemler olmazdı. Kazanılan haklar, alınan paralar alınmazdı. MİB bize kılavuz oldu. Sonradan biz kendi iletişim ağımızı da kurduk, çünkü mecbursun. Bireysel olarak MİB'de bir şeyler paylaşılıyor ama o kadar yoğun dönemler oldu ki, senin paylaştığın şey sayfalarca aşağıya gidiyor. Takip etmek zorlaşıyordu. Birçok fabrika paylaşım gönderdiğinden aşağıda kalıyordu. Bu yüzden kendi iletişim ağımızı kurmak zorunda kaldık.

İnsanların oturup şunu düşünmesi lazım, kardeşim sözleşme dışına çıkılamaz diyeceğine, arkadaşlar tamam hadi biz de uğraşalım sizinle beraber, ama bu TM bırak uğraşmayı, eylem olmasın diye elinden geleni yaptığı gibi eylem yapanlara saldırdı sonra kara listeler yaptı. Nihayetinde çözüm şalteri indireceksin, onu da doğru zamanda doğru yerde indireceksin. Yanlış zamanda indirirsen emeklerini ve insanları harcarsın çünkü nükleer silah o, tabanca değil.

***

Delphi İşçisi Emrah Anlatıyor: Devrim Gibi Bir Şeydi

Ben Delphi çalışanıyım. Uzun yıllardır Delphi'de çalışmaktayım. Bizim metal fırtınadan, daha önceden Bosch'a yapılan farklı sözleşmeden sonra Renault'daki eylemlerle haberimiz oldu. 5 Mayıs'ta Renault'da istifalar başlayınca, bizim fabrikada da büyük tepkiler oldu. Süreci biz her zaman MİB'ten takip ettik. MİB'in çağrıları doğrultusunda, 5 Mayıs'tan bir sonraki hafta, bizde de istifalar başladı ve büyük bir çoğunlukla istifalara katıldık. Yeri

geldi Renault'ya destek için gittik, yeri geldi diğer fabrikalara erzak götürdük, yardımda bulunduk. Günü geldiğinde biz de hakkımızı almak için fabrikayı durdurduk. Tüm bu eylemleri yaparken, hep bir dayanışma içerisindeydik. Hep birlikteydik, birlikte güçlü olduğumuzu biliyorduk. Ne zaman ki TM'nin oyunları baş göstermeye başladı, bu birliktelik de ufak ufak azalmaya başladı. Daha öncesinde Türkiye'de hiç elde edilmeyen kazanımlar elde ettik. Kendi sendika odamız olmuştu. Sözcülerimiz serbestçe dolaşabiliyordu. Kazanımlarımızın hepsini, biz arkasında durmadığımız için zamanla kaybettik. Biz işçiler yeter ki birlik olalım, birlik olduğumuz zaman her türlü kazanımlar elde ederiz.

Eylemlerin başında sizde neler oldu?

Bizim 5 Mayıs'ta haberimiz oldu. Organize'deki saldırıdan sonra yani. Kent Meydanı'nda yapılan eylemden haberimiz olmadı. Belli başlı insanların haberi vardı. Ama fabrikanın genelinin haberi yoktu. Ne zaman ki fabrikalar durmaya yakın, o zaman bizim haberimiz olmaya başladı. Ondan sonra gerisini biliyoruz, Renault durdu, arkasından Tofaş, Coşkunöz, Mako... Biz biraz geç duyduk, Haziran'ın ilk haftalarında biz de üretimi durdurduk. Biz de bu süreci takip ede ede bir takım tecrübeler kazandık. Biz de fabrikayı durdurduğumuz gibi, bir avukat aracılığıyla bu işlerin doğru yürüyeceğini düşündüğümüzden öyle bir yola başvurduk. Daha öncesinde fabrika yönetimi bizi umursamıyordu, umursamaz hale gelmişti. Renault'daki eylemler her zaman ses getiriyordu, biz desteğe gidiyorduk.

İstifalar, bizde 15 Mayıs tarihinde başladı. Fabrikanın geneli 15 Mayıs'tan sonra istifa etti.

Organize saldırısından sonra ne tür eylemler oldu?

Organize'de işçilere saldırılardan sonra yuhalamalar yapıldı, ıslıklar yapılıyordu. Öyle fabrika durdurma eylemi olmadı ama bantlardan sendikacıları yolluyorduk, temsilcileri yolluyorduk. O şekilde ıslık çalıyorduk, masalara vuruyorduk, gürültüler çıkarıyorduk. Çarşamba'ya gün vermiştik, 15 Mayıs Çarşamba günü büyük bir çoğunluk istifa etti. Zaten istifa edenleri gören, birbirlerinden gören herkes istifa etmeye başladı.

Nasıl organize oldunuz?

Delphi işçi komitemiz vardı. Mesela bizim bölümde organi-

zeyi ben yaptım. Arkadaşlar 20 kişi topluca gittik, yemekhanede istifa ettik. Diğer vardiyalarda herkes arabalarla gittiler konvoy halinde, bir kafede oturup istifa ettiler. A vardiyası bu şekilde istifa etti. Herkes birbirinden cesaret alarak istifa etti. 1500 kişilik fabrikada bin 300 kişi istifa etti.

Engelleme olmadı. Ama sendikacıların arkadaşları gelip, neden istifa ediyorsunuz diye söylemlerde bulunuyorlardı. Biz öyle engelleme ya da benzeri bir zorlukla karşılaşmadık. Büyük bir çoğunluk birlikte hareket edince kimse bir şey diyemedi. Yalnız yönetim biraz bize zorluk çıkardı. Mesela dayanışma dilekçelerini elle yazmamız istendi. Fotokopi çekilmiş hazır dilekçeye imza atmayı kabul etmemişti. Yönetim de işi biraz yokuşa sürmek istedi. Buna rağmen insanlar kendi elleriyle dilekçeleri yazıp imza atarak, dayanışma dilekçelerini yönetime verdiler.

Bence daha önceki sözleşmelerin birikimi buna sebeptir. Verilen sözlerin tutulması, her sözleşmede satışın gerçekleşmesi insanları artık bu noktaya getirmiş bulundu.

Bu eylemlerde, senin gözlemlediğin, dikkatini çok çeken olaylar ya da durumlar nelerdir?

İnsanlar kavga ettikleri kişilerle bile aynı safta olduğu için konuşmaya başladılar, bir araya geldiler. Kardeş gibi oldular. Mesela ben kavga ettiğim bir insanla, baktım o da istifa etti, ben gidip tekrar onunla konuşmaya başladım. Çünkü aynı yolda yürüyoruz. Ama diğer yandan kardeş gibi gördüklerimiz istifa etmediğinde, onlarla yollarımız ayrıldı.

Güzel günlerdi, umarım yeniden aynı günleri yaşarız. O günleri özlüyoruz. Hala bile arkadaşlarla konuştuğumuzda, o günleri anıyoruz. Her şey işçinin elinde, işçi birlik olduktan sonra yapamayacağı şey yoktur.

Sizin fabrika durdurma eyleminden bahsedelim biraz, nasıl oldu, nasıl gelişti?

Biz iş durdurmaya karar vermeden önce, yönetimden randevu istiyorduk, yönetim sürekli erteliyordu. Haftaya gelin, ondan sonraki haftaya gelin diye sürekli ileriye atıyordu. En sonunda randevu talebini kabul ediyorlar. Bu sefer fabrika müdürü; "fabrikada görüşemem, burada benim can güvenliğim yok" diyerek bizim avukatla temsilcilerimizi otele ya da başka bir yere çağı-

rıyor. Buna karşılık bizim sözcüler de artık bizi oyaladıklarının farkına varıp şu saatte, şu günde iş durdurma eylemi yapılacaktır diye bizim Delphi Emekçileri grubunda paylaşımda bulundular. Sözcülerin dediği saatlerde fabrika duruyor. İçeriden çıkan 20-30 kişilik grubun haricinde, geri kalanların tamamı içeride kalıyor. Ben o zaman gece vardiyasındayım, gece vardiyasında haberim oldu. Arkadaşlar aradı ve durumu bildirdiler. Gittiğim zaman zaten 3-4 saat sonra çözüldü, bütün isteklerimiz ve taleplerimiz yönetim tarafından kabul edildi. Üretim durdurma fazla sürmedi, en fazla 4 saat sürdü. 4/12 vardiyasının büyük bir kısmı içeri girmedi, sadece 40 yakın içeri giren oldu. Üretim durdurmadan bir hafta sonra kendi odamıza kavuştuk, sözcülerimizi seçtik. Sözcülerimiz fabrika içinde dolaşmaya başladı. Odamızın eksiklikleri vardı, onlar tamamlandı. Tabi bunun için de eylem yapıldı. Gerektiği zaman biz her şeye hazırdık. Yemekhaneyi bastık, personelin çalıştığı ofisleri bastık. 600 kişiyle personel ofisine girdik. Herkes şaşkın tabi. Kimisi telefonla çekim yapıyor. O şekilde odamızın eksikliklerini de giderdik.

Devrim gibi bir şeydi. İstediğimiz zaman fabrikayı durduruyorduk. İstediğimiz zaman eylem yapıyorduk. Mesela sözcüler diyor ki, "Arkadaşlar, bugün 15 dakika erken bırakacağız" 15 dakika erken bırakıyorduk. Gelen vardiya 15 dakika çalışmayacak, 15 dakika çalışmıyorsun, o şekilde yani sözcüler ne derse biz onu yapıyorduk. TM'nin bile sembolik eylemleri vardır, 1-2 dakika iş durdurma gibi, onlar zaten bizim eylemlerimiz yanında komik duruma düşüyor; işte bıyık bırakmak, sakal bırakmak gibi. Bizde öyle bir şey yoktu, ayağa kalktık mı eylemi yapıyorduk.

Peki bu kadar kazanım varken çözülme nasıl oldu?

İçimizdeki bazı arkadaşların olaya fazla inanmaması, arkasında durmaması bir etkendi. Bir de sendika temsilcileri hatlara girdiğinde eskisi gibi yuhalama ve ıslıklama olmuyordu. Birkaç tane insanın yeri değiştirildi. Birkaç tane insana uyarı yazılınca çözülme orada başladı.

Bunlar darbe olmadan önce olan olaylar. Darbe geliyorum diyordu yani, mesajı veriyordu. Mesela bizim sözcülere uyarı yazıldı. Önde gidenlere uyarı yazıldı. Biz orada o uyarıyı yazdırmayacaktık. Orada eylem yapacaktık siz neden uyarı yapıyorsunuz

diye... Zaten o önde gidenler, bana uyarı yazılıyor neden siz bir şey yapmıyorsunuz diye tekrar TM'ye döndüler. Sözcüler değil bunlar sözcüleri destekleyen önde gidenler, dayanışmaya da değil direk TM'ye döndüler. Aslında Renault'da da aynısı oldu. Ben MİB'i sürekli takip ediyorum. Renault'da birkaç tane sözcüye uyarı yazıldı, soruşturmalar başladı. Uyarı yazılırsa çıkış olacak demektir, nitekim de öyle oldu. Buna müsaade ediliyorsa eğer, demek ki bir adım geri adım atmışsınız demektir. İlk baştan bakıyorlar, o uyarılara acaba ne tepki verecek insanlar diye. Uyarı yazılınca tepki verilmiyorsa, patron tamam diyor, bir adım ileri gidiyor. Ne yapıyor bu sefer, yerlerini değiştiriyor. Yine bir tepki yoksa, patron her şeyi yapabilme gücü buluyor, sıra çıkış vermeye geliyor.

Bütün bu baskılara bir cevap verilmedi. Odamız kapatılmadan önce uyarılar yapılmaya başlanınca insanlar korkmuştu zaten. Çünkü uyarı veriyorlar, herkes kendini düşünmeye başladı. Bugün ona yazılıyor, yarın bana da yazılır gibi düşünmeye başladı herkes. Bütün bu baskılara cevap verememek ve çözülmenin başlaması tamamen korkudan kaynaklıdır.

Sence insanlar şimdi ne durumda, sindiler mi yoksa bekleyişteler mi?

Bence insanlar bir kıvılcım bekliyorlar. Belki sinmiş gibi görünseler de bir kıvılcım bekleniyor, bir arayış içerisindeler. TM'nin artık eskisi gibi hiçbir fonksiyonu yok. Servislere, ufak tefek şeylere bakıyor ama eskisi gibi bir gücü yok. Eskisi gibi işçinin üzerinde bir hakimiyet kuramıyor. Bugün fabrikanın bahçesine 3 tane servis soktular, doldurup şubeye gitmek için. Şubeye gidecekler, poğaçalarını yiyecekler, çay içecekler vs. Uğraşıyor yani işçiyi çekmek için. Eskiden olsa, onların bir kemik kadrosu var, servis geldiğinde 18 kişi doldurup giderlerdi. Sürekli aynı insanlar gider, başka insanlar gitmezdi.

Eylemlerin havası başkaydı. İşçilerde bir değişim oldu mu?

İnsanlar sıradan işçi olmaktan çıktılar. O eylemler sırasında TM'den kurtulacaklarına inanmışlardı. İstifa eden sayısı yüzde elliyi geçince biz sandık ki sendika gidecek, ama öyle değilmiş. 2 sene yetki bekleyeceğimiz falan aklımıza gelmedi. Biz sadece çoğunluğu geçersek TM'den kurtulacağız diye sanıyorduk.

Delphi bir çok fabrikaya desteğe gitti, dayanışma gösterdi. Direniş sırasında dayanışma ruhu nasıldı?

Biz herkesle dayanışma göstermeye çalıştık. Yönetim o dönemlerde bize fazla baskı yapmıyordu, sesini çıkarmıyordu. Hatta yardımcı bile oluyordu ilk etapta. Mesela yemekhaneye erzak götüreceğiz, ayran kutuları falan getiriyorlardı. Oradan dolduruyorduk ayrandı, poğaçasıydı. Bütün fabrikalara hemen hemen desteğe gittik. Biz desteğe giderken hiçbir zaman da demedik "Renault ne alırsa biz de onu alacağız" diye. Desteğe giderken o düşüncede değildik yani. Renault'nun gittiği yoldan gideceğiz diyorduk. Ama Renault yanlış yaptı. Biz Renault'nun yeni bir sendika kuracağını düşünüyorduk. Renault'nun kuracağı öyle bir sendikaya da 1500 kişiysek, 1500 kişinin üye olacağını düşünüyorduk. Orada en büyük hata, Renault'nun yeni bir sendika değil de, gidip de başka bir sendikaya üye olmasıydı.

Bunun sonucu, artık insanlar var olan sendikalara karşı iyi niyetli değildi. Hepsini aynı görüyor insanlar ve bu sendikalardan artık bıkmış. Farklı bir sendika, işçinin yönettiği, işçinin dediğinin olduğu bir sendika istiyorlardı. İşte bizde 2-3 ay bekledik yeni bir sendika kurulsun diye. En sonunda TOMİS kuruldu. Büyük bir heyecanla baya bir üye oldu bizim fabrikadan. Bazı insanlar TOMİS'in de güçsüz olduğuna inanmaya başlayınca, yine herkes birbirine bakarak tekrardan dayanışmaya geçti. TOMİS'te ve dayanışmada kemik kadro kaldı, geri dönmedi. Geri dönenler de mutlu bir şekilde dönmedi zaten. Baskıdan, korkudan, işsiz kalacağım korkusuyla geri döndüler.

Direniş sırasında yaşananlar, ilgini çeken hikayeler oldu mu?

İstifalar başladığı zaman, MİB'le iletişimde olan arkadaşlara soruyorduk, eylemler nasıl olacak, ne yapacağız, nerede istifa edeceğiz diye. Onların söyledikleri, toplu halde istifa edileceğiydi. Gerçekten de öyle oldu. Mesela hatlar, 30-40 kişilik hat, toplu halde yemekhanede istifa ettiler. Mesela bizim grup 15 kişiydi, biz de yemekhanede çay saatinde, herkes cep telefonlarından e-devlet şifresini girerek istifalarımızı yaptık. Bazı hatlar, 100-200 kişilik gruplar halinde, arabalarla gidip kafelerde oturup, çayını içerek güle eğlene istifa ediyordu.

Bizde eylemler kesinlikle hiç sorgulanmazdı. Sözcü ne der-

se desin yapardık. Mesela o zaman şubeden sendikacılar gelmişti, yüzlerine baka baka söylemediğimiz kalmamıştı. O zamanlar hiçbir şekilde korku yoktu, neden, çünkü inanmıştık. Neden inanmıştık, sendikanın biteceğine inanmıştık, ki o zamanlarda öyleydi. Sendikacılar da artık bitmiş gözüyle bakıyordu; tamam diyorlardı, artık bunlar bizi buradan gönderdi gözüyle bakıyorlardı. Güçlüydük o zamanlar. Söz, yetki, karar, güç hep işçinin elindeydi.

Protestolar ne zamana kadar devam etti?

Protestolar ve yuhalamalar istifa edene kadar devam etti. Sonrasında Haziran'ın başına kadar devam etti. Bir aydan fazla olmasına rağmen, yine de yuhalamalar oluyordu. TM temsilcilerini yuhalıyorduk, hatların arasına giremiyorlardı. Odalarından çıkmıyorlardı, kimi zaman odalarına bile giremiyorlardı. Temsilci çay içemiyordu, adam çayını alıp çıkıyor dışarıda içiyordu. Sigarasını dışarıda içiyordu. Odaya bile giremiyordu. Sendika odası fabrikanın içinde, biz olduğumuz yerden bağırıp yuhalayınca da sendika odasından duyuluyordu.

Delphi'de kadın işçilerin olması nasıl bir etki yarattı?

Başta biz inanmıyorduk, bizim fabrikanın yarısı kadın çalışan. Nasıl olur, yapabilir miyiz, acaba destek verirler mi gibi sorular vardı kafamızda. Birdenbire oluverdi. Kadınlar bazı erkeklerden daha cesurdu. Kadın işçiler epey de aktiftiler. Kimse beklemiyordu fabrika içerisinde böyle bir şey olacağını.

Direniş zamanında keşke şunu yapmasaydık ya da keşke öyle yapmasaydık dediğiniz bir şey oldu mu?

Ben kendi adıma öyle demedim, öyle düşünmedim hiç. Yapılan her şeyin, yaptığımız her şeyin doğru olduğunun bilincindeydim. Keşke olsaydı dediğim ise; yeni sendika keşke daha önce kurulsaydı. Keşke Renault farklı bir sendikaya üye olmasaydı da yeni sendikaya üye olsaydı. Benim keşkeler sadece bu ikisi. Bu süreç Renault ile başladı, Renault ile de bitti. Böyle olmasını da isteyenler, Renault'nun sözcüleriydi. Onlar bugün, TOMİS değil, yine yeni bir sendika kurmuş olsaydı, Renault'nun bir çoğu yine o sendikaya geçecekti. Biz de o sendikaya geçerdik. Sadece biz değil bizim gibi bir çok yan sanayi, hatta Tofaş, Ford gibi büyük fabrikaların hepsi Renault'yu bekliyordu. Renault farklı bir sendika seçince, fabrikaların birliği de dağıldı.

Ne olursa olsun artık eski işçi yok. Eskiden Pevrul gelirdi Bursa'ya, hemen Delphi'den servisler Pevrul'u karşılamaya Kent Meydanı'na giderdi. Öyle benim işim var, çocuğum var, karım evde hamile gibi durumlara bakmazlardı kesinlikle, sendika temsilcileri ne derse oydu. Servisler Kent Meydanı'na gider, Kent Meydanı'na git, oradan kendi imkanlarınla geri dön yaparlardı. Servisler sadece götürüyordu, Görükle'de oturmuşsun, Hasanağa'da oturmuşsun, şurada burada oturmuşsun, buna bakmazlardı. İşte servislerin güzergahı Kent Meydanı. Artık bunun bir daha olacağını zannetmiyorum. İşçi uyandı, eski işçi yok.

Bu düzen biz bir şey yapmadıktan sonra değişmeyecektir. Bu 2027, 2037 olsa da değişmez yani. Kiralık işçilik meclisten geçti, sözleşmeli işçilik 6 aydı, 9 aya çıkarıldı. Daha ne olsun işçi bir olmadan bu sömürü düzeni devam edecektir.

MAKO

Mako İşçisi Erdem'le Soru-Cevap: Binlerce İşçi Tek Yürektik

Yaşanan bu büyük patlamanın nedenleri neydi?

Mako olarak söylemek gerekirse, yıllardır TM'nin her sözleşmede işçileri satması ve Bosch fabrikasının diğer üye fabrikalara göre fazla zam alması, TM yöneticilerinin bizlere küfür eder gibi şov yapması, bir de Mako'da baştemsilci Şinasi Ongan'ın sürekli olarak fabrika yönetimi ile kol kola çalışması, sorunu olan işçi arkadaşlara hakaret ve küfürlü konuşması. Son olarak da, taşeron bir işçiyi protestolara destek veriyor diye tokatlaması bardağı taşıran son damlaydı.

Mako'da ilk hareket nasıl oluştu, nasıl yayıldı?

İlk olarak paydoslarda ıslık çalma ve TM'yi istifaya davet etme ile başladı ve TM'den ufak ufak istifalara dönüştü, sanayi caminin orda TM köpeklerinin işçi kardeşlerimizi dövmesi ise istifaları çığ gibi büyüttü ve 1050 kişiden 950 kişi istifa etti. Bu istifaları gören Şinasi Ongan ve köpekleri fabrika çıkışında istifa edenleri örgüt mensubu ve vatan haini olmakla suçlamalarını yüksek sesle dile getirerek işçileri tahrik etmeye çalıştı, ama en büyük vatan haini kendisi idi, bunun farkında değildi. Farkında olması için ilk önce işçilerin kanıyla beslenen bu yaratığın insan olması gerekiyordu.

Hareket başlamadan önce herkes birbirine güvensiz ve ayrıydı. Birliğinizi nasıl sağlayabildiniz?

Evet kimse kimseye güvenmiyordu , çünkü bu kadar çok kişinin TM'den istifa edebileceği hayal gibi geliyordu ama istifalar çoğalmaya başlayınca herkeste bir umut ışığı belirdi ve herkes birbirine cesaret vererek bu birlik sağlandı.

Mücadelenin daha ileriye gidememesinin nedenleri neler sence?

Bunun nedeni işveren ve polislerin ortak çalışması eylemlerdeki işçilere sürekli tazminatsız çıkış tehditleri, sözcü arkadaşları terörist ve aşırı sol gruplara üye provokatör gibi göstermeleri ve eylemler sonunda her fabrikadan tazminatsız çıkışlar bu mücadelenin ileri gidememesinin en büyük sebepleridir.

Geriye dönüp baktığında unutamadığın şeyler var mı?

Binlerce işçinin tek yürek olarak günlerce dimdik durması ve bu mücadele için günlerce sokakta yatması ve Şinasi Ongan'ın suratı.

Şunları şunları yapmamalıydık diyebileceğin şeyler var mı?

Eylem bittikten sonra yeni sendika kurulana kadar farklı bir sendikaya üye olmalıydık diyebilirim.

Mücadelede MİB'in oynadığı rolü nasıl görüyorsun?

Kısaca MİB olmasaydı bu mücadele asla olmazdı.

Metal fırtınaya bakarak gelecekte kazanmak için neler yapmalıyız?

İşçilerin hakları konusunda bilinçlendirilmesi ve yeni nesil işçilerin daha cesur davranmaları ve daha organize bir şekilde eylemlerin yapılması ve her fabrikada bu eylemleri yönlendirecek tecrübeli öncü kişilerin bulunması gerekiyor.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİRENİŞTEN DERSLER

Direnişin Öğrettikleri

2015 Mayıs-Haziran aylarındaki büyük direnişimizin en büyük kazanımlarından biri de arkasında bıraktığı derslerdir. Kazanımlarımız kadar kaybettiklerimizin de nedenlerini oluşturan bu dersler geleceğimiz için hayati önemdedir. Eğer daha fazlasını yapacaksak, daha büyük zaferlere imza atacaksak, bugün sarstığımız bu düzeni yıkacaksak bu derslere iyi çalışmamız şart.

Elbette çıkarılacak çok ders var ama biz ilk elden maddeler halinde şunları söylemiş olalım:

1. Sağlam ve güvenli bir şekilde yürümek, gelecek saldırılara karşı dayanıklı olmak, yalpalamaları ve kaypaklıkları engellemek için tüm işçilerin karar süreçlerine katılması şarttır.

Bunun zemini ise kurul ya da komitelerdir. Kurul ya da komiteler tek tek atölye ve bölümlerden işçilerden oluşturulmalı, hemen tüm mücadelede içerisindeki işçilerin bu kurullara katılımı sağlanmalıdır. Kararlar buralardan oluşturulmalı, daha yukarıda ise sözcülerden oluşacak üst kurullar aracılığıyla gereği yerine getirilmeli, koordine edilmelidir.

Yola çıktığımızda bu tür örgütlenmelere sahip değildik. Çok kısa bir zaman içerisinde başta Renault, Tofaş, Coşkunöz ve Mako'da olmak üzere sözcüler seçildi. Bu fabrikalardan bazılarında

ilk dönemlerde sözcüler kendi başlarına kararlar alamadılar, bölüm ve atölyelerde ortak karar zeminleri işletildi. Fakat daha sonra sözcüler kendi başlarına davranmaya başladı, daha altta tüm işçilerin karar süreçlerine katılması bir biçimde engellendi. Bu da giderek keyfi davranmayı, yozlaşmayı ve zaman içerisinde de zayıf davranan sözcülerin satın alınmasıyla mücadelemizde büyük tahribatların doğmasına sebep oldu.

Bu nedenle söz, yetki ve karar hakkı esas olarak fabrikasına göre ÜET, TÜT ya da atölyelerdeki kurul ve işçi meclislerinde olmalı, seçilen sözcülerin bu meclisler üzerinde, bu meclislerden habersiz ve kopuk biçimde karar vermeleri engellenmelidir. Özellikle sözcülerin daha sonra bildiğimiz sendika bürokratları gibi davranmaları gerçeğinden dolayı sözcüler sık sık değiştirilmelidir. Bunun için seçim yoluna başvurulmalıdır. Öte yandan patronlarla yapılacak görüşmelere katılanlar rotasyona tabi tutulmalı ve düzenli olarak değiştirilmelidir.

2. Mücadelenin gücü hem tek tek fabrikadaki işçilerin birliğine hem de diğer fabrikalarla bütünlüğüne ve birliğine bağlıdır. Örneğin Renault işçisi tek başına yürümedi, pek çok fabrika da kritik mücadeleler verildi. Bu mücadeleler olmasaydı Renault işçisinin işi de zorlaşacaktı.

Bu fabrikalardan örneğin Tofaş, Coşkunöz, Mako ve Ototrim'de direnişin erken bitirilmesi Renault işçisinin de elini zayıflattı. Yine asgari ücret zammı sırasında Renault yalnız kaldı, yalnızlaştırıldı. Böylelikle sermaye ve iktidara Renault işçisinin ezilmesi için uygun ortam doğdu.

Bu türden sorunları gidermenin yolu "ben tek başıma giderim" değil, tüm fabrikalar arasında gerçek bir koordinasyon ve karar organının oluşturulmasıdır. Yani Mayıs ayına damga vuran Fabrikalar Arası Kurul, yeniden ve daha sağlam ve sağlıklı biçimde inşa edilmelidir.

İşçi sınıfı sermaye ve uşaklarına karşı tek bir yerde verdiği mücadeleyle sonuca gidemez, gitmekte zorlanır. Fakat "sınıfa karşı sınıf" bilinciyle ve "kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbirimiz" tutumuyla hareket edildiğinde sermaye ve uşaklarını yenmek kolaylaşır.

Direnişi bir yerden sonra kırmak işçilerin birliğini parçala-

makla mümkün oldu. Önce fabrikaları birbirinden ayrıştırdılar sonra fabrikalar içerisinde bölünmeler yarattılar. Bu tür bir parçalanmaya engel olmalı, bölge-kent ve ülke düzeyinde işçi sınıfının en geniş birliğini ve dayanışmasını yaratmak konusunda kesintisiz bir çaba içerisinde olmalıyız.

3. Hem tek tek fabrikalarda hem de fabrikalar arasında iletişim ağını güçlendirmek gerekir. Bunun için özellikle MİB gibi zeminlerin eşsiz konumunu karartacak ve onu zayıflatacak tutumlardan uzak durulmalıdır. Bu tür tutumlara sahip olanlar etkisizleştirilmelidir. Öyle ki böyle davrananların pek çoğu daha sonra mücadeleye büyük zararlar vermişlerdir. Kuşkusuz MİB ile işçilerin bağını kopartmak sermaye, iktidar ve TM tarafından bilinçli olarak uygulanan bir politika olmuştur. Amaç metal işçisini öncüsüz bırakmak, onun saflarını dağıtmak, birlikte davranma yeteneğini yaralamaktır. Bu amaçla yoğun ve kesintisiz bir kara propaganda yürütülmüş, bu propaganda etkisiz ve yetersiz kaldığı ölçüde fiziki operasyonlara girişilmiştir. MİB'lilere yönelik gözaltı operasyonu ile öncü işçilere yönelik gözaltılar ve polis sorguları bu amaçla yürütülmüştür. Maalesef bilincin geriliği ve devlet gücünün pervasızca patronların hizmetine sokulması karşısında pek çok işçi, geri adım atmış, tedirgin olmuş ve bu oyuna düşebilmiştir. Sonraki süreç de göstermiştir ki, tüm bu propaganda ve saldırılar sadece metal işçisine kaybettiriyor, onu güç ve takatten yoksun bırakıyor.

4. Tüm süreç şunu göstermiştir ki, karşımızda parayı ve iktidarı elinde bulunduran bir sınıf var. Bu sınıf devleti, medyayı ve daha pek çok aygıtı elinde tutuyor, işçi aleyhine kullanıyor, seferber ediyor. Fakat direniş süresince bu gerçeklerin bilincinde olamamanın çok ciddi bedelleri olmuştur. Polis direnişleri kırmak için pervasızca davranmış, safını açıktan göstermiştir. "Provokasyon var" diyerek provokasyon yapmış, işçiyi bölmüş, zihnini bulandırmış, sermayeye soluk aldırmıştır. Bu gerçekler Mayıs ve Haziran aylarında olduğu gibi 2016 yılının bahar ayında Renault'taki kıyım sırasında da alenen ortaya çıkmıştır.

Bu gerçeklerin ışığında karşımızda nasıl bir gücün olduğunu, bu gücün nasıl bir işbirliği halinde davrandığını iyi bilmeli, bunun gereklerine göre davranmalıyız. Eğer çalışma koşullarımızda değişiklik yaratmak istiyorsak, karşımızda böyle bir düzen olduğu

gerçeğini asla unutmamalıyız. Eğer bu düzeni yenmek istiyorsak bu ders hayati önemdedir.

5. Hiçbir işçi düşmanıyla iletişim kurulmamalı, dost gibi görünüp düşmanca davranacakları malum çevrelere, kişi ve kurumlara karşı mesafe konulmalı, bunların bölücü ve yıkıcı tutumlarına karşı sıkı önlemler alınmalı, etkisizleştirmeliyiz. Fakat öte yandan toplumsal dayanışmaya önem verilmeli, direniş ve mücadelelerimize yönelik destek ve dayanışma elini tutmalıyız. Bu karşımızda ittifak halinde davranan gücü yenmenin de yoludur. Yani sadece metal işçisinin birliğini yaratmak yetmez aynı zamanda işçi sınıfının desteğini almalıyız. Bu da yetmez mücadelemizden yana olan tüm emekçilerin ve ezilenlerin aktif desteğini ve gücünü yanımıza almalıyız. Maalesef direniş süresince, bu gerçeğin bilinciyle davranan sermaye ve uşakları, bizi bu anlamda da yalıtmak için her türlü yönteme başvurmuştur. Maalesef bu oyuna da düşülmüştür. Böylelikle de direnen metal işçisi yalnızlaştırılmış, yalıtılmış ve daha büyük bir güçle davranması engellenmiştir.

6. TM ve yandaşlarıyla her türlü iletişim kesilmeli, mücadele bir noktaya vardıktan sonra onlarla yapılacak hiçbir görüşme kabul edilmemeliydi. Buna rağmen davrananlar özellikle kritik görevlerden el çektirilmeliydi. Aksi her tutum ve gevşeklik çürüme ve kaypaklığı saflarımıza taşıyarak birliğimizin bozulmasına sebep olmaktadır. Böylelikle at izi it izine karışmakta, zayıf kimselere gün doğmaktadır.

Bu vesileyle belirtelim ki, Truva atlarına dikkat edilmelidir. Direnişimizin gücü karşısında patron ve aramıza direnişçi gibi sokup sonra da en kritik anlarda teslimiyetin başını çekenleri aramıza sokmamalıyız. Onlara karşı önlem almalı, işçi arkadaşlarımızı hazırlamalıyız.

7. TM gibi sermayenin taşeronu haline gelmiş bir yapıya karşı mücadele verirken diğer sendikalar konusunda da hayallere kapılmamalıyız. TM gibi bir sistemli patron kurumu olmasalar da, diğer sendikalar da ayrıcalıklı yönetimler eliyle ve bürokratik işleyişleri nedeniyle kaypak ve çoğu zaman sermaye işbirlikçisi bir konumdadırlar. Bunun için TM gibi diğer sendikalarda da her türlü bürokratik ayrıcalık ve işçiyi dışlayan sisteme karşı kararlı bir mücadele yürütmeliyiz. Bunu yaparken birincisi fabrikaları-

mızda bağımsız örgütlenmeler oluşturmalıyız, ikincisi "söz, yetki ve karar hakkı bizimdir" ilkesinin gereklerini kararlılıkla yerine getirmeliyiz. İpleri asla yönetim kurullarına bırakmamalıyız.

8. Patronların ve fabrika yönetimleriyle yapılan görüşmelerdeki belirsiz sözlere kanmamalı, öte yandan ise yapılan görüşmelerle ilgili gereksiz umutlar yayılmamalıdır. Renault'ta ve Tofaş'ta direnme gücünü zayıflatan en büyük nedenlerden biri budur. Yayılan büyük umutların ardından gelen hayal kırıklıklarının yarattığı tahribatlar büyüktür ve onarılması zordur.

9. Direniş ve mücadelemiz sırasında şu ya da bu yetkili, avukat, uzman vs. gibi kişilere aşırı güvenden kaçınılmalıdır. Bu tür kişilerin yer yer mücadelede kırıcı roller oynadıkları, direniş yerine boyun eğişi örgütlediklerini biliyoruz. Bunun için yapılacak şey kendi gücüne ve düşüncene güvenmek, dışarıdan yapılacak bu türden katkıları ince eleyip sık dokuyarak alabilmektir. Ayrıca bu tür kişilerin sözcü, kurul gibi zeminlerimiz dışında girişimlerde bulunması engellenmelidir.

10. Direnişimizin en büyük gücü, sermaye ve onlara hizmette sınır tanımayan iktidarlar tarafından hazırlanan ve elimizi kolumuzu bağlayan yasalara bakmadan doğru gördüğümüz yolda davranarak şalter indirme tavrından geliyor. Cüretle davranıp birliğimizi sağlamlaştırdığımızda neler yapacağımızı gördük. "Hak yoksa üretim de yok", işten atmalar konusunda ortaya konulan "arkadaşım yoksa üretim de yok" tutumunu sürdürmek zorundayız. Yaşadığımız kapitalist düzende işçi sınıfı için hiçbir hak kazanımı kopara kopara davranmadan kazanılamaz. Bunun için daha fazlası için önlemler almak, hem kafa hem de ruhen kendimizi ve arkadaşlarımızı hazırlamamız şarttır.

11. Tüm bir mücadelemiz boyunca bir dizi örnekte görüldüğü üzere patronlar, uşakları, TM şebekesi zoru bir mücadele yöntemi olarak bize karşı kullanmaktadırlar. Biz de bu zorbalığa karşı haklı ve meşru bir temelde kullanabilmek, kendimizi ve mücadelemizi aktif bir şekilde savunabilmeliyiz. Bunu yapamadığımız koşullarda, sermaye-iktidar ve TM şebekesinin bizleri sindirmek için kullandığı pervasız ölçülerdeki şiddet amacına ulaşabilmektedir.

Bunun için gerekli önlemleri alınalı, hazırlıklı olmalıyız. Bunu, yeri gelir bir eylemin güvenliği, yeri gelir bir işçi arkadaşı-

mıza yönelik şiddete karşı koymak, yeri gelir keyfi biçimde mücadelemize zarar veren yöneticilere bir cevap olarak düşünmeliyiz. Ama bunu yaparken bireysel değil, birliğimize dayanarak örgütlü ve disiplinli bir tarzda davranmalıyız.

SONUÇ

Yarınları kazanmak için

İşçi sınıfı ve onun öncü kolu olan metal işçisi yolun başındadır.

Dolayısıyla da metal işçisinin bu büyük mücadelesini kendi başına başı ve sonu olmayan tekil bir olay olarak görmemeliyiz. Bu mücadele sınıf mücadelesinin bugününe damgasını vuran tarihsel dönemden, onun sorunlarından ve görevlerinden bağımsız ele alınamaz.

Bu topraklarda işçi sınıfının mücadele tarihi nereden baksanız 150 yıllı aşıyor. Ama bu mücadele tarihinde, büyük yükselişleri kesintiler ve durgunluk dönemleri izler. Bugünkü başlangıç da işçi sınıfının birikimlerinin tüketildiği, belki de tarihinde görülmedik ölçüde çürütücü bir durgunluğun ardından geliyor. İşçi sınıfı uzun süreli bir kesintinin ardından kendisini yeniliyor, yeniden yaratıyor, bir toplumsal hareket olarak inşa ediyor. Bu ise bir dizi olgunun karşılıklı etkileşimiyle bir tarihsel geçiş süreci olarak yaşanıyor. Bu süreç içerisinde metal işçisinin de özel bir rolü bulunuyor.

Sermaye ve uşakları uzun yıllar önce işçi sınıfını Mengen barikatlarında durdurup saflarını dağıttı ve bir daha ayağa kalkmaması için elini kolunu bağladı. Öyle ki bir dönem işçi sınıfı mücadelesinde yaprak kımıldamıyordu. Grev bir mücadele yöntemi olarak unutulmaya terkedilmiş, diğer mücadele ve direniş biçimleri de istisnai durumlardandı. İşçi sınıfı cephesinden olan biten her şey sendika bürokratlarının basın açıklamalarından ibaretti neredeyse. Bu tabloda 2000'li yılların ikinci yarısından sonra görülmeye başlanan tek kişilik direnişler sınıf mücadelesi açısından önemli olaylardandı. Sınıfın bir bütün olarak mücadeleden geri durduğu koşullarda kuşkusuz bu direnişler, her şeyden önce mücadeleci bir duruşun temsilcileriydi. Genel bir boyun eğişin olduğu koşullarda "Tek kişi olsan dahi direnmelisin" bilincini ve ruhunu temsil ediyorlardı.

Giderek bu tek kişilik direnişler ile birlikte ve onların yanı sıra bir dizi mevzide önemli direniş deneyimleri de ortaya çıkmaya başladı. Bunların kimisi ileri kesimler üzerinde önemli etkilerde bulunurken başka bazıları ise sınıf hareketinin bütününü ve toplumu sarsan sonuçlar doğurarak, sınıf hareketinin bundan sonraki gelişiminde anlamlı etkilerde bulundular.

Sinter ve Çel-Mer işgalleri 2008 krizinin ortaya çıkardığı koşullarda barışçıl mücadele biçimlerine vurulmuş güçlü darbeler olarak yaşandı.

2010 yılının başında yaşanan TEKEL direnişi kuşkusuz bir milattı. TEKEL direnişiyle işçi sınıfı saflarındaki çaresizlik duygusuna darbe vurulurken, direnme bilinci ve ruhu işçi sınıfının saflarında yaygınlaştı. İşçi sınıfı böylelikle toplumsal bir güç olarak yeniden sahneye dönüyordu.

İşte metal işçilerinin 2010 yılının son aylarında birkaç öncü fabrikada başlayan kısa grevi "ek protokoller" yoluyla bitirilse de TEKEL direnişinin kazanımlarına da dayanarak şekillendi. Metal işçileri böylelikle grev silahını eline alarak işçi sınıfına hatırlatmış oldu.

Bu sürecin ardından grev giderek daha sıkça kullanılan bir mücadele yöntemi haline geldi. Yaklaşık bir yıl sonra binlerce tekstil işçisi greve çıktı. İzleyen birkaç yıl içerisinde ise grev ve direniş sayılarında çarpıcı artışlar söz konusudur. Ancak asıl yoğunlaşma özellikle 2013'teki Haziran Direnişi'nin ardından görülmektedir. Bu büyük direnişin yarattığı olumlu politik-moral ortamda örgütlenmek ve mücadele etmek düşüncesi işçi sınıfının geniş kesimlerinde yaygınlaştı.

İşçi sınıfı için TEKEL'den sonra bir diğer milat Greif işgali oldu. Dar yasalcı sınırlarda barışçıl biçimlerden menkul bir sınıf mücadelesi pratiğinin ardından, işçi sınıfı yasakları çiğneyip geçerek iki ay boyunca fabrikayı işgal eden Greif işçileri ile yeni bir soluk, ruh, mücadele bilinci ve ufku kazanmıştır.

2015 yılının ilk aylarında Birleşik Metal üyesi işçilerin AKP iktidarı tarafından yasaklanan bir günlük grevi ve arından teslimiyeti seçen sendika yönetimine karşı grevi sürdürme yönünde bazı fabrikalarda konulan irade bu yolda devam etme kararlılığının ifadeleriyli.

İşçi sınıfı kendisini yeniden var etme, elini kolunu bağlayan eskinin köhnemiş kurumlarından kurtuluş mücadelesi veriyordu. Safları dağıtıldığı, örgütleri teslim alındığı için on yıllar boyunca tutulduğu azgın sömürü rejiminden bir çıkış arayışı arayan sınıf hareketi ayağa kalkıyor, ayağa kalktıkça da elini kolunu bağlayan anlayış ve kurumlarla kavgaya tutuşmak zorunda kalıyordu.

Bundan birkaç ay sonra patlayan Metal Fırtına işte bu sürecin bir parçası ve doruğu oldu. Metal işçilerinin birkaç aya yayılan, dalga dalga büyüyen tüm sendikal işbirlikçi yapıları yere seren, sermaye düzenini korkuya boğan isyanı artık sınıf mücadelesinde yeni bir dönemin başladığını mutlak biçimde ortaya koydu.

"Eski" ile "yeni"nin mücadelesi

Söz konusu olan işçi sınıfının uzun süredir devam eden durgunluk döneminden çıkması, bu dönem içerisinde elini kolunu bağlayan anlayış ve kurumlarla yüz yüze kalıp mücadeleye tutuşması ve onu pek çok alanda yenilgiye uğratması, aşmasıydı. Metal işçileri yıllar boyunca kendisine hep kaybettirmiş olan eskimiş, köhnemiş ne varsa ondan kurtulma ve yeniyi yaratmaya çalışıyordu.

Metal fırtına bu mücadelenin tüm temsilcileriyle olduğu gibi kendisini net biçimde ortaya koyduğu bir arena oldu. Bu arenada bir yanda işçi sınıfının bir dönemine damgasını vurmuş olan yasalcılık ve bürokratizmle malul işbirlikçi sendikal düzen, diğer yanda işgal-grev-direniş sloganında ifade bulan fiili-meşru mücadele ruhu ile fabrika zemininden yükselen ve bürokrasi tanımayan işçi inisiyatifi vardı.

Sınıf hareketinin geçmişine ait olan kurumlar ve temsilcilerini aşabilecek bir örgütlenme ve mücadele kapasitesi henüz yaratılamamış olsa da, bundan dolayı bu ileriye doğru dalga yerini göreli bir boyun eğişe bırakmışsa da, bu geçici bir durumdur. Sınıf mücadelesinin mevcut koşullarında, eğer olağanüstü bir büyük sarsıcı darbe hareketin halihazırdaki birikimlerini kesip atamazsa ileriye gidiş sürecektir.

Mücadeleler yoluyla mevcut durumdan kurtulma umutlarının çoğalması, mücadele ve örgütlenme deneyimlerinin çoğalması,

mücadele içerisinde kendini bulmuş yeni tipte bir öncü işçi kuşağının doğmakta oluşu hareketin güvenceleridir.

Bugün "Eski" her şeye rağmen direnmekte ve "Yeni"nin güçlerini, anlayış ve şekillenmekte olan kurumlarını boğmak için tüm gücüyle mücadele etmektedir. Sermaye ve uşakları haklı olarak "eğer burada kaybedersek arkası gelir ve işçileri tutamayız" diye düşünüyorlar. 12 Eylül darbesiyle yaratılmış tahakkümün ortaya çıkardığı koşullarda sendikacılık yapan, bu koşullarda kendilerine göre bir düzen kuran güçler de onlara katılmaktadır. Böylelikle işçi sınıfının bu ayağa kalkışına karşı saf tutmakta, bilinçli-hesaplı davranmaktadırlar. Kurulu düzenlerini aşan, ezberleri bozan işçi bölüklerini kırmak için acımasızca davranmaktadırlar.

Bu koşullarda kendisini yeniden yaratmakta olan sınıf hareketi içerisinde bugünkü ana mücadele ekseni "Eski" ile "Yeni" arasındadır. Çürüyüp kokuşan eski sendikal düzeni yıkıp yeni bir mücadele-eylem ve örgütlenme zemini-değerleri-kurumları yaratma mücadelesidir.

Bu süreç göstermiştir ki, bugün artık sınıf mücadelesinin koşulları o kadar sertleşmiş durumdadır ki, sermaye karşısında hak kazanmak, çalışma ve yaşam koşullarında esaslı değişiklikler yapabilmek için yasaların dar sınırları içerisinde yapılabilecek çok az şey vardır. Çünkü kapitalist kriz zemininde sermaye ağır sömürü şartlarından en küçük bir esnekliği göstermekten kaçınmakta ve bunun için de iktidar silahını keyfince kullanmakta, gerekirse hiçbir kural ve yasa da tanımamaktadır. Bu durumda yapılacak şey, sermayeye ve iktidarına karşı yasaların ne dediğine bakmadan fiili ve meşru bir mücadele çizgisinde kararlılıkla ilerlemektir.

Bugünkü sendikal düzenin aktörleri bu kararlılığı gösterecek bir bilince ve iradeye sahip değildir. Çünkü yasaları aşmak siyasal bir sınıf duruşu ile devrimci bir iradeye sahip olmayı gerektirir. Bu olmadığı ölçüde söz ile eylem arasında uçurumlar ortaya çıkmakta, sözler hızla inandırıcılığını yitirmekte, yaldızlar dökülmektedir. Metal işçisi sermaye ve iktidarını yere serecek bir mücadele yolunda ilerlemek, buna uygun bir ruh, bilinç, mücadele gücü ve kapasitesi oluşturmak, böyle bir mücadelenin yükünü taşıyacak, önünden gidecek bir önderliği kendi içerisinden çıkarmak zorundadır.

Her geç edinilen bilincin bir faturası vardır

Bu noktadan daha ileriye gidememiş olmak metal işçisinin hareketini, fırtınayı ve yaratılmış o büyük destansı mücadeleleri asla lekelemez, asla gözden düşürmez. Çünkü bu koşullarda, bu imkanlarla, birliğin-bilincin bu düzeyinde demek ki ancak bu kadar oluyor. Daha ileriye gidememenin nedenleri de sadece tek bir fabrikada değil işçi sınıfının bütün bir koşullarında-geriliklerinde aranır. Sadece işçi sınıfında değil daha çok ona öncülük etmesi gerekenlerde aranır.

Dün atomlarımıza kadar ayrışmış işçilerdik, mücadele örgütlenme, eylem bize yabancıydı ama artık tüm bunlar direnişle birlikte metal işçilerinin hayatının bir parçası oldu. Ama eğer dostu-düşmanı ayırt edebilecek bir bilincin varsa, eğer karşıdaki düşman cephenin kimlerden oluştuğunu, nasıl çalıştığını, nasıl bir sınıf kimliği-bilinci taşıdığını öğrenmeye başlamışsan kaybetsen de yürüyorsun demektir. Metal işçileri bu büyük direnişten çok şey öğrendi, çok şey de öğrenmesi gerekiyor. Hayatın acımasız gerçekleri döne döne hayalleri ve ön yargıları yıkıyor. Elbette her geç edinilen bilincin bir faturası oluyor. Metal fırtına başladığında metal işçisi her bakımdan yolun başındaydı. Mücadele, örgütlenme ve dost-düşman konusunda neredeyse hiçbir şey bilmiyordu. Bunların çoğu ancak zaman içerisinde ve bir kısmı acı deneyim neticesinde öğrendi. Mesele bu gerçekleri unutmamak, bilince çıkarmak. Asla ortaya çıkmış kötü sonuçlara bakarak bir bıkkınlık ya da umutsuzluğa varılmamalıdır.

Bir süreçten çıkarılacak ders, -ne yapalım Renault işçisi bu gerilikle yenildi-, -bu işçiden bir şey olmaz- düşüncesi olamaz, olmamalı. Metal işçisi en geri bilinç ve örgütlenme düzeyi ile başlayıp pek çok kez el yordamıyla yol yürüyerek böylesine büyük bir destansı direnişi yaptıysa daha fazlasını da elbette yapabilir. O günkü deneyim ve bilinçle bunca şey yapılabildiyse bu yaşananlardan sonra edinilmiş bilinç ve deneyimle elbette daha fazlası yapılabilir. Burada önemli olan elbette yaşananlardan ders çıkarmak, eksiklikleri kapatacak, işçi sınıfına büyük zaferler kazandıracak bir bilinç ve örgütlenme kapasitesini oluşturmak için sabırla çalışmak, çalışmak, çalışmaktır.

Yeniden başlamak için güçlü dayanaklar

Sermaye ve çürümüş sendikal düzenin metal fırtınanın ardından yaşanan süreçteki rolünü açığa çıkarmak ve kavramak önemlidir ama bu bir tek yanlılık üretmemelidir. Sonuçta bu güçlerin etkinliğinin bir zemini var ve beraberinde eğer başarılı oluyorlarsa bunun nedeni karşılarındaki gücün yeterince hazır olmamasıdır.

Sonuçta metal işçileri pek çok yönden zorlamasına ve gedikler açmasına rağmen sermaye ve sendikal bürokrasinin üzerindeki tahakkümü yıkıp yoluna devam edememiştir. Bu her şeyden önce onun bağımsız bir bilinç ve örgütlenme gücüne ulaşamamış olmasından ileri gelmektedir. Eğer siz mevcut iktidar kurumlarına alternatif bir örgütlenme ve iktidar zemini yaratamazsanız onu da aşamazsınız. Bu durumda da boyun eğiş kaçınılmaz olmaktadır.

Öte yandan varılan sonuç ne olursa olsun, metal fırtına bir başlangıç sayılmalıdır. Önemli olan bu büyük mücadele deneyiminden gerekli sonuçları çıkararak, mücadele ve örgütlenmeye devam edebilmektir.

Metal işçilerinde ileriye çıkışın önemli maddi ve moral dayanakları da vardır. Öyle ki metal işçileri geriye dönüp baktıklarında öncelikle bunca engel ve soruna rağmen nasıl da böylesi bir görkemli hareketi yaratmış oldukları üzerinde düşünmelidir.

Böyle bir gözle bakıldığında çok şey görmek mümkündür.

Öncelikle metal işçisi işbirlikçi sendikal düzeni kumdan bir kale gibi yıkabileceğini görmüş ve göstermiştir. Dahası bu sendikal şebekelerin hizmet ettiği sermaye sınıfı ve iktidarını çaresiz bırakacak bir büyük fiili eylem gücü göstermiştir. Bunun için doğrudan bir inisiyatifle yasa-yasak tanımamış günler süren büyük bir hareketi omuzlamıştır.

Bürokrasiye körü körüne itaat devri sona ermiştir. Bürokratik sansür ve kapalılık aşılmış, kapalı kapılar ardında sendikacılığı sürdürmenin olanaksız olduğu göstermiştir. Kuşkusuz bunda sosyal medyanın rolü büyüktür. Böylelikle anlaşılmıştır ki bundan sonra bürokrasinin işleri eskisi gibi sürdürme olanağı yoktur.

Metal işçileri içerisinde mücadelenin yükünü taşıyabilecek ve metal fırtınayı da aşacak mücadeleleri omuzlayabilecek yeni ve genç bir öncü kuşak giderek şekillenmektedir.

Barışçıl ve yasalcı mücadele anlayışla sonuç almanın imkansız olduğu iyice anlaşılmış, işgal-grev-direniş yolu giderek geniş kesimler tarafından benimsenir hale gelmiştir.

Bu mücadele ve örgütlenme çizgisini rehber edinen tabandan yükselen zeminler giderek öne çıkacaktır.

Derslerden öğrenmeli

Unutulmasın ki, sınıf mücadelesinin bugüne kadar olan tarihi, zaferlerden daha çok yenilgileri yazar. Fakat önemli olan yenilmiş olmak değil, nasıl yenildiğindir. İkinci olarak da yenilgilerden ders alabilmek, daha güçlü bir biçimde yeni mücadelelere hazırlanmaktır. Bunu yapamayanlar alınan yenilgilerin altında ezilir ve bir daha da doğrulma gücü bulamazlar.

Örneğin en büyük derslerden biri:

Tek bir fabrikada ne kadar birliğin güçlü olursa olsun, ne kadar doğruyu yanlıştan-dostu düşmandan ayırabilecek bir bilince sahip olursan ol, işçi sınıfının birleşik desteği-dayanışması-eylemi olmadan başarmak yine de mümkün değildir. Yani Renault işçisinin ne yapıp yapmadığından bağımsız olarak, Renault işçisinin sermayeyi, işbirlikçi sendikayı ve onunla tam işbirliği halindeki devleti yenilgiye uğratması sadece kendi gücüyle çok zordu.

Çünkü Renault işçisinin karşısında bir sınıf, onun gücü ve devlet iktidarı var, öyleyse yapılması gereken en temel iş, bu gücün karşısına sadece Renault işçisinin gücünü değil işçi sınıfının gücünü-dayanışmasını-birliğini çıkarmak lazım. Yoksa Renault deneyiminden biliyoruz ki, o sınıf gücü hiçbir hukuk tanımadan yalnızlaştırdığı Renault işçisini eziyor, sonra da türlü oyunlarla, baskılarla amacına ulaşıyor. Renault'da sonraki aylarda sermayenin-devletin açık bir zorbalığına sahne oldu. İkna odaları, baskılar, her türlü zulüm, işten atmalar aldı yürüdü, her şeye rağmen Renault işçisi bir direnç gösterdi, fakat yine de yalnız kaldı ve ezildi.

Mesele, durumu derinliğine ve genişliğine doğru kavramak, metal fırtınanın ortaya koyduğu derslerle donanmak, onun yüz yüze kaldığı ve daha sonra aşamadığı gerçeklerden öğrenmek ve daha ileriye gidebilmek için yeni ve ileri yol-yöntem-araçlar üretmekte, hareketi bir yerden sonra zorlayan-engelleyen sorun ve nedenleri tespit edip çareler üretmektedir.

Bunu ise soyut tartışmalarla, "olması gerekir" türü sözlerle, küçük ayrıntılardan büyük sonuçlar-hükümler kurarak değil, sınıf hareketinin en ileri düzeyini mevcut hareketle ikide bir karşı karşıya koyup net ve somut görevler tanımlamaktan kaçınarak değil, metal fırtınanın ve sonrasındaki gelişmelerin ışığında yapacağız. Elde edilmiş kazanımların üzerine koyarak, onu geliştirip, olgunlaştırıp, eksiklik ve yetersizlik alanlarını tespit edip somut çareler ve çözümler koyarak yapacağız.

Metal fırtınanın yarattığı kazanımların üzerine koyacağız, onun deneyim ve derslerinden faydalanacağız. Metal fırtınanın yöntemlerini geliştireceğiz, kültürünü geliştireceğiz, daha ileri gitmenin yollarını bulacağız, mevcut birikim ve güçleri eğiterek, hazırlanarak, örgütleyerek çıktığımız bu yolda daha ileri noktalara varacağız.

Daha ileriye gitmek için ne yapmalı?

Tüm deneyim ve dersler ışığında ihtiyaç nedir:

Birincisi: Tek tek fabrikalarda, dostun-düşmanın kimler olduğu konusunda net bir bilince dayalı sağlam birlikler kurmak! Bu metal fırtınada olduğu gibi geniş birlikler olmaz elbette bu şartlarda, dar-öncü-kararlı-donanımlı işçileri yan yana getirerek, ileri hedeflerle buluşturup büyük fırtınalarda gerçek ve sarsılmaz öncü birlikler oluşturmak. Bugün bu yolda ana fabrikalarda atılmış adımlar var fakat bunların daha donanımlı, daha sağlam, daha fabrika zemininde güçlendirecek şekilde gelişmeleri şart.

İkincisi: Tek bir fabrikada başarıya ulaşmanın, karşımızdaki sistemi yıkmanın mümkün olmadığını bilerek, işçi sınıfının birliğini-ortak dayanışmasını ve mücadelesini geliştirecek zeminler oluşturmak. Yani fabrikalar arası kurul deneyiminin üzerine koyarak, gerçek bir fabrikalar üstü işçi birliğini kurmak üzere adımlar atmak.

Üçüncüsü: Karşımızdaki güçlerin saldırı ve oyunlarına karşı koyacak, gerektiğinde en sert biçim ve yöntemlerle onları etkisizleştirecek yöntemler geliştirmek. Yasaların yetmediği yerde işçi sınıfının kendi yasalarını yaratıp, meşru yol ve yöntemlerle her türlü hukuksuzluk ve keyfiyete başvuran patronlara ve uşaklarına

meydan okuyacak, onları gerektiğinde ezecek araçlar-zeminler yaratmak.

Dördüncüsü: Yukarıdaki görevlerin hakkından gelinmesini de zorlaştıran yer yer bir engel haline gelen "yenildik" düşüncesinden, yılgınlık ruh halinden, kendimize ve işçiye güvensizlikten, tüm bu düşünce ve duyguların oluşturduğu eziklik ve çaresizlik duygusundan kurtulmak.

Direnişin en büyük düşmanı yenilgi ruh halidir

Bu tarz duygu ve düşünce sahipliğinin birkaç yüzü var:

Birincisi ilk olarak metal fırtına zamanında mücadelenin önünde giden, bedel ödeyen, yer yer işinden olmuş kesimlerinde görülüyor. Bunların büyük bölümü fırtınadan sonra ilerleyen zamanlarda TM'ye geri dönmüş işçiye karşı büyük bir tepkisellik ve güvensizlikle bakıyorlar. İşi "Bak hepsi TM'ye geri döndü", "bu işçiyle bir şey olmaz" düşüncesine götürüyor, sonuçta da köşelerine çekiliyorlar.

İkincisi ise yer yer öncülerde görülen ilkindekiyle kesişen düşünce tarzıdır. Bu düşünce tarzı, "Metal fırtınanın yöntemleri ile artık başarma şansı yok", "İşçi sınıfı geri, bu gerilikle başaramaz" gibi sözcükleri, "İşçi sınıfı siyasal sınıf hareketi düzeyine ulaşmadan başaramaz", "Siyasal bir sınıf hareketi şart" gibi doğrularla birleştirmekle yetiniyor. Ama metal işçisinin bugünkü gelişme düzeyini doğru kavrayamadığı, bu gelişme düzeyinin nesnel bir analizinden hareketle metal fırtınanın kazanımlarına da dayanarak somut yol, yöntem, araç öneremediği ölçüde çaresizliğe kapı aralıyor, mevcut görevleri doğru ve somut biçimde tespit etmekten uzaklaşıyor.

Evet işçi sınıfının karşısında organize ve bilinçli bir sınıf ve onun sonuna kadar kullandığı bir iktidar gücü var. Evet işçi sınıfı ve özelde metal işçisi henüz bu güce karşı koyabilecek bir bilinç-örgütlenme ve mücadele kapasitesine sahip değil. İyi ama bu bugünden yarına olacak bir şey değil, süreç, emek ve sabır gerekiyor. Bu bugünden yarına olmaz, "kendiliğinden hareket" "kendisi için hareket"e öyle bir anda dönüşmez. Rusya'da işçi sınıfı hareketi asıl olarak kendisini ilk 1890'lı yıllardaki büyük grev hareketiyle gösterdi. Ama hala geri ve dağınıktı,

grevler sona erdi. Ama bu aynı süreçte işçi sınıfı partisi ilk kez işçi sınıfı içerisinde yaygın ve gerçek maddi bir zemin buldu. Küçük bir grup olmaktan çıkıp işçi sınıfı zeminine ayak bastı.

1905'te işçi sınıfı büyük ölçüde gerici ve ajanlar tarafından yönetilen sendikalarda örgütlüydü. Sonradan devrimin lokomotifi olan Putilov işçileri, 1905'te "Kanlı Pazar" olayı sırasında gerici slogan ve Çar'ın resimleriyle yürüyorlardı. Katliam büyük bir sıçrama yarattı ve büyük ayaklanmalar ortaya çıktı. Sovyetler ilk kez bu günlerde tarih sahnesinde görünür oldu. Birkaç yıl geçmeden hareket yenildi, büyük bir yılgınlık ve çözülüş yılları başladı, Sovyetler de kayboldu gitti. 6 yıl sonra işçi sınıfı yeniden hareketlenmeye başladı, 1917 Şubatında ayaklandı. Sovyetler bu yıllarda yeniden ortaya çıktı ve sonrasında acı tecrübelerden sonra ancak Bolşevikler işçi sınıfının ezici desteğini alıp devrime ulaştılar. Tarih böyle bir şeydir. Yaşadığımız her toplumsal olayı bir tarihsel çerçeve içerisinde değerlendirip tarihsel bir bakış, soğukkanlılık ve sorumluluk duygusuyla bugüne yüklenmelisiniz.

Bu şartlarda yapmanız gereken metal işçisinin ve hareketinin durumunu, gelişme seyrini, yetersizliklerini, olanaklarını, güçlerini doğru ve nesnel biçimde tespit etmek, bunun için kafa yormak. Geri olduğu kadar ileriye çıkışın imkanlarını, yollarını görmek, buna uygun araç ve yöntemler üretmek. Bunun için geceyi gündüze katmak. Ne olursa olsun acı ve güzel deneyimlerle, kazanım ve yenilgilerle de olsa, hızlı da olmasa da metal işçisi değişiyor, metal işçisinin öncü potansiyeli de değişiyor, farklılaşıyor, ilerlemenin yollarını arıyor, profil eski profil değil.

Metal fırtınadan sonra fabrikada çalışan yapısı genç işçiler lehine değişti. Bunlar daha önceki kuşaklardan çok daha farklı eğilim, kültür ve davranış biçimlerine sahipler. Daha deneyimsiz, daha az itaatkar, fabrikaya daha az bağlılar. Sermaye ve onun uzmanlarının bugün üzerinde en çok kafa yorduğu meselelerin başında geliyor yeni kuşak işçiler.

Örneğin sermaye ile hükümet arasındaki ilişkiyi görmekten yoksun işçi, "demokrasi nöbeti"ne koşa koşa gidiyor, ama sonra işten atılmaktan kurtulamıyor. Bunun üzerine gerçeği görmeye başlıyor ve bir değişim yaşıyor. Bu durumda bu işçiyi suçlamakla mı yetinmeliyiz, "AKP'nin çomarları" türünden ithamlarla

dövecek miyiz, yoksa doğruları sabırla ve olgulara dayanarak anlatıp vardığı noktada da yaşadığı bilinç değişimini görecek ve onu daha ileriye taşıyacak yol ve yöntemler mi üretmeye yoğunlaşacağız?

Asıl olan işçi sınıfının ilerlemesidir

Metal fırtınadan sonra ana fabrikalardan işçiler devrimci işçilerin yanıt vermeyip geri düşünce ve korkulara yenilerek başka sendikaların yolunu tuttular. Sonuçta bu metal işçisini böldü, süreç içerisinde de kendi birlikleri bozuldukça dağılmaya başladılar. Böylelikle mevcut sendikal düzenin çürümüşlüğünü daha iyi kavradılar, kendi güçlerine güvenmek gerektiğini daha iyi öğrendiler.

Peki bu durumda ne diyeceğiz? Acı deneyimleriyle hep söylememize rağmen geri düşüncelerin, korkuların, sonu hüsran olacak beklentilerin peşinden gittikleri için ortaya çıkan sonucu bu işçinin yüzüne vurup durmakla mı yetineceğiz, işte bakın "ne kadar gerisiniz, nasıl da yenildiniz" mi diyeceğiz? Yoksa tarih ve teorinin bize öğrettiği "işçi sınıfı için en iyi okul acı tecrübeleridir" düşüncesinden hareketle, bunun sancılı ve biraz da doğal bir öğrenme süreci olduğunu düşünüp, buradan hareketle yaşanan gelişme düzeyi üzerinden somut görev, araç ve yöntemler mi geliştireceğiz?

Evet sendikal bakımdan hedefe ulaşılamadı, ama Renault işçisi de bozguna uğramadı, sendeledi ama moral değerler bakımından çökmedi. Dahası TM'ye istemeye istemeye dönmüş olsa dahi seçim sürecinde yine de bir şekilde tepkisini ve gücünü göstererek özgüvenini arttırdı, moral bakımdan da güçlü çıktı.

Öte yandan TM denilen sendikal şebeke sadece Renault da değil diğer hemen hemen tüm fabrikalarda eskisi gibi gardiyanlık yapamıyor, korku imparatorluğu oluşturamıyor, egemen olamıyor. İşte tüm bunlar metal işçisi hareketinin gelişmesinin olanakları, imkanları. Mesele yaşanan mücadeleye dar sendikal-yasal sınırlar ve kesitler içerisinde bakmamakta. Asıl olarak gözümüzü dikmemiz gereken nokta, metal işçisinin TM'den kurtulup kurtulmaması değil, bilinç-örgütlenme ve mücadele düzeyi açısından yaşadığı gelişme, biriktirdiği imkan ve olanaklardır. Böyle baktığımızda Bosch'taki sürecin nasıl olur da metal fırtınanın dayanağı haline geldiğini daha iyi anlarız.

Metal işçilerinin hareketi gösteriyor ki, geçmişte yaşanan büyük işçi hareketlerinde de olduğu gibi en önemli sorun devrimci bir işçi partisinin önderliği sorunudur. Tüm yokluklara rağmen metal fırtınada bir avuç devrimcinin ve devrimci sınıf partisi iddiasına sahip bir hareketin özel bir payı vardır. Fakat mesele bundan öteyedir. Önemli olan yeterlilik sorunudur, bu hareketin içinde özel bir rolü olan bir avuç devrimcinin yaptığı olağanüstü işler ile bu işleri yaparken ortaya çıkmış bazı hatalar değil, o partinin bir bütün olarak önderlik düzeyi ve kapasitesine sahip olup olamama sorunudur. Bir sınıf hareketine devrimci önderliğin tüm gereklerini yerine getirmek, onun hareketini ileri bir düzeye taşımak, özellikle de böyle bir hareketin ortaya çıkardığı deneyimleri ve imkanları siyasal bir sınıf hareketini geliştirmek yönünde değerlendirebilmek sorunudur. Direnişin imkan ve kazanımlarıyla hem işçi sınıfını hem öncü gücünü dönüştürebilmek sorunudur. Özellikle de ilki için ikincisini başarabilmek sorunudur.

Burada devrimci sınıf partisi olmak iddiasında bulunanlar, metal işçisini hareketinin ve buradaki pratiğin ne denli yetersiz ve geri olduğunu, ekonomik ve sendikal hareket sınırlarında kalmakla itham ederek onu mahkum etmekle yetinemezler. Her işçi hareketi ekonomik taleplerle başlar genelde. Hareketin bu geriliğini kendi içerisinde döne döne anlatmak ve onu mahkum etmek, buradaki devrimci pratiği yargılayıp yine mahkum etmek kimseyi bir şey kazandırmaz. Önemli olan bu başlangıç noktasından hareketi alıp başka bir seviyeye ulaştırmaktır. Onun sorunları kadar imkanlarını da doğru kavramak ve bu noktadan gerçekten sınıfa önderlik edebilecek bir güç ve kapasite kazanabilmektir.

Bu da her şeyden önce bu işçi hareketinin değil, bu harekete önderlik yapma planındaki sorunlar kapsamına girmektedir. Sorunun kaynağı ve çözümü işçi hareketinin dışındadır. İki aya yayılan metal fırtınanın ardından bu hareketin çıkardığı büyük imkan ve kazanımların değerlendirilip değerlendirilememesindedir en büyük sorun.

Bir sınıf partisi iddiası hareketin eksikliklerine de sorunlarına da öncelikle kendi aynasından bakar. Hareketin içindeki devrimciliği de eleştirmekle yetinmez, kendisini bir bütün olarak yargılar. Çünkü önderlik sorunları aşağıdan tartışılmaz, bütünden ve yukarıdan tartışılarak anlaşılabilir ve çözülebilir. Bundan sonra bir işçi

hareketinin ve bu hareket içerisinde yaratılmış olanak ve kazanımlara dayanarak kendisini yeniden ve daha ileriden örgütleyebilir, örgütlemek zorundadır. Ancak bunu başaramadığı bir durumda tüm imkan ve olanaklar heba edilir, önderlik iddiası bu harekete dayanarak sıçramak yerine onunla birlikte kendisini de tüketir.

Geleceği kazanmak için bugüne yanıt vermek gerekir

Yapılması gereken metal işçisini "siyasal bir sınıf hareketi" ölçüleriyle yargılayıp mahkum etmek değil, metal işçisi hareketinin bugünkü durumunu çok yönlü tespiti ile bugün bu anda bu durumda, bu somutlukta "siyasal bir sınıf hareketi" hedefine bağlı olarak yapılacak somut müdahale, görev ve sorumlulukların tespiti olmalı. Yapılması gereken bu çerçeve içerisinde mücadele-önderlik ve yönetme kapasitesini her bakımdan geliştirmek, metal işçisiyle-onun gelişmeye en açık en ileri kesimleriyle daha ileriden bir kaynaşma ve bütünlüğü sağlayabilmek üzere doğru bir önderlik-örgütlenme ve çalışma tarzını oturtmaktır.

Bu yolda belirlenmiş politika, araç ve yöntemleri sabırla, sistemli bir şekilde, uygulama becerisi ve kararlılığı göstermektir.

Elbette tüm bunlar yaşanmış deneyimlerin ışığında olacak, tecrübelerin, eksikliklerin, yetersizliklerin ışığında. Eksik olanı tamamlamalı, zayıf olanı güçlendirmeli, kazanımlarımızı sıçramak üzere dayanak yapılmalıdır.

Bu olmadığında, bazı ileri amaçları bugünle karşılaştırıp hiçbir somut görev, politika ve sorumluluk üzerinden tanımlayamadığında, tek başına "siyasal bir sınıf hareketi" demek ve bunu her durumda tekrar etmek, mevcut hareketi de hiçbir objektif anlama, tahlil ve görev çıkarma kapasitesi göstermeden bununla yargılamak kimseyi bir adım dahi ileri götürmeyecektir. Götürmemektedir de.

Daha ileriye gideceğiz, başaracağız

Her şeye rağmen bu bütünlük, bu sorumluluk, bu soğukkanlılık bu özveri ve yoğunlaşmayı sağlamaya çalışmalıyız. İşçi sınıfının tarihsel rolüne güvenle, metal işçisi hareketinin mevcut gelişme seyrini analiz etmeye, onu hareket içerisinde ilerletecek somut yol ve yöntemleri uygulamaya çalışmalıyız.

Bunu yaparken bir andan, tek bir ayrıntıdan, dar sendikal kalıplar içerisindeki gelgitlerden, bir noktadaki şu ya da bu tutumdan, şu ya da bu küçük başarısızlık ya da eksiklikten hareket etmemeli, tarihsel bir perspektifle dünü bugüne bağlamaya, bugünü anlamaya, kazanım ve derslere dayanarak bugüne yanıt verip geleceğe ulaşmaya çalışmalıyız.

Ne iyi ki dün yaşanan gelişmeler bizi haklı çıkardı, büyük bir başarı elde ettik.

Aradan geçen yılların ardından metal işçisi acı tecrübeler ve kayıplar da olsa birçok şeyi tanıdı, test etti, kavradı. Demek ki doğru yoldayız.

Büyük deneyimler elde ettik. Acı tecrübeler yaşadık. Hatalar da yaptık. Ama tüm bunlar hayatın içinde var. Ve ne iyi ki hayatın içindeyiz, ne iyi ki onun yeşilini daha iyi görüyoruz daha güçlü dokunuyoruz, ne iyi ki sararmış olanı ayıklıyor, daha iyi su veriyoruz, toprağı daha iyi işliyoruz, ustalaşıyoruz.

Elbette yetmiyor hep daha iyisini yapmamız lazım, daha az hata yapmamız lazım. Yeni gelişme düzeyine yanıt verecek, yeni ihtiyaçları karşılayacak yeni araç ve yöntemlerle donanmamız lazım. İşçi sınıfı bir yol yürüdü, bir noktaya geldi, ama bu daha başlangıç onu ileriye götürmemiz lazım. Bunu da o büyük metal fırtınayı daha iyi anlayarak yapacağız. İnanıyoruz ki yeni ve daha büyük fırtınalar, gerçek baharlar göreceğiz. Ektiğimiz tohumlar yeşerecek, çiçek açacak. Başaracağız.

EKLER

EK-1

Fabrikalar Arası Kurulun kuruluş duyurusu:

Metal işçisinden dev bir adım: FABRİKALAR ARASI KURUL TOPLANDI!

Arkadaşlar,

Bu hafta özellikle hem tek tek fabrikalarda hem de fabrikalar arasında eşgüdümü sağlamak üzere yoğunlaştık. Çünkü mücadelemizin zaferinin buna bağlı olduğunu biliyoruz. Bu çabalarımız meyvelerini vermeye başladı. Bugün mücadelemizin ana merkezleri olan Renault'tan, Coşkunöz'den ve Mako'dan arkadaşlarımız bir araya geldiler. Fabrikalarındaki mücadelede öncü olan bu arkadaşlarımızdan bir kurul oluşturuldu. Artık ortak mücadelemizin ortak bir mevzisi var: FABRİKALAR ARASI KOORDİNASYON KURULU

Artık kesin kararlarımız fabrikalarda ve internet sayfamızda üzerinden yapılan tartışmaların sonucunda bu kurul tarafından kesinleştirilecek. Mücadelenin her türlü ayrıntılı planı bu kurulda gerçekleştirilecek ve uygulanacak. Böylelikle 5 Mayıs'a güvenle gideceğiz. Gerekeni yapacağız.

Elbette bu kurul, temsil bakımından henüz tüm fabrikalara nüfuz edebilecek bir bileşime sahip değildir. Ancak bunu bir başlangıç sayıyoruz. Bu kurul giderek tüm fabrikalardan işçilerin iradesini temsil edecek bir organizasyon kapasitesine sahip olacaktır. Bunun için tüm fabrikalardaki mücadelenin meşru merkezi bu kurul olacaktır. Elbette tek tek fabrikalarda, bölüm ve vardiyalarda tüm işçi arkadaşlarımızın katıldığı kurullar olmalıdır. Fabrikalar arasındaki koordinasyon kurulu her bir fabrikadaki bu zeminler üzerinde yükselecek, onların iradesine tabi olacaktır.

Kurulun aldığı kararlar fabrikalarda tartışılacak, eğer aksi yönde güçlü bir eğilim olursa gözden geçirilecektir. Değilse bağlayıcı olmalı ve herkes bunların gereğini yapmalıdır.

Bu ön açıklamadan sonra kurulun bugün aldığı kararları duyurmak istiyoruz.

Kararlar şöyle:

1. Derhal her fabrika kendi iç örgütlülüğünü yaratmalıdır. Bu demektir ki bölüm ve vardiyalardaki işçi arkadaşlarımız kendilerini temsil

edecek öncülerini belirlemelidir. Bundan sonra ise bölüm ve vardiyalar arasındaki kopukluklar gidermelidir. Bu en sonunda her bir vardiyayı temsil edecek üç temsilciden oluşacak bir kurulda merkezileşmelidir. İstenilen budur, ama bu hemen bir anda olmayacaktır. Mücadelemiz içerisinde, acele etmeden en doğru yöntemlerle iç birliğimizi sağlamalıyız.

2. Önümüzdeki günlere ilişkin eylem planı üzerinde de konuşuldu. Öncelikle 1 Mayıs konusunda fabrikalardaki eğilim değerlendirildi. Buna göre Türk Metal'in merkezinde olduğu bir 1 Mayıs'a katılmamak konusunda mutabakata varıldı. Metal işçisi bu 1 Mayıs'ta Türk Metal'i Kent Meydanı'nda yalnız bırakacaktır. Böylelikle sessiz de olsa tepkisini gösterecektir.

3. Bu aşamadan sonra tüm enerjimizi 5 Mayıs istifa günü için kullanacağız. Yapılan tartışmalar neticesinde, istifa için en uygun biçimin organize sanayi bölgesinde belirlenecek alanda, üç fabrikanın vardiyalar halinde, masalar kurulup istifa işleminin yapılması biçiminde olması uygun görülmektedir. Bu aşamadan sonra özellikle öncüler ve öncü kurullar bunun üzerinde çalışmalarını sürdürecek, 5 Mayıs günü tüm ince ayrıntılarına kadar planlanacak, görevlendirmeler yapılacak, bu sürecin eksiksiz ve disiplinli biçimde tamamlanması sağlanacaktır.

4. 5 Mayıs'a kadar mevcut eylemler sürdürülecek, metal işçisinin gevşemesine, yıpratma ve oyalama taktikleriyle parçalanmasına izin verilmeyecektir. Bu nedenle bütün arkadaşlarımız uyanık olmalı birliğimizi ve bütünlüğümüzü sağlamlaştırmalıyız.

Renault, Coşkunöz, Mako Fabrikalar Arası Kurul

EK-2

Kent Meydanı Buluşması'nda yapılan ana konuşma:

Bizler Renault'tan, Tofaş'tan, Coşkunöz'den, Mako'dan ve daha pek çok fabrikadan işçileriz. Bugün burada haklarımız için toplandık.

Ağır çalışma koşullarında çalışıyoruz. İhracaat rekorlarının kırılması bizim sayemizde oluyor, ekonomiyi biz sırtlıyoruz. Bir ah demiyoruz, büyük ödüller beklemiyoruz. Sadece insanca yaşamak için yeterli ücret istiyoruz.

Ücretlerimiz düşük, ay sonunu zor getiriyoruz. Borçlarımız kabarık. Bugüne kadar yine de dişimizi sıktık. Artık yeter diyoruz.

Bugüne kadar bize verilene "buna da şükür" diyerek ses çıkarmıyorduk. Ama Bosch işçisi kardeşlerimizin mücadele ederek elde ettikleri

kazanımlara bakarak başka türlü bir sözleşme olabileceğini gördük. Hiç de bu ücretlere mahkum olmadığımızı anladık. Bunun için ayağa kalktık artık yeter, emeğimizin hakkını almak istiyoruz diyerek yola çıktık.

Ama biz bu gerçeği görmeden önce, bizim adımıza patronlarımızla masaya oturan Türk Metal Sendikası yönetimi, hep yaptığı gibi onayımızı da almadan üç yıllık sözleşmeye imza attı. Biz bu sözleşmeyi kabul etmiyoruz.

Madem daha farklı bir sözleşme mümkündür, biz de aynısını istiyoruz. İşte mücadelemizin asıl nedeni de budur!

Ancak ne yazık ki bu talebimiz en başından itibaren yok sayıldı. Türk Metal yönetimi haklı talebimizi görmezden geldi, "ücret iyileştirmesi"nin mümkün olmadığını iddia etti. Önümüze düşün taleplerimiz için birlikte mücadele edelim dedik, haklı öfkemizi bastırmaya çalıştı. Nasıl olsa bugün bağırıp yarın susarlar diye geçiştirdi. Biz susmadık, susmuyoruz, susmayacağız.

Biz biliyoruz ki toplu sözleşmeler değişmez anayasa maddesi değildir. Elbette taraflar anlaşarak sözleşmeyi değiştirebilir, ek protokollerle yenileyebilir.

Maalesef sırtımızdan üretim rekorları kırıp büyük servetler elde edenler buna yanaşmıyor.

Biz haklı taleplerimize sırtını döndüğü için Türk Metal Sendikası'nın yönetimine tepkiliyiz. Çünkü görüyor ve anlıyoruz ki böyle bir sendikacılık ile hak mücadelesi verilmez.

Her ay aidatımızı kesen ama bizi dinlemeyen, yukarıdan atanan temsilciler yoluyla üzerimizde baskı kuran bir sendikacılık istemiyoruz.

Üyeleri kuru ekmeğe talim ederken kendileri patronlar gibi yaşayan bir sendikacılık istemiyoruz.

Başımızı kaldırdığımızda bizi mimleyip çıkış listeleri hazırlayan bir sendikacılık istemiyoruz.

İşte bunun için buraya geldik. Günlerdir fabrikalarımızda her türlü yıldırma girişimine rağmen yükselttiğimiz sesi duymayanları son bir kez daha uyarmak için buradayız.

Bu vesileyle taleplerimizi size bir kez daha bildirmek isteriz: 1. Ücretlerimiz Bosch sözleşmesi baz alınarak yeniden ayarlanmalı, bu konuda MESS'e kabul ettirmek üzere bir ek protokol için net bir mücadele programı çıkarılmalıdır. 2. Temsilcilerimiz başta olmak üzere sendika yöneticilerimizi demokratik bir yöntemle biz seçmek istiyoruz. Bunun için derhal en başta bu süreçte işçinin güvenini kaybeden temsilci ve yöneticiler görevden alınmalı, arkasından temsilcilik seçimlerinden baş-

layarak yönetim kademeleri yeniden belirlenmelidir.3. Yaşadığımız süreçten dolayı hiçbir işçinin işine son verilmeyeceği konusunda garanti alınmalıdır.

İşte bu taleplerimizi burada kararlıca bir kez daha ortaya koyuyoruz. Ne kadar ciddi olduğumuzu göstermek için E-Devlet şifrelerini almış olarak geldik. Eğer derhal gereğini yapmazsanız biz gereğini yapacağız.

Buradan siz dava arkadaşlarımızı verdikleri kararlı mücadeleden dolayı selamlıyor, saygılar sunuyoruz.

Son olarak bütün Bursalılar'ı, Bursalı işçileri, emekçileri mücadelemize destek olmaya çağırıyoruz. Çünkü biz kazanırsak hepiniz kazanacaksınız. Bu ekmek ve onur mücadelesidir. Bu hepimizin mücadelesidir.

Renault, Tofaş, Coşkunöz, Mako, Valeo.... fabrikalarından işçiler

EK-3

Fabrikalar Arası Kurul Toplandı

Fabrikalar Arası Kurul, Renault, Coşkunöz, Delphi, Valeo, SKT, Borusan ve TBVC Beltan fabrikalarından öncü işçilerin katılımıyla 3. kez toplandı. Toplantıya Tofaş'tan işçiler kendi iç toplantıları olduğu için katılamadılar. Mako'dan işçiler ise özel bazı yoğunluklarından dolayı katılamamakla birlikte, alınacak kararlara uyacaklarını bildirdiler. Toplantıda hem mücadelenin mevcut durumu değerlendirildi hem de geleceği birlikte kazanmak üzere kararlar alındı. Fabrikalarda tartışılıp netleştirilmek üzere eğilimler belirlendi. Bunlar özetle şöyle:

1. Tüm fabrikalarda istifa süreci en geç Cuma gününe kadar tamamlanacak.

2. Fabrikalarda kurul ve komite oluşturulması süreci hızlandırılacak. Hiçbir bölüm ve birimin bu kurulların dışında kalmaması için çaba harcanacak.

3. Fabrikalar Arası Kurul hem diğer fabrikalardan temsilcilerin katılımıyla güçlendirilecek hem de daha organize bir çalışma düzenine oturması sağlanacak.

4. 17 Mayıs Pazar günü metal işçisi ikinci kez Kent Meydanı'nda buluşacak. Metal işçisi Türk Metal'den kurtuluşunu kutlayacak, aynı zamanda 21 Mayıs öncesi birliğini ve gücünü gösterecek.

5. Renault'ta yönetimin işçiden istediği sürenin dolacağı 21 Mayıs tarihinde, bu süre içerisinde adım atılmaması halinde tok bir tutum alına-

cak. Renault işçisinin kararına bağlı olarak her fabrika, kendi özel koşullarını dikkate alarak dayanışma eylemlerine başlayacak.

6. Renault ve diğer fabrika yönetimlerinin, ücretlerde iyileştirme yapmakla beraber, bunu TM'ye geri dönme şartına bağlaması biçimindeki olası dayatmaları kabul edilmemelidir. Metal işçisi bir daha on yıllar boyunca üç kuruşluk sözleşmelere mahkum olmak istemiyorsa, ne olursa olsun TM'ye geri dönmemelidir. Dahası bu mücadele artık 5 Mayıs'tan sonra bir onur mücadelesi haline gelmiştir.

7. İstifaların ardından metal işçisi kendi yolunu çizecek. Kurulda yapılan tartışmaların sonucunda bu yeni yolun mevcut sendikaların dışında, "YENİ BİR SENDİKA" olması gerektiği vurgulandı. Tümüyle bu hareketin içerisinden çıkacak olan ve sadece işçilerin yönetiminde olacağı bu sendikanın kuruluşu için hazırlıklara başlanacak. Kurula katılan işçiler tüm mücadele arkadaşlarına selamlarını gönderirken, metal işçisini daha sıkı biçimde kenetlenmeye çağırdı.

Renault, Coşkunöz, Delphi, Valeo, SKT, Borusan, TBVC, Beltan FABRİKALAR ARASI KURU

Renault, direniş zamanı

Tofaş önü: Omuz omuza

22 Nisan - Renault'da işçilere sesleniyoruz

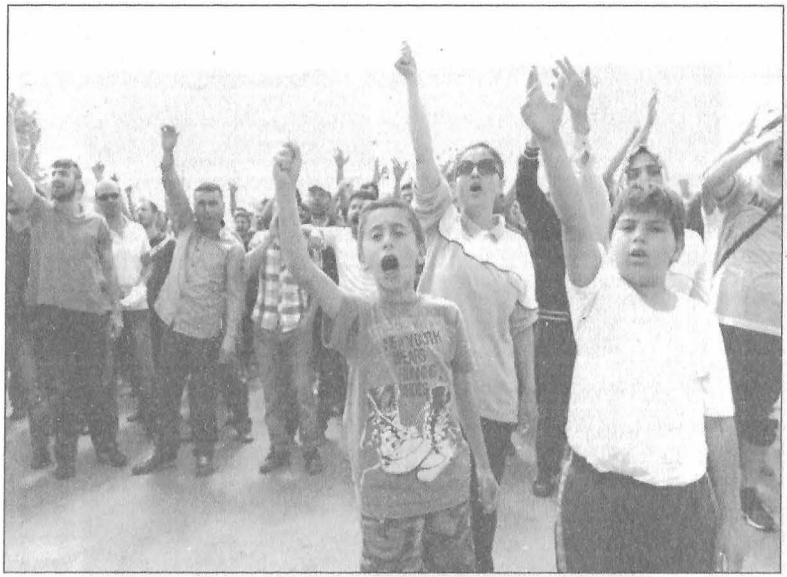
26 Nisan - Kent Meydanı Buluşması

26 Nisan - Kent Meydanı Buluşmasından

26 Nisan - Kent Meydanı Buluşmasından

Tofaş işçilerinin eş ve çocukları direnişe destek veriyor

İşçi eşleri desteğe geliyor: Renoult önü

Mako işçileri fabrika önünde kararlılıklarını gösteriyorlar

Coşkunöz işçileri direnişte

21 Mayıs - Renoult önü

Direnişteki Mako işçileri

Renoult girişinde bir döviz

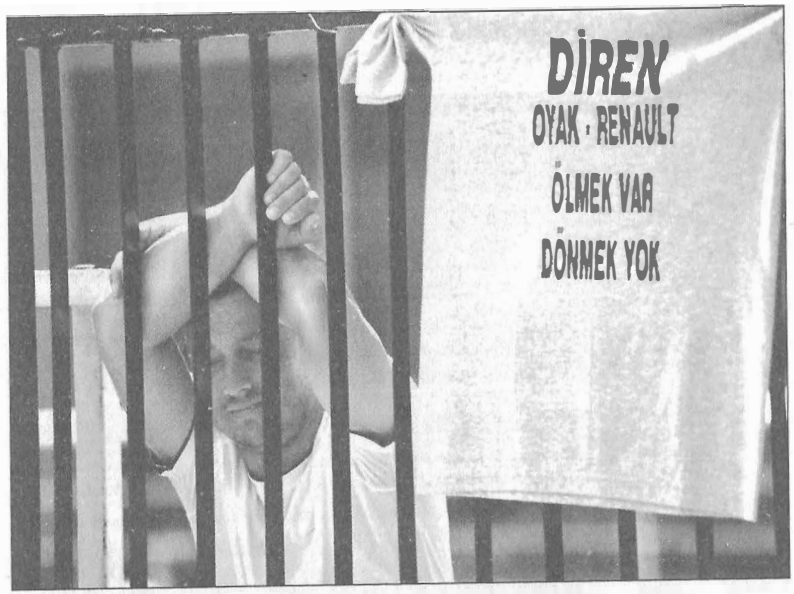
Tofaş kararlı

Ford İnönü - 25 Mayıs

Renoult önü - Meksika dalgası

Renoult düşlere dalan işçi

Tofaş direnişine destek veren çocuklar

Ekonomi

2.5930 DOLAR | 2.8830 EURO | 100.55 ALTIN | 86.565 BORSA

METAL DİRENİŞİ Ankara'ya da sıçradı

Otomotiv devleri Renault ve TOFAŞ'ta ücret adaletsizliğine tepki olarak başlayan iş bırakma eylemine Ankara'daki Türk Traktör de katıldı. İşverenin zam sözünü kabul eden Coşkunöz ve Mako işçileri dün işbaşı yaptı. Ford Otosan'da da üretim başladı ancak işçilerin bir kısmı eylemi sürdürüyor

Sekiz gündür direniyorlar

Türk Metal Sendikası'nın örgütlü olduğu Bosch'ta işçilere, Nisan'da 3 yıllık toplu sözleşmede yüksek oranda zam verilmesi, Renault ve TOFAŞ çalışanlarının tepkisine yol açmıştı. İşçiler, 14 Mayıs'ta iş bırakma eylemi başlatmış, üretim durmuş, fabrikalar zorunlu tatil ilan etmişlerdi. Bağlı oldukları Türk Metal'in fabrikalardan çıkarılmasını ve ücret denesizliğinin giderilmesini talep

Metal Direnişi Ankara'ya sıçrıyor: Türk Traktör de direnişe geçiyor

Metal işçisi direnişi karalayan Olay Gazetesi'ni protesto ediyor

Ve Şaltere Uzandı Nasırlı El Yıldırım Doğan

Bu kitap 2015 yılında Bursa'da patlak veren metal işçilerinin büyük isyanını konu alıyor. Onun canlı ve anlaşılır bir tablosunu sunmayı, işçi sınıfının tarihsel belleğine aktarmayı hedefliyor.

Bu isyanın "Metal Fırtına" olarak adlandırılması boşuna değil. Çünkü tanık olduğumuz hareket Türkiye işçi sınıfı tarihinde eşi az bulunur çapta bir olaydı. Bursa'da Renault fabrikasında 14 Nisan günü tabak dövme olarak ortaya çıkan ilk hareket günler içerisinde pek çok fabrikayı içerisine alan büyük bir isyan dalgasına dönüştü.

Kitap, tüm bu süreci farklı yönleriyle ele alıp canlı bir aktarımını yapmaya çalışıyor. Bunu yaparken ilk olarak yazarın bu mücadelenin en başından sonuna kadar içerisinde olmasının olanaklarına, ikinci olaraksa bizzat mücadelede öncü ve önemli roller oynayan işçilerin doğrudan anlatımlarına dayanıyor.

Bu kitabın yazılma amacı her şeyden önce son dönemin sınıf mücadelesine damga vuran bu büyük işçi hareketini, başta işçi sınıfının, sonra da onun davası uğruna emek verenlerin belleğinde canlı tutmak, yol gösteren bir deneyim olarak belgelemektir. Çünkü tarihsel bilinci olmayanın geleceği kazanma şansı da yoktur.

Vivo Yayınevi

Merkez Mahallesi. Hasat Sokak
No: 10/3
ŞİŞLİ / İSTANBUL

Tel: 0212 234 25 42
e-mail: info@vivoyayinevi.com
www.vivoyayinevi.com

ISBN 978-605-81906-6-5

9 786058 190665